سەرکۆمار ڕێزی کرێکارە دڵسۆزەکان ئەگرێ

سەرکۆمار بەڕێز احمد حسن البکر سوپاسی ئەوانەی کردوە کە لە دامەزراوە کشتیەکانی عینانی کەڵوپەلی بەرهەم هێنانو بەکارهێناندا لە وەزارەتی پیشەسازی ئیش ئەکەن وڕیزی لێناون ·

بروانە ل -٦-

هاوکاری

التضامن

ڕۆژنامەیەکی هەفتانەی گشتی‌یە
لە دەزگای هاوکاری چاپو بلاوکردنەوەی کوردی‌دەردەچێ
لە « دار الحرية »چاپ دەکرێ
وزارة الاعلام
دار التضامن للطباعة والنشر الكردية
بغداد ـ شارع الجمهورية ـ ساحة الخلاني
تلفون (٦٨٣١١ ، ٦٨٣١٢ ، ٦٨٣١٣)

« ٢٥ » فلس « ١٢ » لاپەڕە ژمارە(٢٩٥) ٥-١٢/١٢/١٩٧٥ سالی ١٩٧٠ دامەزراوە HAWKARI, TEL 68311, 68312, 68313

نارەزایی تێکڕایی جەماوەر بەرامبەر دەست درێژی زایۆنیستەکان لە خواروی لوبنان

کۆبونەوەی ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی

سەرۆکی فەرمانده‌و هەڤاڵ صدام سەریان لە کۆلیجی ئابوری دا

سەرۆکی فەرماندە بەڕێز احمد حسن بکر داوای لە مامۆستایانی کولیجی بەڕێوەبردنو ئابوری کرد کە چالاکانە بەشداری لەو نەخشە گەشەکردنی نەتەوەیی‌یەدا بکەن کە ئێستاکە لە وڵاتدا لە ئارادایە·

هەروەها سەرکۆمار سەر لە بەیانی ڕۆژی ٢-١٢ لە کاتی سەردان لە کولیجی ناوبراودا لەگەڵ هەڤاڵ صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شورش داوایان کرد کە پێویستی‌یەکانی کولیجەکە دەستبەجێ بکرێ بۆئەوەی بتوانێ بە ڕێکوپێکی دەوری ئابوری خۆی بگێڕێ لەو گۆرانانەی لەوڵاتدا ڕوو ئەدەن ·

هەروەها سەرۆک ڕایگەیاند کە پارتی‌و شۆڕش چاوەدێری مامۆستاو پرۆفیسورەکان ئەکەنو چی پێویستی‌یان بێ بۆیان دابین ئەکەن بۆ ئەوەی بەردەوام بن لە لێکۆلینەوە بۆ خزمەت کردنی نەخشەی گەشە کردن ·

هەروەها داوای لە مامۆستاکان کرد کە لە ڕێگای دەزگاکانی ڕاگەیاندنەوە ڕوو بکەنە هاووڵاتی‌یان بۆ ئەوەی لە بواری ئابوریدا هوشیاریان بکەنەوە ·

ئنجا بەڕێز سەرکۆمار وبەڕێز هەڤاڵ صدام لەگەڵ کارگێڕو مامۆستاکانی کولیجەکە کۆبونەوەو گوێیان لە پێشنیازو پێویستی‌یەکانیان گرتو ئامۆژگاری‌یان کردن ·

وە لە کۆتایی سەردانەکەدا کە نزیکەی سێ سەعاتی خایاند سەرکۆمار دیاری‌یەکی پێدرا وبەفەرمی‌یەوە لەلایەن کاک غانم عبدالجلیل وەزیری خوێندنی بەرزو لێکۆلینەوەی زانستی‌و دکتور ولید عبدالحمید نوری کارگێڕی کولیجی ئابوری ، وە کاک محمد دبدب سەرۆکی یەکێتی نیشتمانی قوتابی‌یانی عیراق‌و مامۆستاو قوتابی‌یانەوە بەرێ کرا ·

ئا·د·ع

ڕۆژنامەیەکی لوبنان :

ڕێگادانی هاتنەوەی جولەکەکان بۆ عیراق بڕیارێکی شۆڕشگێڕانەیە

بیروت : ئا·د·ع :

ڕۆژنامەی (بیروت) کە لە لوبنان دەرئەچێ باسی بڕیارەکەی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشی کردوە دەربارەی گەرانەوەی ئەو جولەکانەی لە١٩٤٨ وە عیراقیان بەجێ هێشتوە ·· ڕۆژنامەکە وتویە : ئەم بڕیارە کارێکی شۆڕشگێڕانەیەو ئاسۆیەکی فراوان لە سیاسەتی عەرەبدا ئەکاتەوە

ڕۆژنامەکە لە ژمارەی ڕۆژی ٢-١٢ وتویەتی: ئەم بڕیارە ئەو بروپاگەندانە بەدرۆ ئەخاتەوە کە دژی عەرەب ئەکرێن کەگوایە نەتەوەیەکی ڕەگەز پەرستن ، هەروەها ئەو بڕیارە ئەو بیرە ئەسڕێتەوە کە لەمێشکی هەندێ جولەکەکانی خاکی زەوت کراو زوربەیان بە کوچ کردویی چون بۆ فەلەستین ، سەرەڕای ئەمەش ئەم بڕیارە ڕەگو ڕیشەی تیرەگەری لە نیشتمانی عەرەبدا هەڵئەکێشێ ··

گەلاندا چەسپاوە گوایە جولەکەکان فڕێ ئەدرێنە ناو دەریاوە ·

بێروت وتویە : پارتی‌یەك وەکو پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب کە ئەیەوێ گەلی عەرەب لە وناکوکی‌یانە ڕزگار بکات کە دوو چاریان بووە هەر ئەبێ ئەم هەڵویستەی هەبێ کە ڕووی ڕاستی نەتەوە دەرئەبڕێ ·

ئەم بڕیارە وا لە وڵاتانی عەرەبو وڵاتانی سێیەمی جیهانو سوشیالیستی ئەکات کە چاو لەو بڕیارە بکەن ··

بەرەی رزگاری لائوس ڕژێمی مەلیکی لائەباتو بەرەیەکی نیشتمانی دائەمەزرێنێ

هونگ کۆنگ : ئەسۆشیتد پرێس :

بەرەی رزگاری خوازی لائوس خەریکی هەڵوەشاندنەوەی ڕژێمی مەلیکی‌یەوە رەنگی دامەزراندنی بەرەیەکی

بروانە ل -٦-

گەلی عەرەب دەست درێژی‌یەکەی زایۆنیستەکان بۆسەر لوبنان تاوانبار ئەکا

بیروت : ئاژانسەکان :

رۆژی ٣ - ١٢ هێزە نیشتمانی‌و پێشکەوتنخوازەکانی نیشتمانی عەرەب بە توندی‌نارەزاییان دژی ئەو دەست درێژیە دەربڕی کە لەم دواییەدا زایۆنیستەکان کردیانە سەر دەوارو ئۆردوگای فەلەستینیەکان لە لوبنانو بە دەیان ڕۆڵەی گەلی عەرەبی فەلەستینی تیادالە ناوچوو ·

دکتور عبدالمجید رافعی سکرتێری سەرکردایەتی قطری پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب لە لوبنانو نوێنەری ناوچەی (طرابلس) باسی ئەو دەست درێژی‌یەی زایۆنیستەکانی کرد کە کردویانەتە سەر دەواری فەلەستینیەکانو وتی : ئەم هێرشە بە ئاشکرا داخ لە دڵی‌و کینەو ڕەگەزپەرستایەتی زایۆنیستەکان ساغ ئەکاتەوە · ئەو هێرشەی زایۆنیستەکان تەنیا دژی نەتەوەی عەرەب نیە بەڵکو هێرشە بۆ سەر کۆمەڵی جیهانی‌و بڕیارەکانی نەتەوە یەکگرتوەکان · ئەوبڕیارانەی کە پشتگیری کێشەی فەلەستینیان کردو دەوڵەتۆکەی زایۆنیستیان تاوانبار کرد ·

ئنجا دکتور رافعی دەست درێژی زایۆنیستەکانی بە جموجۆلی هێزە کۆنەپەرستەکانی لوبنانەوە بەستەوەو وتی: ئەگەر دۆخی لوبنان تۆزێك هێمن بۆوە یەکسەر زایۆنیستە-

بروانە ل -٦-

وەفدی ڕێکخراوی رزگاری‌خوازی فەلەستین لە بەغدا

هەفتەی ڕابردو ، وەفدێکی ڕێکخراوی رزگاری خوازی فەلەستین کە بریتی بو لە کاك عبدالعزيز الوجيه ئەندامی مەکتەبی تەنفیزی‌و دکتور عصام السرطاوي ئەندامی ئەنجوومەنی شۆڕشگێری بزووتنەوەی - فتح - گەیشتە بەغدا ·

کاك عبدالعزيز الوجيه وتی : مەبەست لەم سەردانە پێشکەشکردنی ستایش‌و ڕێزمانە بۆ ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆڕش دەربارەی ئەو بڕیارەی کە لەم دووایيەدا بۆ گەڕانەوەی جوولەکە عیراقی‌یەکان دەری کرد ،

بروانە ل -٦-

هێزەکانی ئاسایشی دەوڵەتان شەش مانگی‌تر لە بەرزاییەکانی سوریا ئەمێننەوە

• ئەنجومەنی ئاسایش ئەم بڕیارە پەسند ئەکات ·

• عیراق‌و چین لە دەنگ‌داندا بەشدار نابن ·

نەتەوە یەکگرتووەکان : ئا·د·ع : ئا·د·ف :-

رۆژی ١-١٢ ئەنجومەنی ئاسایشی دەوڵەتان بڕیاری‌دا کە شەش مانگی‌تر هێزەکانی ئاسایشی دەوڵەتان لە بەرزاییەکانی سوریادا بمێننەوە · وە بە پێی ئەم بڕیارە لە ١٢ی کانوونی دووەمی ئایندەدا ئەنجومەن لە باری ناوچەی عەرەبو کێشەی فەلەستین ئەکۆڵێتەوە · بەڵام عیراق‌و چین لەم دەنگ‌دانەدا بەشدار نەبوون ·

ئەوەی شایانی باسە رۆژی پێنج شەممەی هەفتەکەی تر ڕژێمی سوریا دکتور کورت ڤالدهایمی سکرتێری گشتی نەتەوە یەکگرتووەکانی ئاگادار کرد کە قایلە بە مانەوەی هێزی ئاسایشی دەوڵەتانو بەردەوامیش ئەبێ لە هەوڵ‌داندا بۆ چارەسەرکردنی کێشەی نێوان ڕژێمی سوریاو دەوڵەتۆکەی زایۆنیستەکان ·

حکومەتی واشنتۆن شادمانی خۆی بەرامبەر بەم بڕیارە دەربڕی‌و هەنری کیسنجەر وەزیری دەرەوەی ئەمەریکا وتی: ئێستاکە ڕیککەوتنی کاربەدەستانی دیمەشق‌و دەوڵەتۆکەی زایۆنیستەکان زۆر نزیکتر بۆتەوە · هەروەها کیسنجەر لە کۆنگرە ڕۆژنامە نووسی‌یەکەیدا لە واشنتۆن وتی :

بروانە ل - ٦

لە کۆبونەوەی لیژنەی بەرزی بەرەی نیشتمانیدا :

باس کردنی باری ئێستای عەرەبی و ڕێزنان لە هەڵوێستی شۆڕشگێڕانەی عیراق لە بەربەرەکانێی نەخشەکانی ئیمپریالیزم دا

بە سەرۆکایەتی هەڤاڵ صدام حسین سەعات شەشی ئێوارەی ٢ - ١٢ لیژنەی بەرزی بەرەی نیشتمانی‌و نەتەوەیی پێشکەوتنخوازکۆبۆوەو باسی دۆخی ئێستای عەرەبو ئەو جموجۆلی‌یە دوژمنایەتکاری‌یە کرا کە بۆ جێبەجێ کردنی پیلانەکانی ئیمپریالیزم‌و کۆنەپەرستان ئەکرێ ·

بەرەی نیشتمانی‌و نەتەوەیی پێشکەوتنخواز بە توندی ڕیککەوتنەکەی سینای نێوان ڕژێمی میسرو دەوڵەتۆکەی زایۆنیست‌و ئەوپیلانە ڕاستەوە فاشستی‌یەی ریسواو تاوانبار کرد کە لەلوبنان لەلایەن کۆنەپەرستانەوە بەتایبەتی پارتی بەکرێ گیراوی (کتائب) جێبەجێ ئەکرێ ·

هەروەها بەرە ئەو تەقەڵلایەی ریسوا کرد کە لەلایەن ئیمپریالیزم‌و کۆنەپەرستانەوە ئەدرێت بە نیازی لاواز کردنی بزوتنەوەی رزگاری نیشتمانی عەرەب‌و بەلایەکاخستنی کێشەی فەلەستین‌و سەپاندنی بوونی زایۆنیستەکان لە خاکی زەوت کراودا · هەروەها ئەو تەقەڵلایەی تاوانبار کرد کە ئەدرێ بۆ خۆش کردنی زەمینەی ناوچەکە بەجۆرێك‌کە خزمەتی بەرژەوەندی ئیمپریالیزمی ئەمەریکا بکات ·

بەرە بایەخی بە هەڵویستە شورشگێڕەکانی عیراقدا دەربارەی بەرەنگاری کردنی نەخشەکانی ئیمپریالیزم بە تایبەتی داواکاری سەرکۆمار لە وتارە مێژووییەکەیدا سەبارەت بە دامەزراندنەوەو زیندوو کردنەوەی بەرەی جەنگاوەری ژوورو ·

ئنجا باسی چونیەتی پتەوکردنی ڕێبازی کاری بەرەیی‌کرا لەبواری ناوخۆو مەیدانی عەرەبدا بۆ بەربەست کردنی مەترسی پیلانەکانی ئیمپریالیزم‌و زایۆنیزم ·

هەروەها بەرە بڕیاری‌دا کە وەفدێك بنێرێ بۆ بەشداری‌کردن لە کۆبونەوە جەماوەری‌یەکانی هیندستان بۆ پشتگیری کردنی‌و پتەوکردنی هەڵویستی حکومەتی نیشتمانی دژی جموجۆلی ئیمپریالیزم·· کۆبونەوەکەی بەرە نزیکەی چوار سەعاتی خایاند ·

ئا·د·ع

هەڤاڵ صدام حسین سەرپەرشتی کۆنگرەی زانستی ئەکات

سبەینی (شەممە) ٦ - ١٢ مامۆستا صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش سەرپەرشتی کۆنگرەی زانستی دامەزراوی لێکۆلینەوەی زانیاری ئەکات ·· وە بەڕێز وەزیری خوێندنی بەرزو لێکۆلینەوەی زانستی لەهۆلی (الرباط) کۆنگرەکە ئەکاتەوە کە کاروبارەکەی نزیکەی شەش ڕۆژ ئەخایەنێ ·

کۆنگرەکە لەژێر دروشمی (لێکۆلینەوەی زانستی‌و گەشەکردندا) ئەگیرێ‌و لە دوو سەد لێکۆلینەوەو باس ئەکۆڵێتەوە کە پسپۆڕو زانستکاکانی نیشتمانی عەرەبو عیراق‌و وەزارەتەکان ئامادەیان کردووە ·

ئەو لێکۆلینەوانەی پێشکەش کراون‌و باس ئەکرێن لە کێشەی گەشەکردنی نەتەوەیی لەمەیانی پیشەسازی‌و کشتوکاڵ‌و تەندروستی‌و کۆمەلایەتی‌دا سودیان لێوەرئەگیرێ ·

ئا·د·ع

هەڤاڵ صدام حسین پێشوازی بالیوزی سۆڤیەتی کرد

هەڤاڵ صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لە بارەگاکەیدا لە ئەنجومەنی نیشتمانی ئێوارەی ٣ - ١٢ پێشوازی بەڕێز ئەناتۆلی بارکوفسکی بالیوزی کۆمارەکانی یەکێتی سۆڤیەتی لە بەغدا کرد ·

لە دیدەنی‌یەکەدا باسی پەیوەندی دوو قۆلی هەردوو دەوڵەتی دۆست‌و چۆنیەتی پەرە پێدانی کرا ·

کۆبونەوەی ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی

رۆژی دوشەممەی رابوردو ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئوتونومی کوبونەوەیەکی بەستو لەم کوبونەوەیەدا لە راپورتێك کولایەوە کە لەلایەن لیژنەی کاتی‌یەوە پێشکەش کرابو ئەم ڕاپورتە بریتی بو لە چەند پێشنیارو ئامۆژگاری‌یەکی لیژنە لە بارەی راپۆرتی سالانەی ئەنجومەنی تەنفیزی سەبارەت بە چۆنیەتی باری ناوچەی ئوتونومی‌و چالاکیەکانی ئەمیندارە گشتی‌یەکان ئەنجومەن دوای ئەوە گوێی گرت بو وەلامی ئەمینداری گشتی بەڕیوەبردنی کاروباری کومەلایەتی‌و وەلامی ئەمینداری گشتی بەڕیوەبردنی پەروەردەو خویندنی بالا لە بارەی ئەو پرسیارانەوە کەیەکێك لە ئەندامانی ئەنجومەن لە کوبونەوەی پێشودا کردبوی لەبارەی ئیش کردنی کرێکاران‌و سەعاتی زیادەو پێویستی قوتابخانەکانی پاریزگای هەولیرەوە ئەنجومەن لە کوبونەوەی ئیوارەدا بڕیاری لەسەر پوختەی دوانی هەردو کوبونەوەی سێیەم‌و چوارەمدا وەبڕیاریشی‌دا لە ٢٠ی ئەم مانگەدا کوبونەوەی داهاتوی پیك‌بێن ·

ئا·د·ع

ڕێکخراوی یەکێتی ئەفەریقا لە کێشەی ئەنگۆلا ئەکۆڵێتەوە !

دار السلام : ئاژانسەکان :

رۆژی ١ - ١٢ حکومەتی تەنزانیا داوای لە ڕێکخراوی یەکێتی ئەفەریقا کرد بۆ لێکۆلینەوەی ئەو دەست

بروانە ل -٦-

Institut Kurde de Paris

لە بیرەوەری بڕیاری دابەش کردنی فەلەستین دا

بەرنامەی تێکۆشانی درێژخایەن ڕێگای رزگاری فەلەستینە

رۆژی ٢٩ی مانگی تشرینی دووەمی رابوردو ٢٨ سـال بەسەر بڕیاری کۆمەڵی گشتی نەتەوە یەکگرتوەکانا تێ پەڕی کە لە بارەی دابەشـکردنی فەلەستینەوە بو ، ئەو بڕیارەی کە بەرگی مافی دەوڵـەتی کردە بەرگـەورەترین تاوان لەم چەرخەدا •

لەو کاتەدا کە ئەم بڕیارەدەرچو بـەوی ناو خــۆو دەرەوەی کۆمەڵی گشـتی نەتەوە یەکگرتوەکان بە دەست ئیمپریالیزمی ئەمریکاو دەوڵەتە ئیستعماریەکانی هـاوکاری خۆیەوە بو ، کە لە ئەنجامدا ئەم بڕیارەیان دەرکرد •

لەگەڵ ئەو هەمو گۆڕانانەی کە بەسەر ڕەواڵەتی عەرەبیـدا هاتووەو ئەو هەمو ڕاپەرینانـەی کە ناوچەی عەرەب بەخۆیەوە دیوەو ئاراستەی ئەو دروشـمە خیانەتکاریانە کراوە کـە ڕاستەوخۆ هۆی دەربەدەرکردنی گەلی عەرەبی فەلەستین بـون ئەم گۆڕانانە نەیانتوانیـوە چارەسەری ئەو بارە ناهەموارەو ئەو نوشوستیانە بکەن •

تێکشکانەکەی ٦٧ تـەواو کـــەری بەشـــی دووەمی نوشوستیەکەی یەکـەم بو • ئەمرۆ کە ٢٨ سال بەســـەر بڕیاری دابەشکردنا تێ ئەپەڕێ کە دەوڵەتە عەرەبیەکان تووشی چوارشەڕی گەورە بون لە گەڵ زایونیستەکانو کە شـەڕی چوارەمیان شەڕەکەی تشرین بو ئەمانە سەرجەم خالێکی گۆڕانی لە مێژوی بەربەرەکانی نێوان عەرەبو زایونیستەکانا دروست کرد لە دوای شەڕەکەی تشرین هەندێك لایەنی ڕەسمی عەرەب دەنگی خۆیان بەرز کـردەوەو داوای ئاشتی نێوان نەتـەوەی عەرەبو زایونیستەکانیـان کرد وە ئەم داخوازیانەیان بـە کردەوە دەربڕی هەروەکـــو ڕێکەوتنەکانی نێوان ڕژێمـی میسرو سوریاو زایونیستەکان لە لایەکەوە و نێوان میســرو دوژمن لە لایەکی ترەوە ئـەم نوشوستیانە گەلێك کاریـان کردە سەر جوڵانەوەی عەرەبو چەند جێگەدارێکی شۆڕشگێرانە بۆ پڕکردنەوەی ئەو شـوێنە هەڵانە ، دانرا ، بۆ ڕزگـــار کردنی هەمو خاکی داگیـــر کراوو بەدی هێنانی ئاواتەکانی گەلی عەرەب لە ڕوی یـەکێتیو پێشکەوتنا •

ئێستاو لەدوای ماوەیـەك بەسەر بەرپا بوونی شۆڕشی فەلەستین دا وپشت بەسـتنی بەهێزی تێکۆشانی ڕاستەخـۆ جەنگی ڕزگاری گەلو تێکۆشانی چەکدارانە لەگەڵ ئەو هەمـو هەڵانەدا شۆڕشی فەلەسـتین توانی ڕای گشتی جیهـان تێ بگەیەنێو دەسکەوتی گەورە گەورە بۆگەلی عەرەبی فەلەستین بێنێتـە دی •

تێکۆشانی چەکدارانـەی گەل تیوری ئاشـــتی زایونیستەکانی ئیفلیج کـردو سنوری ئاسایشی هەڵوەشاندەوە ڕۆژ بە ڕۆژ ڕای جیهـان پشتگیری لەو خەباتە ڕەوایەی گـەلی فەلەستین ئەکـات وبەتایبەتی لەو کاتەوە کـە ڕێکخراوی ڕزگاری فەلەستین بۆتە نوێنەری تێکڕای گـەلی فەلەستین ، دیسانەوە لەپاش ٧٧ سال بەسەر بەسـتنی یەکەمین کۆنگرەی جوڵانەوەی زایونیـزم دا دەرکەوت کە ئەم جوڵانەوەیە جوڵانەوەیەکی ڕەگەز پەرستیانەی فاشیزمەو بـۆ هەمو جیهان ڕون بۆوە کـە زایونیستەکان نوێنەری ڕەگەز پەرستی یەکی فاشیزمانەن •

ئەو بڕیارەی کە کۆمـەڵی گشتی نەتەوە یەکگرتوەکـان دەری کرد کە زایونیستەکـان شێوەیەکی ڕەگەزپەرستین ئەمـە بە سەرەتایەکی ڕاسـت کردنەوەی ئەو بڕیارە زۆرە ملێیەی ٢٩ی تشرینی دووەمی سالی (١٩٤٧)ە •

نەخشە خۆ بەدەستەوە دەرەکانی ئیمپریالیـزم هەروەکو سەرۆك احمد حسن البکر لە ڕۆژی ١٧ی تەمـوزی ڕابوردوا دەست نیشانی کرد کە بەرەی زۆرو پێك بێنـەوەو هەردو بڕیارەکەی ئەنجومەنی ئاسایشی ژمارە (٢٤٢ و ٣٣٨) هەڵ بوەشێتەوە هـەمو وزەو توانای گەلی عەرەب لە پێنـاوی ڕزگاری فەلەستین دا بخرێتــە کایەوە •

ئیتر با هـەر کوێرەوەبێ ڕۆژی ڕەشی دامەزرانـدنی قەوارەی زایونست •

باهەر شەکاوەبێ ئـالای تێکۆشانی شورشگێرانـەی چەکداری گەلی فەلەسـتین [illegible] ناسەندنـــەوەی مافی ڕەوای [illegible] لەناوبردنی ئیمپریـالیو [illegible] یونست •

دەربارەی نەخشەوچم و جۆلی ئیمپریالیزم لەناوچەکەدا

★ دلشاد ★

شەڕی تشرینی سالی ١٩٧٣ لـە نێوان نەتەوەی عـەرەبو قـەوارەی زایۆنیـــــتەکاندا پەیوەندی لە بحران نـەهاتووی نێوان ئیمپریالیزمی ئەمەریکـاوئەو قەوارەیەی ساغ کردەوە • ئەمەش لەوپردە ئاسـمانیەیداخۆی ئەنوێنێ کە ئەمەریکـا دروستی کـردبۆ یارمەتیدانی دوژمن ••• هەروەها لــەو کۆمەك و پشتگیری یە سیاسی یەدادەرئەکەوێ کەئەمەریکا بەرامبەر بە زایۆنیـــتەکان ئەینوێنێ و ئەوگەشتە یەك لە دوای یەکانەی نوێنەری ئیمپریالیـــتەکان (کیسنجەر) ئەیانکات بۆ دانانی بە (قەوارەی زایۆنیستەکان)وسەپاندنیو وتووێژ کـــردنی ڕاستەوخۆ لە نێــوان وڵاتانی عەرەبو قەوارەی زایۆنیستەکاندا ئەوەی ئەبێ لیرەدا ساغبکرێتەوە ئەوەیە کە سیاسەتی ئیمپریالیزمی ئەمەریکا بەرامبەربـە قەوارەی زایۆنیزم هەرگیز ناگۆڕێو لە ڕێبازەکـەی خۆیلانادات • با ئـــەو ڕێبازەش شێوەو تاکتیکی جۆر بـە جۆربگرێتەبەر چونکەپەیوەندییەکی گیانی بەگیانی لە نێوان هەردوولادا هەیەو زایونیستەکـــان سەنگەرێکی پێشەوەی پاراستنی بەرژەوەندییەکانی ئەمەریکـان لە ناوچەی عەرەبدا هەمیشـەبۆ سودو قازانجی حکومـــەتی واشنتۆن ناوچەکە ئەشوێنن و ئـــەی ئالۆزێنن بۆ ئـــەوەی پێشبڕی لە پێشـــکەوتن و ئاسودەیی گەلی عەرەب بکەن • چونکـــە ئیمپریالیستەکـان و داردەست و کۆنەپەرست بەتەنیا سوود لە کەرت بوونی نەتەوەی عەرەبو نائاسودەیی ناوچەکـە ئەکەنو دەرفەتی بەتالان بردنی سامان و داهاتەکانیان ئەبێت •

ئەو ڕێبـــازە پاشە کشـــێ کردنەی هەندێ ڕژێمی عەرەب کە خۆیان بەدەستەوە داوە ، گرتیانە بەر بە تەواوەتی لەگەڵ نەخشەو پیلانەکانی ئیمپریالیزم و ئامانجەکانی لە ناوچەکـــەدا ئەگونجێ ••• وە ئەو ڕژێمانەکە ئەم ڕێبازە یان گرتوتە بەر بە دوای خەیال پلاووی ئەوەوەکەوتوون کــە گوایە ئەتوانن هەڵوێستی ئەمەریکا بەرامبـەر بەکێشەکانی عەرەب بگۆڕن و وا لە ئەمەریکا بکەن باشـــترلەمەسەلەکە بکات و هەر نەبێ لە شەڕی نێوان بزوتنەوەی ڕزگاری خوازی عەرەبو بەرگری فەلەستین لەلایەكو دەوڵــــەتە تۆکـــەی زیونیستەکان لەلایەکی ترەوە ، بێ لایەن بوەستێ بەڵام ڕووداوەکانی ناوچەکەو ئەوهەنگاوانەی ئاوێژان بە جورێك کە هیچ گومانی لێ ناکرێ ســـاغیان کردوەکە ئەم ڕێبازە پڕوپوچەوهیچی بەسەر ڕاستی یەوە نیەو خۆشیان وەکـــو ڕژێم دژیهەســـتو ئاوات و ئامانجی نەتەوەی عەرەبن ••• ئـــەمهەڵویستە شیێن بە ئاشکرایی لە پیشواری کردنەکانی نوێنەری ئیمپریالیزم (کیســنجەر) دەرئەکەوێ لەگەڵ ئـــەو پەیمانانەی کەموردێن [illegible] ئاشکرا دانان بوو بـــە بوونی قەوارەی دوژمن لەسـەر خاکی زەوت کراوی عەرەبدا • بـەتایبەتی ڕێککەوتنەکەی سینا کە ڕێگای بۆ هاتنەوەی ئەمەریکـاخۆش کردو چەندین دەسکەوتی دایەدەست دوژمن و دەرگای بۆ پسپۆرانی ئەمەریکا خستە سەر ئازی پشت بۆ هاتنەوە ناوناوچەکە •

ئێستاش ڕژێمی خیانەتکاری سوریا خەریکی مۆرکـــردنی ڕێککەوتنێکی لەم شێوەیەیە بۆ لەیەکتری جیاکردنەوەی هێزەکان لە ناوچەی جولان ••• ڕژێمی سوریا بۆ زەمینە خۆش کردنی ئەم خۆ بە دەستەوە دانـــەی دەستی کردوە بەپرو [illegible] کردنەوەو پروپاگەندە کردن بۆئەوەی لـــە ژێر پەردەی [illegible] هـەراو هۆریایەدا ڕەنگـــی ئەونەخشەیە بڕێژێ کـە [illegible] سیبر دراوە ، وە دەستی کردوەبە ڕاونان و گرتنی ئـەندامانی هێزە نیشتمان پەروەرە پێش کەوتنخوازەکان کـــە دژی چارەسەری خۆ بەدەســـتەوەدانن ••• هەروەهـــا درندانە دەستی کردوە بە کاری نارەواودوژمنانە وەکو ڕفاندنی کارمەندانی باڵیوزخانەی عیراق لەدیمەشق ، بێ گومان ئەم کارە بەلگەیەکی تری پیـــلان گێڕیی ئەو ڕژێمەیە شان بە شانی نەخشەکانی پارتی فەلانجیست(کتائب) کە ئەکرێ لوبنان بە مەبەستی تێك دانی دژخی ئەو وڵاتـەو هەرەشە کردن لە یەکێتی نیشتمانەکـەولێدانی هێزی بەرگـــری فەلەستین و ئنجا دروست کردنی قەوارەیەکی ڕەگەزپەرستی بۆیە کـــە وەکـــو قەوارەی زایۆنیستەکان وابێت • ئـەم ئامانجە چەپەلەیە کە وای لـــەئیمپریالیزمی ئەمەریکا کـردوە باوەش بۆ فەلانجیســـتەکانی لوبنان بکاتەوەو هەموو یارمەتی یەکیان بۆ بنێرێ •

هێزە خەباتگێرەکانی شۆڕشی عەرەبو لەسەرویانەوە شۆڕشە سەرکەوتوەکەمان لـــە عیراقدابە سەرکردایەتی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب تونـــدوتۆڵو بەبڕواوە ڕوو بەرووی ئەو چالاکی یانەی ئیمپریالیزم ئەبێتەوە لە ناوچەکەداو هەڵیان لەدەست ئەداتو نەخشەکانیان زیندە بەچاڵ ئەکات ••• هەروەهــا [illegible]ـــەولو تەقەللا ئەدات بۆ یەکخستن و کۆکـــــردنەوەی هێزەکانی جەماوەر بۆ شــەڕی چارەنووسی و بەرەنگاری کردنی ئیمپریالیزمو نۆکەرانیان •••سەرکەوتنیش هەمیشە بەشی گەلانی خەباتگێر ئەبێو تێشکانو بە چۆکا هاتنیش بەهێزەکانی شەڕو گێرە شێوەێن ئەبرێ •

درێژەدان بەخەباتی چەکداری ڕێگای سەرکەوتنی گەلی عومانە

رۆژی ٢٩-١١-٩٧٥ کاك محمد غسانی ئەندامی لیژنـەی جێبەجێ کردنی بەرەی گـەلی بۆ ڕزگاری عومان لە لیدوانێکدا کە لە جەزائیر بڵاوکرایەوەڕایگەیاند کە ئەم بەرەیـــە خەباتی خۆی دژی دەســـەلاتی بێگانەو هێزە دەســـتدرێژکەرەکانی بێگانەو بۆ بەدەست هێنانی ئازادیو ســەربەخۆیی درێژە پێ ئەدات •

ناوبراو داوای لە دەزگـــای دەوڵەتە عەرەبی یەکان کــرد لە هەڵوێستێکی ڕونو ئاشکرا بەرامبەر وەزعی عومان بگرێتـە بەرو دەست لە هەڵوێســـتی ئێستای هەڵبگرێ • هەروەهـا ڕایگەیاند کە بەرە یاداشتێکی داوە بـــە (محمود ریاض) سکرتێری گشتی دەزگـــای دەوڵەتە عەرەبی یەکان تیایـا داوای کردوە کە هەڵوێســـتی ئەم دەزگایە بەرامبـــەر دەست تێوەردانی بێگانـــە لە عومان بۆڕون بکاتەوە •

غسانی ئەم ڕاســـتیەشی بیرخستەوە کە شـــۆڕشـــی عومان ڕێزی یاسای دەوڵەتـان ئەگرێ لە ڕوی ئازادی کەشتی وانیەوە لە کەناری عەرەبیدا •

ئەم لیدوانەی محمد غسانی وەك لێپرسراوێکی پایەبەرزی شۆڕشی گەلی عومان دوو ڕاستیمان بۆ ئاشکرا دەکا :

یەکەم ئەوە کەڕێگــــای ڕاست بۆ دەرکردنی بێگانە لـە خاکی عومانو دوایی هێنـــان بە دەسەلاتی ئیمپریالیـــزم لەو وڵاتەو بۆ بەدەست هێنانی ئازادیو مافی دانانی چارەنوس بۆ گەلی عومان تەنیا درێـژەدان بـە خەباتی چەکدارە کـــە لەلایەن کۆمەلانی خەڵـــکی عومانەوە وەك باشترین ڕێگـای بەرپەرچدانەوەی دەســـت درێژی ئیمپریالیزمو بەکـرێ گیراوەکانی هەڵبـــژێردراوە وبەدڵەوە پشتیوانیێ لێدەکرێ چەند سالە گەلی تێکۆشەری عومان بەڕابەرایەتی بـــەرەی گەلی شۆڕشێکی ڕەواو دادپەروەرانەی لە پێناوی بـــەدی هێنانی مافی دانانی چارەنوس‌دا هەڵگیرساوە • ئـــەم شۆڕشە کە لەلایەن گەلێکی بچـــوكو بێ دەرەتانەوە بۆ ســـەندنی مافی چارەنوسی بەرپابـــوە،هەر لەسەرەتاوە لەلایەن ئیمپریالیزمی بەریتانیاوە کەوتۆتـــەبەر پەلامارو هەمو چەشنە چەکێکی تازەی لەسەرتاقی کراوەتـەوە • لە چەند سالی دوایـــشدا بەشێك لە دەوڵەتە ســـەر بە ئیمپریالیستەکانی ناوچـــەکە کەکۆمەکیان لێ کـــردوەو ڕاستەوخۆ هێزی سوپاییـــان ناردوە بۆ ئەوەی ئەوشـۆڕشە پیرۆزە ســـەرکوت بکـەنو دەسەلاتی کۆنەپەرســـتیو قازانجی ئیمپریالیزم لەناوچەکەدا بپارێزن •

کەچی گەلی خەباتکەری عومانی بە توانایەکی کـــەمو بــە ئیمانێکی پتەو بەســـەرکەوتنەوە بە ڕەنگاری هەمو نەخشــەو پیلانەکانی ئیمپریالیزمو کۆنەپەرستان بۆ تـــەوەو وەك شورایەکی پۆلایین بەرامبــەر هێزی پۆشتەوپەرداخـــی دوژمنانو لە ژێر چەکی تـازە بابـەتی ئیمپریالیستەکـاندا ڕاوەستاوەو هەمیشـــەش بەرەوپێش چوەو ڕۆژ بـە ڕۆژ سەرکەوتنی تازەی بەدەست هێناوە •

ئەمە بۆ دومانگ دەچـــێ کە هێزەکانی بێگانـــەو ئیمپـــریالیزمی داگیر کـــەر هێرشێکی بەرینو بەربڵاویـان هێناوەتە سەر ناوچە ڕزگـار کراوەکانی عومانو لە ڕێگـای زەویو ئاسمانەوە ئاگرو ئاسن بەســـەر خـــەڵکی بێ تاوانی زەفاردا دەبارێنن • بـــەلام گەلی عومان کە بڕوای تـەواوی بـــەڕەوای مافو داخوازەکانی هـــەیە ، لــەم تاقی کردنەوە تازەیەش بەسەربەرزی هاتۆتە دەرو نەك هەر لەبەرامبـــەر دوژمن دا بــــە چۆکدا نەهاتوە بەلکوزەبری ئەوەندە تونـــدو کاریگەری لـــە هێـزەکانی بێگانەداوە کە لە مێژوی خەباتی قارەمانانەی گەلی عومـــاندا وێنـــەی کەم بینراوە • لەو ماوەیەدا بەدەیان فرۆکەی هەمە چەشنەی پەلامار دەرەکــــان بەگوللەی شۆڕشـــگێڕان خراونەتە خوار چەند بنکـــەی گرنگی ســـوپای بـــە دوژمن تۆل کراونو بەسەدان کـــەس لە سەربازانی بێگـــانەو بەکرێگیراوەکان کـــوژراونو بریندار بوون •

قارەمانێتیەی خۆڕاگرتنـــی شۆڕشگێڕانی زەفار سەرنجی هێزە شۆڕشگێڕەکانی ڕۆژهەلاتی ناوەڕاستو دنیـــای بۆلای خەباتی دادپەروەرانـەی گەلی عومان ڕاکێشاوە شۆڕشی عومان ئێستا بۆتە جێگـــای پشتیوانی هەمو هێـــــزە شورشگێڕو پێشکەوتوەکان لە جیهاندا •

دووەم ڕاستییەك کـــە لە لیدوانی غسانیدا دەردەکـەوێ ئەوەیەکـــە بڕوبیانـــوی ئیمپریالیستەکان وهێزەکـانی بێگانە بۆ دەست تێوەردانـی کاروباری ناوخۆی عومانو شەڕ لـــە دژی شۆڕشـــگێڕەکان چەندە بێ بنجو بناوانە •

هەمو وڵاتەکانی بێگانــــە بەوبیانوە هێزی سوپا بیـــان ناردۆتە عومانو شەڕ بەخەلکی ئەو وڵاتە دەفرۆشـــن کـــە گۆایا سەرکەوتنی شـــۆڕشی عومانو پێك هاتنی حکومەتێکی دیموکراتیو پێشکەوتو لـــەو وڵاتـەدا ئازادی هاتو چـــۆو کەشتی یەوانی لە ئاوەکـــانی خەلیجدا دەخاتە مەترسی یەوە وشاڕەگی ئابوری ئەوناوچەیە دەپسێنی کەچی ئەمە کاربـــە دەستێکی بەرزی شـــۆڕشی عومانە کە ئەوپڕو دەلەسانە بەربەرچ دەداتەوەو ڕێــزی بەرەی گەلی بۆ یاسای دەوڵەتان دوپاتە دەکاتەوە •

ڕاستییەکەی ئەوەیە کـــە دوژمنانی شۆڕشی عومـــان خۆشیان دەزانن سەرکەوتنی ئەوشۆڕشەو سەقامگیربـــونی کۆماری یەمەنی دیموکـــراتی (کە ئەویش خۆی چقـــلی چـــاوی هێزە کۆنە پەرستو سەر بەئیمپریالیستەکانـــە) بە هیچ جۆر ئازادی هاتـــوچۆ لە ئاوەکانی کەناردا ناخـــەنە مەترسی یەوە •

گومان لەوەدانیە کـــە شۆڕشی خەلکی عومان سەرەڕای هەمو کەندو کۆســـپو ئەنگوچە لە مەیەك ڕێگای پڕ لە هەورازو نشێوی خەبـــات بەرەوســـەرکـــەوتن دەبڕیو ئەوڕۆژەی ئیمپریالیســـتو کۆنەپەرستەکان لـــێی دەترسن نیزیکە •

دەرکردنی یەکێتی قوتابیانی زایونست لــە ڕێکخراوی قوتابیانی ئاسیا

یەکێتی قوتابیـیانی ئاسـیا ڕۆژی ٣٠ - ١١ بڕیـــاری یەکێتی قوتابییانی زایونیست لــە ئەندامێتی ڕێکخراوەکــە دەربکـــاتو دەربارەی ئـــەو بڕیارە وتی : دەرکەوت کـــە زایونیـــزم بزوتنەوەیـــەکی ڕەگەزپەرستی یەو [illegible] ئیمپریالیستانەی هەیە بەتایبەتی دوای بڕیارەکانی ئەم دواییەی کۆمەڵەی گشـــتی نەتـــەوە یەکگرتووەکان •

هەروەهـــا ڕێکخراوەکـــە لە کۆبونەوەیەکیدا لەشـــاری شیانگ مای لە تایلاند بڕیاری‌دا کـــە دان بەمافی ڕەوای گەلی عـــەرەبی فەلەستیندا بنێو یەکێتی گشـــتی قوتابیـیانی فەلەستین بە تاکە نوێنـــەری ڕاستەقینەی گـــەلی فەلەستین دابنێ •

ئـــەوەی شایانی باســـە نوێنەرێکی یـــەکێتی نیشتمانی قوتابیـیانی عیراق بەسەرۆکایەتی کاك عبدالواحد حصـونە ئەندامی مەکتـــەبی تەنفیزی یـــەکێتی نیشتمانی لـــەم کۆبونەوانەدا بەشدار بوو •

یادی هەشتەمین سالی سەربەخۆیی کۆماری دیموکراتی یەمەن

هەشت سال لەمەوبەر وە ئەم ڕۆژەدا ٣٠-١١-١٩٧٦ دوا سەربازی بەریتانیا خاکـــی عەدەن ، کۆماری ئێســـتای دیموکراتی یەمەنیان بەجـێ هێشت • بەم پێیە پـــەردەی شانۆی (١٥٠) سال دەســەلاتی ئیمپریالیزم بەسەر ئـــــەم ناوچەیەدا دادرایەوەو ئەم وڵاتە بە یەکجارەکی سەربەخـــۆیی خۆی بە دەست هێنا •

قوربانی دانو فیداکاری تـوانی سەربکەوێو لـە سالی ١٩٦٧ ئالای سەربەخۆیی بەرزکردەوە •

دامەزرانی کۆمـــاری دیموکراتی یەمەن بەروو بوومی خەباتێکی ســەختو تێکۆشانی درێژ خایەنی ئەم گـــەلە جوامێرەیە کە لە پێنـــاو سەربەستیو ڕزگار بوون لــە جەنگی ئیمپریالیزم قوربانیدا • گەلی یەمەن کە لەسەرەتـاوە بەرهەلستی داگیر کـــەرانی کردو پەنای بردە بــــەر خوێنشاندانو نارەزایـــی دەربڕین لە سالی ١٩٦٣ وە لە ١٤ی تشرینی یەکەمدا خەباتی خۆی خستە قۆناغێکی ترەوە خەباتی چەکدارانە بە ســـەر کردایەتی بەرەی نەتـــەوەیی ئەوەبوو دوای پێنـــج ســـال

شۆڕشە ساواکە لەسەرەتای ڕزگار بوونەوە ڕوو بە ڕووی چەندین کۆسپو تەگەرەو ناخۆشی بوو ، وەکو شوێنەواری فەرمان ڕەواو دەسەلاتی کولونیالیزمو کوێرەوەریو هـــەژاریو برسێتیو نەخوێنـــدە واریو گیروگرفتی تری ناوخۆ •

لەبەرئەوە سەرکردایـەتی شۆڕش ڕاستەوخۆ دەستی کرد بە چارەسەرکردنی بـاری ئابوریو کۆمەلایەتیو بانـقو کۆمپانیاکانی بێگانـەی میللی کردو پەرەی بە کەرتی گشتی داو هەوڵیدا سەرچاوەی داهاتی نەتەوەیی بەپێزو هەمـە جۆر بکات • هەروەها شـــۆڕش بەردی بناغەی یاسای چارەسەر کردنی کشتوکاڵی داناو بەپێی ئەم یاسایە دەســـت بەسـەر (١٣٤٤٩٤) فـەددان زەویو زارداگیرا کە لەمەوبەر لە ژێر جنگی دەرەبەگەکاندا بـوو •وە جگە لە مانەی باس کـــراون دەوڵەت کێلگەی هەرەوەزییو کێلگەی دەوڵەتی دامەزرانـدو ڕەنگی نەخشەی پێنج سالەی ڕشت کە سالـی ١٩٧٣ دوو ئەوەندە بەرهەمی کشـــتوکال زیادی کرد •

لە مەیانی پیشەســازیدا بەرهەم بەرادەی ٥ر٤٦٪ زیادی کردو نەخشەی خزمەت گوزاری گشتی دانرا وەکو چاککردنی باری تەندروستیو گوزەرانـی هاولاتیان •

وە لـــەمەیانی خوێنـــدنو پەروەردەدا هێرشی توندو تـۆل برایـەر نە خوێنـــدەواری سالی ١٩٧٤ ژمـــارەی خوێندەواران خۆی گەیانـــدە (٢٠٨) هەزار کەس ئێستاش بە دەستەوەیە کەبەردی بناغەی زانستگایەك لە یەمەنی دیموکرات دابنرێو بڕیتی ئەبێ لە کۆلیجی پەروەردوو ئابوری •

یادی دامەزراندنی کۆماری دیموکراتی یەمەن بزوتنەوەی شورشی عەرەب بـــە تەوژم بەرەوپێش ئەبات لە خەباتی دا دژی ئیمپریالیزمو زایۆنیزمو نەخشە دوژمنایەتکاریەکانیان

پایەداربێت یادی ڕزگابوونی گەلی یەمەنی دیموکرات ••

تیشك

دلێر

ئەهمیەتی مێژوبی پارتـــی بەعسی سوشیالیستی عـەرەب ئەو دەورە شورشگێریەی کە لە ناو واقیعی عـــەرەبا خولقاندویەتی کە پارتییەکی شورشگێرە وە لەبەر ئـــەوەش کە هویەکی بنەرەتی تیکوشانە کە هەمو ئــــاواتو ئارەزوی نەتەوایەتیو کومەلایـــەتی دینێتەدی • ئینجا لەبەر ئـــەوە شتێکی تازە نیە ئەگەر پارتی بەعسی بە پارتی فەلەستینیدا بنێین ، لەبەرئەوە کە پارتـــی سەرکردەی شورشی عەرەبـو فەلەستینیـــش لـــەروی نەتەوایەتیو ئیستراتیجیەتەوە دلی ئەم شورشەو بنکەی هەرە گەورەی شورشەکەیە •

بونی مەسەلەی فەلەستین لـەم قوناغـە ناسکەدا بۆتـــە مورەسەنگی جولانەوەی شورشی عەرەبو مەلبەندی هەلچـــونی خەباتی نەتەوەی عەرەب •

دیسانەوە خالیکی یەکانگیر بونی نیوان شورشی فەلەستینو شورشی عەرەبە •

پارتی یەکەمان کە پارتـــی یەکـــی نەتـــەوایەتی وسوشیالیستانەیە لە ڕوانگەیەکی زانستیانەو شورشگێری ئەواوە سەرنجی لەکیشەی فەلەستینو ئـــەوشونیە وارەی ئەدا کـــە لەناو جولانەوەی نەتەوایەتـــی عەرەبا هەیە جابەمە ئـــەوە ئاشکرا ئەبی کە تەقەللادان بو جیاکردنەوەی ئەم مەسەلەیەو سەرچاوە نەتەوایەتیەکەیا تەنیا زیـــان بە ناوەرۆکی مەسەلەکـــە ناگەیەنی بەلکو کاریـــشی ئەکاتە سەرقەوارەی نەتەوایەتی ئینجا لەبەر ئەمە بەپـــێی بیرورای پارتـــی کە کەخشەی بنەرەتی ئیستراتیجیـــەتی مەسەلەکەیە لە باری مەسەلەی فەلەستینو ئیش کـــردنی ئیدابیەکانەوە ئەو بیـــرورا شورشگێریە خەبات گوزاریـــە دەرئەکەوی کە پارتی ڕەچـــاوی کردوە ئەوخۆ پێوەبەستنەوە ئەنوینێ کە بەردەوامی تیکوشان بە مەسەلەی فەلەســـتین ئەبەخشی کە روبەروی هەمـــو دەست درێژیەکی ئیمپریالیزمو زایونیستەکان ئەوەســـتیو بـــەرامبەری پێ ئەکات بەعس کە سورە لەسەر پشـــتگیری کردنی شورشی فەلەســـتین بـــە توانای شورشی عەرەب ئەنازی ئەوە نیشان ئەدات کە ئـــەم پەیوەندیە بارمتەی نەتەوایەتـــی سەرکەوتنی شورشی فەلەستینە ئارزگاریو سەرکەوتنی تەواو بە دەست دینی •

پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب کە خوی بە چوارچیوەی بنەرەتی نەتەوایەتی شـــورشی فەلەستینەوە ، بەســـتۆتەوە لەناو جەرگەی کاریگەریتـــی تیکوشانیەوە ئەتەوە بەرستی ئەم مەسەلەیە ئاشـــکرا ئەکاتو دەرونی مەسەلەکە بەســـەر ڕوالەتی ولاتا ئەنوینی زورباش ئەزانی کە ئەم مەســـەلەیە پوختەی مەسەلە نەتەوایەتیەکانەو بەردی بنچینـــەی بوژانەوەی شـــارستانیتیو پیشکەوتنی نەتەوەی عەرەبە • لیرەدا ئەوەی مەترسی لێ ئەکری ئەوەیـــە کەوتنـــەناو ڕوالەتی هەر یمایەتیو لیکدانـــەوەی ناوچە گەریە کە ئەبیتە هـــوی شـــیواندنی ڕوالـــەتی شورشگیرانەی ئەم مەسەلەیەو پەیوەندی نیوان ڕەگە میژوییەکانی لیك بترازینیو لەچاویکی ناوچە گەری یەوە ســـەیری مەسەلەی فەلەستین بکـــاتو لە شورشی جەماوەری عەرەبی دابڕ بکات •

Institut Kurde de Paris

سود بە چ لایەک ئەگەیەنێ؟

شەڕی ناوخۆی ئەرجەنتین

سەرەتا :

گەلی ئەرجەنتین هەر لەکۆنەوە بەشۆڕشگێڕو سەربەستی پەرست ناسراوەو هیندە سوورەکان کە لەدەشتی ئامبا (ناوی کۆنی ئەرجەنتین دا) ئەژیان دلێرانە بەربەرەکانی لەشکری داگیرکەری ئیسپانیایان کردوە وبەئاسانی سەریان شۆڕ نەکردوە .. داگیرکردنی ئەم ولات و گەلە لەلایەن ئیسپانیاوە لەسالی ١٥١٦ ی زایینەوە دەست پێ ئەکات کە شای ئیسپانیا چەند جارێک لەشکری ناردە سەر تاوەکو سالی ١٥٩١ ئنجا بەیەکجاری توانی داگیری بکات و لەسەرچاوەی زێی بلاتا بەندەرێکی دروست کرد ناونرا (سانتا ماریا دیل بوین ئیری) کە لەدواییدا شاری بوینس ئایرسی پایتەختی ئێستای ئەرجەنتینی لێ دروست بوو .

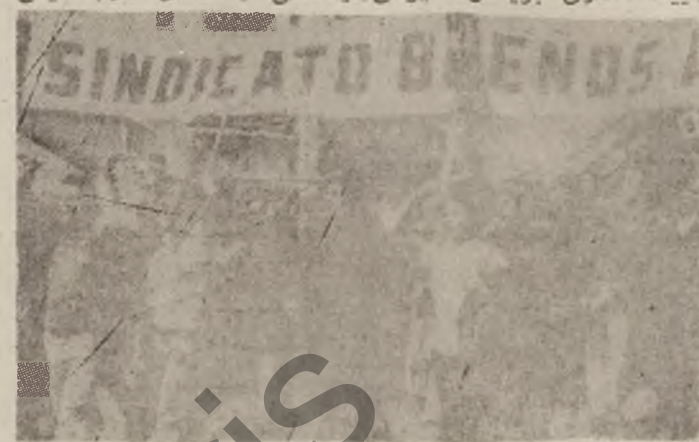

خۆپیشاندانێک لە ئەرجەنتین دا

لەداگیرکردنی ئەرجەنتین دا لەلایەن ئەسپانیاوە بەپێچەوانەی زووروی قارەی ئەمەریکا دیاردەیەکی تایبەتی هاتە بەیەوە ، دیاردەکەش ئەوەبوو ئەو لەشکرو خەلکەی لە ئیسپانیاوە هاتن ژن و مالیان لەگەل خویان نەبردبوو ناچار بوون کەژن لە هیندە سوزەکان بهێنن لەگەلیان دا تێکەلاو بین . وە لە ئەنجامی ئەم تێکەلاوی یە دا نەوەیەکی نوێ لەئیسپان و هیندە سوزەکان دروست بوو ناوی نرا بە (کریولو) .

شەڕی سەربەخۆ بوون

لە کۆتایی سەدەی هەژدەهەم ڕێبازی ڕزگاریخوازانە لەڕیزی کریولو سەری هەلدا مەبەست و ئامانجی ئەم ڕێبازەش بەڕیوە بردنی کاروباری ولات بوو دوور لەدەسەلاتی ئیسپانیاو خێزانە دەست ڕۆیشتوە ئیسپانیاییەکان کە دەستیان بەسەر کاروبارو دەزگاکانی بەڕیوەبردن دا گرتبوو .

ئەوەبوو لە سالی ١٨٠٨ و ١٨١٠ دەسەلاتی ئیسپانیا کەوتە مەترسییەوەو بزوتنەوەی ڕزگاریخوازیی لە مەکسیک و شیلی و فەنزویللاو کولومبیاو پیرو بەهێز بوو ، وە تەنگیان بە ئیسپانیا هەلچنی و بەریتانیاش کە نێوانی لەگەل ئیسپانیا دا ناخۆش بوو یارمەتی ئەم بزوتنەوانەی ئەدا .. بەکورتی دوای پانزدسال تێکۆشان دەسەلاتی ئیسپانیا ڕوخاو لە کوباو پورتوریکو بەولاوە هیچ شوێنێکی تری بەدەستەوە نەما .. بەلام ئیسپانیا بەم ئەنجامە قایل نەبوو دەستی کرد بە یارمەتیدانی نۆکەرانی و دەست خستنەناو کاروباری ناوخۆی ئەو ولاتانەوەو چەند ڕژێمێکی دەستکردی لەو ولاتانە دا هێنایە سەرکار .. بەلام ئەم تەقەللایەشی ئەوەندە سەری نەگرت و سیمون بۆلیڤار ڕزگارکەری ئەمەریکای لاتین دەرکەوت و هێزە شۆڕشگێڕەکانی ڕێکخست و یەک لە دوای یەک ڕژێمە ئالقە لەگوێکانی ئیسپانیای ڕوخاند .

ئیمپریالیزمی ئەمەریکا

لەم سەردەمەدا واتە لە سالی ١٨٢٠ دا ولاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا بەقۆناخی بوژانەوەو فراوان بوون و کۆبونەوەی سەرمایەو دروست بوونی کۆمپانیای گەورە دا ئەڕۆیشت و سامانی ئەم ولاتانەش سەرنجی ئەمەریکای ڕاکێشابوو ، ئەوەبوو ئەمەریکا بۆ دەست خستنە ناو کاروباری ناوخۆی ئەمەریکای خواروو بیرو باوەڕی (مۆنرۆ)ی دەرکرد کە بریتی یە لەم خالانەی خوارەوە :

یەکەم :ـ ولاتە یەکگرتوەکانی ئەمەریکا دەست ناخاتە ناو کاروباری ناوخۆی ئەورووپاوە .

دووەم : ئەمەریکا ڕێزی (مستعمرە)کانی ئەورووپا ئەگری کە لە ئەمەریکای خواروو دا ماونەتەوە .

سێیەم : ئەمەریکا رێگەی هیچ ولاتێکی ئەوروپا نادات کە کۆمارێکی ئەمەریکای خواروو داگیر بکەن .

چوارەم : ئەمەریکا رازی نابێ کە هیچ لایەنێکی ئەورووپا بەزۆری هێزو لەشکرو تۆقاندن خاکی هیچ کۆمارێکی ئەمەریکای خواروو زەوت بکات یاخود دەست بخاتە ناو کاروباری ناوخۆی هیچ کۆمارێکی ئەمەریکای خوارووەوە .

بەلام ئەم بیروباوەڕە تەنیا پەردەیەک بوو ئەمەریکای ئارەزوو نیازەکانی پێ شاردەوە کە ئەیویست دەست بخاتە ناو کاروباری ناوخۆی ئەو ولاتانەوە .. ئەوەبوو سەرەتای ئەم کێشە بەدوو بەرەکی ساز کردن لەنیوان ولاتەکانی ئەم قارەیە دا دەستی پێ کرد .

لە ئەرجەنتین !

دوای ڕوخانی دەسەلاتی ئیسپانیا (خوان مانویل روزاس) هاتەسەر حوکم وبەزەبری ئاگرو ئاسن و دیکتاتۆرییەتی توانی ولات یەک بخات و یاسا لەولات دا بچەسپێنێ بەلام لە سالی ١٨٥٢ ئەرماندەی لەشکر لە هەرێمێک کودەتایەکی کردو روزاس ڕای کرد بۆ دەرەوەی ولات . وە لە سالی ١٨٦٨ دا لە ئەنجامی هەلبژاردن دا (دومینگو فوشینو سارمینو) هاتە سەرکارو دەستی کرد بە ئیسلاحی کشتوکال و کۆمەلایەتی و دروست کردنی رێگای شەمەندەفەرو چەند کەسانێکی پارەداری ئەورووپای هان دا کە بێن بۆ ئەرجەنتین و زەوی و مولکی باشی دانێ و یارمەتی باشی پێشکەش کردن .. هەرچەندە (سارمینتو) دیکتاتۆر بوو بەلام ئارادەیەک ولاتی پێش خست و لە سالی ١٨٨٠ بوینس ئایرس کرا بە پایتەخت و کشت و کال و بەرووەردەکردنی ئاژەل و دروست کردنی شەکرو گۆشت و خوری و چەندین سەرچاوەی داهاتی تر لەولات دا سەریان هەلداو گەشانەوە !

سەرمایەی بێگانە

حکومەت دەرگای ئەرجەنتینی لەبەردەم سەرمایەی بێگانەدا کردەوە ، ئەوەبو تەنیا بەریتانیا لەسەدەی نۆزدەهەم دا (١٩٠) ملیون پاوەن پارەی لە ئەرجەنتین دا خستەکار .. وە کاتێ بورجوازییەکانی ئەمەریکا ویستیان بەربەرەکانی بەریتانیا بکەن وخۆیان لوت بژەنە کاروباری ئەرجەنتین و دەست بەسەر سەرچاوەی ئابووری و داهاتی دا بگرن دوو کۆسپی گەورە هاتە بەردەمیان :

یەکەم :
سەرمایەو پارەو نفوزی ئینگلیزەکان بەتەواوەتی رەگو ریشەی لە ولاتدا داکوتا بوو ، وە دەستی بەسەر زۆر جێگاو دەزگای گرنگ دا گرتبوو .

دووەم :
ڕێبازێکی نەتەوەیی لە ئەرجەنتین سەری هەلدا بوو ، ئەو ڕێبازە وای بلاو ئەکردەوە کە بەریتانیا تاکە ولاتە ئەتوانێ دەوری سەرکردایەتی لە قارەی ئەمەریکای خواروو دا بگێڕێ . سەرەڕای ئەمەش چینی دەرەبەگ و فیودال و خاوەن مولکەکان توندو تۆل بەسەرمایەدارەکانی ئینگلیزەوە بەسترابونەتەوە .

ئەم دۆخە هەتاوەکو هەردوو شەڕی گەورەی جیهان مایەوەو لە سەردەمی هەردوو شەڕەکەدا بەریتانیا نەیتوانی پێویستی و کەرەسەی ئەرجەنتین دابین بکات ئەوەبوو ئەمەریکا ئەمەی بە هەل زانی و جێگای بەریتانیای گرتەوەو لە سالی ١٩٤٥دا بەریتانیا بوو بە دووەم دەولەت دوای ئەمەریکا ، کە دەستی لە ئەرجەنتین دا بڕوات .

باری ناوخۆ

لە سەرەتای سەدەی بیستەم چینی کۆمەلایەتی نوێ لە ئەرجەنتین هاتە کایەوە لەمانە چینی بورجوازی بچوک کە هەولیان ئەدا لە بەڕیوە بردنی کاروباری ولات دا دەوریان هەبێ .. ئەو هەول و کۆشش و زۆرانبازییە (الصراع) شێوەی دروست بوونی چەند پارتییەکی وەرگرت کە لە شەڕی هەلبژاردن دا بەشدار ئەبوون . گەورەترینی ئەم پارتییانەش پارتی رادیکال بوو .. ئەوەبوو لە سالی ١٩١٦ هاتە سەرحوکم و یەکەم سەرۆکی ولات کە سەربەچینی بورجوازی بچوک بوو (هیپولیتو ئیریگوین) بوو بەلام وەکو سەرۆکانی پێشو دیکتاتۆرو زەبر بەدەست بوو ، هەرچەندەش هەندێ دەسکەوتی بۆ کریکاران بەدی هێنا وەکو ڕۆژانەو دیاری کردنی سەعاتی ئیش کردن لە رۆژێکدا . بەهۆی کودەتایەکی عەسکەرییەوە کە کۆنەپارێزان (المحافظون) لەسالی ١٩٣٠ دا کردیان ئیریگونیان لەسەر کار لابرد .. کۆنەپارێزان سەر بە چینی دەرەبەگ و خاوەن مولک وسەرمایە داران بوون .

دەوری پیرۆن !

دۆخی ولات و کۆنەپارێزان تاوەکو سالی ١٩٤٣ مایەوەو بەربەرەکانی رۆژ بەرۆژ پتر ئەبوو .. ئەوەبوو لە هەمان سالدا چەند ئەفسەرێکی رادیکال هەندێ ئیسلاحاتیان کرد لەمانە ئەفسەرێک ناوی (خوان پیرۆن) بوو .. پیرۆن ماوەیەک کارگێڕی کاروباری لەشکری بالیوزخانەی ولاتەکەی بوو لە ئیتالیا .. ئاقی کردنەوە فاشستییەکەی موسۆلینی زۆر بەدل بوو .. ئەوەشی بۆ ساغ ببۆوە کە دەست گرتن بەسەر کریکاران لە رێگای نەقابەو میللی کردنی هەندێ دەزگاو میکانیزە کردنی کشتوکال و بەو کردنی پیشەسازی نیشتمانی چەند ئەرک و فەرمانێکی پێویست بۆ پارێزگاری کردنی دەسەلات و رژێمی فەرمانڕەوا .

پیرۆن ماوەیەک وەزیری (کار ـ العمل) بوو بەهۆی ئەم فەرمانەیەوە ناوو بەدو پایەیەکی باشی لەڕیزی گەل دا بەدەست هێنا .. یارمەتی کریکارانی ئەدا ، هانی نەقابەکانی ئەدا خانووی بۆ دروست کردن یاسای کار پێکردنی بە کۆمەلیی دەرکرد وە خاوەن کارانی ناچار کرد کە هەرماوەیە چەند رۆژێک کریکاران پشو بدەن .

ناسراویی پیرۆن حکومەتی نارەحەت کردو گیرا بەلام پاش ماوەیەک واتە لە سالی ١٩٤٥دا کریکاران خۆپیشاندان و مانگرتنیان ساز کردو حکومەت ناچار بوو پیرۆن بەرەللا بکات .. دوای ئەمە لایەنگیرانی پیرۆن پارتی عەدالەتیان دروست کرد ..

ئەوەبوو لە سالی ١٩٤٦ پارتییەکەی پیرۆن لەهەلبژاردن سەرکەوت چونکە لەبەرنامەکەی دا پەیمانی دابوو کە خزمەت گوزاری کۆمەلایەتی و رێگای شەمەنەفەر میللی بکات و خەستەخانەو خانوو بۆ کریکاران بکاتەوەو یاسای خانەنشینی دەربکات .. ئەوەبوو پارتی عەدالەت لە هەلبژاردن دا (٧٠٪)ی کورسییەکانی پەرلەمان و هەموو کورسییەکانی ئەنجومەنی سەنای بەدەست هێناو پیرۆن بوو بە سەرکۆمار .

لە سالی ١٩٤٦ بەرەو دوا سیستەمێکی دەستوری بورجوازی لە ئەرجەنتین جێبەجێ کرا بەلام ئەو بەلێنانەی پیرون دابوونی جێبەجێ نەکران .. لە سەرەتای سالی ١٩٥٠ دەرکەوت کە ڕژێم ناتوانێ ئابورییەکی بورجوازی نیشتمانی سەربەخۆ دابمەزرێنێ .. ئابوری لە ژێر چنگی مۆنۆپولەکانی بێگانەدا بوو بەتایبەتی کارەباو کارگەی گۆشت و کیمیایی و مەعدەن ، جگە لەمەش ڕژێمی پیرۆن دەرەبەگە گەورەکانی لەناو نەبرد ..

لە ژمارە (٣)ی گۆڤاری افاق عربیە ـ وە وەرگیراوە

نارەزایی لە هەموو لایەکەوە بەرز بووە .. ڕژێمیش بۆ دەم کوت کردنی ئەم نارەزاییە دەزگایەکی تۆقاندنی دامەزراندو پەناشی بردە بەر مۆنۆپولەکانی بێگانە .. وردە وردە پارتی پیرون جەماوەری لەدەست چوو .. ئەوەبوو سالی ١٩٥٥ کودەتایەکی راستڕەو رووی داو پیرۆن ڕای کرد بۆ دەرەوەو (ئیڤای) ژنی کە ئارتیست بوو لە سالی ١٩٥٢ دا مرد .

کودەتای ئارامبورۆ

کودەتایەکە بەسەرۆکایەتی جەنەڕال ئارامبورو بوو کە ئەفسەرێکی کۆنەپەرست و ڕاست ڕەو بوو بە ئاگرو ئاسن حوکمی گەلی کرد .. ولات وردە وردە بۆوە بە مولکی کۆمپانیاکانی بێگانە .. هەروەکو زانراویشە ئەم رێژیمە رێگای هیچ جۆرە بزوتنەوەو نارەزایی دەربڕینێکی نە ئەدا ئەوەبوو لە سالی ١٩٥٦ جەنەڕال فالی وجەنەڕال تانکو وە لە سالی ١٩٦٠ جەنەڕال ئەنییکویز کودەتایان ساز کردو سەرنەکەوتن و هەردووکیشیان سەر بە پیرۆن بوون . بورجوازی نیشتمانیش بەم دۆخەی ولات قایل نەبوو بۆیە خۆیان لەناو پارتی عەدالەی پیرون و پارتی رادیکال دا رێکخست وەسوودێکی زوریان لە نارەزایی دەربڕینی جەماوەر وەرگرت بۆ بەربەرەکانی کردنی ڕژێم .

خەباتی چەکدارانە

لایەنی چەپڕەوی پارتی پیرۆن دوای ئەوەی بۆی دەرکەوت کە خەباتی سیاسی هیچ سوودی نیە بۆ بەرەنگاری کردنی دکتاتۆرییە عەسکەرییەکە کە لەلایەن ئیمپریالیزمەوە پشتگیری لێ ئەکرێ .. ئەم لایەنە لەگەل چەند هێزێکی تری چەپڕەودا دەستەی چەکداریان دامەزراند بۆ بەرپاکردنی خەباتی چەکدارانە .

گرنگترینی ئەو رێکخراوانەی خەباتی چەکداریان بەرپاکرد ئەمانە بوون :

١ ـ هێزەکانی شۆڕشی چەکداری گەل کە باوەڕیان بە رێبازی گیفارا هەبوو .
٢ ـ مونتیزۆس : لاوانی پارتییە بورجوازییە نیشتمانییەکان بوون .
٣ ـ هێزە چەکدارەکانی پیرۆنی : کە دەستەیەک بوون لە پارتی پیرۆن .
٤ ـ هێزی ڕزگاری ئەرجەنتین : دەستەیەکی تری پارتی پیرۆن بوون .
٥ ـ لەشکری گەلی پیرۆن : ساغ بۆوە کە ئەمانە بەهێزترین و گەورەترینی ڕێکخراوە شۆڕشگێڕەکانن .

خەباتی چەکدار پەرەی سەندو چەند جارێک جەنگاوەران پەلاماری ئوردوگاکان و شاری گەورەو ئیستگەی رادیۆیان داو دەستی دلێرانەیان لە دەزگاکانی دەولەت وەشاندو بەیاننامەی سیاسییان بلاو کردەوە .. دۆخی ئەرجەنتین وردە وردە شپرزە بوو گرانیی ، بێ کاری ئاژاوە ، قات و قڕی بلاو بۆوە ، کۆنەپەرستان بۆ پاراستنی کورسی و ئابڕوی خۆیان لە سالی ١٩٧٠ کودەتایەکیان ساز کردو جەنەڕال (لیغنگستون) هاتە سەر حوکم بەلام ئەمیش لەدکتاتۆر ئونگانیا خراپتر بوو .

هەرچۆنێک بوو بریار درا هەلبژاردنی گشتی لە ولات دا بکرێ بەو مەرجە پیرۆن خۆی تیایدا بەشداری نەکات . وە ڕێگای ئەم پارتییانە درا کە لەهەلبژاردن دا بەشدار بین :

١ ـ پارتی عەدالەتی پیرۆن .
٢ ـ پارتی رادیکال (پارتییەکی لیبرالییە) .
٣ ـ کۆمەلەی یەکێتی گەل (راستڕەون و لە لایەن ئیمپریالیزم و زایۆنیزمەوە پشتگیری ئەکرێن) .
٤ ـ کۆمەلەی شۆڕشگێڕی گەل (راستڕەوی کاوەڕاست و لە لایەن چەپڕەوی سەربەخۆو پارتی کۆمۆنیستەوە پشتگیری ئەکران) .
٥ ـ کۆمەلەی ئیدراسیۆنی جمهوری (نوێنەری رێژیمی ئەم میلیتاری و دەرەبەگ و سەرمایەدارە گەورەکانن) .
٦ ـ پارتی سوشیال دیموکرات (راستڕەوە سەرکێشەکان پشتگیرییان ئەکەن) .
٧ ـ پارتی سوشیالیستی کۆمەلەی جوتیاران (پارتییەکی چەپڕەوی تروتسکییە) .
٨ ـ کۆمەلەی چەپڕەوی گەل (رێکخراوی چەکدارانەی هەیە وەکو لەشکری شۆڕشی گەل) .

هەرچۆنێک بێت لە سالی ١٩٧٣ هیکتۆر کەمبۆرا کە سەر بە پارتییەکەی پیرۆنە لە هەلبژاردن دا سەرکەوت و بڕیاری دا کە پیرون بانگ بکرێتەوەو ئەو ببێ بەسەرکۆمار بەلام پیرۆن لە نۆمانگ بەولاوە حوکمی نەکرد ئەوەبوو لە حوزەیرانی سالی ١٩٧٤ کۆچی دوایی کردو ژنەکەی هاتە سەرحوکم و دەرگای حوکم بۆ ڕاستڕەو کۆنەپەرستان خرایە سەرگازی پشت . کوشتن و بڕین و بگرەو بەردەو گرتن لە سەرانسەری ولات دا بلاو بۆوە ئیزابیلا سەرەڕای تێک دانی دۆخی ناوخۆی ولات ڕێگای کۆمپانیا بێگانەکانی دا دەست بخەنە ئابوری ولاتەوە بەمەبەستی ئەوەی گوایە ئەوان ئابوری ولات ئەبوژێننەوە .

ئەرجەنتین مەنجەلێکە لەسەر ئاگرو ئەکولێ گەلیش نرخی ئەم ئاژاوەیە بە ئارەقی ناوچەوانی و خۆراکی ژیانی ڕۆژانەی پڕ ئەکاتەوە ..

هیچ رێگایەکی دەستەبەری کارو خێرا نیە بۆ چارە سەر کردنی باری ناوخۆی ئەرجەنتین جگە لە پێکهێنانی بەرەو دامەزراندنی حوکمێکی ئیئتلافی کە پارتییە نیشتمانی و پێشکەوتنخوازو رێکخراوەشۆڕشگێڕەکانی تیا دا بەشداربین لەگەل پەیڕەوکردنی بەرنامەیەکی پێشکەوتنخوازانە کە ولات لەژێر چنگی ئاژاوەو موتەکەی کۆمپانیا چەپەلە مۆنۆپولەکان رزگاربکات و ئینۆکی کۆنەپەرست و راستڕەوو فاشستییەکان بقرتێنێ و لاپەڕەیەکی نوێ لە مێژووی ولات بکاتەوە .

پیرۆن و ئەزابیلای ژنی کە ئێستا سەرۆک کۆماری ئەرجەنتینە

کۆشکی پەمەیی کۆشکی سەرۆکایەتی ئەرجەنتین

جەنگاوەرانی فەلەستین لەناوجەرگەی شاری «قدس» دا «٥٠» زایۆنیست ئەپێکن

« تەقینەوەکە گوێچکەی کەڕ ئەکرد ، شوشەی سەدان پەنجەرەی وردو خاش کردو کەل ئەو ناوەی ڕەش داگرت چایخانەیەک کە نزیکەی ٨٠ کەسی تیادابوو قانگ دراو خەلکەکە هەلرژانە سەر شەقامەکان ، پیاوێک ئەژنوێ لە ترسا شکابوو لە بەر دەمەدا بەلادا هاتوو هاواری کرد بێکرام ! (یونایتەدپرێس) » .

ئەمە بوختەیەو ڕاپۆرتەبووکە ئاژانسی یونایتەدپرێس لە شاری قدسەوە ناردویەتی دەربارەی ئەو زەبرەی جەنگاوەرانی فەلەستین لە دوژمنیان وەشاند ! زەبرەکەش بریتی بوو لە کاول کردنی مەیانی (سەهیۆن) لە ناوجەرگەی شاری قدسی زەوت کراودا .

ئەم دەستەی جەنگاوەران لە دوژمنیان وەشاند جارێکی تر ساغی کردەوە کە جەنگاوەرانی باوەڕبوو بەگەل لەهەر شوێنێکدا بێ ئەتوانن دلێرانەروو بە ڕووی دوژمنی رەگەزپەرست و فاشیست ببن و لەو کۆسپ و هەلدێرو پیلانانە تێ بپەڕێنن کە کۆنەپەرستانی عەرەب ڕەنگی ئەکێشن بۆ بەلایەکاخستنی کێشەی گەلی عەرەبی فەلەستین .

سەرەتای تەقینەوەکە !

ئێوارەی ١٣ـ١١ـ١٩٧٥ پەلێکی جەنگاوەرانی فەلەستین لە خاکی زەوت کراودا نارنجۆکو کەرەسەی تەقەمەنییان لە مەیانی (سەهیۆن) لە ناوجەرگەی شاری قدس دانا وە لە سەعات حەوتی هەمان ئێوارەداشاری قدس بەتەقینەوەی ئەم کەرەسەو نارنجۆکانە هاتە لەرزین و ترس و لەرزێکی زۆری خستە دل و دەرونی زایۆنیستەکانەوە .. خێرا پۆلیس و ئوتومبیلی ئەمبالانسی خۆیان گەیاندە ناوچەکە بۆ گواستنەوەی کوژراوو بریندارو ئنجا کاربەدەستانی دوژمن چواردەوری شاریان داو هەموو جۆرە هاتووچۆیەکیان تیادا قەدەغە کردو نزیکەی دوو سەد عەرەبیان گرت کە لە قدسدا بوون .

دوژمن دڕندەتر ئەبێ !!

ئەم هێرشە دلێرەو هێرشەکانی تری جەنگاوەران دژی دوژمن مەبەست و ناوەڕۆکی سیاسییان هەیەو توندو تۆل بەوجەمو جۆلییە بەستراونەتەوە کە کۆنەپەرستانی ناوخۆ دەستیان داوەتی بۆ ئەوەی وەکو نوێنەری گەلی فەلەستین خۆیان بنوێنن بەسەر جەماوەری خاکی زەوت کراودا . ئەوە بوو جەنگاوەران ئەو دەستانەیان وەشاند تا مەبەست جموجولی کۆنەپەرستان هەلوەشێننەوە دوژمنیش ناچاربوو دان بە زیانی ئەو هێرشانەدا بنێ و وەزیری پۆلیس شلۆمۆ هەلیل داوای لە جولەکەکان کرد کە لەمەولا پترچاویان بکەنەوە ئاگاداری خۆیان و ناوچەکە بن و یارمەتی هێزەکانی پۆلیس بدەن لەو ئەرکەی پێیان سپێردراوە لەلایەکی تریشەوە شیمون پێرس وەزیری بەرگری دوژمن پێی لێنا کە « هێزو پۆلیس گیروگرفتی بەری ڕۆژئاوا چارەسەر ناکەن ! »

ئاژانسەکان باسی ڕووداوەکە ئەکەن

زوربەی ئاژانسەکانی دەنگوباسی هەوالی ئەو تەقینەوەیان بلاوکردەوەو وادیارە لە کاتی تەقینەوەدا نوێنەرەکەیان لەوێ بووە .. بۆ نموونە روێتەر ئەلێ : لە کاتێکدا خەلکی شتیان لە کۆگاکان ئەکری و ئەچوون بۆ سینەما نارنجۆکەکان تەقینەوە .. (ئا . د . ف) ئەلێ بە لای کەمەوە بە دەیان کەس بریندار کانیان مەترسی مردنی لێ ئەکرێت و « زەوی لەرزییەوەو چەرە دوکەل ئەو ناوەی داپۆشی و چەندین لاشە لەسەر شەقام و لەمەیانەکەدا کەوتن و ترس و لەرزێکی زۆر خەلکی ئەو ناوچەیەی داگرت » .

Institut Kurde de Paris

- لێکۆڵینەوەی ئەدەبی -

شەمشەمە کوێرەو

لەمیعە مەجید
بەغدا - کۆلێجی ئاداب

ئەگەر دەربارەی دەروون و دەربارەی جۆری ئەو هەڵوێستە بنووسین کە مرۆڤ بەرامبەر ژیان و کارتێکردنی ڕووداوە کۆمەڵایەتییەکان ئەیگرێت و ئەم بیرە لە ڕوخسار و شێوەیەکی هونەریی سەرکەوتوو ناسکدا دەربڕین و لەگەڵ ئەمانەشدا نەیەڵین کەم و کورتی یەك ڕوو لە ناوەڕۆکەکە بکات و سەرنجی خوێنەریشی ڕابکێشین ئەوسا ئە نووسینەکەمان نووسینێکی زیندوو سەرکەوتووی لێ دەرئەچێت .

کە ئەڵێین باری دەروونی ئینسان مەبەستمان ئەوە نییە کە دەروون و نەفسیەتی هەموو مرۆڤێك چون یەك وایە . چونکە تەنانەت ئەو کەسانەی کە لە چوارچێوەی چینێکدا بەرژەوەندی ئابووری هاوبەش و کۆمەڵێ سیفاتی وەك یەك کۆیان دەکاتەوە . ئەگەر بەراوردێکی وردبکەین لە نێوانیاندا ئەبینن جیاوازیان لە نێواندا هەیەو دەروونی هەریەکەیان جیهانێکی بەرین و فراوانە .

چیرۆك نووس کاتێ ئەنووسێ بیەوێ و نەیەوێت لە ڕوانگەیەکی فیکری تایبەتییەوە ئەڕوانێت و ئەنووسێت . ئەو پاڵەوانەی کە هەڵیشی ئەبژێرێت ئەگەر چیرۆك نووس لێهاتوو بێت ئەزانێ بۆ هەڵی ئەبژێرێت و ئەوسا پاڵەوان لە کورتە چیرۆك یان لە ڕۆمانەکەدا یان دەربڕی بیری نووسەرەکەیەتی یان نووسەر ئەیەوێ بەهۆی هەڵوێست و گۆڕانی جم و جووڵی پاڵەوانەکەیەوە بیری خۆی دەربخات . بێگومان هەموو هۆشیاری و بەرزکردنەوەی ئاستی هونەری پاڵەوان و چیرۆکەکەش و چۆنیەتی بیرکردنەوەی پاڵەوانە کەشی و خۆشی لە لێهاتووی و زیرەکی و شارەزایی چیرۆك نووسەکەوە هەڵئە قووڵێت و دەسەڵاتی ئەو پیشان ئەدات .

بەم پێیە ئەگەر سەرنجی کورتە چیرۆکی « شەمشەمە کوێرە » بدەین . کە کاك - نەجم ڕەنجدەر - لە ژمارە (٢٨٨)ی ڕۆژنامەی هاوکاری خۆشەویستدا بڵاوی کردەوە ، چەند شتێکی گرنگمان لەو چیرۆکەدا بۆ دەرئەکەوێت .

مەبەستی چیرۆکەکە دەرخستنی باری دەروونی بورژوازی بچووکە ، یان ئاشکراتر بێڵێین ڕاکردنی ڕەوشەنبیرە لەو واقیعە کۆمەڵایەتییەی تێیدا ئەژی . باسی ئەو گێژاوەیە کە تێی ئەکەوێت . ڕۆشنبیر بە شێوەیەکی گشتی لە کۆمەڵە دواکەوتووەکاندا و لە کۆمەڵی کووردەواری خۆشماندا بەتایبەتی ، هەندێکیان لە بۆشاییەکی بێ سنووردا ئەژین . ئەم بۆشاییەش ئەبێتە هۆی ئەوەی پێش هەموو شتێك بۆ چارەسەری دەروونی خۆی بگەڕێت . زۆرجار ڕۆشنبیران خۆیان فڕێ ئەدەنە ڕووداوەکانەوەو تووشی گێژاو ئەبن و سەریان لێ ئەشێوێ . چونکە خۆفرێدانەکە بێ بیر کردنەوەیەکی قووڵە . یان ئەوەندەی دەسەڵات نییە بە سەریدا زاڵ بێ .

با مەبەستەکە زیاتر ئاشکرا بکەین . بورژوازی بچووك بە تایبەتی ڕۆشنبیران هەمیشە لە نێوان دوو هەڵوێست و دوو فەلسەفەی جیاوازی دژ بەیەکدا دێن و دەچن ، کە یەکگرتنەوەیان ئاسان نییەو ناکرێت . هەرچەندە زۆر جار لە بەندەردا ئەگیرسێتەوە .

کاك « نەجم » ئەڵێ : « یەکێك لە ڕەوشتە تایبەتییەکانی ئەوە بوو لە دوا کات ژمێرەکانی دوا نیوە شەودا، دائەنیشێت و ڕۆژنامەی ئەو ڕۆژە بخوێنێتەوە » .. بۆچی دوا نیوەشەو ..؟! کە زۆربەی خەڵك لە گەرامیی خەودان ! ڕاکردن لە گیروگرفتی ڕۆژگار . ئایا ئەمە چارەسەری مەسەلەکە ئەکات ؟ بێگومان نایکات . ئەو وا ئەزانێ لە ڕاکردن و دوورکەوتنەوەدا لە خەڵکی دەورو پشتی هەست بە سەربەستی ئەکات . بەڵام ئەنجامی ئەو جۆرە کەسانە هەروەك ئەنجامی پاڵەوانی « تۆماس گۆردیاف »ی گۆرکی

مرۆڤ و ژیان

لێدێت ، کە بە دەردی سەر گەردانی و تەنیا بیرکردنەوە لە زاتی خۆیەوە ئەتلێتەوە . کەچی ئەو دوورکەوتنەوەیەش هەر لە تەنیاییدا گیری نادات ، بەڵکو « بەلای کەمەوە گلوپێك دائەگیرسێنێ » .. چونکە مرۆڤ بە پێی سروشتی تایبەتی خۆی گیانلەبەرێکی کۆمەڵایەتییەو دوور لە کۆمەڵ ناژی .

لەگەڵ هەموو ئەمانەشدا « هاورێکانی ئامۆژگاریان دەکرد » . ئامۆژگاری چیان ئەکرد ؟ ئەمە پەنجە درێژکردنە بۆ پەیوەندی پاڵەوانەکەی - کاك نەجم - بە خەڵکەکەی دەورو پشتییەوە . هاندان و هەوڵدانە بۆ نزیك بوونەوەو تەنانەت دروستکردنی ڕووناکیش . واتە مرۆڤێکی « سەربەخۆ » نییە تەنیا بۆ زاتی خۆی بژی ، بەڵکە مولتەزیمە ، هەڵگری بیروباوەڕەو بیروباوەڕێکی شۆڕشگێرانەش . چونکە ئامۆژگاری ئەوەیان کردووە بەردەوام بێ بە گلۆپ ، بە بێ ڕووناکی ناتوانی بژی ، هەرچەندە وەختیو دروست کراویش بێت .

هەروەها ئەبینین لە ئەزمەیەکی دەروونیدا ئەژی هیچ باسێکی ئەوتۆ دەس نیشان ناکات وە بۆ کات بردنە سەرە . لێرەدا دەسەڵاتە هونەرییەکەی کاك - نجم - دەرئەکەوێت و ئەگەر وانەبوایە چیرۆکەکە کەم و کورتی تێ دەکەوت . گۆرکی لەم بارەیەوە ئەڵێت : « لە مرۆڤ دا ، لە زۆربەی زۆری کاندا دوو هەڵوێستی دژ بە یەك ، هەمیشە لە زۆران بازیدان لەلایەکەوە مرۆڤ حەز بەوە دەکات چاکتر بێت ، لەلایەکی ترەوە هەوڵی ئەوەئەدات چاکتر بژی ، بەڵام کۆکردنەوەی ئەم دوو نیازە لە یەك لەشدا ئێستا ئەمەنی درێژ نابێ و ناژی» ○ ئەمەش لای ڕۆشنبیری شۆڕشگێر ڕاستییەکی مەوزوعییە . چونکە هەر بەوەی باوەڕی بە فەلسەفەی شۆڕشگێرانە هێنا مانای ئەوە نییە بە تەواوی باری دەروون و هەڵوێستی چینایەتی خۆی ئەسڕێتەوە . نیسبیەتی ئەم لایەنەشمان لە چیرۆکەکەدا بۆ دەرئەکەوێت . پاڵەوانەکە تووشی ڕووداوێکی سروشتی سەیر ئەبێت و بەرێکەوت و لە ئەنجامی کارتێکردنی زوروفە مەوزوعییەکەوە هەست بەوە ئەکات « شایەنی خۆرو ڕووناکییە » . ئەمەش ڕوواڵەتێکی تری سەرکەوتنی - کاك نەجم - نیشان ئەدات چونکە توانیویەتی مەسەلەیەکی فەلسەفی گرنگ لە چوارچێوەی ڕووداوێکی ئاساییدا دەربخات

هەموومان ئەزانین و شتێکی بەڵگەنەویستە کە لە سەرەتای ژیانی کۆمەڵایەتی مرۆڤەوەو بێوەستان کۆمەڵ لە گەشە کردن و گۆڕاندا بووە . بناغەی ئەمەش ئەگەڕێتەوە بۆ ناکۆکییەکانی نێوان کۆن و نوێ ، ناکۆکی نێوان هێزە بەرهەم هێنەرەکان و پەیوەندی بەرهەم هێنان . لەناو ئەم ناکۆکییانەدا جۆری ژیانی مرۆڤ و تەنانەت باری دەروونیشی لە گۆڕاندا بووە .

ژیانی پاڵەوانەکەی کاك نەجم بە بوونی سەربەستی و ڕووناکییەوە بەستراوە . هەرچەندە لە ڕستەیەکی ساکاردا ئەم مەبەستەی دەربڕیوە ، بەڵام هەست ئەکەین کە لە سەرچاوەی بیرکردنەوەیەکی قووڵەوە هەڵقوڵاوەو تا ڕادەیەکی باش بۆتە هۆی سەرکەوتنی ناوەڕۆکی چیرۆکەکەی .

لە دوا وتەدا ئەڵێم نووسینی کورتە چیرۆکێکی وا ، کە پاڵەوانەکانی دەربڕی بیری کۆمەڵایەتی و فەلسەفی بن و لە ڕوخسارێکی هونەریی باشداو بە زمانێکی خاوێن و پاراو بنووسرێ .. ئەڵێم کارێکی وا بەهرەو زیرەکییەکی تەواوی ئەوێ .

○ مکسیم غورکی - الاصدقاء الثلاثة . لاپەڕە ٨ .

***

لە سەر پردی « وێستمینستەر »

شاعیری ڕۆمانسی وردزۆرس
قوباد بەهرەوەر وەری گێڕاوە

ئایا زەوی هیچ جوانییەکی تر شك دەبات
تا لە ئێستا جوانتر خۆی بنوێنێت ؟؟
ئەوەی بەسەر ئەم دیمەنە جوانەدا ڕادەبوورێت و
کاری تێ ناکات
وەکو بتێکی بێگیانوایە
شار ، ئێستاکە بەرگی جوانی بەیانی - کردۆتە بەری
کەشتییەکان ، بورجەکان ، گومەزەکان -
پەرستگاکان ، شانۆیەکان

بە ڕووتی لە باوەشی کپ و بێدەنگیدا ڕاکشاون
باغچەکان ، بە ملاولایاندا درێژبوونەتەوە
ئاسمان ، باڵی بەسەردا کێشاون

لووتکەکان ، دۆڵەکان ، گردەکان .. تا ئێستاش -
بەم شێوەیە لە ناو جوانی خۆری تازە چاو بشکووتوودا
مەلەیان نەکردووە

نەخێر ... هەرگیز هێمنی وا قووڵم نەدیوەو
هەستم پێ نەکردووە
لە کاتێکا ڕووبارەکە
وا بە نەرمی دێتە خوارێ و
لە خۆشەویستییا قاڵبۆتەوە

خوایە ... هەتا خانووەکانیش گەش دیارن
کەچی ئەم دڵە گەورەیەی من
کپەو هیچ جووڵەیەکی لێوە نایەت

بیری سەربەست

شیزۆفرینیا و ڕەخنە لە نێوان ڕق و خۆشەویستیدا

کام لە ئێمە نەکەوتۆتە بەرشاڵاوی ڕەخنەیەکی دەمارئەستووری ڕقاوی ؟ کام لە ئێمە گەلێ جار خۆیشی نەبۆتە شمڵی شەڕی سەرەڕێی خۆشەویستی و [illegible] ؟ چەقۆی نەخستۆتە لا ملی ڕاستی و دڵنەوازیی و ژانەوە ؟ ئەی ئامەین [illegible] ڕەخنەدا تیر تیر داخی دڵی نەڕشتووە ؟ شیزۆفرینیای وشە نەیکردووە بە [illegible] ژێکل و مستەر هایدی ناوقەفەزی دادگای بە دادی ئەدەب ؟ [illegible] تێکشکاوەکانی خۆی ئەوەڵمەزات نەکردووە ؟ بلێژنەهاسوزنی ڕقی عەشایری [illegible] گەری و ئێمە ئێمەو ئێوە ئێوەونەوان ئەوانی لە شەقامە ڕێیوشەی بێ و ناحدا [illegible] ئەگەر ڕەخنە - هەر ڕەخنەیەك - بەهایەکی بەرزی شارستانی و ئیستاتیکی و ئەخلاقی بێت ، سەرچاوەی ڕاستیەکانی خۆی لەبەر تانە ناهگەی بەفری عەشقی وشەو وشەی عەشقدار بشوانەوە .. بەردە سماتەی بتەوی بناغەی قووڵکردنی (وعی) و بەرفراوانکردنی (جوانی پەروەری) بێت ... نازانم ئێمە تاکەی هەرواکرەو لەو ڕق [illegible] باوجی و دژی جوانی و شادمانی و ئەم گریانە خۆش و بەجۆشە ئەبین ؟ بۆ ئەبێ [illegible] سایەی کڕین و فرۆشتنی هەندێ کلیشەو زاراوەدا هەرماۆستایەك بە [illegible] هەر کوێرە خەتێ بە شاعیر بزانین؟! تاکەی خۆشەویستی وشەی جوان و [illegible] سەرووی هەموو هەوەسرانی و ... نۆزو مرخ لێ خۆشکردنەوە نەبێ [illegible] گوڵ هەڵبوەرێ و ناوی چاوی جوانی دابژەڕێت ... خامەسەرگەرم و دارژاوەکان کپ بکرێت و مەجەکە شەیداکان بجەمێت و خەونە ئاڵ و واڵاکان ئێل و دەفتەرە چکۆلانەکان نرخی خۆیان نەدرێتی و ژانە عەودالەکان لە سێدارەی کینە بدرێن ؟

بێگومان ئێمە ڕەخنەمان هەیە ، با لە سەرەناو پێرەوکەش دابێ چونکە داهێنانمان هەبوو ، کە شیعرو جوانی و جووڵەو گۆرانی و شانۆمان هەبوو ، ئەلوێ و بێدڵاودڵی ڕەخنەیشی هەر لە پاڵدا بێت . بەڵام نەك ئەو ڕەخنەیەی کە ڕق بڵاونەکاتەوەو بیرو جوانی و هۆش و ڕەوەشت زەدەدار ئەکات .. ! زۆربەی زۆری ڕەخنەگرەکانیش دەرەخنێن و بەس .. لە بێخەبەرانی ڕەخنەش کەشکەك سەڵەوات ... ! ئەو سەرگەرمەی کە بە وردی بکەوێتە شوێن پێی ڕەخنەی ناو گۆڤارو ڕۆژنامەکان بە لیبراڵی و نالیبراڵیانەوە ، بە باشی هەندێ ڕەخنەی نابەجێ ئەبینێ کە بە زۆری زۆرەکی ناوی ڕەخنەی لێنراوە ... ئەوانە هەر بەرهەمێکی کە سەر بە ڕێبازێکی تایبەتی بڕوات بە شان و باهویدا هەڵئەدەن و ئەیخەنە بەرزەفڕێ و بۆ عەرشی ئەفلاکی ئەبەن .. بادێ بۆن و بەرامەش بێ .. یا بەهای بەرزی هونەریی خۆیشی دۆڕاندبێ ، یا سەرتاپای تەقریریەت و کلیشەبازی و شت جووینەوەو هەراو زەنابێ ، بێ ئەوەی ئاورو بەرچاوگرتنی لە کەمترین ڕادەی دەستوورو یاسا ئەستێتیکی و هونەرییەکان بدرێتەوە ، کە بێگومان هیچ کارێکی هونەری مومکین نییە سەربگری و سەربکەوێ بێ ئەم ئاوڕدان و لە بەرچاو گرتنە .. تا وای لێهاتووە گەلێ لەلاوە سەرەدەرکردووەکان سەرگەردان و چەواشە بن و تەنیا هەندێ کلێشەو دەقی بەردەست دووبارە بکەنەوەو حازرە خۆری بەر سێبەر بن . ئەگەرو دڵی ناسکی ڕەخنە گرانیان لێبرەنجێ و بە هیچ بە تاوان پەنجەنمایان بکەن .. !!

بەداخەوە گەلێ لەم ڕەخنەگرانە بە تەواوی مەسەلەی (هونەر - بەهرە - سووتان - ڕۆشنبیری - زان - داهێنان)یان خستۆتە پشت گوێ و گەلێ مەفاهیمی خەڵەت و پەڵەتی ڕەخنەو ڕەخناندنیان خستۆتە ناوەوە . تا وای لێهاتووە ئەبێ نووسەر کۆمەڵبوتەری هەندێ زانیاری و هەندێ وەڵامی حازرکراوی و تیرەو ئەوێ بێ لە پێناوی ڕەشێنەو سپێنەی چاوی ئەم چەشنە ڕەخنەگرانەدا .. !!

ئیلتیزام هەروەك زوربەی ڕەخنە شناسانی دونیا بۆی ڕۆیشتوون لە بەرهەم و کاری هونەریدا ، پێر لە پشت شتێ [illegible] وزدی بەرهەم و کارەکەیە ئینجا هەر بە [illegible] پێداویست هەر کارێکی هونەریش خۆی لە خۆیدا و لە ئەنجامدا ئیلتیزامێکی پاکو مەردانەیە بە لوبستێکی مرۆڤانەوە .. بەڵام لەبەر باری سەرنجی نووسەرەکە خۆی ، نەك لەبەر نازیکایی ئەو [illegible] و مەرج و [illegible] لە کارەکە بۆی [illegible] .. ئیلتیزام لە ئەسلا ملکەچ کردن نییە لەبەردەم هەندێ ڕووداوی دیاری کراوی ئەم چەرخەداو بەس .. بەڵکو ئیلتیزام ئەو [illegible] شۆڕشگێڕ و ڕوون و ڕەوانەیە کە لە داهێنان و کاری داهێناندا دائەڕژێ ... دائەڕژێ .. با ئەو کارو داهێنانەش چیرۆکێکی بەنامو ئاسەی دلداری ، یا دلبەری بێ ... یا ڕاوشکاری دوو سەرشێت و ڕێواس فرۆشی بێ .. یا سەرگوزشتەی منالێك و مشکێك و چۆلەکەو سەگێ بێ .. یا دەرخستنی دووسێ گرێی سایکۆلۆژی کابرایەك یا خانووێکی ئاڵۆز و سایکۆپاتی بێت .. یا باسی یا ئازاری قەیرە کچێ بێ ، یا ژوانی سیاسییەکی مەرد بێت ، یا کارەساتی کچێکی خاوەن باوەڕ بێ ، یا گرێی ئۆدیپ و خەمی ئەزۆکێك بێ .. یا کارەساتی کوڕێکی دایك خراپ و ئەرجسییەك و ئیلکترایەك بێت ، یا دەردی دڵی دوور وڵاتێك و کرێکارێکی ژن ئەلاقدراوو یا ئازاری وەرزێرێك و قوتابییەکی بێکەس و بێ یارو بێ پارەبێ ، یا ئافرەتێکی بەر خەنجەر دراوبێ .. تاد .

بەراستی ئیلتیزام لەم قۆناغەدا لە باوەشکردنی هەموو خەمە ڕاستەقینەکانە .. هاوغەم و هاودەمی مرۆڤ و سەر بە مرۆڤ و خۆشەویستی مرۆڤە ...!!

سەیرە .. هەر زۆریش سەیر ، هەندێ لەو جۆرە ڕەخنەگرانە ئەوانەی تووشی هەندێ نەخۆشی سایکۆلۆژی بوون . ئەیانەوێ وا جاڕ بدەن کە ئەدەب ئەبێ وتارێکی وشك و تەقریری بێت . بەڵێ ! ئەم وەچەیە گوێی لەم جۆرە ڕەخنانە ئەبێت . هەر بەم شێوەیەش ئەڵێ لەم ڕەخنەگرانە ئاسۆی بەر گوشادی هونەر تەسکتر ئەکەنەوە . بەڵام ئایا ئەم ڕووکاری و ڕوواڵەت بۆشییە ئەبێتە مایەی هەڵچوونی دار ئەرخەوانەکان و تۆقڵە کردنی گوڵ و بۆنی هەڵاڵەو هەڵکردنی ڕێژنەی باران ؟! بێگومان ئەو کارە هونەرییەی کە بەهای نرخی خۆی ئەدوورێنێ بە هیچ کلۆجێ خزمەتی مەسەلەی مرۆڤ و ژانەکانی ناکات . بە ڕاستی ئەو سووچ و گوناهەی هەندێ بەناو ڕەخنەگر لە هەقی ئەم ئەوەیە ئەیکەن شتێکە هەر چاوپۆشی لێ ناکرێ .. ئەم جۆرە ڕەخنەگرانە کەمیان تا زۆریان دەورێکی نارەوایان لە وەرچەرخاندنی ڕووی کەشی ئیلتیزام و تێك و پەکاندانی وشەی ئیلتیزامدا بینیوە . لە جیاتی ئەوەی تۆڵە سوورە بچێنن و شەتڵە ئەمامەکان بڵاوێننەوە . هەزاران درکەزی و سووزنیان لەم ڕێیەدا ئەنیوەتەوە . ئاداری ڕاستییەکانیان لەسەر یاداری ئەهێشتووە ... کە ئەمەش لایەنێکی کەی - سلبی - ڕەخنەی ئەدەبیمانە ...

ڕەخنەی ئێمەمانان ، لەبەر نەبوونی ڕێبازێکی فەلسەفی و سایکۆلۆژی و ئەخلاقی و کۆمەڵایەتی تازەو هاوچەرخ لە ڕەوتیدا هەروا تەنیا پەنا بردنمان بۆ بەر هەندێ ڕێبازو پیل و قوتابخانەی وا کە بە تەواوی و هێشتا لەم وڵاتەی ئێمەدا کاڵەو چەکەرەی نەکردووە ، تووشی ئەم ئەهامەتییەی ڕەخنەی کردووین ... سەرباری ئەمەیش - بە ڕای خۆم - زۆربەی ئەم ڕەخنەگرانە دووچاری نەخۆشیی پارۆنیا - خۆ بە زل زانین و گومان کردن یا شیزۆفرینیا - دوو فاقی - فۆبیا - ترس و لەرزی هەمیشەیی یا سایکۆسۆماتیك - نەخۆشی لەش و دەروون یا زیندە خەو یا هیستیریای نەخۆشیی بۆ نەخۆشیی هاتوون . یا هێشتا زاتیەتیان باش زاخاو نەدراوەتەوەو هێشتا لە نێو قاوغەی (من .. من)ی منالکارانەیان دان و بێچاودێرو لە گوێی گادا نووستوون .. بۆیە وا بوونەتە مۆتەکەی سەرەڕێی گەشەسەندنی عەشق و وشەی جوان و ڕاست و شەیدا .. بۆیە وا نەخۆشییەکانی خۆیان بەسەر ئەم خەڵك و خوێنەرانەدا ساغ ئەکەنەوە ... خۆیان بە (ئێرەنبورگ و لۆرکاو کافکاو سارتەرو جۆیس و سارۆیان و نیرۆداو دیستۆفیسکی) ئەزانن و خەڵك و خوێنەرانیش ، ئەم ئەوە سەوداسەرو بێتاوانەش بەهیچ !! بۆیە پێویستە لەسەر ڕەخنەگرە ڕاستەقینەو بەرچاو ڕوونەکان لە ئاستی مەسئولیەتی مێژوویی و ڕۆشنبیری و شارستانی خۆیان دابن و کارامەتر مەسەلەی ئیلتیزامی زۆرلێکراو لە هەمێز بگرن و بەتایبەتی لەم قۆناغە ناسك و قۆجاغەی ژیان و جووڵانەوەو ڕەوتی ڕۆشنبیری و ئەدەبیماندا .. تا ئەو ڕۆژەیش ئەو جۆرە ڕەخنەگرە بەر دڵ و چاوتەنگانە لە ناوماندا نامێنن و یا چارەسەری نەخۆشیکانیان ئەکرێت .. چاوەنۆڕین .. چاوەنۆڕ ئەی ئەدیبان ! ئەی دڵدارەکان ! ئەی ڕەخنەگرە ڕاستەقینەکان !

محمود زامدار

سەرچاوەی ژیان

● ساڵی ئافرەتە ...
ساڵی دایك و خوشك و ژنە ...
ساڵی تۆیە خانم
ئەی سەرچاوەی ژیان و خۆشەویستی ..
ئەی ئەو مرۆڤەی لە هەموو شوێنێ خۆشەویستی و
دڵسۆزی ئەبەخشی ..
کۆڕپە لە یەکەم سەیرکردنی ڕووی پڕ لە خۆشەویستی تۆدا چاو ئەکاتەوە ..
لە سنگی تۆ ئاوی ژیان ئەمژێ ..
تۆ دۆستی دڵسۆزی ڕێگای ...
ئێستاکاتی ئەوەیە پاداشتی دڵسۆزیت بدرێتەوە ..
پاداشتی خۆشەویستی و وەفا ..
لە ساڵی خۆتا خانمەکەم ...

کتێبی هاوکاری

نووسینی : یەشار کەمال
شوکر مستەفا لە تورکیەوە
کردویەتی بە کوردی

ئەفسانەی چیای ئاگری

- ئەڵقەی پێنجەم -

ئێوارە داهات . رۆژ ئاوا بوو . گوڵبەهار لە کۆشک و سەرادا هەر دەهات و دەچوو بستێ لە پێش دیوەخانێ نەدەبزووت . دیوەخان چۆڵ ببوو . دەبوو بابی نوێژی شێوان بکا .

گوڵبەهار بیری کردەوە : چۆنە بچم بەسەر دەستوێنی مەحموود خاندا بکەوم . بڵێم : من کچی تۆ نیم مەحموودخان ، من بە تکاکاری هاتوومە خزمەتت . بە کڕنووش و لەسەر چۆکان هاتوومە بارەگاو خاک و پات .

پیاوی چابە لە ئەحمەد خۆشبە، لە رەگ و رەگەمای خۆت لاری مەبە مەحموود خان . نکوولی لە تیرەو نژادی خۆت مەکە مەحموود خان . پشت لە هۆزی خۆت مەکە مەحموود خان . تۆ بە تیرەو رەگەز خەڵکی ئاگریت ، باپیرم دەیگوت ، تا ئێستا نەتزانیوە مەحموود خان؟ ئەگەر دەڵێم لە نێزیکی ماڵەوەمان گەلێ هێلانە خەرتەڵ و شەهێن و باز هەبوون ... جارێکیان هێندەی نەمابوو بچێتە ژووری بەڵام خۆی گرت دەچوو بەسەر دەستوێنی خاندا بکەوێ . دڵی هاتبووە سەر لێوانی . بەخۆ وەکێش کردن ، سا بە هەرچۆنێکی بوو لە دەرکەی دیوەخانێ دوورکەوتەوە .

ئەگەر بۆ خۆی با کار هاسان بوو . بەڵام بابی بەو کارەی زانیبا بێ سێ و دوو ئەحمەدی دەکوشت .

تا نیوە شەوێ نەنووست . خەڵکی بایزید هەموو لە خەوێکی قووڵدا بوون . جگە لە زڕەی چەندکۆت و زەنجیرێک کە لە زیندانەوە رادەبوو ، ئیدی دەنگی هیچ نەدەهات . گوڵبەهار ماوەیەکی دوورو درێژ لە نێو جێگادا ئەم دیوو ئەو دیوی کرد .

ئەو کارە بێئاکام بوو . هەر رۆژێکی با دەستەو بەرۆکی دەبوون و بابی ئەحمەدی دەکوشت . هیچ رازو نهێنی-یەک لە سەرادا ژێر پەردە نەبووو نەدەشاراوە . ئەورۆ یەک ، دوێنێش دوو ، خوشکەکانی گۆرانێکیان تێدا سۆسە کردبوو . لەوانە بوو یەک بە زوانی دوێ شەوێیان زانیبایەو بۆ سبەینێ کۆشک و سەرا کەوتبا خرۆش و هەژانێ، یا مەمۆی سەرەک زیندان راستی لەکن بابی لێ گوتباو سەری خۆی گرپباوە . تۆ بڵێی مەمۆ راستی لێ گوتبا ؟ نەی گوتبا ؟ ...

ئەو هەموو بیرکردنەوەو هەراسانی و ترس و لەرزە لەوەندەی پتر لە نێو جێگا بێ رانەگیرا . لەپڕ خۆی لەبەر دەرکەی زیندانێ دیتەوە . قەدەرێ لەوێندەرێ ئەم سەرو ئەو سەری کردو وەستا . ئەوجا گەیشتە بەر دەرکەی مەمۆ . ماوەیەکیش لەوێ وەستا . هەرچەندی دەکرد نەیدەوێرا لە دەرکەی بدا .

چەندین هەست و سۆسەی ترس ئاسایی و شەرمنانەو پەژارە ئامێزی لە دڵدا وەشەڕە زۆرانێ هاتبوون مەمۆ لە ژوورەوە دەیزانی گوڵبەهار لە دەرێ وەستاوەو هەروا بیری دەکردەوە . لە نکاو دەرکەی لێکردەوە . بەڵام گوڵبەهار هەرکە چاوی وێکەوت پاشەو پاش کەڕاوەو دەستی بە رۆیشتنێ کرد . مەمۆ بە رەفکان وەدووی کەوت ، کلیلەکانی بۆ درێژکردو ژوورەکەی پیشاندا ، گوتی :

« لێرە قسە بکەن ، زۆر بە ئاسپایی ، هەر هێندەی ببیسترێ و نەبیسترێ » .

گوڵبەهار بە هەموو هێزێکیەوە دەرگانەی زیندانی کردەوە . لە پێپلیکانە بەردان چووە خوارێ .

بانگی کرد : « سۆفی ، سۆفی » .

ئەحمەد هەناسەی لەبەر خۆی بڕیبوو ، لە ئێوارێوە چاوەنۆڕی بوو . لەوەتی رۆی بوو هەر چاوەنۆڕی بوو . گوێی لە سرتەیەک با بەرزەپێ رادەچەنی .

دەسبەجێ بە پیری گوڵ-بەهارەوە چوو . دەست وەکو پارچە پشکۆیەکیان گرت .

مەمۆ بۆچی ژوورەکەی بۆ دەست نیشان کردو وەگوتی بە ئەسپایی قسە بکە . تۆ بڵێی مەمۆ پیاو چاکێکی بێگەیشتووی خاوەن بەهرەو کەرامات بێ . مرۆیەکی هێند جوامێرو پیاو چاکی وەکو مەمۆ دەشیا بێتە سەر دنیا ؟ گوڵبەهار بێوانییەکی بە دڵ ، دەروونیدا هات . ئەحمەدی بەرەو لایەکی دیکە ، دیسان بۆ سەربانی زیندان ، بۆ لای راستی قوللەی زیندانێ برد . هەردووک لە بن دیوارەکە رۆچوون . دڵ بە دڵەوە ، دەست لەناو دەست ، بێجووڵە قەدەرێ مانەوە . لەو کش و مانی شەوەدا گوێیان لە کشانی خوێنی یەکتر بوو .

گوڵبەهار بە دەنگێکی سۆزاوی وەکو لالانەوە پرسی :

« ئەرێ راستە ؟ » .

ئەحمەد پرسی :

« چی ؟ »

گوڵبەهار گوتی :

« گۆیا ، ئەگەر لە ماوەی چل رۆژدا ئەسپەکە نەدەیەوە ، بابم لەسەری تۆش و سۆفیش و موسا بەگیش دەدا » .

ئەحمەد گوتی :

« راستە » .

گوڵبەهار نووزەیەکی لێوە هات ، بەڵام شتێکی نەوتۆی نەگوت روون بێ .

« وەبیرت هاتەوە ؟ ها ، لەو شاییەدا کە لە زۆزانی گۆلی کووپە کرا ؟ »

گوڵبەهار گوتی :

« جا ، قەتم لە بیر دەچێوە، سەرۆک رەوەند ، ئەوە تۆ بووی ئەدی تۆ ؟ »

« ئەمنیش هەر وەکو ، وێستاکە لە پێش چاومی . ئەوە بوو خرخاڵت لە مەرجانی سوور لەبەلەکی پێیاندا بوو » .

گوڵبەهار شیرن شیرن ، لەخۆچوو بووو لە خەوندا دەفڕی و دەیگوت :

« لە زۆزانێ ، دەنگبێژێکی قۆ درێژ سێ شەوو سێ رۆژان لەسەر گۆلی گووپە گۆرانی سلێقی بۆ سەید ئەحمەد دەگوت و لێ نەدەبڕاوە . گۆرانی یەکەی هێشتا هەر لەبەر مابوو » .

ئەحمەد گوتی :

« ئەو ، ئەو گۆرانییە بە چل رۆژان دەڵێ ، زۆر درێژە » .

گوڵبەهار هەناسەیەکی لە ناخەوە هەڵکێشا گوتی :

« ئەسپەکە نەگەڕێنەوە بابم لەسەری هەرسێکتان دەدا » .

ئەحمەد گوتی :

« لە سەری ئێمە دەدا ، بیدا ، بەڵام لەسەری سۆفی-یی کی سەد ساڵە دەدرێ ؟ ئەم ستەم و زوڵمە . ستەمێکە ، لەوەتی دنیا داندراوە ، نەکراوەو نەبیندراوە ، حەیف و مخابن بۆ سۆفی . زۆر پیرو کەنەفتەیە . بەڵام گوێ ناداتێ و پەروای پێ نیە . هەمیشە بە پشتی کۆمەوە بلوێر دوژەنێ و بێدەکەنێ و هەڵدەبەزێ . حەیفم بە سۆفیدا دێتەوە . زۆریشم حەیف پێدا دێتەوە . دەستم رۆیشتبا رزگارم دەکرد . لە سەری بە تەمەنی وەکو وی نادرێ . پاشا گوتوویە لە پێشدا سەری سۆفی دەبەڕێنم ، لەپێش چاوی خۆشیان ئەمەی گوتووە » .

گوڵبەهار گوتی :

« لەسەری کەس نادرێ » .

ئەحمەد کڕ بوو .

گوڵبەهار باوەشی پێدا کرد .

ئەحمەد گوتی :

« پاشا بێئەزانێ ، دەنا لەسەری تۆش دەدا » .

گوڵبەهار لە تیری و بەوپەڕی بێبەروایییەوە هەڵیدایێ ، گوتی :

« با لەسەرم بدا ، با بمکوژێ » .

ئەحمەد گوتی :

« بەزەییم بە موسا بەکێشدا دێتەوە . ئەویش لە نێوچاوانی منەوە . نازانم ئەسپەکەی وێدەمەوە ؟ سەری سۆفیش و موسا بەگیشی پێبکڕمەوە . بەڵام ئەوانی لەمەڕ خۆمان قایل نابن . ئەوا قایلیش بوون و داشیانەوە ، جا پاشان کە لە زیندان دێمە دەرێ ، چۆنیان چاو لەبەر هەڵبێنم ؟ هەنگێنێ دەڵێن لە ترسی رۆحی خۆی خەڵاتی خودا ، بە پاشا داوە-تەوەو دەوجا وەرە چاو لەبەر خەڵک هەڵێنەوە . ئەدی رۆحی سۆفی ، ئەی گیانی موسا بەگ ؟ » .

گوڵبەهار وەکو مەتە کۆڵەیەکی بە دەمیدا درابێ وا بوو . سەری خستە نێو باوەشی ئەحمەدەوە ، دایە کوڵی گریانێ . لە دڵی خۆیدا هەر دەیگوت ، هەڵترۆێ ئەسپ ، هەڵترۆێ ئەسپ ، هەڵترۆێ .

کەڵەشێری بەربەیانێ خوێندیان . تیشکی رۆژ بە ملەو گەردنی ئاگرییەوە سوور دەچۆوە . تیشکی تایین تیشک نەبوو ، بلوورییەکی سووری درشتی خڕی هەڵایساوی وەکو سێو وابوو . سێوێک لە شووشە دروست کرابێ .

دەستیان وەکو پشکۆیەک لێک هەڵبڕان . ئەحمەد بەرەو زیندان چوو . هەرچی گوڵ-بەهار بوو ، بێجووڵە ، چاوی تێبڕیبوو و رەق مابۆوەو هێزی هەڵستانی دە ئەژنۆدا نەمابوو . دەمەو نیوەڕۆیە ئەنجا توانی راست بێتەوە . هەر وەخت بوو بخنکێ . بابی گوتبووی دەیکوژم دەیکوژێ . جا خودای دەکرد فەرمانی بەخشینی لە پادشاوە بۆ دەهات . کەس نەیبیستبوو پاشا لە قسەو بەڵێنی خۆی پەشیمان و پاشگەزبێتەوە . ئەحمەد تا بڵێی لە بارێکی ناڵەبارو دژواردا بوو . ئەگەر ئەسپی دەداوەو لە زیندان دەردەچوو ، لە چیاو لە پێش چاوی چیایی یان بە مردوو حسێب بوو . ئەدی گوناهی سۆفی و موسا بە چیە ؟ خۆ ناشێ لەگەڵە خۆی لە بۆ مردنیان وەکێش کا ؟

ئەحمەدیش و گوڵبەهاریش بەو رەنگەیان بیر دەکردەوە . تەنانەت مەرگیش ئەحمەدی رزگار نەدەکرد .

گوڵبەهار ئومێدی لە تروسکەیەکی تروسکە ئاسایی نەمابوو . جا بە راستی هەر هیچ جۆرە تروسکەیەک لە هیچ لایەکەوە بەدی نەدەکرا . نائومێدی لە هەموو لاوە وەکو سێڵاوێکی گران تا دەهات پتر هەڵدەستاو بڵندتر دەبۆوە . دەیخنکان . لە تەمەنێکدا تەنیا چل رۆژ خۆشی ... تا مردن ، هەموو مایەی شادییەکی هەر ئەوە بوو هەر ئەوە ... شادییەکی چل رۆژەو بەس . ئەویش دەست لە نێو دەست خستنی مردوویەک ، شادی لە باوەش کردنی پیاوێکی لە مل دراو .. جا گریمان ئەحمەد ئەسپەکەشی دایەوەو جڵەوی لە مست خاوەنی ناو لەسەری نەدراو رزگار بوو ، خۆ گوڵ-بەهار جارێکی دیکە ، عومرێک چاوی پێ نەدەکەوتەوە . ئەحمەد دەگەڕاوە نێو چیاو چۆڵی خۆی، ئەویش لەو کۆشک و سەرایەدا وەکو بەردی بن گۆم بێسەرو سەودا بۆ خۆی دەمایەوە . بۆ ئەو ژیان هیچی وای بەبەرەوە نەمابوو . سەرڕای ئەوەش ئەحمەد ئەسپەکەی نەدەداوە . هەنگێ لەپێش چاوی گوڵبەهار لە ملیان دەدا، سەرە خۆیناوی-یەکەیان بە دارێکەوە دەکرد ، پۆل پۆل لە نێو شار خەڵکیان وەدوو دەخست . ریشە زێڕینەکەی لە خوێن وەردەدرا . ئەوسا چۆنی ماچ کردبا ، خۆ لە خوێنی گەشیان وەردەدا ، ئیدی گوڵبەهار لەبەرخۆیەوە ئەمانەی دەگوت و دەگریا .

لاشەی ئەحمەدیان لەسەر قوللەی قەڵاوە فڕێ دەدا خوارێ و تا لە بن ئەو هەڵدێرو هەزار بە هەزارەدا دەگیرساوەو پارچە پارچە ، پارچە دەبوو . گوڵبەهار بۆ ئەحمەد دەلاوایەوەو رۆحی بەسەر دەسپیەوە ، بیری لە چارەیەک دەکردەوە : چۆنی رزگار بکا ، ئەو ئەحمەدەی خۆی گوتەنی کە : « دڵی نەدەهات ماچی بکا » دەیگوت : ئەو با بژی جا یاڵلای دەکرد تا مردن چاومان بە چاوی یەک نەدەکەوت .. ئەو با بژی .. ئەو با بژی .. خودای دەکرد لەو چیایانە هێندەی گەلە گورگێ منداڵ و زاو زاتوولی دەبوو . ئەو هەر هێندە قوتار بێ و بژی .. ئەو با بژی .. من بمرم » .

لەوانەش بوو زۆر نومێدی هەبا . بابی موسا بەگ دەیپێشت هەر وا بە خۆڕایی لەسەری کوڕی بدەن ؟ ئەدی بەگە کوردەکانی دیکە ... موسا بەگ دەسخەڕۆی دەستی وان بوو . ئەگەر چووبان ئەسپەکەیان لەپێناوی سەری سۆفی و ئەحمەدو موسا بەگدا داوا کردباوە ، ئاگرییاییەکان رایان لەسەر با ، چیاییەکان ئەسپەکەیان نەدەداوە ؟

چیاییەکان کەللەشەق و سەرڕەق بوون . گوێیان نەدەدا کەس ، بەڵام تکاکارو پەنا بەریشیان ، هەرکەسێ با، بۆ هەرچی با هەروا سانا ... سانا بە ناهومێدی و دەستی خاڵییەوە نەدەگەڕاندەوە . هەموو شتێ لە چیای ئاگری بە بێ ودانی نەریتە . کەس نەیدەتوانی سنووری بشکێنێ . تروسکە-یەکی ئومێد لە دڵی گوڵبەهاردا چەکەرەی کرد . لە پاشان لەپڕ بە بیریدا هات گوتی : ئەگەر بچم بۆ خۆم ئەسپەکە لە چیاییان داوا بکەمەوە ؟ خۆ ناشێ دەس بە رووی ژنێکی وەکو منەوە بنێن . ئەگەر بەگەکان لە بابم ترسان ، نەچوونە کن چیاییەکان ئەوە بۆ خۆم دەچم ، بۆ خۆم دەچمە کن چیاییەکان ... ئەحمەدم رزگار دەکەم . ئیدی جارێکی دیکە تا مردن چاوم بە چاوی ناکەوێتەوە . یاڵلای دەدەکرد هێندەی گەلە گورگێکی منداڵ دەبوو ...

دەبوو سەر رشتەی کارە-کەی لە یەکێکی سەر راست راکەیاندبا . لەوانەش بوو بۆ خۆی چووبا کن چیاییەکان . یا خەبەرێکی بۆ بابی موسا بەگی هەناردبا بچێتە کن چیاییەکان .

ئەوێ شەوێ بە پەژارەو دوو دڵییەوە کردەوە . یوسفی برای یەک دایک و یەک بابیی زۆری خۆش دەویست . ئەگەر گرێی ئەو رازە لەکن یوسف بکاتەوە تۆ بڵێی نەیکوژێ ؟ بڕوا بە یوسف دەکرا ؟ یوسفی لەگەڵ دەچوو بۆ داواکردنەوەی ئەسپەکە ؟ ئەوا گوتمان یوسف بە هەموو شتێ قایل بوو ، بەڵام ئاخۆ چیاییەکان بە بارمتەیان گێڕاوە ؟ یا ئەگەر بۆ خۆی بە تەنیا چووبا خۆیان گل نەدەداوە . گوڵبەهار بە خۆیدا هەڵکاڵا و گوتی ، بە راستی ئەمەی من لەگەڵ چیاییەکاندا دیکەم رەفتارێکی ناڕەواو ناهەقە . ئەوان وەکو بابم نین ، میوان بێ ، تکاکار بێ ، بە بارمتە کەس گل نادە-نەوە . ئەوان لاقەی ژنێکی تکاکار بۆ هەر چییەک بێ ناکەن و ژن هەرچۆنێکیان لەگەڵ بکا دەستی بۆ درێژ ناکەن . هەستا چووە وەتاغی یوسف . یوسف هێشتا نەنوستبوو ، خەریک بوو شیرێکی لە هەستان دەدا ، تیژی دەکرد ، زاخاوی دەداوە ، نەخش و نیگارەکانی دەدرەوشاندنەوە ، نووسراوەکانی پەرداخ دەکرد .

کە چاوی بە گوڵبەهار کەوت بزە وەسەر لێوانی کەوت ، گوتی :

« ئەوە چیە گوڵبەهار ، خێرە بەو شەوە ؟ » .

گوڵبەهار چوو لە تەنشتیەوە دانیشت . یوسف روخسارێکی درێژ کۆڵەی بێڕەنگی پێوە بوو ، دەتگوت بەر رۆژ نەکەوتووە ، کەلەگەتێکی بەژن بڵند بوو . بە روویەکی زۆر خۆش و گەشەوە نۆڕییە گوڵبەهار ، چاوی پڕ بوون لە پرسیاران .

گوڵبەهار دەستی لە ملی برای کرد دایە کوڵی گریانێ . پاش ماوەیەک گریان ، یوسف بە دەنگێکی ساردو سڕی وەک سەهۆڵەوە پرسی :

« ئەوە چیە ، گوڵبەهار بۆ دەگریەی ؟ » .

گوڵبەهار گوتی :

« ئەوی چاری دەردم بکا هەر تۆی یوسف » .

یوسف چاوە گەشەکانی زەق زەق کردەوە ، گوتی :

« دەردت چیە ؟ » .

گوڵبەهار لێوی دایە ئەتەڵەو لەرزینێ . بەیێ کڕ بوو ، ئەوجا گوتی :

« مەگەر تۆ لە مردنێم رزگار کەی » .

یوسف بە جارێ شڵەژا ، شپرزە بوو ، قیژاندی :

« کچێ ، ئەوە چیتە ؟ »

گوڵبەهار گوتی :

« باوکم بە تەمایە لەسەریان بدا . دەبێ نەهێڵین . با بچین ئەسپەکە لە چیاییەکان داوا بکەینەوە . ئەگەر ئێمە لێیان داوا بکەینەوە دەماندەنەوە . یوسف ، برام ، پیاوی چابە بابچین بۆ کن چیاییەکان ... دەکوێ ؟ ئیدی گوڵبەهار بە پەلە پەل قسەی دەکردو یوسفی دنەدەدا .

یوسف گوتی :

« جا بە تۆ چی ؟ ئەتوو چت بە سەروانەوە داوە ؟ بابم لەسەر هەقەو ئەوان غەیانن و لەسەریان دەدا . بە تۆ چی ؟

ئیدی لە پڕ قسەکەی وەکو چەقۆ بڕی ، زەق زەق نواڕییە گوڵبەهار گرماندی ، گوتی :

« یاخۆ گوڵبەهار ، یاخۆ ؟

گوڵبەهار بە دەنگێکی دەبیستراو نەدەبیسترا ، گوتی :

« ئیدی وایە » .

یوسف بەرزەبێ هەڵسەستا سەر پێیان ، گوتی :

« ئەو ئەحمەدە ، ئاوا ها ؟ بابم دەتکوژێ . دەتکوژێ ! بابم دەتکوژێ ، دەتکوژێ .. »

یوسف لە ژوورەوە دەهات و دەچوو ، تا دەهات هێندەی دیکە هەڵدەچوو شاخ و باڵی دەکرد هێندە سەیر بوو دەتگوت شاییەکی کەوتارای ئاگر دەگێڕێ و بێ پشوو دەیگوت :

« بابم دەتکوژێ ... دەتکوژێ » دەتکوژێ ... دەتکوژێ ! » و وەکو وڕێنە بکا هەر دەیگوت و دەیگوتەوە . پشوویەک نەدەسرەوت . لە ترسان چاوی ئەبڵەق ببوو .

گوڵبەهار پێی وابوو ئاقڵی تێکچووە .

« کوڕە یوسف ئەتۆ شێت بووی ؟ » .

یوسف دایە تریقەی پێکەنینێ ، گوتی :

« ئەتوو شێت بووی ، ئەتوو ! ئەتوو شێت بووی ، ئەتوو ... بابم هەر دەتکوژێ » .

گوڵبەهار بەو پەڕی ورەوە گوتی :

« یوسف ، یوسف ، یوسف ، لەگەڵم دێی بۆ داواکردنەوەی ئەسپەکە ؟ » .

« تۆ شێت بووی ، تۆ شێت بووی ؟ » .

« ئاخر ئەگەر ئەسپەکە نەیەتەوە بێ سێ و دوو لە ملی ئەحمەدی دەدەن . ئەمنیش خۆم دەکوژم » .

« گوڵبەهار ئەتوو خۆت مەکوژە . چ دەبێ خۆت مەکوژە . ئەمن بۆ ئەسپ وەرگرتنەوە نایەم . بابم دەتکوژێ . ئاخر چۆن دەبێ . چ رەوای هەقە ئەتوو خۆت بکوژی . ئاخر چۆن دەبێ گوڵبەهار ؟ »

یوسف شڵەژابوو . زەندەقی چوو بوو . ترس و شڵەژانی یوسف گوڵبەهاریشی شڵەژاندبوو . گوڵبەهار دەستەو دامێنی یوسف بووو بە نووزانەوەوە گوتی : « چ ئومێدم پێت نییە ، بەڵام برای چابە ئەو رازە لەکن کەس مەدرکێنە یوسف » .

یوسف گوتی : « چۆنی دەدرکێنم ، گوڵبەهار » .

یوسف ئێجگار سەیری لێ بەسەرهاتبوو . لە پەژارەیەکی زۆر ناخۆشدابوو . هەر دەتگوت پەلەوەرێکی چکۆلەیەو لە ترسان خۆی لە نێو هەردوو باڵیدا گورمیلە کردووە .

گوڵبەهار قەتی بەو رەنگە لە یوسف چاوەنۆڕ نەبوو . تا بڵێی ئازا ، کەمتەرخەم ، مەردانە ، دەهاتە پێش چاو . بەڵام تۆ وەرە ها ، چۆنیش هەڵخەڵەتابوو ، تۆ بڵێی ، یوسف چووبا ئەو کەین و بەینەی وردو بارێک لە بۆ بابی گێڕاباوە ؟ کێ دەیزانی . ئیدی بە جارێ تۆقی بووو لەوانە بوو ترس هەموو شتێکی پێکردبا . یوسفی وەکو

پروانە ل ١٠

تاڤگە

شیعری
عبداللە پەشێو

تاڤگە !
کاریلەی مامی خۆت
تۆ جاران تەنیا تاڤگە بووی
ئەمڕۆ لای من گەورەتری
ئەمڕۆ لای من ئالبوومێکی
وێنەی هەموو منالانی نیشتمانم
بۆ هەڵدەگری ..

تاڤگە .. کچم !
ئەی سمۆرە کێوەیلەکەم
چ دەکەی .. لە مۆسکۆ .. لێرە ؟
چ سیمرخێک ،
تۆی بۆ من گەیاندەئێرە ؟!
چەند ڕۆژێکە ،
لەناو کولووی بەفرا دەتبینم دەباری
لەناو پۆلی منالانا ،
دەتبینم خەریکی یاریی ..
کە دەست دەبەم بۆ کتێبێک
تۆ وەک جاران تۆتکە ناگری ،
پەستم دەکەی
ساپ ساپانێ ،
بە حەرفەکانی کتێبی دەستم دەکەی !
دەچمە ناو فارگۆنی میترۆ
تۆ وەک ڕێگای گەڕانەوەم لە دەممای
شەقام دەبڕم
وەک سێبەری ،
چیشتە نگاوێنکی دەرنگم ،
تۆ لەتەکمای !
جار جار خۆمت لێ ون ئەکەم
کەنچی لەپڕ ، وەک ڕۆژنامە ، لەناو دەستمای !

* *

تاڤگە !
کاریلەی مامی خۆت
تۆ جاران تەنیا تاڤگە بووی
ئەمڕۆ لای من گەورەتری
ئەمڕۆ لای من ئەلبوومێکی ،
وێنەی هەموو منالانی نیشتمانم
بۆ هەڵدەگری ..

مۆسکۆ
کانوونی یەکەمی ١٩٧٤

لە دوو بروسکەدا بو سەرکودەر :

بەشدارانی کونفرانسی پارتی شورشگیری کوردستان پشتگیری بانگەوازی زیندو کردنەوەی بەرەی ژورو ئەکەن

بەشـــدارانی کونفرانســـی ناوخـــوی پارتی شورشگیری کوردستان لە پاریزگای دهـوك بروسکەیەکیان بو ســـەروکی فەرماندە بەریز احمد حســـن البکر ناردوەو پەیمانیـــان داوە کـــە بەردەوام لـــە سایەی شـــورش ١٧ی تـــەموزی نەتەوایـــەتی و سوشیالیستیدا برونو داکـــوکی لەســـەر دەستکەوتە بەکەلکەکانی بکـەن وە پیروزبایی ئەو بانگەوازەیان کـــردوە کـــە سەرکردایەتی ســـیاسی و پارتی و شـــورش لەبارەی زینـــدو کردنـــەوەی بـــەرەی ژورو کردنـــەوەی بەرەکانی عەرەب لەروی دوژمنە زایونیستەکانا دابوی بو رزگار کردنی زەوی و زاری داگیـــر کراوی عەرەب ئەمەش دەقـــی هەردو بروسکەکەیە ·

سەروکی فـــەرماندە مهیب أحمد حسن البکری بەریز

ئیمە بەشدارانی کونفرانسی ناوخـــوی پارتی شورشگیری کوردستان لە پاریزگای دهـوك کە خومان بو کونگرەی نوێـــەم ئامادە کردوە ئەم کاتە بەهـــەل ئەزانین کە سلاوی گەرمتـــان پیشکەش بکەین و پەیمانتان پی ئەدەین هەروەکو لەمەو بـــەر لەســـەر ریبـــازی شورش ئەروین و داکـــوکی لەســـەر دەستکەوتە بەکەلکەکانی ئەکەین هـــەروەهـــا پیروزبایی ئـــەو بانگەوازەتان ئەکەین بو زیندوکردنەوەی بـــەرەی ژورو وە بەرژەوەندی کیشەی فەلەستین و گەرانەوەی مافی زەوت کراوی گەلەکەی وە هەمیشە پشتیوانی شـــورش ١٧ـ٣٠ تـــەموزی نەتەوایەتی سوشیالیستی ئەبین بـــە سەرکردایەتی بەریزتان هەروەهـــا بیزاری خومـــان بەرامبەر بەو رووداوە خویناویەی لوبنان دەر ئەبرین کە هەندیك لایەنی لادەرو تایەفەگەری خواز دروستیان کردوە بو بـــەجی هینانی نەخشەکانی ئیمپریالیزم و زایونیـــزم و کونـــەپەرستان لەدژی نەتـــەوەی عـــەرەب و مەسەلە رەواکانی زور بەتوندی تی ئەکوشین بـــو پتـــەو کردنی یەکیتی نیشتمانی لەناو چـــوارچیوەی بـــەرەی نیشـــتمانی و نەتەوایـــەتی پیشکەوتنخواز بەسەرکردایەتی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب ســـەر کـــردەی ریبەرەوە سەرکەوتوە کەمان و ·· بو پیشەوە ·

کونفرانسی ناوخویی
پارتی شورشگیری کوردستان
لە پاریزگای دهوك

بروسکەی کونفرانسی بەغدا

ســـەرۆ کومار بروسکەیەکی ســـلاوی لەلایـــەن ئەندامانی کونفرانسی ناوخـــویی پارتی شورشگیری کوردستان لیژنەی ناوچـــەی بەغداوە بو هـــاتوە ئەمـــەش دەقی بروسکەکەیە :

ئیمەی بەشدارانی کونفرانســـی پارتی شورشگیری کوردستان لیژنەی ناوچەی بەغدا بـــەناوی خـــومان و بەناوی ئـــەندامانی پارتی یەکەمانـــەوە بەبونـــەی کونفرانســـی ناوخویی مانـــەوە سلاوتان لی ئەکەین وە پەیمانتان ئەدەینی کـــە هەر وەکو سەرـ بازیکی بەوەفا ئەمینینەوە بـــو خزمەتی ئەم نیشتمانە بەسەرـ کردایـــەتی بـــەریزتان وە پاریزگاری لەســـەر یەکیتی نیشتمانیمان و خەباتمان ئەکەین شان بەشانی هیزە نیشتمانی و نەتەوایـــەتی و پیشکەوتنخوازەکان لـــە ولاتەکەمانا بەسەرـ کردایـــەتی پارتی بەعســـی سوشیالیستی عەرەب و لەهەمان کـــاتا بایەخ بـــە هەلویستی ئازایەتی پر لە بیرو باوەرەتان ئەدەین بو زینـــدو کردنەوەی بـــەرەی ژورو وە دانەدواوەی چارەسەرکردنی خوبەدەستەوەدەرانەی وا کە مەبەستی لەناوـ بردنی مەســـەلەی فەلەستینەوهەلویستی ئازایانەتان روبەروی هـــەمو پیلانەکانی ئیمپریالیزم کـــە لە دژی عیراقی شورش سازی ئەکات بونەوەی گیرو گـــرفت بخەنەسەر ریگـــای پیشـــکەوتنی شورشە سەرکەوتوەکەمان هەروەها بایەخ بە هەلویســـتی ســـەرکردایـــەتیە سیاســـیەکەمان ئـــەدەین کەزەمینەیەکی دیموکراتیانـــەی خولقـــاندوە لەژیر ســـیبەری شورشـــە مەزنەکەمان بـــە پارتیمانەوە پارتی شورشگیری کوردستان کـــە خوی ئامادە کـــردوە لـــە ماوەی بەستنی کونفرانسە ناوخوییەکانیەوە بو بەســـتنی کونگرەی گشـــتی نویەم ·

بو پیشەوە بـــو سەرکەوتنی زورتر لـــە دژی ئیمپریالیزم و بەکریگیراوو کونەپەرستان ·

کونفرانسی ناوخویی
پارتی شورشگیری کوردستان
لە بەغدا

بروســـکـەیە بـــوسەروك بەكـــرو ماموستا صدام حسین

تایەفەی موسایـیـــەکان بریاری گەرانەوەی جولەکـــە عیراقیەکان بو نیشتمانیان پی خوش بوە سەرکومار بەریز احمد حسن البکرو ماموستا صـــدام حسین جی گری ســـەروکی ئەنجومەنی ســـەرکردایەتی شورش بروسکەیەکیـــان لە لایەن رولەکانی تایەفـــەی موساییەکانی عیراقەوە پـــی گەیشتوە وە سوپاسی ئـــەو بریارەیان کردوە کە ریـــگا ئەدات بە گەرانەوەی جولەکـــە عیراقیەکان بو نیشتمان ·

لە بروسکەکەیانا پەیمانیان بە سەرکردایەتی سیاســـی پارتی و شورش داوە کـــە هەمیشە لەم نیشـــتمانەدا بمیننەوە ئەمەش دەقـــی بروسکەکەیە ســـەروکی فەرماندە تیکوشەر مهیب احمد حسن البکر ســـەرکوماری بەریز ·

ماموستای تیکوشەر صدام حسین جی گری ســـەروکی ئەنجومەنی سەرکردایـــەتی شورشی بەریز ·

بەناوی رولەکانی تایەفەی موساییەکانی عیراقـــەوە زور ســـوپاســـی بـــەریزتان ئەکەین وە زورمان پی خوشـــە بریاری مێژوییە شۆرشگیریەکەتان دەرکرد لە بـــارەی ریگادانی گەرانەوەی جولەکـــە عیراقیەکان کە رەگەز نامـــە (جنسیە)ی عیراقیان لـــی سەندراوەتەوە بگەرینەوە بـــو عیراق بو نیشتمانی خوشـــەویستیان کە باوك و باپیریـــان زیاتر لە دو هەزارو پینـــج سەد ســـال تیایا ژیـــاون ·

ئەم بریارە پیروزە یەکسانی نیوان ئاینەکان دەرئەخـــات و هەمو جیاوازیەکی رەگەزایەتـــی و ئاینی لەناو ئەبات وەزور بـــە

وردی بیروڕای پاکی حکومەتی شورش و پارتیە سەرکردەکەی دەرئـــەخات پارتی بەعـــسی سوشیالیستی عەرەب ·

بە ناوی تایەفەی موسایییەـ کانەوە کە مزدەی ئـــەم بریارە پیروزەیان پـــی دراوە پەیمانتان ئەدەینی وەپەیمـــان بە پارتی سەرکردە ئەدەین کـــە هەمیشە خزمەتی ئەم نیشتمانە خوشەویستەمان بکـــەین و دلسوزی خاك و حکومـــەتی شورش بین ·

خوا بتان پاریزی و ئاگـــای لەوانەبی کارتان لە گەلا ئەکەن بو بەختیاری وخوشـــی ئـــەم نیشتمانە ئازیزە ·

دوبین ناجی الیاس
لە جیاتی سەروکی تایەفـــەی موسایـیـــەکان

لیژنەی بـــەرە لـــە هـــەولیر ستایشی بریارەکـــانی ئـــەم دوایـیـــەی شـــورش ئەکات

روژی چوارشەممەی رابوردو لیژنەی بەرەی نیشـــتمانی و نەتەوایەتی پیشکەوتنخواز لـــە پاریزگای هەولیر بەسەرۆکایەتی هەڤال کاظم بطین کۆبۆتـــەوەو باسی پیویستی و گیروگرفتـــی هاوولاتیەکانیان کردوە وە لـــە بارەی بە هیزکردنی پەیوەندی نیوان لایەنەکانی بەرە کۆڵاوـ نەتەوە لیژنەکە لە بروسکەیەکدا کە بۆ سەروکی فەرمانـــــدە تیکوشەر احمد حسن البکریان ناردوە زور ستایشـــی بریارە شۆرشگیرانەکەی ئەم دواییەیان کردوە بە تایبەتی لە بارەی مافی ئافرەت و ریگادانی جولەکە کۆچ کردوەکان کە بگەڕێنەوە بۆولات ئەمەش دەقی بروسکەکەیە :

سەرکۆمار مهیب احمد حسن البکری بەرێز

پشتگیری بریارە شۆرشـ گێرانەکەی ئەم دواییەتان ئەکەین لەبارەی مافی ئافرەت و بانـــگ کردنەوەی جولەکە کـــۆچ کردوەکان کەبگـــەرێنەوە بۆ ولات و پشت گوێ خستنی ئەو شکاتانەکـــە پێوەندیان بە مەسەلەی بەکرێدانی خانو بەرە وەهەیە ، هەروەها لایەنگری ئەو دلســـوزیەی سەرکردایەتی سیاسی پارتی و شۆرش ئەکەین کە یارمەتی هاووڵاتیەکـــانی لوبنان ئەدات کە گیرودەی داوی پیلان بازی راست رەوانـــەو تایەفەگەری هێزەدورەپەرێزەکان بون · ئەو پیلانانەی کـــە بۆ لابەلا کردنی چارەسەرکـــردنی خۆ بەدەستەوە دەرانە ســـاز کراون ·· ئەم روداوانە بانگمان ئەکەن و داوامان لێ ئەکەن کە زورتر خەباتمان یەك بخـــەین و بەهێزی بکەین لە پێنـــاوی دامەزراندنی بـــەرەی ژورودا و ئەوانە ریسوابکەین کە خۆیان بەپاشـــکۆی ئیمپریالیزمەوە بەستوە ، هەلویستی خۆمان و جەماوەری پاریزگای هەولیـــر بەنوینـــەری هیزە نیشـــتمانی و نەتەوایەتیە پیشکەوتنخوازەکان ئاشکرا ئەکەین کە لەپشـــت سەرکردایەتیە لێهاتوە کـــە ئانەوەین تاکو ئاواتەکـــانی نەتەوەکەمان دیتەدی وا ئیزبوـ پیشەوە ·

جەنزراوی سەرپەرشتی کۆبونەوەی گشتی دووەمی کۆنگرەی گەشەکردنی کارگیری عەرەبی کرد

روژی چوار شەممەی رابوردو دوەمین کونگرەی گەشە کردنی هیزی کارگیری پیشـــەسازی عەرەب کوبونەوەیەکی گشـــتی بەست ، ماموستا طە الجزراوی ئەنـــدامی ئەنجومەنی ســـەرـ کردایەتی شـــۆرش و وەزیری پیشەسازی و کانەکان و سەروکی کونگرە لەم کوبونەوەیـــەدا ئامادەبو ·

یارمەتی تەکنیکی یەکتر بدەن و نیتر پەنانەبەنەبەر هیچ لایـــەکی بیگـــانە کەلەم رووەوە یارمەتیان بدات تەنها لە کاتیکدا نەبێ کە پسپوری تـــەکنیکی عـــەرەب لەوبوارەدا دەست نەکەوێ ··

دیسان داواکراو کە هیـــزە ئیشکەرەکان بەباشی فیری ئیش کـــردنی تەکنیکی و پیشـــەیی بکرین ، وە لە هەر ناوچەیەکی عەرەبدا دەزگایەکی فیرکـــردنی تەکنیکی و پیشـــەیی دامەزری و سودیان لێوەر بگرێ ·

لە کۆبونەوەکەدا بیروراوباری سەرنج خراوەتـــە روو ، دوای ئـــەوە لەبارەی ئاموژگاریەکانی بابەتی یەکەم کۆلاونەتەوە وەکو (نەخشەی هێزە ئیشکەرەکان و فیرکردنیان) ·

لە ئاموژگاریەکانا بایەخیان بەوەداوە کـــە ئـــەبێ هێزە ئیشـــکەرەکان زورتر خـــۆیان بەنەخشەی گەشـــــە کردنەوە خەریك بکەن لە هەموورویەکەوە هـــەروەها داوا کـــراوە کە ریکخراوی کاری عەرەب چەندـ بەرنامـــەیەکی ســـەرژماری یەکگرتو بو هێزە ئیشکەرەکانـ بەپێی پیشەو پلەی چالاکیان ریك بخات ·

وەلەبارەی یارمەتی تەکنیکی بیگانەوە ئەوەیان پەسەندکرد کەولاتانی عەرەب بەپێی پیویستی

پاشماوەی بەرەی رزگـــاری لاوس

نیشتمانی ئەزێژێ بـــو ئەوەی جێـــگای ریژیمی پێشـــو بگریتەوە ·

بە پێی ئەو هەوالانەی لـــە شـــاری فیەنتیانەوە هاتوون بەرەی رزگاری خـــوازی لاوس بەریوەبەرایەتی یەکی نوێ پێـــك ئەهێنێ ·

هەروەها لـــە کۆبونەوەیەکدا کە هەفتەی رابوردوو لـــە فیەنتیان کرا بریاردرا کە لـــە مەیانی ســـیاســـی و ئابوری و عەسکەریدا ژیانی ئەوروپ لـــە لاتدا بەدی بهێنرێ ·

لە لایەکی ترەوە چەند سەرـ چاوەیەکی ئاگادار لە پایتـــەختی لاوس بلاویان کردەوە کـــە ... افانك واناتانا مەلیکی لاوس بریاری داوە کە دەست لـــە تەخت و تاجی هەلبگرێ و بەرەی رزگاری خوازی لاوس بەم زوانە شێوەی کۆنی فەرمانرەوا بەلا ئەخات ·

پاشماوەی هێزەکانی ئاسایش ،

دەرفەتێکی باش و لەبار هاتوتە پێشەوە بۆ ریکەوتن دەربارەی بەرزاییەکانی سوریا !

ئەوەی شایانی باسە ئـــەم بریارە دوای وتوویژو راوێژێکی زۆر لـــە نێوان لایەنە خاوەن پەیوەندیەکاندا دەرچوو ، وە (٣٦)ی مانگی رابوردوش دکتور قالدهاییم سەری لە دیمەشق داو لە گەل حافظ اسدی ســـەرۆکی ریژیمی ســـوریا وتوویژی کردبوو ئنجا سەری لـــە خاکی زەوت کراوو قاهیرەو بێـــروت دابوو ·

لە هەمان کاتیشدا حکومەتی واشنتۆن بالیوزەکانی خۆی لە دیمەشق و عەممان و تەل ئەبیب بانگ کرد بوەو نەخشـــەی جوڵانەوەی نـــوێی دەربارەی کیشەی گـــولان بـــۆ داناون ·

پاشماوەی ریکخراوی یەکیتی ئەفریقـــا

دژێتیانەی ریژیمی رەگەزپەـ رستی خـــوارووی ئەفەریقـــا ئەبێ کاتە سەر ئەنگۆلا کۆببیتەوە وە بە بانامەیەکی رەسمی کـــە لـــەم رووەوە لـــە دارالسلام بلاوکرایەوە ئەلێ : پێویســـتە ریکخراوی ناوبراو لە زووترین کاتدا بیروراو هەلویستی خۆی دەربارەی هەرەشەو دەســـت درێژیەکانی ریژیمی فۆرستەر دژی کۆماری گەلی ئەنگۆلا ··· روون بکاتەوە ·

ئـــەو شەڕەی ئەمرۆ لـــە ئەنگۆلادا بەرپا بووە شـــەری دەستەو یەخە بوونە لە گـــەل ئیمپریالیـــزمدا · ریژیمـــی خوارووی ئەفەریقا زۆر لـــەوە ترساوە کە ئەبینێ وا گـــەلی ئەنگۆلا دەولەتێکی سەربەخـــۆ پیك ئەهێنێ بۆیە ناپەسندانە لوتی ژەنیوەتـــە کـــاروباری ناوخۆی ئەو گەلەوە ·

ە لایەکی ترەوە رۆژنامـــەی (براڤدا)ی سۆڤیێتی بە توندی نارەزایـــی دەربـــریوە دژی ئەمـــەریکاو ولاتانی رۆژئاوای ئەوروپا کە بە ئاشکرا دەست ئەخەنە ناو کاروباری ناوخۆی کۆماری گەلی ئەنگۆلاوە ·

براڤدا ئـــەلێ کاسەلیسانی ئەمەریکاو ئەوروپایی شان بـــە شـــانی هێزەکانی حکومەتی رەگەزپەرســـتی خـــوارووی ئەفەریقا بەگژ گەلی ئەنگـــولادا ئەچن و دەست درێژی ئەکەنـــە سەر خاك و نیشتمانەکەی ·

... لـــە لاگوس هەفتـــەی رابوردوو لیـــو دوناسیمنتو ســـەرەك وەزیرانی ئەنگـــولا دەربارەی ئەمانی کیشە لە گەل کاربەدەســـتانی نایجیـــریا وتووێژی کرد ·

پاشماوەی : سەرکۆمار ریزی ··

روژی چوارشەممەی رابوردو سەرکومار خـــەلاتی ئـــەو ئیشکەرانەی هەردو دامەزراوە کەی کردکەلە خزمـــــەتی بەرژەوەندی گشتی و ئابـــوری نەتەوایـــەتیدا ئیـــش ئەکەن ··

ئـــەم خـــەلاتەی سەرکومار نیشانەی ئەوەیە کـــە ســـەرـ کردایەتی پارتی و شورش چەندە بایەخ بە ئیشکەرە لیهاتوەکان ئەدەن لە هەمو رویەکەوە ·

پاشماوەی : وەفدیـــکی ریکخراوی رزگاری

هەروەها روونی کردەوە کـــە بریارەکەی ئەنجومـــەنی سەرکردایەتی شـــۆرش دەنگاویکی پیرۆزە بۆ پاراستنی ... نی مرۆڤ بە تایبەتی ئـــەو جوولەکانەی دادیانە لە ژێـــر دەستی کاربەدەستانی زایۆنست و ئیمپریالیزمدا ، دووایش بەرەی رزگاری خوازی فەلەســـتین ئەم بریارە بە باوەری هـــەموو عەرەب ئەزانێت ، چونکـــە ئەیسەلمێنێ هیچ کاتێ گـــەل عـــرەب گەلێکی نازی و فاشیزم ... بووە بەلکو هەیشە حەزی لە ئاشتی و دۆستایەتی کردووە ·

پاشـماوەی : گەلی عـــەرەب دەســـت درێژیەکەی

کان هێرش ئەبەنەسەر خواروی لوبنـــان و دەواری فەلەستینیەـ کان ·

دکتـــور رافعی لـــە کۆتایی قسەکانیدا وتی هەرچەندە ئەم پیلانانە گـــەورەن و چـــەندین هاووڵاتی عەرەب شەهید بوون بەلام رەوتی خەباتی عـــەرەب ناسرەوێ و هـــەر بەرەوپێش ئەچێ و شیرازەی نەخشـــەو پیلانەکانی دوژمن هەلئەتەکێنێ ·

لە لایەکی ترەوە رشـــید کرامی سەرەك وەزیرانی لوبنان بەتوندی نارەزایی خۆی دەربری بەرامبەر بەهێرشەی فرۆکەـ کانی زایۆنیستەکان بردویانەتە ســـەر خوارووی لوبنان ·· وەوتی : ئەنجومەنی وەزیران کۆئەبێتەوە بـــۆ لێکۆلینەوەو باسی کردنی ئـــەم هێرشانە لـــە نەتـــەوە یەکگرتوەکانیش

سکرتیری گشتی ریکخراوەکـــە دلتەنگـــیی خـــۆی دەربری بەرامبەر بەهێرشەی فروکەی زایونیستەکان کردویانەتە سەر دەواری فەلەستینیەکان !

لە لایەکی ترەوە رۆژنامەکانی لوبنان بلاویان کردەوە کـــە ئەمەریکا یارمـــەتی دوژمنی داوە لەوهێرشەیدا کردویەتیە ســـەر خوارووی لوبنان ·

وە رۆژنامەی لوریان لوژۆر کە بە فەرەنسایی لـــە لوبنان دەرئەچێ ئەلێ لەو هێرشانەدا بەلای کەمەوە (١١١) کـــەس کوژراوەو (١٤٠)ی تر بریندار بوون · وە تەنیا لە دەوارەکانی (وادي نهر البارد) (٩١) کەس کوژراون و (١٠٠) کەس بریندار بوون ، وە لە دەواری نبطیـــە ٢٠ کـــەس کوژراوەو ٤٠ی تر بریندار بوون ·

یارمـــەتی نوێی سەرکردایەتی پارتی و شۆرش بـــۆ گـــەلی لوبنان

ســـەرکردایـــەتی پارتی و شورش بریاریدا کـــە هەزار تەن گەنم بنیری بو لوبنان بو ئەوەی باری ناخوشی گـــەلی لوبنان ئاسان بکات و یارمەتیان بدات ئاژانسی دەنگوباسی عیراق زانیویتی کە ٥٠٠ تەن گەنم بو خوارووی لوبنان دانراوەو ئەوی تری بۆ ناوچەی بقاع ·

سەرکردایـــەتی پارتـــی و شورش لـــەم روانگە نەتەوایەـ تیەوە بریاریدا پردیکی ئاسمانی بـــو گواستنەوەی بەشیکی زور خوین و داوودەرمان و شتومەکی خواردەمەنی ببەســـتی بـــە لوبنانەوە لە چواردەی مانگـــی رابوردوا فروکەکانی عیـــراق دەستیان کرد بە گواستنەوەی ئەم یارمەتیە وە هەمو روژیـــك سێ فروکە کەلوپەلیان ئەبـــرد بو لوبنـــان جگـــە لـــەو بار هەلگرانـــەی کـــە گەیشـــتنە بەیروت و شتومـــەکی خواردەـ مەنی و داوو دەرمانی پزیشکی و خوینیان پی بو ·

دوری و مستەفا لەگەڵ پاریزگارانی وڵاتدا کۆبونەوە

ماموســـتا عیـــزەت دوری ئەندامی ئەنجـومەنی ســـەرـ کردایەتی شـــورش و وەزیری ناوخو دکتور عیزەت مستەفـــا ئەندامی ئەنجومەنی ســـەرـ کردایـــەتی شورش و وەزیری تەندروستی روژی سێ شەممەی رابوردو لە گەل پاریزگارەکانا کوبونەوەو لە بارەی جی بـــەجی کـــردنی خزمەتگـــوزاری تەندروستی بـــو هاوولاتیان و پشتگیری کـــردنی یاساکانی بەرهـــەم هینانی کشتوکال و فراوان کردنی راوی وشکانی و ئاوی و لە ولاتا دواون ·

ئەم کوبونەوەیە لـــە هولی کوبونەوەکانی دیوانی وەزارەتی ناوخـــو بوەو ماموستایان ثابت ئالوسی جی گـــری وەزارەتی ناوخـــوو بـــو بەریوەبردنی ئیش و کاری ناوخویی و سعـــاد أدیب جی گـــری ســـەروکی ئەنجومەنی تەنفیزی ناوچـــەی ئوتونومی و ئەمینداری گشـــتی کاروباری ناوخویی و بەریوەـ بـــەرە گشتییەکانی وەزارەتی تەندروستی و نەقیبی پزیشکان ئامـــادە بون لـــە ســـەرەتای کوبونەوەکەدا ماموستا دوری لە بارەی جی بـــەجی کـــردنی یاساکانی پارستنی بەرهـــەم هینانی کشتوکالی و ئاژەلـــەوە ئاموژگاری پاریزگارەکانی کرد وە لە بارەی یاساکـــانی راوی وشکانی و دەریاییەوە بو پاریزـ گاری کردنی سامانی ماســـی و گەشـــە پیـــدانی و سزادانی ئەوانەی سەر پیچی لە یاسای ناوبراو ئەکەن قسەی بو کردن ماموستا دوری ئەوەی سەلماند دەزگا دەولەتیەکان و ریکخراوە گەلی و پیشەییەکان زور بایەخ بەم یاسایە ئەدەن وە داوای لە پاریزگارەکان کرد کـــە کاتی کوربـــەستنی روشنبیری لـــە پاریزگاکان دیاری بکەن بـــو ئەوەی هاو ولاتیەکان لە بارەی گرنگی ئەم یاسایەوە شارەزابین وەوتی سەرکردایەتی سیاسی پارتی و شـــورش زور بایـــەخ بەجی بەجی کردنی ئەم یاسایە ئەدات و ئـــەیەوێ کومەلیـــکی سوشیالیستی یەکگرتو لـــە ولاتا بنیتیە کایەوە هەروەهـــا بەریز ئـــەندامی ئەنجـومەنی سەرکردایەتی شورش ئـــەوەی سەلماند کە پیویستە بیروباوەری لامەرکـــەزی لـــە پاریزگاکانا بەپیی یاسای پاریزگاکان قول بکریتەوە وتی هەر چەندە ئیمە نرخ بـــە چـــالاکی و کاروبارو دەســـەلاتی بـــەریوە بردنی مەرکەزی ئەدەین بە پاریزگاکان لـــە پیناوی جی بەجی کردنی پروژە بەرهـــەم هینەرەکاندا · داوی ئەوە دکتور عزة مستەفا ئەنجـــومەنی سەرکردایـــەتی شورش و وەزیری تەندروســـتی لـــە بارەی پروژە تەندروستیەـ کانـــەوە بـــە پیی راپورتی هەشتەمین کونـــگرەی قوتری پارتی بەعسی سوشیالیســـتی عەرەب دوا وە لە بارەی هەمو کـــاروباریکی تەندروستیەوە گفتوگوی کرد و باسی فراوانی عیادەی تەندروستی گەلی کـــرد کـــە ئەمـــە هـــەنگاویکی خزمەتگوزاری گشتییەو لـــە پیناوی سەلامەتی و بەختیـــاری هەموو ولاتیاندایە وە لـــەو کوبونەوەیەدا کە سێ سەعاتی خایاند بریاردرا کونگرەیـــەك ببەستن و پاریزگارو سەروکـــە تەندروستیەکانی پاریزگاکـــان و سەروکی شارەوانیەکان تیایا بەشدار بن وە لە بارەی ســـاز کـــردنی زەمینەیەکی تەندروـ ستیەوە بدوین دکتور مستەفـــا داوای لە پاریزگارەکان کرد کە لە بارەی پیك هینانی باشترین خزمەتگوزاری تەندروستییەوە راپورتی خویان پیشکەش بکەن بو ئەوەی لە کونگرەکەدا لـــە سەری بدوین ·

ئاد·ع

کـــردنـــەوەی (٥٥) پروژەی بەخیوکردنی ئاژەل لە هەولیر

روژی سێ شەممەی رابوردو سەروکایەتی ناوچەی کشتوکال لە پاریزگای هەولیر چـــەند لیژنەیەکی پیك هیناوە بـــو سەرپەرشتی کردنی ٥٥ پروژەی بەخیو کردنی ئاژەل لە ناوچە جور بە جورەکانی پاریزگادا کە ٩٣٠ هەزار دیناریان تی ئەچێ ·

٢١ پـــروژە بو پـــەروەردە کردنی مـــەر ، هـــەر پروژەی ٦٠٠ سەرمەڕی تیا بە خیـــو ئەکرێ ، ١٠ پروژەش بـــۆ پەروەردە کردنی مانگا کە هەر پرۆژەی لە ٥٠ ـ ١٠٠ مانگای تیا بە خیو ئەکـــرێ ، پینـــج پروژەی تر بو قەلەو کـــردنی گویرەکە کە هەرپروژەی ٥ ـ ١٠٠ گویرەکەی تیانەبی ، ١٨ مەلبـــەندیش بـــۆ بـــزن بەخیـــو کـــردن کە هـــەر مەلبـــەندەی هـــەزار بزنی تیانەبی ·

سەروکی ناوچەی کشتوکال لە پاریزگای ناوبراو وتویـــە ئـــەم پروژانە هەمویان بـــە هەرەوەزی گەلی تەواو ئەکرین وە ئەبێ لـــە ماوەی مانگیکدا تەواوبن و ئیشکەرانی ســـەروـ کایەتی ناوچـــەی کشتوکال وئەندامانی یەکیتی ناوچـــەیی کومەلە فەلاحیەکانی پاریزگـــا بەشداری تیا ئەکەن ·

یەکیتی کومەلە فەلاحیەکانی ناوچەکە داوای لـــە هـــەمو ئەندامەکانی کردوە کە بەشداری ئەم پروژانە بکەن وە لیژنەیەکی تایبەتی بۆ ناشتنەوەی ئـــەو داروودرەختـــانە دانراوە کـــە لەکاتی خویا فەوتاون و ئـــەم بەرونەوبەری ریگـــای نیـــوان هەولیرو کەلەکی یاسین ئاغا بـــەدار بنیژن لەگـــەل روخی ریگای نیوان هاوینە هـــەواری سەلاحەدین و شەقلاوەو حـــەریر ·· ماوەی ئـــەم ریگایانە زیاتر لە ٢٠٠ کیلو مەترەیە ، ئەمانە جگە لـــە کردنەوەی خانوبەرەو گەراج کە ١٣٠ هـــەزارو ٦٠٠ دیناری تی ئەچی ·

هەروەها ١٢٢ هەزارو ٦٠٠ دینار پارە تەرخان کراوە بـــو هەلکەندنی چـــوار بیـــری ئیرتیوازی لە حەریرو هەندیك کاروباری تر ·

Institut Kurde de Paris

ئاسۆی گەشەکردن لە کوردستاندا

- رەسول -

لـەم رۆژانەدا ، کۆنگرەی عەرەبی دووەمی گەشـەپێدانی هێزی کرێکاران لـە شـاری (بەغدا)دا کرایـەوەو پێش ئەمەش لـە سـەر داخوازی شۆڕشو سەرکردایـەتی یـە سیاسیەکەی چەند کۆنگرەیەکی تری گەشەپێدان بەستراوە بۆ جێبەجێکردنی نەخشەی پێنج سـاڵەی وڵات ٧٦ - ١٩٨٠ . کۆنگرەکە ، لە جیاتی سەرۆکی فەرماندە لـە لایەن بەڕێز طـه الجزراوی ئەندامی ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆڕشو وەزیری پیشەسازیو کانەکان کـراوەتەوە و وتارێکی خوێندۆتـەوە تیادا وتوویەتی : لـە بـەر رۆشنایی راپۆرتی سیاسـی کۆنگرەی هەشـتەمی پارتی بەعسی سۆشیالیستی عـەرەب پێویستە بایـەخێکی تـەواو بدەینە پیشەسازی وڵات چونکە هەر هەنگاوێك بـۆ بنیات نانی کۆمەڵێکی سۆشیالیستی بڕێ ناگاتە ئەنجام ئەگەر لە سـەر بنچینەیەکی پیشەسازی نەبێت سەبارەت بەو دەورە گرنـگەی کە پیشەسازی لە بەرهـەمو پێشخستنی بـاری ئـابووری و تەکنیکیدا ئەیبینێ . هەروەها بەڕێز طه الجزراوی وتوویەتی: پارتی نەخشـەیەکی تایبـەتی داناوە بۆ بەرەپێدانی پیشـە-سازی وڵاتو یەکێك لەوانـە بەستنی ئەم جۆرە کۆنگرانەیە .

● وەزارەتی (رەی) (٧٧٨) ملیۆن (٦٢٩) هـەزار دیناری تەرخان کردووە بـۆ جێبەجێ-کردنی ئەو پرۆژانەی کە نیاز وایە لە ماوەی نەخشەی پێنج ساڵە (٧٦ - ١٩٨٠)دا تـەواو بکـرێن لەوانـە (١) پرۆژەی کۆکردنەوەی ئاو بۆ ئـەوەی سوودی تەواوی لێ وەربگیرێتو مەترسی لافاویش لە ناو بەرێت، ئەمـەش بـە تەواو کردنی بەستەکانی پاراستن کە (٣٦١) ملیۆنو (٦٠٠) هەزار دینـاری تێ ئەچێت .

(٢) دروست کردنی چـەند بەستێك بۆ لـە ناو بردنی خوێ .

(٣) پرۆژەی رەی کەرکوك، جگە لە چەند پرۆژەیەکی تر .

● نەخشەیەکی تایبـەتی ئامـادە کراوە لـە هـەموو پارێزگاکانی وڵاتدا بۆ سـوود وەرگرتن لەو زەوییانەی تـا ئێستا بـە هۆی (خوێ)وە کشتوکاڵی تیادا نەئەکـرا لەوانە :

پرۆژەی ئاودێری ئـەبو غریب لە بەغدا ، ئەم پرۆژەیـە درێژایی ٢٥ کیلومـەترەو دوو بەشی گـەورەی لێ ئەبێتەوە ، بەشی یەکەم لـە (زوبع)ەو درێژایی ٣٠ کیلومەترە ، بەشی دووەمی بەرەو دلێم ئـەڕواتو درێژایی (٢٢) کیلومـەترە . ئـەم پرۆژەیە ٣٩٠ هـەزار مەشارە ئەگرێتەوە کە چاوەڕوان ئەکـرێت سودێکی ئێکجـار گەورەی هـەبێت لـە بارەی کشتوکاڵەوە .

● لـە بـەر رۆشنایی راپۆرتی سـیاسی کۆنگـرەی هەشتەمی پارتـی بەعسی سۆشیالیستی عەرەبو نەخشەی پێنج سـاڵەی گەشـە پێدانا ٧٦ - ١٩٨٠ وەزارەتی پەروە-ردەو فێرکردن چەند نەخشـە-یەکی ئامادە کردووە بۆ دروست کردنی قوتابخانەی سەرەتاییو ئامادەییو بنکەی قەڵاچۆکردنی نەخوێندەواری کە (٥١) ملیۆن دیناریان تێ ئەچێت .

١ - وەزارەتی پـەروەردەو فێرکردن بایەخێکی سـەرەکی بەقەڵاچۆکردنی نەخوێندەواری داوە بۆ ئەم مەبەستەش چـەند بنکەیەکی تازە ئەکانەوە بـۆ ئەوەی لە ماوەی پێنج سـاڵی داهاتوودا ملیۆنێـكو (٢٥٠) هـەزار نەخوێندەوار فێـر بکات .

٢ - وەزارەت نیازی وایـە ژمارەی وەرگرتنی قوتابیان لـە هەموو قۆناخەکانی خوێندندا زیاد بکات بۆ ئـەوەی تاقی-کردنـەوەی پـەروەردەی سۆشیالیستی لـە وڵاتـدا سەربکەوێت هەر بۆیەش لـە ماوەی پێنج سـاڵەی داهاتوودا ملیۆنێكو ٧٩٦ هـەزارو ٥٧١ قوتابی لە قوتابخانە سەرەتایی-یەکـاندا وەرئەگیـرێنو (٣١ر٣٧٣)قـوتابی لـە قوتابخـانە ناوەندییەکان و ١٥٢ر١٥٤ قوتابی لە قوتابخانە ئامادەیی‌یەکاندا وەر ئەگیرێن .

٣ - دەربـارەی کتێبو پێویستییەکانی تری قوتابخانە وەزارەت هەموو شتێکی ئامادە-کردووە هەروەکو ئەنجوومەنی سەرکردایـەتی شۆڕش ڕوونی کردۆتەوە لەو بەیاننامەیـەی دەربارەی بە خۆڕایی فێربوون دەری کرد .

٤ - (٨٢) ملیـۆنو (٩٤٥) هەزار دینار تەرخان کراوە بـۆ لێکۆڵینەوەی زانستیو خوێندنی بەرز ، لەوانە (٢٠) ملیـۆنو (٥٠٠) هـەزار دینـار بـۆ زانکۆی بەغاو (١٩) ملیـۆنو (٧١٠) هەزار دینار بۆ زانکۆی بەسـراو (٥) پێنج ملیـۆنو (٨٧٥) هەزار دینار بۆ زانکۆی موسڵو ملیۆنێکو (٥٠) هەزار دینار بۆ زانکۆی سلێمانی جگە لە تەرخان کردنی (٢٢) ملیۆن دینار بۆ ئەو پرۆژانەی لـە پاشەڕۆژدا ئەکرێن .

لـە کۆتاییدا ، هەفتـەی رابردوو .. ئەنجوومەنی سەر-کردایەتی شۆڕش بڕیارێکـی مێژوویی سەبارەت بە یەکسانی پیاو و ئافرەت دەرکرد کـە بێگومات دەورێکی باڵا لە روی کۆمەڵایـەتیو ئابووریـەوە ئەبینێت و سەرکەوتنێکی تـر ئەخاتە سـەر سەرکەوتنەکانی شۆڕشی ١٧ی تەمموز بـە سـەرکردایەتی پارتی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب .

وەزیری کاروباری کۆمەڵایەتی لە بارەی سەردانکری ئەم دواییەوە بۆ ناوچەی ئۆتۆنۆمی ئەدوێ

ماموستا ئەنوەر عەبدولقادر وەزیری کـارو کـاروباری کۆمەڵایەتی لە بارەی سەردانەکەی ئەم دواییـەوە کـە بوەپاریزگاکانی هەولیرو کەرکوکو نەینەوا بە تایبەتی بو هاوکاری دوا وتی : لە شاری هەولیر لەگەل هەمویەک لـە ماموستایان بابکـر پشدەری سـەروکی ئەنجومەنی یاسادانانو احسان هیبت اللـه المفتی جـی گـری سەروکو سعاد أدیب جی گری سەروکی ئەنجومەنی تەنفیزیو دکتور محمـد زیوەر شریف ئەمینداری گشـتی کاروباری کومەلایەتیو موسی عبدالصمد ئەمینداری گشـتی پەروەردەو فیرکـردنی بالای ناوچـەی ئوتونومی ماموستا محمـد علی امین پاریزگاری هەولیرو بەریز ئەندامی سەرکردایەتی لقـی ژوروی پارتـی بەعـسی سوشیالستی عەرەب و چەند لی‌پرسراویکی تر کوبوتەوە بـە شیوەی گشـتی لـە بارەی پیشـکەوتنی خزمەتگـوزاری کومەلایەتیو جی‌بەجی کـردنی پروژە هـەمە جوریـەکانی کریکارانەوە گفتوگویان کردوە .

هەروەها وتویە لـە گـەل دکتور زیوەر شریف باسـی پیویسـتی‌کانی دامـەزراوە خزمەتگوزاری‌یە کومەلایەتیـە-کانو خانو بەرەی سەرپەرشتی (دور الرعایە)و کابینـەی کریکاران لە ناوچەی ئوتونومی‌و کردنەوەی سـەد خـانوی نیشتەجی بونی کریکاران لـە هەولیر کە بە دەساو (قسط)ی دریژ خایەن لە سەریان تاپـو بکری‌و چەند بابەتیکی ترمـان کردوە .

وە داوای کردوە بە پەلـە زەوی دیاری بکری بو کردنەوەی یانەو نامە خانەی کریکاران لە هەولیر لـە گـەل کردنەوەی میوانخانەیەك لـە هاوینـە هـەواری سەلاحـەدین بـو کریکاران ، بـەریز وەزیری کاروباری کۆمەلایەتی سەری لە یەکیتی نەقابەکانی کـریکاران لقی هەولیر داوەو وتاریکی لەوی خویندەوە تیایا باسی چالاکـی لیژنەکانی نەقابەی کردوە کـە چون نەخشەی گەشـە کردنی نەتەوایەتی لـە کاتی خـویا جی‌بەجی ئەکـەن وە دلنیای کردن کـە داخوازیە رەواکانی کریکاران کـە سەرکردایەتی سیاسی دیاری کردوە جی‌بەجی بکرین . هەروەها باسی چونیتی جی‌بەجی کـردنی یاسـای کریکارانی کرد لـەو ماوەیەدا بریاری‌دا کـە خانویـەکی سەرپەرشتی کردنی ساوایان بکریتەوە بو منالی کریکارەکانی کارگـەی مافور لـە نزیك کارگەکەوە هـەر لـە شاری هەولیر دوای ئـەوە چـو بو سەردانی دەزگاو دامـەزراوە کومەلایەتیەکان وە بریاری‌دا کە مەلبەندی کومەلایەتی هـەولیر فراوان بکری‌و جگـە لـە کردنەوەی دو هۆلی گەورە هەر لە مەلبەندەکەدا .

بـەریز وەزیری کاروباری کومەلایەتی لە کوتایی وتەکەیا لە بارەی پروژەکانی نەخشـەی پینج سالەی داهاتووەوە کە لـە سەرەتای سالی داهاتودا دەست پی ئەکات لە ناوچەی ئوتونومی وتی ئەم نەخشەیە بریتی ئەبی لە کردنەوەی زیاتر لـە ٤٤ پروژەی کۆمەلایەتی‌و کریکاران کـە نزیکەی ٧ ملیون دیناری تی ئەچی وە ئەم پروژانە بـە سەر هەمو پاریزگاکانی ناوچەکەدا دابەش کراون وەکـو خانوبەرەی دامەزراوەکانی سەر بە وەزارەت‌و بازاری هەرەوەزی مەلبـەندی کومـەلایـەتی‌و خانوبەرەی سەرپەشتی کردنی ساوایان‌و پەیمانگا بو کویرە-کان‌و چـەند میوانخانەیەکی گەشـتـو گوزاری کریکاران‌و نیشتەجی‌ی تایبەتی کریکاران .

وەزیری ناوبراو لەم سەر-دانەدا چـو بو پاریزگاکانی نەینەواو کەرکوك وە لە گـەل پاریزگارەکانی هەردو پاریزگا-کەداو هەندیك لە لی‌پرسراوان کوبوتەوە وە لە بارەی ئەوئیش‌و کارانەوە کە پەیوەندی یان بـە خزمەتگـوزاری کومەلایـەتی‌و کارکردن‌و کریکارانەوە هەیە لە هەردو پاریزگاکەدا گفتوگویان کردوە .

هـەڵوێست و سـەرەنج

- عادل -

دکتۆر حسن فهمی جمعـە وەزیری کشتو کاڵو چاکردنە-وەی کشتوکاڵ لە گفتوگۆیەکادەربارەی جێبـەجێ کـردنی یاسای ژمارە ٩٠ لە ناوچـەی ئۆتۆنۆمی‌دا ڕوونی کردەوە کەوا ئەو لیژنانەی تەرخان کراون زۆر بـە دڵسۆزی‌یەوە هەوڵ ئەدەن تا بە زووترین کات باری کشتوکاڵی ناوچەکە بەرزبکە-نەوەو وتی : لـە پارێزگای سلێمانی‌دا (١٥٤٨٢٩) دۆنـم ئامادە کراوە بۆ جوتیاران جگەلەوەی کە دەسەڵاتی تەواو بـە سـەر (٢٢٢٢٦٠) دۆنم لـە پارێزگای هەولێرو (١٧٨٥٥٧) دۆنم لـە پارێزگای دهۆکداگیراوە بەم جۆرە پانایی هەموو پارچـەکان گەیشـتۆتە(٥٥٥٦٤٦) دۆنم . هەروەهـا (٤٠١٠٤٥) دۆنم بە سـەر(٢٣٧٤٥) خێزاندا لە پارێزگای سلێمانی دابەش کراوە جگە لەدابەش کردنی (٥١٨٢٥٧) دۆنم بە سەر (١٥٧٣٢) خێزاندا لـەپارێزگای هـەولێرو (٨٠٧٩٩) خێزان لـە پارێزگای دهـۆك سوودی لەم دابەش کردنـە وەرگرتووە .

سەبارەت بە کۆمەڵە هەرەوەزی‌یەکانیش (٧٤) کۆمەڵەی نوێ لە پارێزگای سلێمانی کراوەتەوە لەوانە (٣)سێ کۆمـەڵەی هاوبەشی ، ژمارەی کۆمەڵـە هەرەوەزی‌یەکانی پارێزگـای هـەولێر گـەیشتۆتە (١٠٦)کۆمـەڵە پاش ئـەوەی (٥١) کۆمەڵەی نوێی تیادا کراوەتەوەو (٤٤)کۆمەڵەی هەرەوەزی نوێ لـە پارێز گـای دهـۆك کراوەتەوە .

ئەم هەنگاوانە ، بۆ جێبەجێ کردنی یاسای ژمارە ٩٠ لـە ناوچـەی ئۆتۆنۆمیدا باوەڕی پێشکەوتنخوازانـەی پارتی‌و شۆڕشی سەلماند بۆ بەرزکردنەوەی بـاری دوواکـەوتووی ناوچەکەو پەرپێدانی پـەیوەندی‌یە کۆمەڵایەتیەکان ، لـە ڕاستیشدا مەبەستی ڕاستەقینەی شۆڕشی ١٧ی تەمموز و پارتی بەعسـی سۆشیالیستی عەرەب ڕزگارکردنی جوتیـارە کوردەکانە لەو کۆتو پـەیوەندانەی ساڵەهای ساڵە بە هۆی کەمتەرخەمی حکوومـەتەکانی پێشووەوە خراوەتە دەستیان . خۆ ئەمەش تەنیا بە هەوڵدانی پارتی‌و شۆڕش نایەتە دی بەڵکو پێویستە هەموو لایەك هەست بـە ئـەرکی خۆیان بکـەنو یارمەتی ئەو لیژنە تایبەتیانـەبدەن کە ئیش‌و کاری ناوچـە-کەیان گرتۆتە ئەستۆ بۆ بنیات‌نانی عیراقێکی پێشکەوتوو .

هەرەوەزی کاری گەڵ لە دهۆك

بڕیار وایە (٩) خانووی تازەبۆ فەرمانبـەرانی ناحیـەی زاویتەو سمێل‌و رزگاری لـەپارێزگای دهۆکدا دروسـت بکرێ لە ماوەی (١٢) هـەتا(١٥) مانگی داهاتوو ، کە (٩٠) هەزار دیناری تێ ئەچێت جگەلە دروست کردنی هەنگدانێکی گەورە لە ناحیەی بەرواری باڵاکە جێگای (٢٠٠) شانە هەنگی تیا ئەبێتەوە بۆ زیاد کـردنی‌بەرهەمی هەنگوین‌و ژیانـەوەی دارە بە بەرهەمەکان .

شایانی باسە ، هەفتـەی‌رابردوو زۆربەی جوتیارەکانی پارێزگای دهۆك لـە هەرەوەزی‌کاری گەڵی ناوچـەی سلێفانی بەشدار بوون، ئەم هەرەوەزی‌یەبە سەرپەرشتی سەرکردایەتی کشتوکاڵی پارێزگای دهـۆکڕێك خرا .

بەرێوەبەری شارەوانی هەولێر:

شارەوانی پێویستە هەموو جۆرە خزمەتگوزارییەکی گشتی پێشکەش بە کۆمەلانی خەلک بکات

بێ‌گومان دەزگای شارەوانی‌دەورێکی گرنگ لـە ژیانی رۆژانـەی کومەلانی خـەلکدەگیری لـە کوڕی پاکـی‌و خاوینی‌و جوانی شارو هـەندی‌پیویستی ژیان بویەکا روژ بە روژ ئەرکی شارەوانی فراوان‌وقورس تردەبی‌هەروەها میرییش زیاتر هەولی پیشخستنی ئـەدا.. جا شارەوانی چون ئـەم دەورە دەگیـری‌و کومـەلانی‌خەلکیش چون هاوکاری لەگەل ئـەم دەزگایەدا لـە پیناوی‌راپەراندنی هـەمو ئەرکـە پیویستی‌یەکانی دەکـات ؟!بو روون‌کردنەوەی‌ئەم‌مەسەلەیە روژنامـەی هاوکـاری رووی‌لەبەریز بەریوەبەری شارەوانی هەولیر ماموستا عوسمان حەمەباقی کرد .. ماموستا عوسمان وتی :

شـارەوانی دەوریکی گرنگ لـە ژیانی روژانەی خـەلك دەگیری‌و پیویستـە باشترین خزمـەت گوزاری گشـتی پیشکەش بە کومەلانی خـەلك بکات بویەکا لـەو ناوچانەی شـارەوانی دروسـت بوو دانیشتوانی پیویستیان بـە خزمەت گوزاری گشتی‌هـەیە هەرچەند ئەرکی شارەوانی زور گەورەو فراوانـە لـە ژماردن نایەت بەلام بـە کورتی لیرەدا باسیان دەکەین : مەسەلەی ئاوو کارەبا پاکو تەمیزی شارەکـە لەگشت روویکەوە مەسەلـەی باخچـە گشتی‌یـەکان قیرتاو کردنی شـەقامو کولانەکانی ناوشار راکیشانی زیراب‌و پاك کردنەوەی دروسـت کـردنی شوینی یاری مندالان مەسەلەی دابین کردنی هاتو چو (نقلیات) کوژاندنەوەی کارەساتی ئاگـر دەست نیشان کردنی شـوینی خـاوەن پیشەییەکان، سـەر-پەرشتی‌کردنی خانوو بالەخانە-کانی خەلك لە روی مەرجەکانی شارەوانی‌و ئاگـاداریی لـە نەشیواندنی شـار هەروەها چاودیری ·مەسەلەی بەخیـو کردنی ئاژەل لەناو شاردا جگە لە یارمەتیدانی هەژارەکان کـە ئائیستا نزیکەی ٨٠٠ کـەس یارمەتی لـە شارەوانی وەر دەگرن لەتەك ئەمانەدا سـەر-پەرشـتی قەسـابخانەو مەسـەلەی نرخی میوەجـات‌و سەوزەو جونی‌یەتی سەنگی بە کورتی دەیلیمەوە چەند ئەرکی ژیـانی نوی زور بیت دەوری شـارەوانی ئـەوەندە زورتر دەبیت جا پیویستە ئیمەش لە ئاستی ئەو گورانەدابین .

● **هاوکاری : باشـەئەمە ئەرکو دەوری شـارەوانی‌یە ، ئاخو ئەم ئەرکو دەورە لەلایەن کومەلانی خەلکـەوە دەستی یارمەتی بو دریژدەکرێ ؟**

لەوەلاما کاك عوسمان وتی : بـە گشـتی ئەودەزگایەی هەمانە ئەگـەر هـاتو بـە شیوەیەکی راست پر بەپیستی خوی ئاراستە بکری ئەم دەورە وەك پیویست دەگیری وابزانم تارادەیەك بە پی‌ی توانامان لە ئاستی مەسئولیەت داین بـو نمونە جگە لە کارەئاساییەکانی خومان‌ماوەییکە هەمو دەزگاکانی شارەوانی خراونەتەوە کار بو پاك کردنەوەی شارو پیشکەش کردنی خزمەت گوزاری گشتی‌و بـە تایبەتی ئیستاکە هەولیر مەلبەندی ئوتونومی کوردستانە بایەخیکی تایبەتی لـە لایەنی شارەوانیەوە پی‌ی دراوە بەلام سەبارەت بە دەوری کومەلانی خـەلك لەروی هاوکاری‌یـەوە لەگەل شارەوانی‌دا لـە ئاستی مەسئولیەت‌دا نی‌یە چونکـە کومـەلانی خەلکیش دەتوانن شار بە پاکی راگرن‌و بەردەم مال‌و دوکانەکانی خویان پیس‌و پوخـل نەکـەن بەلکـو بەپیچەوانەوە خەلکی چـون فیربون گوی نەدەنە دەزگاکانی میریی لەکونەوە تا رادەیـەك هەروا مانەتەوە ؟!

● **هاوکاری : بەرای ئیمـە جگە لەوەی دواکەوتنی کومـەلی کوردەواری خوی لـە خوی‌دا هویەکی گەورەیە بەلام مەسەلەی تیگەیاندن‌و فیرکردنی خەلـك گزە بەلکو تا ئیستا بەچاکی بیر لە چارەسەر کردنی نەکراوە !!**

● هەروەها کاك عوسمان لە وەلامی پرسیاری هاوکاری دەربارەی بودجـەو بـاری دارایـی شارەوانی وتی :

بێ‌گومان ئـەو پارەیـەی هەمانە جـ واریدانی شـارەوانی خوی دەست گیر دەبی‌و یـان یارمەتی میری‌یە بەشمان ناکات چونکە ئەرکو ئیشی زور پارەی زور گەرەکە ! بەلام ئەگەر هاتو میـری منحەیەکی گەورەمان بداتی ئەوا چارەسەری گشـت کـەم وکوریەکانی شارەوانی دکەین بەلکو پیویستە ئاوریکی تایبەتی لـە شاری هەولیر بدریتەوە چونکـە مەلبەندی ئوتونومی کوردستانە هەروەها مەلاکی دەزگاکـانی شارەوانی بەگشتی تەواوە تەنیا بەشی پاك کردنەوە (تنظیف) ئـەبیت ئەویش بەم زوانە چارەسـەر دەکری .

● ئەو پروژانەی شارەوانی لەم سالەدا جێبەجێی کردون دەربارەی پروژەکانی شارەوانی کە ئەمسال جێبەجێ کـراون بەریزبەریوەبەری شـارەوانی هەولیر وتی :

١ - بە ٢٠٠ هەزار دینـار زیرابی بەسـتە پیـازە دۆلی هەولیر تەواو بوە .

٢ - کوگای شارەوانی بـە ٣٠ هەزار دینار تەواو بوە .

٣ - گەراجی ماکینەکان بـە ٣٠ هەزار دینار تەواو بوە .

٤ - چەند شەقامو کۆلانێك شاری بە ٤٠ هەزار دینار تەواو بوە .

٥ - فراوان کردنی چەند شەقامێك بە ٣٠ هەزار دینار تەواو بووە .

● **هەروەها دەست بـەم پروژانەش کراوە لە ماوەیەکی کەمدا تەواو دەبن .**

١ - بالاخانەیەك بـە ١٧٥ هەزار دینار .

٢ - بازاریکی تایبەتی بـو فیتەرچی‌یەکان .

٣ - گەراجی تەشحیم بـە ٨٥ هەزار دینار .

٤ - چەند شەقامو کولانیك قیرتاو دەکری بە ١١٥ هـەزار دینار .

٥ - دوبارە دروسـت کردنەوەی کارگەی خشت بـە ١٢٥ هەزار دینار هەروەهـا ٣٠٠ هەزار دینار بو گـەورە-کردنی کارگەی خشت تەرخان کراوە .

٦ - قیرتاو کردنی چەنـد شەقامیك لەگەرەکی بەستەپیازە وجمهوری‌و شورش وروناکی‌و ئازادی‌و زانیاری کە پارەکـەی دەکاتە ١٥٠ هەزار دینار .

٧ - گەراجی بار بـە ٢٠ هەزار دینار .

٨ - گەراجی هاتوچو بە ٢٠ هەزار دینار .

٩ - دروسـت کـردنی دوگورستان بـە ٢٠ هـەزار دینار .

١٠ - بە ١٣ هەزار دینـار دروست کردنی بەشیکی تر لە بینای شارەوانی .

١١ - شاری‌یاری (مدینـە العاب) بە ٢٥٠ هەزار دینار .

● ئـەم پروژانەش داوا کراوە لە سالی داهاتو جی‌بەجی بکری .

١ - ١٠٠ هەزار دینار بـو دروست کردنی چـەند خانویەك .

٢ - ٥٠٠ هەزاردینار بـو کردنەوەی چـەند شـەقام وزیراب .

٣ - ٢٥٠ هەزاردینار بـو دروست کـردنی بازاری بۆ خاوەن پیشەییەکان .

٤ - ٥٠٠ هەزار دینار بـو کـرینی ملکـی خەلـك (استملاکات) .

٥ - ٢٥٠ هـەزار دینـار کارگەی بەلاتات .

٦ - ٢٥٠ هەزار دینـار کارگەی چەگل .

٧ - ٢٥٠ هەزار دینار بـو دروست کردنی سێ گورەپانی گشتی بو وەستانی ئوتومبیل .

٨ - ٣٠٠ هـەزار دینار بۆ پروژەی قەلا لەگەل چەندەها پروژەی‌تر بو پروژەی ئـاو ٦ ملیون‌و ٧٥٠ هەزار دینـار تەرخان کراوە .

● **لـە کوتایی‌دا بـەریز بەریوەبەری شارەوانی وتی :**

هەروەهـا بریارمان داوە چەند پارچەیەك زەوی‌و زار بە سەرفەرمانبـەرو کریکارەکانی شارەوانی دابەش بکەین بـو خـانو دروست کردن تاکـو ئیمەش هاوبەشی بکەین بەپی‌ی توانا لە چارەسەرکردنی تەنگو چەلەمەی خانو لە شارەکەماندا هیوای ئەوە دەخوازین کـە گشت لاییـك بـە دلسوزی هاوکاری بکەن ئـەم پروژانە هەموی جی‌بەجی بکـرێت . سوپاس .

ممتاز حیدری
ئامادەی کردوە

چـەند پرۆژەیـەکی تەندروسـتی لـە سلێمانی

دکتۆر حسن اسـماعیل عبداللە سەرۆکی تەندروستی پارێزگای سلێمانی رایگەیانـد کە بەم زوانە چوار خەستەخانە لە قەزای هەڵەبجەو پێنجوێن‌و چوارتاو رانیە ئەکرێتەوە جگە لە کردنـەوەی عەیادەیـەکی مەرکەزی‌و عەیادەیـەکی تر بۆ دان‌و گۆڕینی خەسـتەخانەی گشتی سـلێمانی بۆ خەستە-خانەیەکی زانستی کـە دوو ملیۆن‌و ٦٤٤ هەزار دیناری تێ ئەچێت .

هەروەهـا قوتابخانەیـەکی تایبـەتی بۆ سستەرەکـان ئەکرێتەوەو چەند بنکەیـەکی باکردنەوە بە (٣٥٥) هـەزار دینار لە قەزاری رانیەو قەڵادزە دروست ئەکرێ .

دکتۆر حسن ئاشکرای کرد کە ئێستا دەست کراوە بـە دروست کـردنی خەستەخانە گشتی‌یەکەو خەستەخانـەیەکی تر بۆ نەخۆشیەکانی سنگ‌و موختەبەرێکی گشتی‌و (٢١) مەڵبەندی تەندروستی بەم جۆرە ژمارەی هـەموو مەڵبەندەکان ئەکاتە (١٠٠) مەڵبەند .

کۆچی دوایی ئـەدیبی ناسراو «محمد توفیق وردی»

ئێوارەی رۆژی سێ شەممەی رابوردو ، ئـەدیبی ناسراو « مامۆستا محمد توفیق وردی » دڵی لـە لێدان کـەوت‌و کۆچی دوایی‌کرد . کۆچی دوایی ئەم ئەدیبە جێگای داخ‌و دڵ تەنگی ئـەدەب دۆستانە ، مامۆستای کۆچ کـردوو خزمەتێکی زۆری پێشکەش ئەدەبی کوردی کـرد بە تایبەتی لە رووی فولکلورو کە لەپوری نەتەوەییەوە .

کاربەدەسـتانی دەزگـای هاوکاری چاپ‌و بڵاوکردنـەوەی کوردی و دەستەی نوسەرانی رۆژنامـەی - هـاوکاری - وگۆڤاری بـەیان هـەموو دڵ تەنگی خـۆیان دەرئـەبڕن‌و سەرخۆشی لە کەسوکاری خواڵێ خۆشبوو ئەکەن .

Institut Kurde de Paris

سلاو لە زانکوی سلیمانی

– یەکیتی قوتابیانی کوردستان ئامادەی ئەکات –

× غاندی محمد : ئەمسال هەمو قوتابیەک لەبەشی ناوخویی • وەردەگیرێن •

× عبدالباقی محمد : ٢٣ی تشرین روژی لە دایک بوونی پیشرەوی قوتابیانە ••

× روبار : سەربەستی ئافرەت تەنها لەپاسی هاتوچوداهەیە ••

× أمل عبدالرزاق : ئەگەرلە زانکوی سلیمانی سەربەستی نەبیت دیارە هیشتان لە مانای سەربەستی نەگەیشتوین ••

× زوراب سەیدکریم : بەشەزانستی یەکانی زانکو زیاتر گیانی تیکەلاوی کورو کچیان هەیە •

× محمد اسماعیل : باپیکەوە خزمەتی زانکوی سلیمانی بکەین ••

خالید جوتیار ئامادە کردوە

روژی ٢٣ی تشرینی دووەمی سالی ١٩٧٥و سلیمانی بەدروشمی بیرەوەری ئەم یادەو پیروزبای رازاوەتەوە ، بەیانی بو دەنگی سرودوو تارو شیعری دل تەزین بەرزبونەوە، قوتابیانی زانکو ئەوروژە هەموویان بە دلیکی پر لە کامەرانیەوە لە گوزەپان و تولەری و ناو هەردوویانە کەوبن ساباتەکەی ئەودیوی کولیجی (علوم) وەستابون ، ئاهەنگ دەستی پێ کردو دەستە دەستە قوتابیان کو دەبونەوەو سرودو گورانیان دەگوت •• ویستمان چەند گفتوگویەک لەگەل قوتابیان بکەین و بەلکو بەهەرچی چۆنێک بێ رازی دل بو یەکتری هەلرژین ئەوەشمان دەزانی ئەمسال هەموشت گوراوەو دەوری یەکیتی قوتابیانی کوردستانیش بەرفراوانتر بوەو قوتابیانیش زیاتر بەرەوپیری دین و ئەم پیشرەوەش وەک چۆن لەسەرەتاوە کفتی داوە هەر بەردەوام لەگەل زان و ویستەکانیان تێکەلاوە لە زووری لیژنەی کولیجی علوم لەگەل کاک غاندی محمد حسن بەرپرسیاری زانکوی سلیمانی وتی :

ئەمرو روژی لە دایک بوونی یەکیتی نیشتمانی قوتابیانی عیراقە ، روژی گوران و سەرهەلدانی بانگەوازی شۆرشگیرانەی قوتابیانە ، خواست و مەرامەکانی قوتابیانیش هەر ئەوەبوو پیشرەویکی جەماهیری شۆرشگیر لە دایک بیت و خزمەتی کاروانی لەبن نەهاتوی خەباتی گەل بکات ، ئەمرو سەرکردایەتی حیزب و شۆرش

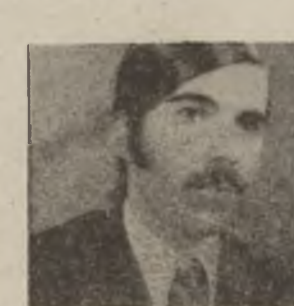

– کەمال –

– جواد –

– زۆراب –

برەوێکی زۆریان بە قوتابیان داوە •

– باشە قوتابیان چۆن پێشوازی ئەمرۆژەیان کرد ؟

– قوتابیان پیشرەوی خویان ناسیوەو لە هیلی فیکری و ریکخستنی گەیشتوون ،

– ئەی بەشی ناوخویی ؟•

– ئەمسال لە (١٠٠٪)ی قوتابی لەبەشی ناوخویی وەردەگیرین وەزوربەش سلفە وەردەگرن •

کەلێ گفتوگوی ترمان لەگەل قوتابیان کرد ، بەتایبەتیش ئەوروژە روژی بیرەوەری چواردەمین سالەی لە دایک بونی یەکیتی نیشتمانی قوتابیانی عیراق بوو ، پرسیارەکان درێژەیان کیشاو هەردەم ئادەمیش کۆمەلێکی تر لە قوتابیان دەهاتن و بەپەرۆشەوە وەلامی پرسیارەکانیان دەدایەوە

یەکەم پرسیار کە ئاراستەی قوتابیانمان کرد باسی روژی قوتابیان بوو •• لە وەلامی ئەم پرسیارەدا خوشکە ئەحلام مخلف و سحر أدریس لەکولیجی زانیاریەکان وتیان :

روژی ٢٣ی تشرینی سالی ١٩٦١ سەرەتای سەرهەلدانی کاروانی بزوتنەوەی شۆرش– گیرانەی قوتابیانی عیراق بوو •• ئەو روژە یەکیتی نیشتمانی قوتابیانی عیراق لە دایک بوو

– صابر –

– محمد –

– پەشو –

– عبدالرحمن –

– مسعود –

– قادر –

•• وەدەورێکی ئیجگار پیروزیش لە هێنانەدی و کورانە شۆرشگیری یەکان گیراو توانی کۆمەلێکی زور لە قوتابیان لە دەوری خوی کو بکاتەوە ••

هەروەها قوتابی عماد علی الملا لەکولیجی ئەندازیاری وتی: لە دایک بونی یەکیتی نیشتمانی هەر لە خویەوە نەبوو بەلکو بەری رەنج و تیکوشانی جوامیرانەی قوتابیان و بیری سەربەستی بو وای کردتەکانیک بە قوتابیانی عیراق بدات و بانگی لە دایک بوونی ئەم یەکیتی یە بدەن •

لەبارەی ژیانی زانکوو باری سەرنجی قوتابیانەوە ئەم پرسیارەمان کرد :

– ژیانی زانکوتان چۆن دیتە بەرچاو ؟

خوشکە سەرنج ئەحمەد لە کولیجی ئەدەبیات وتی :

دیارە ئەم قوناغە جیاوازە لە وەی پیشان دەبێ ئیمەش لە گەلیا رابیین و بەپێی پیویستی– یەکان رەفتار بکەین ، ژیانیش لە زانکو بەلای منەوە سەرەتای خوناسین و وردبونەوەیە ••

– خوشکە نەجاة عومەر هەر لە هەمان کولیج وتی :

مروڤ لە هەر شوینیک بێ دەبێ لەگەلیا رابیت و پیداویستەکانی رەچاو بکات ، دەنا قەت ئەوژیانە تامی نابیت• هەروەها لە بارەی سەربەستی و مەودای تیکەلاوی کورو کچ •• خوشکە سلاو خالیدو سمیرە ئەنوەر وتیان :

لیرە سەربەستیمان کەمەو هەندیکیش هیشتان لەگەل ژیانی زانکو رانەهاتون •• کەچی خوشکە ئەمەل عبدالرزاق وتی :

ئەگەر لە زانکوی سلیمانی سەربەستی نەبیت دیارەهیشتان لەسەربەستی نەگەیشتوین ، چوونکە ئەوپەیوەندی یە بەتینە لە بەینی هەمو قوتابیاندا هەیە لە قەترەی نەداوە پیشەبرگە لە مافی کچان بکریت و دەنگیان کپ بکریتەوە •

دەلێن قسە قسە رادەکیشی کۆمەلێکی وەک ئیمە مانانیش ئەگەر پیکەوە بوەستین و بکەوینە باس و خواسی زانکۆو ژیانی ئەم قۆناغە هاوجل و بەرگەش قەت فەرامۆش ناکریت لەم بارەیەوە زوربەی کچانی زانکوی سلیمانی لە ورایەبون کە تەنورە لەبەر رەشەباو ساردی زستانی سلیمانی دەست نادات ئەمەش ئەگەر سەروکایەتی زانکو دیراسەی بکات ماقیکی کچانەو وا ئیمەش خستمانە روو چەند کچیکی تریش هاتن و باری سەرنجیان وابو :–

– ئەم هاوجل و بەرگە ئەگەر وەک پیویستە جی بەجی بکریت باری چینایەتی و دیاردەی هەبوونی و نەبونی کەم دەکاتەوە بەلام خوشکە روبار علی وتی ••• ئەوەی دەولەمەند بێ بەهەر شیوەیەکی بیت خوی هەریشان دەدات بەلام کاک صباح میرزا وتی :

– جی بەجی کردنی بڕیارێک سەرپێچی کردنەوەی نی یە واتا قوتابیان کە ئەم جلە لەبەردەکەن هەموویان لەبەردەم لیپرسینەوەدا یەکن جا بادەولەمەند بێیان هەژار •

لەبارەی سەربەستی کچانی زانکوو ناو شاریش خوشکە روبار وتی :

سەربەستی لای ئیمە تەنیا لەناو پاسی هاتو چودایە ئەوەش ڕەنگە هەر خەتای براوکەس و کاری خۆمانە چونکە برایەک دەتوانی و ڕێ لە سەربەستی خوشکەکەی دەگریت کەچی هەرقسەو قسەکاریش بی زوربەیان لایەنگیری سەربەستی ئافرەتن •

بەلام خوشکە ئەمەل عبدالرزاق وتی •••

– سەربەستی ئەستور– کیشانەو ئەلەستور دەرچونیشە من لەو باوەرەدام ئافرەت بەر پرسیارە بەرامبەر ئەو خالانەی کۆمەل بەراستی دەست نیشانی کردون •

لە کولیجی ئەندازیاریش چاومان بەکورو کچێک کەوت و ئەم پرسیارانەمان لێ کردن •

– براناوت چیە ؟

ئازاد مستەفا کویی •

– ئەمروی جەژنی قوتابیان چۆن تی دەگەی ؟

– ئەمسال سالی یەکەمە کە زانکوی سلیمانی بەم بونە پیروزە ئاهەنگ بگیری و هەمو قوتابیان تیدا بەشدار ببن یەکیتی قوتابیانی کوردستانیش کەبەشیکە لە قوتابیانی عیراق بەشانازی یەوە باوەشی بو ئەم روژە پیروزە کرتوتەوەو یادی دەکاتەوە •

– باشە ئەمسال بەشی ناوخویی تان لە چی دایە ؟

– بەراستی دوای ئەوەی یەکیتی قوتابیانی کوردستان بریاری دا لە ١٠٠٪ قوتابیان لەبەشی ناوخویی وەربگیرین و باری ناوبەشەکانیشی چاکتر کرد زیاتر توانیوا لە قوتابیان بکات کە پیشرەوەو دەیەوی باری ژیان و گوزەرانیان بەرەو پیشەوە بەریت •

– لەبارەی هاوجل و بەرگەکەی چی دەلێی ؟

– لەو باوەرە دام ئەگەر بەتەواوی جی بەجی بکریت باری چینایەتی کەم دەکاتەوەو هەستی بورژوا زیانە نزم دەکاتەوە •

دیسانەوە لەگەل دوبرای تر کەوتینەوە باس و خواسی (٢٣)ی مانگ و •

جەژنی قوتابیان کاک اکرم محمود سعید وتی :

– لەم روژەدا ئیمەی قوتابی زیاتر هەست بە لیپرسینەوە دەکەین و ئەوەتا یەکیتی قوتابیانی کوردستان و یەکیتی نیشتمانی قوتابیانی عیراق شان بەشانی یەکتری بو قوول کردنەوەو بەرەو پیشەوە بردنی دەسکەوتەکان خەبات دەکەن هەروەها قوتابی هیثم حنا عبدالاحد لەکولیجی زانیاریەکان وتی : ئیمەی قوتابی هەمیشە پالپشتی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب بوین بو هینانەدی ئامانجەکانی میللەتی کوردو گەلی عیراق وەئەمروش باری جەماهیر گەلی دەسکەوتی پیروزی بو قوتابیان و هەمو خەلکی عیراق هیناوەتە دی •

کاک شاهین محمد لە کولیجی ئەدەبیات وتی :

یەکیتی قوتابیانی کوردستان بەهەمو هیزو توانایەکی خزمەتی قوتابیانی ناوچەی کوردستان دەکات و هەمو پیویستی یەکی بو دابین کردون ئەمروش یەکیتی لەگەل پیشرەوی قوتابیانی عیراق یەکیتی نیشتمانی بە تەواوەتی بارووبوی یەکتری دەکەن بو خزمەت کردنی قوتابیان و بزوتنەوەی سەرفرازی یەکیتی • وە کاک عبدالباقی محمد لطیف لە کولیجی زانیاریەکان وتی :

– ٢٣ی تشرین سەرەتای شمان گوران و لە دایک بونی پیشرەوی قوتابیان بوو لەم روژە قوتابیان نوینەری راستەقینەیان هەلبژاردو لەدەوری ئالا شەکاوەکەی کوبونەوە ئەم یەکیتی یەش هەر لە روژی لەدایک بونیەوە تا ئیستا بیروباوەری پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەبی هەلگرتوەو خزمەتی ئامانجەکانی شۆرشی ١٧ی تەموزی پیشکەوتو خواز دەکات •

لەبارەی بەرنامەی خویندن وباری ژیانی قوتابیانی کولیجی ئەدەبیات لەگەل قوتابیان کەوتینە قسەوباس و لە کاک کەمال مستەفامان پرسی :

– کەم و کوریتان چی یە ؟

– کەم و کوری قەت لەپەلو پومان ناکات باگیروگرفتیش هەبیت بەلام دوا روژ لە هەمو شتیک پیروزترە کەچی حەزدەکەم بلیم با مامۆستایانی تر هەست بە لیپرسینەوە بکەن و خویان بو خزمەت کردنی ئەم زانکو کوریەیە تەرخان بکەن •

وە کاک پوشو صابر لە کولیجی ئەدەبیات وتی :

– پەیوەندی کورو کچ باری تیگەیشتن و لیکدانەوەی نەفسی ی دیاری دەکات دیارە وەک پەنجەی دەستیش هەموی یەک نی یەو کەسیش بەکەسەوەنە بەستراوە تەوە بەلام باهەمومان ئەوە بزانین کە ژیانی زانکو تەنها باری کۆمەلایەتی و پەیوەندی کورو کچ نیە بەلکو قوناغی ژیانە بو ئەمروو دواروژیش •

لەم باس و خواسەی ژیان و پەیوەندی کورو کچدا بوین کاکە صابری روح شیرین و قسە خوش باوەک خویان دەلێن و خوشی رازی یە ریش سپی کولیجی ئەدەبیات وتی : ئەوەی باسی ژیانی زانکوو پەیوەندی کورو کچ بکات دەبی لە پیشەوە خوی بناسی کەسیش ناتوانی دلی کەسیک یان کومەلیک بەلای خویدا راکیشی ئەگەر لە نەفسیەتی یان نەکات ئەم پەیوەندی یە لاملی کردن و گوریس کیشکانی نی یە بەلکو کومەلە سوزو هاریکای یەکی برایانەو لە خوو خەلک کەیشتنە •

بەلام کاک زوراب سەیدکریم لە کولیجی کشتوکال وتی :

– لیرە ئەم ئەم پەیوەندی یە ئەوەندە ئالوزنی یە بیاوتا مەزروی پی نەشکی بەلام هەمو– شمان لەوەگەیشتوین کە دەبی لە ژیانی زانکو بکەین بەرای من بەشەزانستی یەکانی زانکو زیاتر ئەم گیانی پەیوەندی یەی هەیە چونکە هەمو قوتابیان هەر راستەوخۆ پیویستی یان بەیەک دەبیت بەلام بەشە ئەدەبیەکان چونکە لە دەرسی نەزەری بەولاوە شتی تریان نیە هیشتان ماویانە خوییان لەقەرەی ئیمە بدەن •

کەچی کاک جواد کاکە ئەسعەد لە کولیجی ئەدەبیات وتی :

ژیان هەرژیانە ئەوانەش لە ژیانی زانکوو باری پیویست گەیشتوون ئەم تیکەلاوی یەیان بەلاوە ئاسایی یە بادەرسەکانیش لەوەتدە لەبارنەبن هەر بو هەمان پرسیاری سەرەوەمان کاک عبدالرحمن نوری لەکولیجی ئەدەبیات وتی :

ژیانی زانکو روکەشیکی سادەو ناوەروکیکی ئالوزی هەیە ئەوەی بەراستی تی ی نەگات ناتوانی خوی لەگەل رابهینی •

بروانە ل ١١

لە خەباتی قوتابیاندا

جلال ئەسعەد چەرمەگا

قوتابییانی زانکۆی « هارفەرد » لە ئەمریکا زۆرجار بوتوندی دژی سیاسەتی داگیرکەرانەو چاوچنۆکانەی رژیمی سەرمایەداری و ئیمپریالیزم وەستاون ، بەتایبەتی هەلویستیان لەبارەی ئەوەوە کە کومپانیای (دو) ی بابەتە کیمیاوی یەکان بۆمبای ناپالم دروست ئەکات و کە زۆر کەرەسەی کیمیاوی ئەم بۆمبایە لەموختەبەری زانکۆی ناوبراودا دروست ئەکرێ ، ئەمە یەکێکەلەو کارە ناڕەوایانەی رژێمی سەرمایەداری ئەمریکا کە قوتابیانی ئەو زانکۆیە دژی وەستاون • ئاشکرایشە سیاسەتی شەڕخوازی ئەم رژێمە کارێکی تەواوی کردۆتەسەر وڵات و دەیان گیروگرفتی ئابوری و کۆمەلایەتی خولقاندووە تا بەنتاکۆن وای لێ هاتووە بەتەواوی دەس بەسەر بەشەکانی ڕۆشنبیری و زانیاری و ••• هتد بگرێ • ئەم ڕاستیەش لەو سەرژمێرەدا دەرئەکەوێ کە لە ساڵانی شەستەوە تا ئیستا کراون ، جگە لە بایەخدانی رژێمی ناوبراو بەخویندنی عەسکەری لە زانکۆکاندا • لەم بارەیەوە ،(روبرت سیمیس)ی وەزیری چەکی ئاسمانی و پرۆفیسۆری کۆلیجی تەکنەلۆجیا بەئاشکرا وتویە (ئەگەر موختەبەری زانکۆکان نەبێت ئیمە قەت ناتوانین لە ڕووی تەکنەلۆجیاوە سەرکەوین) • لەتشرینی دووەمی ساڵی ١٩٦٧ قوتابیان ئەوەبوو خۆنیشاندانێکیان بەرپاکرد دژی کۆمپانیاسەربازی یەکان بەتایبەتی کۆمپانیای (دو)ی کیمیاوی یەکان جگە لەوەی کە قوتابیان زۆر جار بە توندو تیژی یەوە نارەزایی خۆیان بەرامبەر بەوە دەربڕیوە کە موختەبەری زانکۆکان کراونەتە مەلبەندی تاقی کردنەوەی عەسکەری • چونکە قوتابیە پێشکەوتوخوازەکانی ئەمریکا هەرگیزلەگەل ئەو سیاسەتە چەوت و کەندەلەدانین زانکۆکانی خوێندن و ڕۆشنبیری و خزمەتی مرۆڤایەتی بکرێتە جێگای تاقی کردنەوەی عەسکەری و شەڕخوازی کە خزمەتی مەبەستە گلاوەکانی ئیمپریالیزمی ئەمریکانەکات •

لەگەل ئەندامێکی مەکتەبی سکرتاریەتدا

فەرهاد

لەم رۆژانەدا ، چاومان بە کاک (عبدالقادر السعدی) ئەندامی مەکتەبی سکرتاریەت و بەرپرسیاری کاروباری دەرەوە کەوت و چەند پرسیارێکمان لێ کرد کە بە سوپاسەوە وەلامی داینەوە :

– کاک عبدالقادر پەیوەندی یەکێتیمان لە گەل ڕێکخراوە کوردستانی یەکاندا چی یە •••

– ئەمرۆ هەموو ڕێکخراوێکی جەماوەری گەل هەموو کوردستان لە رووی بیروباوەڕو بۆچوونی گشتیدا یەکن یەکێتیمان کە بەشێکە لە میللەت ئەهوڵ ئەدات پاشەڕۆژێکی بەختەوەر بۆ کۆمەڵی قوتابیان و ڕێکخراوە کوردستانی یەکاندا ئەگەنە یەک بۆ پاراستنی دەسکەوتەکانی پارتی و شۆڕش •

– ئەی پەیوەندی نێوان یەکێتیمان و یەکێتی نیشتمانی قوتابیانی عیراق چی بێ •

– بەیاننامەی (١١)ی ئاداری ساڵی ١٩٧٠ ئەوەی روون کردۆتەوە کەوا ڕێکخراوە جەماهیری یەکانی کوردستان ئەندامی ڕێکخراوە مەرکەزی– یەکانن ، بەم پێیە یەکێتیمان لقێکی یەکێتی نیشتمانی یەو هەمیشە هاوکاری لە گەڵدا ئەکات بۆخزمەت کردنی ئاوات و ئامانجی گشت قوتابیان •

– باشە ، پەیوەندی یەکێتیمان لە گەڵ ڕێکخراوە– کانی قوتابیانی عەرەبدا •••

– یەکێتی نیشتمانی قوتابیانی عیراق نوێنەری ڕاستەقینەی هەموو قوتابیانی عیراقە بۆیە سەبارەت بە پەیوەندی دەرەوە مەکتەبی تەنفیزی جۆری ئەم پەیوەندی یە دیاری ئەکات •

– کاک عبدالقادر چیتان هەیە بیلێن بۆ لاپەڕەی خەباتی قوتابیان ••

– خوێنەرانی لاپەڕەکە ئاگادارن کەوا بەشی قوتابیان پەرەی سەندووە لیژنەی مەرکەزی ڕۆشنبیری و ڕاگەیاندنیش ئەرکێکی زۆری کێشاوە بۆ ئەوەی لە ڕێگای ئەم لاپەڕەیەوە سوودی تەواو بگەیەنێتە جەماوەری قوتابیانی کوردستان •

هەوالەکانی یەکێتی

– بە بۆنەی (٢٣ی تشرینی ١٩٦١)وە هەموو قوتابخانەو ئامۆژگاو کۆلیجەکانی ناوچەی کوردستان ئاهەنگیان گێڕاوە ، لەوانە :

١ – لیژنەی یەکێتی لە ئامادەیی پیشەسازی سلێمانی و •• لیژنەی ئامادەیی بازرگان و •• هەموو لیژنەکانی یەکێتی لە زانکۆی سلێمانی دا بەشداریان کردووەو گەلێ وتار بەم بۆنەیەوە خوێنراوە تەوە •

٢ – لقی هەولێر ئاهەنگێکی گەورەی لە یاریگەی شارا رێکخست و کۆمەلێکی فراوان لە قوتابیان و دانیشتووانی شار ئامادە ببوون •

– بەڕێز بەرپرسیاری ناوچەکانی دەوروپشت چووە ناحیەی (سەید سادق)و لە گەل لیژنەی قوتابخانەدا کۆبوەوە بۆ چارەسەرکردنی گیروگرفتەکان •

– هەموو لیژنەکانی زانکۆی سلێمانی کۆبوونەوەیەکی فراوانیان بەست و برادەران (سیف‌الدین عبدالقادر) سەرۆکی لق و (صباح بهاء‌الدین) جێگری لێپرسراو و (غاندی محمد حسن) لێپرسراوی لیژنەی زانکۆ ئامادە ببوون • لەم کۆبوونەوەیەدا بەڕێز بەرپرسیاری لق بە دوورو درێژی باسی دەوری قوتابیانی زانکۆی کردووە •

– لقی یەکێتی لە دهۆک کۆڕێکی گەورەی بۆ قوتابیانی ناحیەی (مانگیش) سازکرد ، لەم کۆبوونەوەیەدا سەرۆک و ئەندامانی لق ئامادە ببوون جگە لە هەڤالان ئەندامانی مەکتەبی قوتابیانی پارتی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب •

هەروەها وتاری یەکێتی و ڕێکخراوی پارتی لە کۆبوونەوەکەدا خوێنراوەتەوەو پاشی ئەوە برووسکەیەکیان بۆ بەڕێز سەرۆکی فەرماندە ناردووە •

لە دوای «٣٩» سال

ئەو پیاوەی «لۆرکا»ی کوشت ئاشکرا ئەبێت

بەهرە کردویە بە کوردی

شاعیری شەهید گارسیا لورکا

-١-

« فریدیریکو » بەربەیانیەك کوژرا ، جەلادەکان توانای ئەوەیان نەبوو سەیری بکەن ،چاوی خۆیان نوقاندو گوللە بارانیان کرد ، گوللە بارانیان کردو ئەیان وت : خواش رزگارت ناکا !!فریدیریکو کەوت .. خوێن لەشیا هاتە خوار ، تاوانێکی گەورە بوو لە (غەرناتەی خەمبار) رویدا .

-٢-

وا بلاوە ، کە لورکا بە دەستی (کەتائیبەکانی ئیسپان)و لە گەرمەی شەڕی ناوخۆی ئەو وڵاتەدا کوژراو گوناهیشی تەنیا ئەوەبو سەر بە (کوماریستە)کان بو ، بەڵام! راستی کوشتنی ئەم شاعیرە مەزنە تائیستاش لای زۆربەی روشنبیرەکان تاریکەو نەزانراوە .. ئەمەش هۆی ئەوەیە مەسەلەکە تەنیا لە چاوی سۆزو لایەنی پروپا گەندەوە سەیر کراوە .

« لورکا » بۆ کوژرا ؟! کێ کوشتی ؟

بەر لە شەڕی ناوخۆی ئیسپانیا لە گەل کێ بوو ؟ لە شەڕەکەوە تا کوشتنی سەربە چ لایەنێك بوو ؟ ئەم پرسیارانە تەنانەت لە ناو روشنبیرەکانی ئیسپانیاشدا وەڵامی تەواویان نەدراوەتەوە ، لە بەر ئەوە ناوبە ناو گێرەو کێشەو لێکۆڵینەوەی دوورو درێژ سەبارەت بەم مەسەلەیە هەر سەر هەڵ ئەدا .

-٣-

« لورکا کێیە ؟

فریدیریکو گارسیا لورکا لە ٥ی حوزیرانی سالی ١٨٩٨ دا لە (فونیتی باکیرو)ی نزیك شاری (غەرناتە) لە دایك بووە ، باوکی خاوەن مال‌و سامانێکی مام ناوەندی بو ، دایکیشی ماموستای قوتابخانە سالی ١٩٠٤ خێزانەکەی چووە گوندی (ئەسکیروسە)و لە سالی ١٩٠٩ جارێکی کە گەرایەوە غەرناتە .لەو سالەوە دەستی کرد بە خوێندن ، بە هۆی باشی پلەی ژیان‌و گوزەرانی خێزانەکەیانەوەتوانی ژیانێکی باش بە سەر بەرێ‌و لەو تەمەنەدا بە تەنیا لە کوشکێکدا لە سەر روخی روباری (دارو) ئەژیا .. ئیتر لەو کاتەوە بایەخی بە کاروباری ئەدەبی داوە ، لە سالی ١٩١٤ چوە زانکۆ ، لە بەشی فەلسەفەو ئادابدا دەستی کرد بە خوێندن ، لەو دەمەدا ماموستای سوشیالیستی (فرناندودی لوس ریوس)و موسیقا ژەنی بیشکەو تنخواز (مانویل دی فایا)ی ناسی کە هەردوکیان کارێکی گەورەیان کردە سەر ژیانی‌و دیسان هەر لەو ماوەیەدا هەر دو شاعیری ناسراوی ئەندەلوس (مانویل متشادو)و (ئەنتونیو متشادو)ی ناسی‌و سالی ١٩١٦ یەکەمین شیعری خۆی بلاو کردەوەو لە سالی ١٩١٩دا شاری غەرناتەی بەجێ هێشت‌و چوو بۆ (مەدرید) .

لەوێ ئاسۆی شاعیرێتی فراوانتر بوو ، بە تایبەتی دوای دامەزراندنی تیپی شانوی (لابراکا) کە زوربەی شانۆییەکانی ئەم تیپەی ئەنوسی‌و لە سالی ١٩٢٧دا بە تەواوی ناوبانگی پەیدا کردو بە یەکێك لە شاعیرە هەرە بەرزەکان ناسرا ..

لە سالی ١٩٣٠ دا چوو بۆ ئەمەریکاو لەوێ سالێك مایەوەو دیوانی (شاعیر لەنیویورك)ی دەرکرد ، لە کاتی گەرانەوەیا سەری لە کوبا داو. سالی ١٩٣٤ لە گەل تیپی (لابراکا)دا چو بۆ ئەرجەنتین‌و لەوێ (بابلو نیرودا)ی شاعیری مەزنی ناسی‌و (نیرودا) لە یادداشتەکانیا بە درێژی باسی ناسینی (لورکا) ئەکات .

-٤-

بەرپا بونی شەڕی ناوخۆی ئیسپانیا رووداوێکی راگوزاری نەبو ، نە لە ئەسپانیاو نە لە مێژووی بزوتنەوەی شورشگێرانەی جیهان‌دا .. بەڵکو کارەساتێکی قوڵو تێکەڵاو بوو ، بە جۆرێك لە ناوەوە کارەساتەکە وای لێ هاتبو کەس نەیئەتوانی هەڵوێستی ئەم کارەساتە ئاڵۆزە دیاری بکات .

دوای یاخی بونی تاقمە میلیتاریستەکەی دژ بە حکومەتی بەرەی میللی کە دەستیان بە سەر هەندێ شوێنی ئەسپانیادا گرت‌و وڵاتەکە لە لایەن دوو رژیمی جیاواز لە یەکترەوە بەرێوە ئەبرا ئەم کارەساتە ناکۆکیەکی سەیری لە ناو کۆمەڵی ئەسپانیادا دروست کرد ... کە هەزاران وێنەی بەم جۆرەی تیا رویدا وەکو :

(ئیوارەیەك خێزانێك لە سەر خوان نانیان ئەخوارد ، دوایی هەر یەکە ئەچوو بۆ سەربازگەکەی خۆی ، یەکێکیان لە گەل شورشگێرەکان بوو ، ئەوی تر لە گەل دوژمنەکانی).

کارەسات لە رۆژی ١٤-٤-١٩٣١ دا دەستی پێ کرد ، دوای ئەوەی (فونسوی سیازدەهەم) دوا پاشای ئەسپانیا بەهۆی سەرکەوتنی بەرەی میللیەوە وازی لە حوکم هێناو (کوماری ئەسپانیا) دامەزراو (ئەثانیا)ی پێشەوای پارتی سوشیالیست وەزارەتێکی تازەی پێك هێناو قوناغی دیموکراتی لیبرالی لە ئەسپانیا دەستی پێ کرد ، ئەو کاتە پارتە چەپ رەوەکان لە گەل هەندێك ناکۆکی ناوخۆیاندا بەرەو یەك مەبەست کاریان ئەکرد ، راست رەوەکانیش دەستیان کرد بە دامەزراندنی پارتی سیاسی خۆیان‌و (ئوناسیمو یدونـدا فوندا) پارتی (سەندیکالی راستڕەو)ی دامەزراندو پارێزەر (خیل روبلس) لە سالی ١٩٣٣ دا « پارتی یەکیتی ئەسپانی هەمیشەی راست رەوەی دامەزراند ، هەر لە هەمان سالدا (خوسیە ئەنتونیو) پارتی (کەتائیب فلانج)ی پێك هێناو بە پشتگیری کردنی کەنیسەو سوپا ئەو پارتە راست رەوانە لە هەڵبژاردنی سالی ١٩٣٣ دا سەرکەوتن ، ئەوسا گەرم بونی بزوتنەوەی فاشیستەکان لە ئەوروپاو هاریکاریان لە گەل راستڕەوەکانی ئەسپان ، هەڵوێستێکی وای بە سەر پارتە چەپ رەوەکاندا هێنا کە هەمو ناکۆکیەکانی ئێوانیان لە بیر بچێتەوەو یەك ریزبن‌و لە بەرەی میللیدا کۆ ببنەوە ، ئەنجامی ئەمەش بەو جۆرە بو لە هەڵبژاردنی سالی ١٩٣٦ دا سەرکەوتن‌و ئەثانیا)ی پێشەوای پارتی سوشیالیست کرایەوە بە سەرەك وەزیران . بەڵام لە دوای پێنج مانگ سوپا یاخی بوو ، هەندێك لایەنی مەدەنیش کە سەر بە کەنیسە بون لە گەل پارتە راست رەوەکان‌و دەستەو دایەرەی سەر بە حوکمی پاشایەتی یارمەتی ئەو یاخی بوونەیان داو کارەساتی شەڕی ناوخۆ قەوماو لە سالی ١٩٣٩دا بە هاتنی (فرانکو) بۆ (مەدرید) دوا قەڵای کۆمارییەکان کۆتایی هات . دوای ئەوەی نزیکەی نیو ملیۆن خەڵك کوژرا ، (لورکا)ی شاعیریش شەهید بوو .. خوێنەکەی بەڵگەیەکی ئەوەندە دیار بو (ئازادەیەك !) فرانکو ناچار بوو ئارەزایی بەرامبەر کوشتنی دەربڕێ . (ئەمە لە کاتێکدا کە چاوی لە زۆر تاوانی تری ئەو شەڕە نوقاندبو) .

بەر لەوەی شەڕ کوتای بێ فرانکو لە شاری (سەلەمنکا) بوو . (ریکاردو سانیث)ی رۆژنامە نوسی مەکسیکی لێی پرسی :

- راستە ئێوە چەند نوسەرێکی گەورەتان کوشتوە ؟ فرانکو لە وەڵامداوتی :

- ئەم پروپاگەندەیە لە دەرەوە زۆر باوە ، بە تایبەتی دەربارەی کوشتنی نوسەری ناسراوی غەرناتە کە کومونیستەکان کرد بویانە دروشمی مەسەلەکەیان و لە زۆر لای جیهاندا دژی ئێمە ئەمەیان کرد بوو بە بەڵگە ، بەڵام ئێمە هیچ نوسەرێکمان نەکوشتووە ، کوشتنی (لورکا)ش بە جۆرێك بوە کە ئەو جۆرە کردارانە لە شەڕدا زۆر روو ئەدەن ، چونکە شەڕ تەڕو وشك پێکەوە ئەسوتێنێ .

ئەم قسەیەی فرانکو نیشانەی فراوانی دەنگدانەوەی کوشتنی (لورکا)یە .. بەڵام لورکا تەنیا کوشتنە تراجیدیایەکەی ناوبانگی بۆ پەیدا نەکرد ! بەڵکو لە سەردەمی ژیانیشیا ناوبانگی لە دەرەوەی ئسپانیاشدا هەر فراوان بوو . بەڵام ئەم کارەساتە ئەوەندەی تر فراوانی کرد .

-٦-

لە هیچ سەرچاوەیەکدا باسی ئەوە نە کراوە کە لورکا سەربە کام پارتی بو بێت لەو پارتیانەی ئەوسا لە ئەسپانیادا هەبوون ، بەڵکو تەنیا نمونەی (ئەدیبێکی رومانسی یاخی بوو) بوو ، گەلەکەی خۆش ئەویست‌و هیچ شیعرێکی سیاسی ئەنوسیوە تەنیا ئەو شیعرە نەبێ کە هێرشی تیا ئەباتە سەر یاساولە مەدەنیەکان ،هەر چەند بە هۆی دۆستایەتیەوە لە گەڵ پێشەوای سوشیالیستەکان (لوس ریوس)و هونەرمەندی مۆسیقا ژەن (دی‌فایا) وائەزانرا کە سەر بە بەرەی چەپ رەوەو لە هەمان کاتا لە رێگای دۆستایەتیەوە لە گەل (خوسیە ئەنتونیو)ی سەرکردەی کەتائیبەکانەوە وا ناسرابوو گوایە سەر بەوانە .. ئەمە وای لە لورکا کرد بو،رو بە رو پێی بلێ (بۆ هەردوکمان چاکترە خەڵك پێکەوە نەمان بینن) .. ئەمە بەڵگەی ئەوەیە کە لورکا بیروای لە گەل - ئەنتونیو - دا نەبووەو دۆستایەتی شەخسی نیشانەی هەڵوێستی فیکری‌و سیاسی مرۆڤ نیەو دنیا بەو جۆرەتەنگە بەر نیە ،جا بۆیە ئەکەربمانەوێ رەوشتی لورکاو ناوەرۆکی نووسینەکانی دوورلە گوناهبار کردنی (دیماگوی) دیاری بکەین ئەبێ لە ریزی شۆرش دابنێین ، ئەم دیاری کردنەش لە بەر روناکی ئەم راستیانەدا ئەبێ :

یەکەم :

پەیوەندی لە گەل (کوماریستەکان) توندو تول بوو ، ئەم پەیوەندیەش هەروا مایەوە هەتا بەرپا بوونی ئەو راپەرینە میللیەی بۆ بەربەستی یاخی بونە میلیتاریستیە کە دەستی پێ کردو داوای جێگیر کردنی ئاشتی ئەکرد لە وڵاتا .

هەر چەندە لورکا (مەدرید)ی بنکەی راپەرینەکەی بەجێ هێشت‌و چوو بۆ غەرناتە، بەڵام هیچ هەڵوێستێکی پێچەوانەی مەبەستی ئەو راپەرینەی لێ نەوەشاوەتەوە ، لە ١٥-٧-١٩٣٦ دا دوانێکی دابوو بە (مادرگار نفیلی) رۆژنامە نوس کە لە٦-١٠-١٩٦٦دا ئەبێ بلاو ئەکرایەوە ، وتویەتی :

(من ئەرۆم ، ئەم شوێنە بەجێ ئەهێڵم ، گیروگرفتی سیاسی بە جۆرێ ژیانی شێواندووم لە هیچ ناگەم ، ناشمەوێ تێی بگەم ، هیوام هەر ئەوەیە هەموو کەس ئیش بکاو هەموو کەس بخواو بخواتەوە ..) .

لۆرکا خواردن‌و ئیشی بۆ هەمو کەس ئەویست ، ئەی شۆرش چی ئەوێ ؟!

دووەم :

لە نیسانی ١٩٣٦ دا رۆژنامە نووس (فلیپی مورلات) لە لورکا ئەپرسێ : بیروباوەری سیاسیت چیە ؟ لە وەلامدا ئەڵێ : (جیهان بە گوریس برسیەتی بەستراوەتەوە و تواناو لێ هاتویی گەلان ئەکوشرێ ،ما دام یەکسانی نیە جیهان ناتوانێ بیربکاتەوە ، من وای ئەبینم : دو پیاو بەروخی روبارێکدا ئەڕۆن ، یەکێکیان دەولەمەندەو ئەوی تر هەژار ، ئەمیان تێرو تەسەلەو ئەویان برسی ، دەولەمەندەکە ئەڵێ :

- ئەی لەو بەلەمە جوانو رازاوەیەی بە ناو روبارەکەدا ئەڕوات ، سەیرکە چەند جوانە !

هەژارەکە ئەڵێ :

- دنیاش نابینم نەك ئەو بەلەمەی تۆ باسی ئەکەی من برسیمە !

ئینجا لورکا ئەڵێ :

(ئەو رۆژەی سێبەری برسێتی نامێنێ ، ئەقینەوەیەکی روحی (گیانی) روئەدا ،مرۆڤ وێنەی نەدیوە ، ئەو رۆژەش رۆژی بەرپا بوونی شۆرشێکی مەزنە ..)

ئەم قسانەی لورکا سەرەرای شێوە رومانسیەکەی روناك بینییەکی شۆرشگێرانەی بێ گەردە

سێیەم :

ئەو شیعرەی کە هێرشی تیا ئەباتە سەر یاساولی مەدەنی گوناهبار کردنێکی ئاشکرای نارەوای راستڕەوەکانی ئەسپانیایە کە زۆر کەس ئەم شیعرەی بە هۆی گەورەی کوشتنی لورکا ئەزانێ چونکە هەڵوێستی ئاشکرای لورکایە لە پشتگیری شورشداو ئەم شیعرەی ئیستاش بە ناوبانگترین شیعری لورکایە لە ناو خەڵکیدا .

چوارەم :

هەڵوێستی مرۆڤانەی بەرامبەر (قەرەج - غجر)ەکان کە سزا ئەدران و ئەچەوسانەوە بەڵگەی ئەمەش دیوانی (گورانی غجر)ی‌یە ، دیسان هەڵوێستی پشتگیری تێکۆشانی قولە رەشەکانی ئەمەریکا لە دیوانی (شاعیر لە نیویورك)دا ئاشکراو دیارە .

پێنجەم :

بایەخدانی بە ژیانی خەڵکی ساکارو چەوساوە کە لە هەموو شانۆیی‌و شیعرەکانیا دەری بڕیوە .

- ماوێتی -

(١) ئەم وتارە شاعیری ناسراوی عیراق « حمید سعید » لە - آفاق عربیە - دا بلاوی کردەوە .

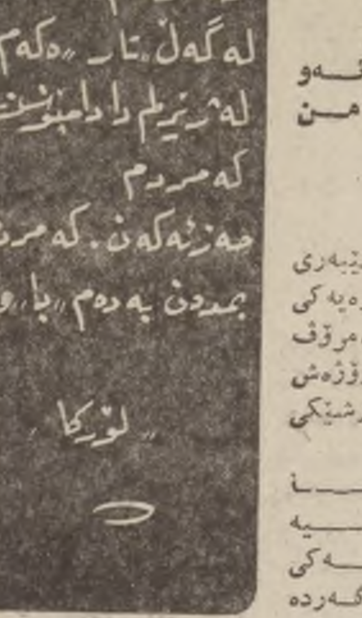

یادگارەکانی رابوردوو

تیپی مۆسیقا لە سالانی ١٩٢٩/١٩٣٠دا

ا . ب هەوری

خەڵك بە شورەیی ئەزانی منالی خۆی بنێرێتە قوتابخانە خۆ ئەگەر ببوایە بە دیدەوان‌و جلی دیدەوانی لەبەر بکردایەو ئەژنوی دەرکەوتایە ئەوا ئیتر هەر مەپرسە ..! جگە لەوەش ئەگەر قوتابیەك بچوبایەتە ناو تیپی موسیقاوە و دەهۆلی لێ بدایە یان ببوایە بە بۆریەژەن ئەوە هەمو شتێك ئەفەوما .

قوتابخانەی ناوەندی سەرەتای لە سلیمانی تیپی موسیقای هەبو ، ئامرازانەشیان هەبو :

١ - دەهۆلیکی گەورە
٢ - یەك زیل .
٣ - دو جوزەلە .
٤ - دو تەپلی بچوك .
٥ - چەند بۆریەیەك (بوق) ..

قوتابی (ت . رەش) بۆریە ژەن بوو ، لە پولی پێنجەمەوە بەرەو ژور بون بە دیدەوان. منیش قوتابی پولی پێنجەم بوم و کرام بە دیدەوان ، چارم ناچار بو بەرگی دیدەوانیم لە بەر کرد ، بەڵام دڵم بەوە خۆش بو کەنەیان خستمە ناو تیپی موسیقاوە .. هەمومان نزیکەی ٣٠-٤٠ قوتابی دیدەوانی بوین بە هەردو قوتابخانەکە . ئەدیبی ناسراو (ر ج ماموستای وەرزش‌و دیدەوانی بوو .. پاش نیوەڕوانی دوشەمەو پێنج شەمە دەستەی دیدەوانان بە موسیقاو بۆریەو تەپل‌و دەهۆل ئیدان ئەکەوتنە کۆلانەکانی ناو شارو بە هەزاران منداڵ‌و گەورەیان دوا ئەکەوت ..ئینجا ئەچونە دەشتی تەیارەخانە کە (گەرەکی شورش)ی ئێستا. لەوێ بەش بەش ئەبونو دەستیان ئەکرد بە مەشق کردن ..

ناکوکیەکی روکەش لە نێوان بەرێوەبەرو ماموستا (ر ج) دا هەبو ، قوتابیەك سەربە ماموستا (ر-ج) بو لای ماموستا شکاتی لێ کردم .. ماموستاش وای ئەزانی من سەر بە بەرێوەبەرم بۆیە بانگی کردمو یەکسەر بۆریەکەی لە ملی عوریێ کەم داماڵی‌و کردیە ملی من وتی ئەبرۆ بۆریە ژەن بە !! منیش جگە لەوە لە بەر قسەی خەڵك پێم ناخۆش بو ببم بە بۆریە ژەن دیسان قەدو باڵاشم لاواز بوو لیوەکانیشم کورت بون بۆریەم بە باشی بۆ لێ نەئەدرا .. بڕیارم دا واز لە خوێندن بێنم .. دوای بیر کردنەوەیەکی زۆر چومەلای (ر) ئەفەندی بەرێوەبەرو باسەکەم بۆ گێرایەوە .. بۆ سبەینێ لە کاتی ریز بونی قوتابیەکانا بەرێوەبەر هاتە ناومان‌و گەیشتە لای من بە تورەییەکەوە وتی : کێ تۆی کردوە بە بۆریەژەن ؟ تۆ لاوازی چۆن توانای بۆریە لێدانت هەیە !! بۆریەکەی لە مل داماڵیم‌و کردیەوە مل ئەو قوتابیەی کە سەر بە ماموستا (ر-ج) بوو ، منیش وتم ماموستا (ر-ج) کردمی بە بوریە ژەن .. ئینجا بەرێوەبەر روی کردە ماموستاو وتی : ئێرە گاڵتەی منالان نیە .. چۆن لە خۆتەوە ئەم منالە ئەکەی بە بۆریە ژەن..؟ ماموستا بەو هەمو تورەییەی خۆیەوە هیچ وەلامێکی نەدایەوەو منیش لە بۆریە ژەنی رزگار بوم .

پەروەردەکردنی پەلەوەر

"نەخۆشییەکانی مریشك"

ژمارەی پێشو سەرەتایەکی بچوکی پەروەردە کردنی پەلەوەرمان باس کرد .. ئێستا بە کورتی باسی نەخۆشیەکانی مریشك ئەکەین .. ئەتوانین نەخۆشی مریشك بە گوێرەی هۆیەکانی (مسببات)یەوە بەم شێوەیە دابەش بکەین ..

١ - نەخۆشی‌یە ڤیروسیەکان وەك نیوکاسل ، دانکەی مریشك (جدری الدجاج) ، ئاوسانی بوریەکانی هەناسەی درم (التهاب القصاب المعدی) ئاوسانی پێستی مێشك(التهاب السحایا) .

٢- نەخۆشی‌یە بەکتیریەکان: سالمونیلا (وەك ریخەسپیکە). کولیرای مریشك ، سیلی مریشك ، تیفوئید ، نەخوشیە مرقبەکانی هەناسە .

٣ - نەخۆشی‌یە توفەیلیەکان: ریخی خویناوی (کوکسیدیا) ، پیروکیتوسز ، جۆرەکانی کرم ..

٤ - ئەو نەخۆشیانەی بە هۆی ناتەواوی خواردنەوە توش ئەبێ .. وەك کەمی ڤیتامین‌و کانەکان‌و خوێ ..

● **نەخۆشی نیوکاسل :**

ئەم نەخۆشیەبە (تاعونە درۆینە) بە ناوبانگەو گەیێك کوشندەیە لە زوربەی وڵاتاندا هەیە ، یەکەمجار لە سالی ١٩٢٦ دا لە نزیك شارێکی ئینگلتەرەدا کەناوی (نیوکاسل)ە دۆزرایەوە .. هەر لە مەشەوە ناونراوە نیوکاسل .. هەر لە هەمان ساڵدا لە ئەندونیسیاو چەند شوێنێکی تریشدا دۆزرایەوە . ئەم نەخۆشیە توشی هەمو پەلەوەرێك ئەبێ .. تەنانەت هەندێ جاریش توشی ئادەمیزاد ئەبێ ،لەشێوەی ئاوسانی قنچکی یەك چاودا روئەدات لە گەل سەر ئیشەیەکی سوك‌و تەمبەلیەکی کەم. مریشك لە ٣٠-٤٠٪ ئەکوژێ جاری واش هەیە ئەگاتە ١٠٠٪ ئەو مریشکانەی لەم نەخۆشیە رزگار ئەبن لە ژیانا جێگای خویان ناگرنەوە ، مریشکی هێلکەکەر لە هێلکە کردن ئەخا .

هۆی نەخۆشیەکە ڤایروسێکی یەجگار بچوکە کە بە میکروسکوبی ئاسای نابینیریت ، بەڵکو بە میکروسکوبی ئەلیکترونی ئەبنیرێ .. ئەم ڤایروسە لە (٥٨ - ٦٤) پلەی گەرمایی سانتیگریدا بوماوەی ٣٠ دەقیقە ئینجا لە ناو ئەچێ ، لە زەمینەیەکی سروشتیدا بۆ بۆ ماوەی ١٤-٣٠ رۆژ بە باشی ئەژی‌و لەوە بە دواوە لاواز ئەبێ .

ئەم ڤایروسە بە تیشکی روژ لە ناو ئەچی ، هەروەها تیشکی (الاشعة فوق البنفسجیە)ش لە ناوی ئەبات .. ناوی گیراوەی هیدروکسیدی سودیوم (صود الکاویە) ١-٣٪ کریزول ، ٣-٤ ٪ فینول ١٪ لایزول ، هەڵمی فورمالینی پورمەنگەنات (٣٥ سم^{3} فورمالین (فورمالدیهاید) ئەکرێت بە سەر ١٧٫٥ گرام پورمەنگەناتی پوتاسیوم بوتعقیم کردنی ١٠٠ پی^{3} بۆ ماوەی یەك سەعات . ئەم ڤایروسە دەرەقەت جورەکانی ئەنتی بایوتیك ، وەك پنسلین‌و ستریتومایسین‌و ئوررومایسین‌و ویرومایسین دیت .

***

بەختیار مستەفا

Institut Kurde de Paris

«هاوکاری» لە بەشی ڕاگەیاندن وبڵاوکردنەوەی زانکۆی سلێمانی

ماوەیەکە لە سەروکایەتی زانکوی سلیمانی بەشـێکی تایبەتی بەناوی (بەشـی راگەیاندن و بڵاو کردنـەوەی زانکۆ)وە کراوەتەوە ، لـەو ماوە کەمەی دامەزراندنی ئـەم بەشەدا ، چەند بەرهەمێکی بڵاو کراوەی هەبـووەو بەردەوام خەریکی جێبەجێ کـردنی ئەرکەکانی سەرشانیتی ٠٠ ئیمەش هاوکاری چەنـد پرسیارو وەڵامەکان بـڵاو برایانە کرد کە لەم بەشـەدانیش ئەکەن ، ئـەوا دەقی پرسیارو وەڵامەکان بـڵاو ئەکەینەوە :

● **ئایا بەشەکەتان تا ئێستا چی کردوە ؟**

ـ بەشەکەمان سەر بـە مەکتەبی سەرۆکی زانکۆیەو ٣ مانگە وەکو بەشێکی سەربەخۆ کراوەتەوە ، لەگەڵ ئەو تەمەنە کورتە دا توانیومانە بەشێکی زۆر لە ئەرکە پێویستی یەکانی سەر شانمان جێبەجێ بکەین ، ٣ ژمارەی بڵاوکراوەی زانـکو بە زمانی عەرەبی کە ژمـارەی دوایی تایبەتی بوو ٠٠ بـە بۆنەی سەری ساڵی خوێندنی تازەوە ، ئەمانە بە پێی تـوانا پڕ بون لە دەنگو باس و وتـارو ڕیپۆرتاج و لێکۆڵینەوەو چاوپێ کەوتن لە گەڵ کاربەدەستان و لـێ پرسراوانی زانـکۆ دا ، هەربەم جۆرە ژمارەیەکی ترمان بە کوردی دەرکردوە کەپاشکۆی ژمارە دووی عەرەبیەکە بوو ٠٠ جگە لەمانەش توانیومانـە کتێبخانەیەکی خنجیلانـەش پێکەوەبنێین بۆ بەشەکـەمان ، دەنگوباس و ڕیپۆرتاج و وتـار بۆ ڕۆژنامەکان بنێرین ٠

سەرەڕای ئەمانەش دابەش کردنی کتێب و گوڤارو هەمـو جۆرە چاپەمەنیەك کە دێـن بۆ زانکۆ ئەرکی لەسەرشانی ئێمەیە ، ئیمەش بەسـەر کولیجەکان و بەشەکانی سـەربە زانکۆ دا دابەشیان ئەکـەین ٠ بەڵام نەبونی چاپخانەیەکی تایبەتی گەلێ ئاواتی کردوین بەژێـر چمکەوە ، هیوادارین بـاش دامەزرانـدنی چاپخـانە تایبەتیەکەی زانکو زیاد لـە پیویست خزمەتگوزاری خۆمان نیشان بدەین ٠٠ بـەم نزیکانەش مەڵبەندی ڕوشنبیری زانکو ئەکرێتەوە کە ئیمەش بەشێك ئەبین لەو مەڵبەندە ٠٠ ئەو کاتە ڕەنگ بێ بۆمـان بکرێ گوڤارێکی ڕوشـنبیری مانگانە دەربکەین جگـە لە بڵاوکراوە ناوخۆییە کە ٠

● **ئایا زانکۆ هیچ بـڵاو کراوەو گۆڤارێـکی زانیاری هەیـە ؟**

ـ لەگەڵ نەبونی چاپخانـەو گیروگرفتی چاپەمەنی لە شارە کە دا زانکۆ توانیوێتی ژمـارە یەکی گوڤاری زانکـو لـە قەوارەی ١٧٢ لاپـەڕە دا پێشکەش بکات کە بریتـی یە لە کۆمەڵە وتارو لێکۆڵینـەوەو باسێکی زانستی بەزمـانی ئینگلیزیو کوردیو عـەرەبی بلاو کراوەتەوە ، ...

ـ دکتور طارق حسن عمادی سەرۆکی زانکوی سلیمانی ـ

ماوە یەکی کەمدا ژمـارەی دووەمیش بخرێتە ژێـر چاپەوە ٠٠ جگە لەمانـەش زانکو کۆمەڵێك کتێـب و نامیلکەو دەلیل و چاپەمـەنی تری بڵاو کردۆتەوە ٠ نیازیشمان وایە بەم زووانە کولیجـی ئاداب بەشی خوێندنی کـوردی گۆڤارێکی ئەدەبی و زانیـاری و هونەری بەزمانی عەرەبـی و کوردی دەر بکات ٠

● **بۆ بەهێزبونی پەیوەندی نێوان زانکۆی سـلیمانیو زانکوکانی تر لە جیهـاندا چیتان کردوە ؟**

ـ لە سـالی ١٩٧٣ دا پەیمانێکی دو قۆلی مان لەگەل زانکۆی تەکنیکی (بودابیست) دا لە هەنگاریا مۆرکـرد ، هەروەها مۆرکردنی پەیمانێـکی دوقۆلیو ڕوشنبیری لە گـەل زانکۆی ـ بەلـگراد دا لـە یوگسلافیا وا خەریکە کۆتایـی دێ ، جگە لەمانـە لەگـەڵ چەند زانکویەکـی تـر دا وە بە تایبەتی ئەوانەی بایـەخ بە خوێندنی کوردی ئـەدەن چەند پەیمانێکی جۆربە جۆرمان مۆورکردوە ، وە هەندیکیشـیان خەریکی تەواو بـونن ٠٠ بەشداری چەند کونگرەیەکـی جیهانیمان کردوە ، بە تایبەتی کونگرەی یەکیتی زانکـۆکانی جیهـان و لە کوبونەوە کـانی یەکیتی زانکو عەرەبیەکـان بەشدار بوین ، سەروکی زانکۆ چوە بۆ سەردانی مەراکیـش و قاهیرەو زۆر شوێنی تر کـە ئەمانە ئەبنە هۆی نیشان دانی ڕوی ڕوشنبیری زانکـۆو بەهێز کردنی پەیوەنـدی ڕوشنبیرانە لەگەل زانکـۆکانی جیهان دا ٠

● **نیازی کردنـەوەی خوێندنی باڵاتان نیە ؟**

ـ بڕیار وایە لە سـالی خوێنـدنی ١٩٧٦ ـ ١٩٧٧ دا خوێندنی باڵای تیا بخوێندری ولەم بوارانەی خـوارەوەدا ئەبێت :

(فیزیا ، کیمیا ، ریاضیات، علوم الحیاة ، الصنـاعات الغذائیة ، تربیـة الحیوان ، التربة ٠٠) ٠

● **زانکۆ ٠٠ چەنـد مامۆستای بێگانەی تیایە ؟**

ـ ١٠٢ مامۆستاو تەکنیکیو کارکێری بێگانە هـەیە ٠٠ ئەمانە لە چەند ڕەگەزێـکی جۆربەجۆرن وەکـو (هیندی ، پاکستانی ، چیکی ، بەنگلادیشی پەیـوەندی کـردن لە گـەل جگە لەمانەش گەلێك ماموستای عیراقیمان هەیە ٠

● **مەبەست لە کردنـەوەی مەڵبەندی ڕۆشنبیری چیە ؟**

ـ هەڵقەیەکی پەیوەنـدی نێوان زانکۆو کۆمەڵە ، چونـکە بەهۆی ئەو مەڵبەندەوە کۆمـەڵ (تارادەیەك !) ئاگـاداری چالاکیو جموجوڵی ئەدەبـیو زانستیو هونەریو ڕوشنبیری زانکۆ ئەبێ ٠٠ هەروەهـا زانکۆش ڕوی هۆشـیاری کۆمەڵی بۆ دەر ئەکـەوێ ٠٠ دیسان مەڵبەند لەناو چـوار چیوەی چالاکیەکانی خۆیـدا بایەخ بە کەلەپوری نەتەوایەتی کوردو عەرەب ئـەدات ٠٠ سیمیناری ئەدەبیو زانسـتیو هونەری تیانەبەستریٚ ،گەشتو گەڕان و سەیران و فلیـم نیشاندان و هاندانی نوسەران و شت کردن بە کـوردیو پیشانگای هەمە جۆرەو گۆڤارو هەواڵنامە بڵاو کردنـەوە ، پەیـوەندی کردن لەگـەڵ ڕیکخراوە ڕوشنبیریەکـانی ناو کۆمەڵ دا وکەلێك ئامانجی تر ئەگرێتە خـۆ کە هەمویان ئیکرا لە پەیڕەوو پروگـرامی ناوخۆی کۆمەڵ دا دیـاری کراوون ٠

بەشی لێکۆڵینەوەو ڕیپورتـاج لە ٠ ئا ٠ د ٠ ع

نوێتـرین موختەبەری زێـڕو زیـو لە وڵاتـدا

● **یاسای ژمارە (١٨٨) رادەیـەکی بۆ دەسـکاری کردنی زێڕو زیو دانا**

● **٩٥٠ زەرنگـەر لە بەغداو ٢٤٠٠ زەنگـەر لـە سەرانسەری وڵاتدا هەیە ٠٠**

● **زەرنگەران بایـەخ بە دەسکەوتەکانی شۆڕش ئەدەن و چاوەڕوانی دەسکەوتی ترن ٠٠**

هەروەکو ئاشکرایە سـەوا کردنی زێر بە مسقالە ، جا لـە کاتی کرین یاخود فرۆشتن‌دا بێت ٠٠ هەر لە بەر ئەوەشـە کە بەلای کەمەوە ٧٥٪ی خەڵکی ناتوانن بە تەواوەتی زێـری ساغ لە زێری تر کە مەعـدەنی تری لە گەڵا بێت ، جیابکەنەوە جگە لەوەش ڕەنگو بریقـەی ئاڵتونەکە کە لە جامخانـەی زەرنگەردا دانراوە بە تیـری جوانیەکەی سەرنج و چـاو ئەپێکیو تا رادەیەك لەبیـرت ئەباتەوە کە خەریکی ئەوە بـی ئەم زێرە ساغە یان نا ٠

لیرەوە ئەمە وای کـردوە کە زێر مەیانێکی فراوانـی دەست تێوەردان و دەسـکاری کردن بێو چەند مەعدەنی تـری لە گەڵا تێکەل بکرێ ٠٠ ئـەم کارەش وای لە دەسەڵاتـی نیشتمانی کرد کە چارێك بـۆ ئەم دەستکاری کردنی زێـڕە بدۆزیتەوەو هاو وڵاتیـانی لێ دەرباز بکات ٠

چارەسەرکردنەکە کەمەیە ؟!

لە شەقامی ـ الرشـید ـ لە لای ـ باب الشرقی ـیەوە وەزارەتی ئابوری بڕەئایەکی کردۆتەوە لە بە سەر شـەتی دیجـلەدا ئەڕوانی ئـەم بەرەکایەش دیـرەی ـ موختەبەری ساغ کردنەوەی زێڕوزیـوە ـ لـەم دایەرەیەدا زێڕ ، زیـوو پلاتین لە محەك ئـەدرێو پیشانەی تایبەتی لێ ئەدرێو ئەنێردرێ بۆ بازار بۆ کـڕین و فرۆشتن و کاروباری تر ٠

بەڵام ئەم ـ مختـەبەرە ـ چی تیادایە ؟! چۆن کـاری تیادا ئەکرێت ؟! پەیوەندیـان لە گەڵ خەڵکی دا چۆنـە ؟! بۆ ئەوەی وەڵامی ئەم پرسیارانە بدەینەوەو وێنەیەکی تـەواوی ئەم کێشەیە پێشکەش بـە خوێنەران بکەین ڕوومـان کردە دایەرەی ناوبراو ٠٠

لە ژوورێکدا کە تـەزێـڕو لە بریقەکەی ئەبینرا چاومـان بە کاك ـ امین مرعید الکبیسی ـ بەڕێوەبەری کشتی تۆمارکردنی مەکینەکان کەوت ٠٠ بـەڵام باسی کەمیو گیروگرفتـی زێـڕو نرخی زێر لە بازارەکانی جیهان‌دا باس نەکرا ٠٠ بەڵکو داوامان لێ کرد کە باسـی چۆنیەتیو هۆی دامەزرانـدنی موختەبەرەکەو ئەرکـی سەرشانیمان بۆ بکات ٠

کاك کبیسی بەم شـێوەیە دەستی بە قسە کردن کـرد : زەرنگەریی هەر لە بەرە بەیانی شارستانیەکۆنەکانەوە لـە عیراق‌دا هەبووە بـەڵام دوای ئەوەی خەڵکی نەشارەزاو بـێ گانە دەسـتیان دایـە ئـەم پیشەیە ساختە سازیو فێڵ و چاو بە ستەکێی تێ کـەوت ئەمەش وای فەرز کرد کە سەر لە نوێ چاو بەو پیشـەیەدا بخشێنرێتەوەو لە گەڵ ئاسـۆی پاشە ڕۆژو پەرەسەنـدن‌دا بگونجێندرێ ٠٠

لە پێناو ئەم مەبەسـتەدا ـ کاك کبیسی وتی ـ وە دوای شۆڕشی ١٤ی تەمووز بیـر لەم کێشەیە کرایەوەو یاسـای ژمارە ـ ٦٠ی سـالی ١٩٦٠ ـ دانرا بەڵام ئەم یاسایە وەکـو مەرەکەبێك لە سەر کاغـەز مایەوەو هیچی جێبەجێ نەکرا لەوە نەبێ کە ئیجازەی ئیـش کـردن بە چەند زەرنگەرێـك درا ٠ چاو بەستەکێو ساختە سازی لەم پیشەیەدا هـەر بەردەوام بوو ٠!

یاسـای ژمارە (١٨٨)

دوای شۆڕشی نەتەوەیـی سۆشیالیستی ١٧ی تەمـووز شۆڕش ئاوڕێکی لەم کەرتـە دایەوە بۆ ئـەوەی سەر لەنوێ ڕێکی بخاتەوە ، ئەوە بـوو یاسای ژمارە (١٨٨)ی سـالی ١٩٧٠ی دەرکردو ئەو کـە لـە بەرانەی پڕ کردەوە کە یاسای ژمارە (١٠) بە لایانا نەچـوو بوو ٠

یاسای ژمـارە (١٨٨) هەروەکو کاك کبیسی ئـەڵێ ، بنچینەی کارکردنی ئـەم پیشەیەی ڕێكو پێك کـردو تەوانەی لەم مەیانـە دوور خستەوە کە زەرنگەرنین و لافـی زەرنگەری لێ ئەدەن ٠٠ بـە کورتی ئەم یاسایە بۆ بـەرژەوەندی جەماوەر دەرچوو ٠

موختەبەرێکی نـوێ

بۆ ساغ کردنەوەی زێـڕو دڵنیا بوون لەوەی کە هیـچ دەسکاری نەکراوە موختەبەرێکی نوێ دامەزرا ، ئەم دەزگایـەش شان بە شانی موختەبـەری وڵاتە پێشکەوتوەکان بڕ ئەکات وە بەپێی بەیاننامەیەکـی بەرێز وەزیری ئابوری ڕێگـای هیچ کەسێك نادرێ سـاتو سەوا بە ئالتون بکات ئەگـەر ئاڵتونەکە مۆری ئەم‌موختەبەرەی پێوە نەبێ ٠

عیارو نیشانەکانی مـۆرەکـە

عیار چەندە ، چۆن ئـەم مۆرە لە زێر ئەدرێ ؟ کـاك کبیسی لە وەڵام ئەم پرسـیارە داوتی عیارە شەشە کە ئەمانەن (٢٢ ، ٢١ ، ٢٠ ، ١٨ ، ١٤ ، ١٢) موختەبـەر وێنـەی (گای باڵدار) لەو زێرانـە ئەدات کە عیاریان لە سـەرو (١٢ حەبەوەیە ، وە لە سـەر زیبویش نەخشەی عیراق ـ کە هەر دوو زێی دیجلەو فوراتـی تیادایە ـ لە سەر ئەدرێ ٠٠ وە پلاتین وێنەی سەری گیتـاری لە سەر ئەدرێ وە ئەو ئاڵتونەی کە ١١ حەبەو کەمتـرن منارەکەی سامەرای لە سـەر ئەدرێو زیبوەکەش وێنە تاقـی کیسرای لە سەرە :

زەرنگەران ئەڵێن چی ؟!

لە شەقامی ـ النهر ـ کـە بازاڕی زەرنگەرەکانەو پـاڵە پەستۆی خەڵکیو قەرەباڵغـی تیادا ئەبینری ٠٠ ڕوومان لـە کاك عزیز حمادی غانم کرد کە زەرنگەرەو دوکانی لەو شەقامە دا هەیەو لێمان پرسـی : کردنەوەی ئەم موختەبـەرە چ کارێکی کردۆتە سـەر زەرنگەریی ؟! لە وەڵامـی پرسیارە کەمان‌دا وتی :ـ مـن زۆر دەمێکە زەرنگـەریی پیشەمە ، زۆر جار خەڵـکی بەزۆر خۆیان ئەکرد بەزەرنگەرو چاوبەستەکێیان ئەکـردو هاووڵاتی‌یانیان هەڵئەفریواند ٠ بەڵام بڕیارەکەی وەزارەتـی ئابوریو کردنەوەی ئـەم موختەبەرە دڵخۆشی کردیـن چونکە ئەو کەسـانەی دوورخستەوە کە فریان بە سەر زەرنگەرییەوە نیەو دەسـتی خەڵکی سادەیان ئەبڕێ هەروەها ئەم بڕیارو موختەبەرە خزمەتی بەرژەوەندی هاو وڵاتیـیان ئەکات ٠٠ بەڵام شتێك هەیەو ئەمەوێ بی‌درکێنم ، ئەویـش ئەوەیە کە مورکردنی ئاڵتـون لـە موختەبەرەکـەدا زۆر ئەخایەنێو دوا ئەکەوێ چونکە پاڵەپەستۆیەکـی زۆری لـە سەرە ئەم دواخستنەش لـە ئەنجامدا زیـان لە ئێمـەی زەرنگەر ئەداتو زۆر جـار ناچار ئەبین کە بە بێ کـاریی دانیشین تا وەکو ئاڵتونەکە لـە موختەبەر دێتە دەرەوە ٠

باشە کاك غانم چی بە باش ئـەزانی بۆ چارەسەر کـردنی ئەم کەلەبەرە ؟!

کاك عزیز حمادی غانم لـە وەڵام‌دا وتی : مـن وەکـو زەرنگەرێك واپێشنیاز ئەکـەم کە کارگەیەك دابمەزرێت بـۆ پاك کردنەوەی زێڕو لە کـاتی تایبەتیدا ئاڵتونەکە مۆر بکاتو بیدات بە زەرنگەرەکان بـۆ ئەوەی ئیـش‌وکاریان دوا نەکەوێ ، هەروەها پێشـنیاز ئەکەم کە ئەو ماوەیـەی بەیانەکەی وەزارەتی ئابـوری دەست نیشانی کردوە بـۆ مورکردنی زێر درێژ بکرێتەوە بۆ ئەوەی بەیەکجاری ئـەم کارە جێبەجێ بکرێ ٠

دەربارەی ژمارەی زەرنگەرەکان ،کاك غانم وتی : تەنیـا لە شاری بەغدا (٩٥٠)زەرنگەر هەیە وە لە سەرانسـەری وڵات‌دا نزیـکەی (٢٤٠٠) زەرنگەر هەیەو هەموویـان بایەخ بە دەسـکەوتەکانی شـۆڕش ئـەدەن و چاوەڕوانی دەسکەوتی ترن لە گـەڵ کردنەوەی موختەبەری تـری وڵاتدا ٠

پاشماوەی «کتێبی هاوکاری»

سامێك ترسێکی قووچاو لـە ژووری بەجێ هێشتو ڕۆیی ٠ ژێـرەوەی بناغـەی کۆشـكو سـەرا لـە ڕاستانەکەی چمکی باشوورەوە، لەسەر ڕەقـەنێك ڕۆنرابوو ٠ ژێرەوەی هەڵدێرێك بووو لـە هەڵدێرەکەڕا پێدەشتێك دەکشا بـە پێدەشتەکەدا شـارێو شەقامی گەورەگەورەو بـەرین دەرۆی ٠ شاری بایزید لـە سەراوە بەرەو ڕۆژهەڵات بـۆ قـەدپاڵی ئاگری بـە خانوو بەرەی گڵـەوە هەڵکشا بوو ٠ ئاورینگو بڵێسەی دوکانەکەی حوسۆی ئاسنگەر لەسـەر کەوڕێکی زەلامەوە هـەموو شـەوێ دەورو بەرانی ڕوون دەکردەوەو تابەربەیان‌ئاورینگو پریشك تۆبەڵ تۆبەڵ لـە دەرکەی دوکانەکەوە دەردەبە ـ ڕی‌یە نێوتاریکایی ٠هەندێ جار ئاورینگ وەکـو سێڵاو بـە درێژایی شەوگار بـە نێـو تاریکایی‌دا دەکشا ٠ مەحموود خان شەوێکی کەیفی ساز با لە پەنجەرانڕا ، تەماشای ئـەو ئاورینگو پریشکانەی دەکـرد کـە لـە دەرکەی دوکانەکەی حوسـۆوە دەڕژایـە نێـو تاریکایی‌یەوە ٠ نـەدەزانرا ئەمەنی چەندە ٠ لە دوکانەکەیدا لەگەڵ هەر پێنج کوڕەکانیدا ٠

شیری زۆر جوانی زێرکوتی تیژی قایمیان دروست دەکرد ٠ حوسۆ لەوەتی خۆی ناسیبۆوە هەنگاوێکی نە بەرەو دەرکـەی ماڵە پاشایو نە بۆ ماڵە ئاغاو بەگـان هەڵنـەهێنابۆوە ٠ ڕەمەزانان ڕۆژووی نەدەگرت ، نوێژی نەدەکرد ، قەتی دوعـا نەدەکرد ٠ هەندێ دەیانگـوت ئاگـر دەپەرسـتێ ٠ هەنـدێ شەوان گوورەی خۆی دەدەماند، دەدەماند ، تا نێـو دوکانو بەردەرکە پڕدەبوون لە پریشكو ئاورینگان ، هەنگێ لـە پێش ئاگری دەهاتە سەر چۆکـانو دەستی لـە ئاگرەکـە پان دەکردەوە ٠

حوسۆ هاوین با ، زسـتان با ، هیچی وای لەبەر نەدەکرد٠ تەنیـا شـاڵێکی ئەستووری بەبـەری خۆیـەوە دەپێچاو پشتێنێکی سووری لە پشـت دەبەست ٠

گوڵبەهار بە نائومیدیەوە لە پەنجەرانەوە تەماشای کـرد ٠ شـاری هەموو لـە شیرنی خـەویدا بوون ٠ ئاورینگو پریشك لە دەرکـەی دوکانی حوسۆوە تۆبەڵ تۆبەڵ دەڕژابـە نێو دڵی شەوگارەوە ٠

سۆفی لە هوندوورێ لـە ناخەوە قوڵاو قووڵ بە بلوێرە کەی توورەیی ئاگری دەژەنی٠ لە دوورەوە ، لە خوارێ ، لـە پێدەشتی بایزیدێ ئەسپێـك شێتو هارانـە ، هەراسان و تەنگـەتاوو تۆڕو تـرووك دەیحیلاند ٠ گوڵبەهار گوتی :

« سۆفی ! » ٠٠

سۆفی بلوێری دانا گوتی : واز لە ئەسپەکەی بێنێ ؟ »

« گیانی سۆفی » ٠٠

گوڵبەهار گوتی :

« کەمی ماوە ، وا لەسەرتان دەدەن چارەیەك نی‌یە ؟ »

سۆفی گوتی :

« نی‌یە » ٠

گوڵبەهار گوتی :

« ئەدی ئەگـەر تۆ لێرەوە دەرکەوی ، بچی ئەسپەکـەی بێنیـەوەو لـە چ سـەران نەدری ٠٠٠ ! »

سۆفی گوتی :

« نابێ ، ئەسپ نایەتەوە ، سۆفی بەقوربانی ئەو دەم‌ودووە شیرینەت بێ » ٠٠

ئەوێ شەوێ لەگەڵ سۆفیدا ماوەیەك دوو بە دوو پێکـەوە مانەوە ، نە سۆفی ورتەی لێوە هات نە گوڵبەهار ٠

پاشان گوڵبەهار گوتی :

« قەت نەبووەو نەکراوە » بە دەنگێکی کـزو دامرکاوەوە :

« قەت نابێ ، زوڵمە ، تاوانە ، قەت نابێ ٠٠ ئەم سەرایـە ژێرو ژووربێ » ٠ ئیدی دەنگی بەجارێ کز بوو ٠

سۆفیش دەنگە نەرمـەکەی خۆی لەگەڵ دەنگە دامرکاوەکەی ویدا تێك‌ئاڵاندو گوتی : ئـەم سەرایە ژێروژووربێ ٠

« ئەدی هیچ چارەیەك نی‌یە سۆفی ؟ چ دەڵێی بۆ خـۆم بچمە چیای ؟ بۆ نێو هـۆزو وارگەی ئەحمەدی ، بڵێم ئەحمەد ئەسپەکەی دەوێ ؟ » ٠

سۆفی هەڵیدایێ :

« نابێ » ٠

گوڵبەهار گوتی :

« ئەدی چۆنە بچم بەسـەر دەستو پێی بابمدا بکەوم ،

سۆفی گوتی :

« نابێ شۆخـەکەم ، نابێ سوڵتانەکەم ، بۆ ڕۆحێك ئەوە دەهێنێ ؟ سۆفی لـە دەوری زارت کەڕێ ، کـە شەکرانی بێ‌دەشـکێنیو هەنگـوین دەدڵوپێنی ٠٠ سۆفی بـە گاوگـەردوونی پۆڕت بێ داو زێڕەکەم سۆفی بـە قوربانی ئەو چاوانەت بێ مامز نیگاکەم ٠٠ سۆفی بەلاگێڕی بەژنت بێ ٠٠ مراوی گەردنەکەم ، سۆفی قەزاوەکێڕی دەروونت بێ لەیل سۆزەکەم ٠٠٠ هەناو خەرمانی گڕەکەم ٠٠ هەموو شتێـك چارەسەرێکی هەیە ٠ بـەڵام تەنیائەم مەرگەچارەی نی‌یە دەك سۆفی بە قوربانی بێ‌چارەییت بێ ٠ بۆ تۆ ئاوها چاکترە ٠٠ سۆفی ـلـە دەوری نائومێدیت گەڕێ » ٠

گوڵبەهار لـە ناخیـەوە هەڵیدایێ ، گوتی :

« نـەمن دەزانم ئاوهـا چاکتـرە ٠ دەزانم ، بـەم درەنگو زووانە بابم لـە سەرتان هەر دەدا ٠ سـۆفی کـەمی ماوە ٠ بەوزووانـە لەسەرتان دەدرێ ٠ منیش دێم لەسەر گۆڕخانە کەتان خـۆم دەکـوژم ٠ سۆفی دەسـتم بـەدامێنت ، کۆمـەکێ ، یارمەتی‌یەك ! » ٠

سۆفی چی دیکەی قسـە نەکرد ٠ گوڵبەهار بێ‌ئـەوەی خۆی لەخۆی بکات هەر بـە تانیدا چوو ٠ بەڵام بـەرد وە جواب هات ، سۆفی وەجواب نەهات ٠

کاتێکی گوڵبەهار لە سۆفی جـوێ بۆوە ، سۆفی بـە بلوێرەکەیەوە نووسابوو ، تـا سبحەینێ بلوێری ژەنی ٠

گوڵبەهار لـە پەنجـەرەڕا تۆڕیە تاریکە شەوێ ٠ جارێکی دیکەش سـەیرێکی دوکـانی حوسۆی کرد ٠ لە دوورەوە ، لەو بلندی‌یە چیای ئاگری گرمو هـووڕی بوو ، ئاوبەناویش هەناسـەی دەدا ، شـاخو باڵی دەکرد ٠

تۆپەلە پریشکێکی دیکە لـە دەرکەی دوکـانی حوسۆوە دەرپەڕی‌یە دەرێ تکایە نێـو تاریکە شەوەوە ٠ زرمو هوڕی چەکوشیان لەگەڵ هەناسـەی چیادا تێکەڵ بوو ٠

گوڵبەهار ئۆقرەی نەدەگرت بە هەموو ئازای لەشیەوە ، بە مێشکیەوە بە هەموو هەسـتو ئەستێکیەوە لـە چارەسەرێك دەگەڕا ٠ لە باڵندەی عاسمانان، لە ماران بە هەویای چارە بوو ٠ مشتو دارمـاڵ دەبوو نەیدەـ گرت ، بۆش‌و خاڵی دەبوو پڕ نەدەبۆوە ٠ بێ ئەوەی بەرپێی خۆی ببینێ بـەو سەرایەدا وێڵو عەودال بوو ٠ لە نکـاو وەبیریدا هات ، گوتی :

« ئەم حوسۆیە ئاگرپەرستە جادوگـەرێکە ٠ مرۆیـەکی چاکیشە ٠ بەڵکو چارەی ئـەو دەردەی بێ‌بکرێ » ٠

لەپڕ وەدەرکەوت ، بـەرەو دوکانی ئاسنگەرەکە بـە ڕێ کـەوت ٠ لـە تۆیی تۆپەڵە ئاورینگێکـەوە نواڕی‌یـە هووندورێ ٠ هەوندوور گەرم‌و گوڕ داهاتبوو حوسۆش وەکـو هەموو کاتێ لە پشتێنە بەرەـ ژووری رووت‌و قووت بوو ٠ کە

بڕوانە ل ١١

Institut Kurde de Paris

ئەفسانەی چیای ئاگرین

گوڵبەهاری دیت ، هیچ تێـك نەچوو • دەستێكی بـە كووره دەمەكەوەی بوو • بـــە دەم كووره دەماندنەوە لای كردەوە، سەیرێكی كرد • دەنكوت لـــە مێژ بوو چاوەنۆڕی گوڵبـەهار بوو • دەموچاوی وەگەشــــە كەوت • كوورەكەی ڕانەگرت• قەدەرێك نۆڕییە ئاسنی نێـو ئاگـرەكە •

ئەنجا ئاسنەكەی ، كە وەكو ســكڵ سوور دەچۆوە لـــە چاوەجاغی كوورەی دەرێنـــا ، خستیە سەر دەزگایێ ، بـــەر كوتكاسنیدا ، ئاورینگ پڕ بە دوكانێ لە ئاسنەوە دەرپەڕی •

حوسۆ پاش قەدەرێك ، بـە زەردەخەنەوە ، گوتی :

« خــــاتو گــــوڵبەهــــار بەخێرنی » •

گوڵبەهار گەشاوە •

دەنگــی زۆر ساغلـــەمو دۆستانەو خولقێنەر بوو •

گوڵبەهار لـــە پێشان ، ســــەربهوردی ئەســـپەكەی سەرلەبەر وەكـــو چۆن رووی دابوو بەو ڕەنگی بۆ گێڕاوە •

حوسۆ گوتی :

« دەزانم »

پاشان هەرچی بــــە بیردا هات ، لە بارەی ئەحمەدەوە ، موســـا بەكەوە ، سۆفییەوە ، هەمووی بۆ گێڕاوە •

حوسۆ گوتی :

« دەزانم » •

ئەوجا باسی دلداری‌یەكــەی لەگەڵ ئەحمەددا بۆ گێڕاوە • گوتی : حوسۆ ئیدی نازانــم چت بۆ بگێڕمەوە ، چت بـــۆ نەگێڕمەوە ••• ئیدی چـووە ژێریو دەستی بە بیركردنەوە كرد •

گوڵبەهار گوتی :

« حەوتووی دادێ ، بابــم ڕۆژی هەینی لە قەڵایێ لـــە سەریان دەدا ، هیچ چارەیـەك نیە ؟ » •

حوســـۆ وەڵامی نـــەداوە • هەروا بیری‌كردەوە ، وەستا • پشــــكۆی نێـــو چاوەجاغی كوورەكە بەرە بـــەرە ڕەشـــەوە بوون ، ئاسـنەكە ساردبۆوە ، وەكو سەهۆڵی لێهات • حوسۆ لە جێگای خۆی نەبزووت •

لەگەڵ بانگی كـــەلەشێران سەری بلند كرد ، گوتی :

« سبەینێ وەرەوە كنم ... بەڵكو سەرەو دەرەیەكی بـــۆ دەدۆزینەوە ، چارەسەرێكی بۆ بەدی دەكەین ! » •

حوسۆ بە و قسەی چرایەكی لــــە دڵی گوڵبـــەهــــاردا هەڵایسان •

ڕۆژ بە باڵی ئاگرینـــەوە نووسا بوو گزەبایەكی سوور • سارد ، تیژو بارێك لـــە چیاڕا بەرەخوار هەڵی‌كردبوو ، گزەبایەك سارد ، وەكو بشكێ ... بایەكی بە قرمە قرم •

گوڵبەهار پێی وابوو قــەت ئێوارە نایێ • لـــە پشـــت پەنجەرەكانی سەراوە ، كـــە دەیانڕوانیە دوكانی حوســـۆی ئاســـنگەر دانیشـــتبوو ، بێ‌چاوترووكاندن تەماشـــای وێنەریی دەكـــردو چاونۆڕی بەدی‌هاتنی پەرجوو ، موعجیزەیەك بوو •

پۆلێ باڵندەی سپی لـــە دەركەی دوكانـــەوە دەفڕین ، پۆلێكی دیكەش ، نەختێ پۆلێكی تریش ، یەكێكی دیكـــەش • شینایی ئاسمان سپی ســـپی دەچۆوە • لەبڕ دەرگاكـــانی ســـەرا هـــەموو دەكرانەوە • ئەحمەدو گوڵبەهار لەســـەر گۆلی گوویە لە چیای ئاگری ، لـــە نێو هێـــلانە بلندەكانی خەرتەلان ، دەست لە نێـــو دەستان خـــۆیان دەبینیەوە • ڕوو بە ڕووی یـــەك دەهاتن ، دەیاندا بزەو پێكەنینێ • ئەوێ ڕۆژێ تا ئێوارەداهات هیچ‌جۆرە پەرجوویەك لە دوكانی ئاسنگەر وەدی‌نەهات • گوڵبەهار خۆی لە نێو گڕی تووڕەیی ئاگریدا سێ جاران دانەناو بە هەویاوە نەماوە •

كاتێكی ڕۆژئاوابوو ، گوڵـ بەهار ئیتر كاری لـــە كاران ترازا بوو ، حالی زۆر شـــر ببوو ، لـــە دەست‌و پێیـــان بەجاریٚ كەوتبوو • نەیدەتوانی لە جێی خۆی ببزوێ • كاتێكی كەلەشێری نیـــوە شـــەوێ بانگی‌دا گوڵبەهار هێنـــدەی گوڵۆلەیەكی لێ‌بەسەرهاتبوو • بە دەستە گوتكێ دەستی بـــە دیوارانەوە گرت ، دڵی وەكـــو دڵی كێنشكە لێی‌دەدا ، چـــووە كن حوسۆی •

حوسۆ كاتێـــكی كچـــەی بەوحالە دیت ، لەبەر خۆیـــەو گوتی :

« ئەی هاوار هەی ، بـــە ڕاستی ئەمدەزانی كار بــــەو ڕادەیە گەیشتووە ، ئەو كچە بە ڕۆژێ ڕۆحی بی نەماوە » •

حوسۆ هەرچەندی دەكـــاو دەكۆشێ هیچان بە هیچ ناكا • بەڵام گوڵبەهار وای تەماشای دەموچاوی حوسۆی دەكـــرد نیدی ، تازە نەدەشیا بلێ ئەو كارە چاری ناكرێ •

حوسۆ گوتی :

« كچم پێش لە ملدانی وان ئەمن چارەیەك بۆ گێڕانـەوەی ئەسپەكە دەبینمەوە • بـــەڵام ئاو لـــەو گوندەی خوارێ ، لەسەر كاروانە ڕێیێ ، پیری كاروانێك هەیە ، ئەتۆ سەرێكی ویش بدەو بچۆ خزمەتی » •

گوڵبەهار گوتی :

« من پیری كاروان ناناسم ، جاخۆ ئەو تكای كەس قوبووڵ ناكا ••• » •

پیری كاروان یەكجار بـــە تەمەن بوو ، ڕدێنە سپی‌یەكەی وەكو بەفری بەر ڕۆژی هەمیشە دەچریسكاوە•شەوو ڕۆژ لەسەر پۆستێكی زەلامی ئـــەستووری كوڵـــك درێژ دادەنیشـــت • كۆمابۆوە هـــەر هێنـــدەی گوڵۆلەیەكی مابوو •

داركاژێكی بلنـــدی لەپێش دەركەی ماڵێ بوو • كاژەكەش هێندەی پیری كاروان پیـــرۆز بوو • بگرە لـــەویش پیرۆزتر بوو • خەڵقی زۆریان لـــە كەشف‌و كەراماتی كاژەكـــەو پیری كاروان دەگێڕاوە • كەمێ بەو لاوە كاروانە ڕێیەكی بەرینی گەورە تێ دەپەڕی • هـــەموو ڕێیان لـــە عەرەبستانەوە ، لەتەرابزۆنەوە ، لە هەموولایەكی ئەنەدۆڵەوە ، لێرەكانە یەكیـــان دەگرتەوە ، بۆ ئێران ، بـــۆ توووران ، بۆ هندستان ، بـــۆ چین‌و ماچین ، هـــەموو بێرەدا ڕەت دەبوون • هەر كاروانچیـ یەك بێرەدا تێپەڕیبا ، هــــەر كەسێك با ، لەهەر ئیـــرەو هۆزێك با ، لە كەم كەم ، لـــە زۆر زۆر ، چەند دراوێكی بـــە نێوی نیازەوە لە بن‌ئەو داركاژە بـــەجێ دەهێشت • قـــەت كەسیش دەستێكی بۆ ئـــەو دراوانە درێژ نەدەكرد • هەروا لەبن ئەو دار كاژە كۆدەبۆوەو بۆ خۆی دەماوە • تا جنـــۆن دەهات ، ئەو دەمی پیری كاروان دەچوو كۆی‌دەكردەوە ، بەسەر هـــەژارو دەستەو سانانیـــدا دەبەشیەوە • هیچ كاروانی‌یەك بێ‌دراو دانان بە وێدا تێ‌نەدەـ پەڕی • صـــەدان چیـــرۆك‌و ســـەربهوردیان لـــە بارەی سەرەنجام‌و ئاكامی بەســـام‌و ترسناكی ئـــەو كەســـانەوە دەگێڕاوە كە بێ‌دراو دانان بـــە وێدا تێ پەڕیبوون •

هەموو شـــەوێ ئەستێرەی كاروان‌كوژە بەســـەر داركاژەـ كـــەوە تا ڕۆژ هەڵدەهـــات دەچریوایەوەو ڕێ‌بەری كاروانی وێڵی دەكردو بـــە هـــاواری لێ‌قەوماوو داماوانەوە دەچوو •

حوسۆ گوتی :

« تۆ من چت پێ دەڵێم وای بێ چارەیـــەك ، بەو پـــەڕی پێ ڕاگەیەنە • دەبێ ؟ » •

گوڵبـــەهار چـــووە وێ ، داركاژەكەی، شیپانەی درەكەی پیری كاروانی ماچ‌كرد • دوعاو سەلامی حوسۆی ڕاگەیاندێ • پیر تكای قوبووڵ كرد • چاوە شینەكانی پیری كاروان لـــە ستێران دەچوون • خۆشی لـــە كانیاوێكی ساف‌و ڕوون دەچوو، پاكو خاوێن‌و بێخـــەوش • گوڵبەهار لە بەردەمی وەنیازێ هات‌و سێ جارانی شان ماچـ كرد ، گوتی :

« پیرم ، سەرقافلەچی‌یەكم‌و هاتوومە خاكو پات ، سەرقافلە چی‌یەكم لە چیاو چۆلان وێڵ‌و سەرگەردان بووم‌و هاتوومـــە بەر ئاستانەكەت ، ڕێگـام لێ ون‌بووەو چەواشەو سەراسیمە بووم • سەرقافلـــەچی‌یەكم لەسەر چیای ئاگـــری تۆف‌و وەیشـــوومە گرتوومی‌و تـــۆ فریامان نەكـــەوی هەموومان تێـــك‌و پێـــك دەشكێین • پەلەوەرێكی نیوە گیانم‌و بەسەر چلێك لـــە چلی ئەو داركاژەی بەرماڵێتانـــەوە نیشتوومەوە • باڵندەی دزم وەدووكـــەوتوون‌و بێ‌دەرەتانـــم • چەرگــــم هەڵمەكرێن » •

حال شێری كچە زۆری كار لـــە پیر كـــرد • حەیرانی شۆخی‌و جوانی‌یەكـــەی بوو • گوتی :

« دەردی خـــۆتم لـــەبۆ هەڵڕێژە كچم » •

گوڵبەهار حیكایەتەكـــەی سەر لەبەر بۆ ویش گێڕاوە • پیر دەستی بە نێو ڕدێنیـــدا هێنـــاو ئەندێشە دایگرت • پاشان چاوی بریـــە ئەستێرەی كاروان‌كوژە كە جریوە جریوی بوو وەكو كۆمەڵە ئاگرێكی شین بەسەر ماڵەكەوەی هەڵواسرابوو زۆری بیركردەوە ، هێنـــدەی بیركردەوە، گوڵبەهاری لەپێش دەم وەچۆكان هاتبوو و لەشی‌سڕ ببوو •

پاشان گوتی :

« برۆ كچـــم ، پێش وەی لەســـەری ئەحمـــەد بدرێ ، شتهایەك ڕوو دەدەن • پێش وەی لەسەری سۆفی‌و موســـا بەگ بدرێ ••• ئەستێرەكـــە لایەكی ڕەش بۆوە ، لایەكـــەی دیكەی ڕووناكە • برۆ كچـــم خودا بـــە كامی دڵی خـــۆت لەگەڵ‌بكاو بە ئاواتی خـــۆت بگەی ، بچۆ بە ئاسنگەری بڵێ بیرێك لە چارەسەری ئەسپەكە دەكرێتەوە • بچۆ پێی بڵـــی وێروە بێ » •

گوڵبەهار لەوێ جوێ بۆووە سەری گێـــژ ببوو • ئـــەو تروسكە ئاواتەی لە دڵیدا بوو نەختێ گەشاوە • هەستا چووە سەرایێ ، دەستی بـــە چاوەـ نۆڕێ كرد • بەڵام بـــە جاریٚ شاكـــەشكە ببوو ، خـــۆی پێ‌نەدەگیرا • بڕوای بە پیر ، بە ئاسنگەرەكە ، بە داركاژەكە، بـــە ئەستێرەی كاروان‌كوژە ، بڕوای بەهەمووان بوو • بابیشی تا دەهات ، تا ڕۆژی لەسەردانێ نێزیك تر دەبۆوە ، هێنـــدەی دیكە ڕكی پـــەرەی دەستاندووە حەوزەڵ دەكەوت • كەسی لێ نێزیكێ نەدەكەوتەوە ، كەســـی نەدەدووانـد •

بە تاقی تەنیا ، لەو كۆشك‌و ســـەرایـــەدا ، بۆڵێنێك ، قرەیەك ببوایە هەر لـــە خۆڕا هەڵدەچووو بە جاریٚ هـــارو شێت دەبوو • ڕەنگـــی زەرد هەڵگەڕابوو ، گوێی داقوپابوو پشتی كۆم ببۆوە • ئـــەوەی خواردبووی‌و بووكاندبوویەوە ، ئەوەی بـــەو دەردەی بردبوو ، شتهایەك هەبوون لەو كارەداكە بەڵەی ئاوێتبا سەر شـــەرەف‌و ئابرووی ، بەڵام چی بوو ؟ بۆ خۆشی نەیدەزانی •

گوڵبەهار ئیدی دەترسـ ـا سەر لە زیندانێ بدا • مەمۆش وەكو ناساغێك ، نەخۆشێك ، ڕووخـــۆشی‌و دەم‌ودوویـــەكی خۆشەوەی دەعاملاندو بـــەو حاڵەوە هـــەموو شتێكی دەبن پێی نابووو پەرواى بە هیـــچ نەمابوو • مەمۆ لە هــــەموو هەڵس‌وكەوتێكیدا ، خـــوو ڕەفتاری خـــاوەن بەهرەیەك لـــە خودا پێداوێكی لە دنیا وەڕەز ، لە خۆبووردووی تێدا بـــەدی دەكـــرا • نیگایەكی سۆزاوی هێند خەماوی ، هێند نائومێدانە هێند قوول لـــە چاوەكانیدا پەنگابۆوە ، كە لە چاوی هیچ كەسێكی دیكەدا ، بەڵكو لـــە چاوی هیچ مرۆیەكی دیكەدا نەی دیتبوو • نیگـــای بـــەردی ، ئاسنی ، دەسمی ، جـــەرگی پیاوی دەبڕی • خەم‌وخەفـــەتی هەموو دنیا ، خۆشی‌و شـــادی هەموو دنیا لە چاوی ئەم پیاوە ڕوخســـار وەك ئـــی خـــاوەن بەهرەیـــەدا قەتیس مابوو • گوڵبەها لەوێ شەوێوە زۆری **بیر لە مەمۆ كردبۆوە** • هــــەر ڕاسپێریەكی بێ ڕاسپاردبـــا بەو پەڕی مل‌كەچی‌یەوە ، وەكو جادووی لێ كـــرابێ ، بۆی جێ‌بەجێ دەكرد • زۆر بـــە ڕەزامەندی‌و بەختەوەرییـــەكی بێ‌سنوورەوە • گوڵبەهار لەو بڕوایەدا بوو ئەگـــەر گوتبای مەمۆ ڕۆحی خۆتم بۆ دەرێنە ، مەمۆ لە خۆشییان شاكەشكە دەبوو • مـــەمۆ بەنگی بوو ؟ سۆزاوی‌و عاشق بوو ؟ ئەگەر واشبا لەوانە بوو بە ئەحمەدی گەیاندبـــاو بـــەو پـــەڕی شادیشەوە ؟ شادی‌و خۆشـــی گـــەورە ، كوڵو كەســـەری گەورەی دنیا ، لە پێستیەوە لە چاویەوە ، فیچقەی دەكرد •••

« مەمۆ ، مەمۆی خزمان ، تا مردن قەت ئەو چاكەیـــەت لەبیرناكەم ، تا ئەو ڕۆحە لەو بەدەنەدا مابێ ، قەتت فەرامۆش ناكەم » •

گوڵبەهار بێوەی خۆپێشانی مەمۆ بدا ، لە پێش دەركـــەی زیندان وەستا بوو •

شـــەو بوو • ئـــاورینگ تۆپەڵ تۆپەڵ لەدەركەی ئاسنگەر دەردەپەڕیە نێـــو ناریكـــابی شەوكارەوە • ستێران ، بـــەو شـــەوی واســـاف ساماڵەی چیـــای ئاگـــری وردوو درشت بـــە ڕووی ئاسماندا پەرش‌و بڵاوببۆوە • دنیــــا كپ‌و كش‌و مات بوو • تەنانەت سرووەی گزەبایەكیش نەدەهات•

گوڵبەهار ، بە شەونخونی ، ڕۆژی لە بەر پەنجەرە كردەوە • لەگەڵ گزنگی ڕۆژێ ، لـــــە خۆشییان دلی هاتە سەر لێوان• ئەسپێكی ڕەخت‌و زینكراو لـــە پێش دەركـــەی دوكـــانی ئاســـنگەر وەستابوو • زۆری نەخایاند ، ئاسنگەر لە دوكـــان وەدەركەوت سواری ئەسپەكە بووو ڕێوڕاست بەرەو چیـــا هەڵكشا •

گوڵبەهار دەیزانی بۆ كوێ دەچێ ؟ لەوەدا دوو دڵ كـــە ئەسپەكەی دێناوە •

دەنگ‌وباسی وەی كە حوسۆ بە مۆری پیری كاروان چووبووە چیای ، ئەسپەكە بێنێتەوە لە سەرانســـەری ناوچـــەكەدا بڵاوبۆوە • چیای ئاگری بـــە جاریٚ وەخۆشی خۆشێ كەوت• حوسۆ بێ‌و مۆری پیری كاروانی بێ‌بێ‌و بـــۆ چیایێ‌یانی بردبێ‌و بە دەستی خاڵی‌بگەڕێتەوە شتی وا نەدەبووو ، نە دەكرا • ئەوەی دژی مۆری پیری كـــاروان وەســـتاباو كەلەوەكێشی‌یەكی كردبا ، ڕووی بە خاكی بـــەر پێیدا ئەسووبا لە داكی خـــۆی نەببوو لـــەو دەورو بـــەرەدا نەهاتبـــوە دنیاوە • بەكـــە كوردەكان بابی موسابەگ هەر كە خەبەریان بیستەوە ، كەوڵە بزنیان لەبەر خـــۆ هەڵكێشا ، كڵاوی لوایان لەسەر كـــرد ، لەگەڵ سوارەكانیاندا داوەرینە نێو شاری بایزیدەوە • هەموو دلخۆش‌و شـــاد بوون • بـــەڵام كەسیش لە سۆنگەی ئەو كارە نەدەگەیشت • باشە پیـــری كاروانێكی هێند گەورەو مەزن چۆن خۆی لەو كارە وەردابوو ؟ سەبارەت بە ئەسپێك لـــە ملدانی سێ كەسانی لە كوێ بیستبۆوە ؟ پیری كاروان چ پێوەندییەكی بەو دنیایەوە ، بە كاروباری ئەو دنیایەوە نەبوو •

ـ ماوەیەتی ـ

پاشـــماوەی ســـلاو لە زانكۆ

كاك قادر پیرداودیش هـــەر هەمان ڕای هەبو بەڵام لەســـەر ئەورایەش بو كە ئەفســـیەیتی قوتابیان دەورێكی باڵا لەدەست نیشان كردنی ئەم پەیوەندی‌یە دەبینێ •

بەڵام ئەم سێ‌خوشكە :

أدیبە جلیل ، نرمین محمد ، سامیە محمد ، لەو ڕایەدا بون كە ژیان كاروانەو دوایی‌نایـــە ئـــەوی ڕوخوش‌و لـــەژیان گەیشـــتوبی دوزە پەریزنابیت لەو ژیانی زانكوش هاریكاری‌وگیانی برایەتی‌یە یا ئەم چوار ساڵـــە بەروگرژی نەبرێتە سەر •

بەڵام كاك محمد اسماعیل كوتایی بەم گفتوگویە هێنـــاو وتی :

تەنها قســـــە هیچ ناگوریت باكردارو قسەمان یەك بی ژیانی زانكوش هەركەســـەو بەپی‌ی لیكـــدانەوەی خۆی هـــەلی دەسەنگینی بەڵام بامەبەستی سەركی‌مان خزمەت كردنی ئەم زانكویە بێت •

سلاو لە زانكوی ســـلیمانی مەلبەندی ڕوشنبیری‌و خوشەـ ویستی‌و برایەتی‌و وەفاداری •

بـــــۆزانین

بەیـــان نامـــەی ژمـــارە (١٣) ســـاڵی ١٩٧٥

بەپێی بڕیاری ئەنجومـــەنی‌ڕیكخستنی بازرگانی ژمـــارە(١٤٦٢)ی ڕۆژی ٣٠ـ١٠ـ١٩٧٥ بەم جۆرە بڕیارماندا :

یەكەم : نرخی گواستنەوەی‌خشـــتی سور (لە كارگەكەدا) بەپێی ئەم لیســـــتەیەی لای خوارەوە بێ :

ئـــەو كەرتانەی بۆی ئەنێردرێ	لە كارگەكانی تاجـــی كرێی ١٠٠٠ خشت	لە كارگەكانی شەماعیە كرێی ١٠٠٠ خشـــت
كەرتی كازمیە	٢ر٠٠٠	٣ر٠٠٠
كەرتی ئەعزەمیە	٢ر٢٥٠	٢ر٧٥٠
كەرتی كەرخ (المركز)	٢ر٢٥٠	٢ر٧٥٠
كەرتی مەنسور	٢ر٥٠٠	٣ر٠٠٠
كەرتی دورە	٣ر٠٠٠	٣ر٠٠٠
كەرتی مەركەزی بەغدا (رسافە)	٢ر٧٥٠	٢ر٥٠٠
كەرتی كەرادەی شەرقیە	٢ر٧٥٠	٢ر٢٥٠
كەرتی بەغدای جدیدە	٣ر٠٠٠	٢ر٠٠٠
كەرتی الثورە	٣ر٠٠٠	٢ر٠٠٠
كەرتی زعفرانیەو بردی دیـــالە	٣ر٠٠٠	٤ر٥٠٠

دووەم : كـــرێ گواستنەوە لە كارگەكانەوە بۆ قەزاكـــانی بەغدا (جگە لە قەزاكـــانی ئەعزەمیەو كازمیـــــە بەپێی ڕیاری ئەنجومەنی بەڕێوەبردنی پارێزگای بەغدا ژمـــارە ٩١٢٨ ڕۆژی ١٧ـ٩ـ٩٧٥ دائەنـــری

لێرەوە	بۆئێرە	ماوەی ڕێگا بەكیلومەتر	كرێ گواستنەوەی یەك تەن فلس	دینار
لە بەغداوە	بۆ مەحمودیە	٣٥	٦٣٠	ـ
لە بەغداوە	بو سامەڕاء	١٢٠	٨٠٠	١
لە بەغداوە	بۆ بلد	٧١ر٥	٠٧٣	١
لە بەغداوە	بۆ تكریت	١٧٣	٥٩٥	٢
لە بەغداوە	بو مەدائن	٣٨	٦٨٤	

سێ‌یەم : نرخی گواستنەوەی‌خشت لە برگەی یەكـــــەم‌ودووەمدا بەسەر كەرتە گشتی‌و تایبەتیەكانا دائـــــەنرێ لەبەرواری بڕیارەكەوە •

چوارەم :هەركەس سەرپیچی‌بكا بەپێی دەسەڵاتی یاســـای‌ڕیكخستنی بازرگانی ژمـــارە ٢٠ی ساڵی ١٩٧٠ی دەسكاری‌كراو ئەدرێ بە دادگـــــای‌تایبەتی •

حكمت العزاوی
وەزیری ئابوری

بۆزانـــــین

بەڕێوەبەرایەتی گشـــتی پرۆژەی ئاوی ئەلەكتریك لە پرۆژەكانی نەخشەی گەشـــە كردنی نەتەوایەتی ژمارە ٦٧ موناقەســـەی دامەزراندنی پرۆژەی ئاوی الریاض لـــە پارێزگای كەركوك

١ ـ بڵاوی ئەكەینەوە كـــە موناقەســــــەی دامەزرانـــدنی پرۆژەی ئاوی الریاض لە پارێزگای كەركوك هەیە ، بەپێی ئەو مەرجە گشتی‌و مواصفاتە تایبەتیانە كە ڕەنگ بێ لە بەشـــی حقوق‌و عقود لەبەڕیوەبەرایەتی‌گشـــــتی پرۆژەكـــانی ئاوو ئەلەكتریك دەست بكەوێ ئەگەربروانامەی بەشـــداری زۆری بازرگانی هەبێ بە ـر٥٠ پەنجادیناره •

٢ ـ ئەوانەی ئەیانەوێ ئەم‌مناقسەیە بكەن ئەبێ عەتاناتەـ كانیــــان بەزمانی عـــەرەبی‌وئینگلیـــزی بـــەپێی ئـــەوـ ئاموزگاریانەی لەمەرجەكەدایـــە‌پیشكەش بە سكرتیری لیژنەی عەتانات بكرێ لە دیوانی بەرێوەبەرایەتی‌دا •

٣ ـ ئەم وەسیقەو بروانامانەلەگەڵ عەتاناتەكـــــاندا لەناو زەرفێكی پیچراوەدا ئەبن :

أ ـ تەئمیناتیكی سەرەتایی(٩) نۆ هەزار دینـــار پارەیان كەفالەتیكی مەسرەفی كە بەلای‌كەمەوە بۆ ماوەی شەش مانگ لە بەرواری وەرگرتنی موناقەسەكەوە كاربكات یان چەكیـــكی ئیمزاكراو لەلایەن بانقیـــــكی‌ڕێگا دراوەوە ، هەر عەتاناتیك ئەم تەئميناتەی تیانـــــەبێ یان‌بەپیچەوانەی ئەم‌ئاموزگاریانەوە پیشكەش بكرێ وەرناگیرێ •

ب ـ ئەو نەخشەو كەتەلوك‌و پلان‌و توصیلاتانەی پەیوەندی بەعەتاناتەكەوەیە •

ج ـ ئەو وەسڵەی كە مواصفاتەكەی پێ كڕیوە •

د ـ بروانامەیـــەكی تازەی باجی دەخل یان ڕونوسەكەی •

هـ ـ بەرنامەیەك بەدەســـت‌كردن بەكارەكە •

و ـ لیستەیەكی ئەو كارو قونتەراتانەی كەلەكاتی پیشكەش كردنی عەتاناتەكاندا ئەیكا •

ز ـ لیستەیەكی ئەو كارانەی لەمەئەچن‌و قونتەراتچیەكـــە كردونی •

ح ـ ڕونوسیكی ئیمزاكراوی‌بەڵینی دامەزراندنی كومپانیایان پەیرەوی ناوخۆی (ئەگـــــەرقونتەراتچیەكە كومپانیا بو)یان ڕونوسیكی ئیمزا كراوی بەڵێنەكە ئەگـــــەر سەرچاوەیەكی بازرگانی‌و لە یەك كەس زیاتربو •

٤ ـ هەر قونتەرات چیەك بروانامـــــەی تەصـــنیفی قونتەراتچیتی هـــەبێ ئەتوانێ بەشداری بكات ، هـــــــەر عەتاناتیـــــك بەم جۆرە نەبێ‌ئەخرێتە پشت گوێ •

٥ ـ ئاكـــــوتایی دەوامی‌ڕەسمی ڕوژی سێ‌شـــــەممە ڕێكـــەوتی ٣٠ـ١٢ـ١٩٧٥ یان‌ڕوژێك دوای ئەوە ئەگەر ئەو ڕوژە عطلەی ڕەســـــمی بـــوو عـــەتانات وەرئەگیـــرێ •• قونتەراتچیەكان ئەتوانن كاتی‌كردنەوەی عەتاناتەكان ئامادەبن و بەچاوی خۆیان بیـــان بینن •

٦ ـ ئەبێ پولیكی پەنجـــا فلسی بەعەتاناتەكاندا بنرێ •

ئا•د•ع پرۆژەكانی ئاوو ئەلەكترێـــك

بەڕیوەبەری گشتی

١ـ٢

Institut Kurde de Paris

ژمارەی سپاردن بە کتیبخانەی نیشتمانی ١٥٦ ســالی ١٩٧٤

ئاورێك لە رابوردوو / ئارام ئامادەی کردووە

رۆژنامەی (ژیــان)ی ژمارە (٣٤٦) رۆژی ٢٤ تشرینی دووەمی سالی ١٩٣٢ ی، بابەت (أم کلثوم)ەوە، ئەمەی بلاو کردبووەوە !

ئەمە چەند سالێکە شۆرەتی ام کلثوم لــــە هەمو قەلەمرەوی عێراقداو لە قەوانی غرامەفۆنداو لە هەوادا وەك دەنگەکەی خۆی دەنگی داوەتەوەو هەمو بندا تامەزرو بوو ئەمسال بۆیان رێ کەوت وەك بلقیسی ملکەی هوا بە (رندەهوا) طیارەیە هاتە بەغــدا بەلام ئاخ خوا وای کرد ئەم لافاوە خانەخرابە ئێمەی دلشکست کرد ، ناوی کلثوممان لێبووبە پرەیسیر ، هاژەی لافاوو نالــــەی خنکاو گوێی پرکردوین جێی ئەو دەنگە خۆشەی کلثومی تیانەماوە ·

تەنها ئیمەیش نین ، ئەوی کە بازار گەرمی کلثومی دەکرد مندوبەکان بوون ، ئەوانیش بە ناشوکری نالێنن بەجاری سقفی بنای اعظمیەی تازەیان بە سەردا رووخار مجلس فسخ کراو لە مخصصاتەکەی جاران بوون ، لای ئەوانیشمان خۆش ، دیارە کە بازاری کلثوم ئەوەنــدە کەساس بێ ، پاشەرۆکیش بەر ئێرە ئەکەوێ ·

ئارام : لافاوێك لە زەمانی ١٩٣٢دا لە سلیمانی هەلسا زیانێکی زۆری بەخشی ، وادیارە هــەر لەو بەینەشدا سەقفی بنای مجلسیش کە ئەوسا لە اعظمیە بوە رووخاوە ، ئەمەش بەغدای خەریك کردووەو زۆر ئەیان پرژاوەتە سەر کلثوم · بۆیە بیرەمەیــد هەرچۆنی لــە رێ بوە ، تاکو لــە رۆکەکەی (کلثوم)یان بەرکەوێو بەلکو سەریکیش لە سلیمانی بداو لە نزیکەوە گوێیان لی دەنگە زولالی بێت ·

هەزار رەحمەت لە بیرەمێردو لە کلثومی لە هەموو هونەرمەندێك ··

زیانەکانی حەبی منال نەبوون !

تا ئیستا هیچ کونگرەیــەکی پزیشکی نەبەستراوە کە باسی ئەم مەســەلەیەی نەکردبێ ، ماوەیەك لەمەوبەر لە فەرەنسا کونگرەیەکی پزیشکی بەستراپزیشکەکان باسی مەترسی ئەم حەبانەیان کرد وە لە ناو سێ نــەخوشیدا مەترسیەکانیــان دەست نیشان کرد وەکــو :گیرودە بون بــە سەرەتانەوە (شیرپەنجە) ، کارکردنــەســەر نــەوە (زاووما) ·· نەخوشی تورەیی و هەلچون ·

لــە بــارەی نەخــوشیشیرپەنجەوە پروفیسور (ماتیە) ئەلی :

تا ئیستا لەو باوەڕەدام کە حــەبی منــال نەبون کاریکی گەورە ئەکات لە دروست کردنی نەخوشی شیرپەنجەدا ·· بەلام زانستی پزیشك سەد لە سەد بوی دەرنەکەوتوە ·

پروفیسور روبیر کە لــــە دامەزراوی نیشتمانی فەرەنسایە لــە بارەی کارتیکردنی حەبی منال نەبون بۆ سەرنەوەی نوی (زاووما) وتویە : ئەم حەبانە مەترسییان بو منالی کورپە کە هێشتا لە دایك نەبوە هەیە ، زور لە وە ئەچی ببیتە هــوی ئەوە کە مناله کە بە شیوەیەکی سروشتی نەخولقیو کــەمو کورتی لە خولقاندنیا هەبی ·

بەلام لە بارەی کارتیکردنی ئــەم حەبانەوە بۆ ســەر سورانەوەی خوین چەند جاریك تاقی کراوەتەوە کە سورانەوەی خوین شپرزە ئــەکاتو رەوتی سروشتی ئەئالوزێ ·

ئینجا لە بەر ئەوە کونگرەکە بــە تیکــرایی ئاموژکارییان دەرکرد لــــە بارەی بەکــار نەهینانی حەبی منال نەبونەوە وە داوایان کــرد کــە ئــەو کەسانەی نایانەوی منالیان بیت هوی تر بدوزنەوەو داوو دەرمان بەکار نەهێنن ·

چیرۆکی لەخەوما :

نووسینی « جەمیل صائب » بەمزوانە ئەکەوێتە بازارەوە · چاوەرێ بن ·

بەروەردەی سلیمانی وچالاکی هونەر

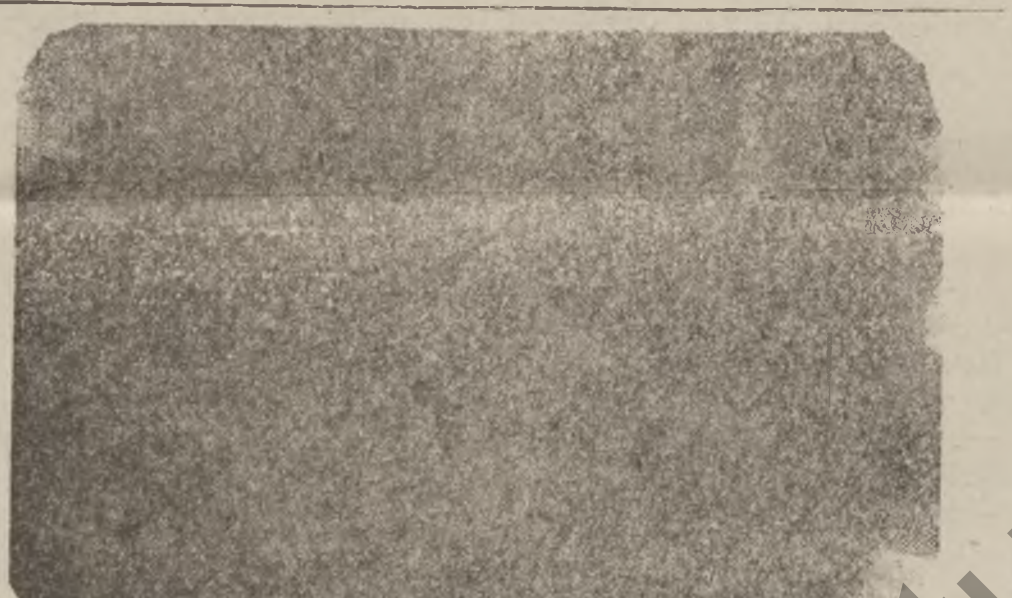

ماوەیەکە هونەر لــە شاری سلیمانیدا شان بــە شــان رەوتیکی هونەری نوێی میللی بوژاوەتەوەو بەرەو پیشکەوتن هــەنگاو ئەنێ ·· بە تایبەتی مەلبەندی چالاکی هونەر لــە بەریوەبەرایــەتی پــەروەردەدا ئارادەیەك ئــەرکی سەرشانی خوی بــە جێ هێناوە ، ئــەم مەلبەندە بەشداری گەلیــك میهرەجانی هونەریو پیشانگاو کورو دەمەتەقێی هونــەری کردوە ·

★ سلێمانی ★

روژی ٢٣ــ١١ــ٩٧٥ پیشانگــای پوستەرو بلاونامــەی پاریزگاکان لــە پیشــانگای پوستەرو بلاونامەی قوتری لــە بەغــدا لــە هۆلی مۆزەخانەی هونەری تەشکیلی کرایـــەوەو پەروەردەی سلیمانیش وەکـــو لایـــەنە هونەریـــەکانی تری پاریزگاکانی ناوچەی ئوتونومی بەشداری کرد ·

★ هەولێر ★

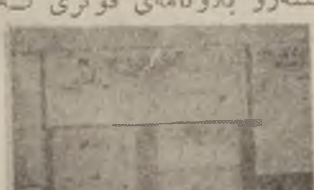

★ دهۆك ★

مامۆستا ع·ع· شـــەونم دەبەرهـــەمی پۆســـتەرو دە بلاونامەی بۆ ئەم پیشانگایـــە هینــا بوو ، کــە هەمویان بەرهەمی قوتابیانی قوتابخانەکانی سلیمانی بون ·· ئــەم بەرهـــەمانە زور بـــە وردی سەرنجی بینەرانی پیشـــانگاکەیان راکیشاو پەســەندیان ئەکرد ·

بلاونامە کرد کە یەکەمیان هــی (الزهرە)ی بیرەمەگــرونی کـــوڕان بوو ، دووەمیـــان (بروسکە)ی ناوەندی شارای کچان ·· سێیەمیان (الفن)ی گوێژەی سەرەتایی کچان بوو ·

بەم بۆنەیەوە پیرۆزبایی لە هونـــەرمەندانو قوتابخـــانە سەرکەوتوەکانو پـــەروەردەی سلیمانی ئەکــەین ، هیوادارین کــە زیاتر بەرەوپیشەوە برۆن بــۆ خزمــەتی راژەی هونــەری میللی ·

لیژنەی هەلبژاردنیش کـــە هاتە سەر سەیرکردنی ئـــەم بەرهەمانە دو مەدالیای بەخەلات بـــەدو پوستەر بەخشی کـــە یەکەمیـــان ناوی (هەلکەوت) بو ، فـــەریدون قادری قوتابی کێشـــابوی ·· ئـــەوی تریان پوستەری ئامـادەیی روشنبیری کوڕان بو کە محمـــد سعید عصام کیشابوی ·

لیژنـــەکە سێ پڕوانامـەی رێزگرتنی بیشـــکەش بەسێ

جیهانی سینەما

هونەرمەند بازۆلینی

پێشکەوتوخواز

بەرەبەیـــانی ٢ــ١١ــ١٩٧٥ لاشەی دەرهێنەری ئیتـــالی بەناوبانگ پییر پاولو بازۆلینی دۆزرایەوە کـــە دوای ئەوەی کوشتبوویان ، سەریشـــیان پارچە پارچە کردبوو ·

بازۆلینی ، لـــە ٥ی مارتی ١٩٢٢ لە پۆلۆنیا لە دایك بووەو پاش ئەوەی خوێنـــدنی تەواو کردووە دەستی داوەتـــە کاری رۆژنامەکەری ·

مەســـیح وەك بازۆلینی ئەیبینێ

لە سالی ١٩٤٩ لە قوتابخانەیەکی ئامادەیی (رۆما)دا بۆتە مامۆستاو لێرەوە بیری نووسینی رۆمان لە دەروونیا هەلقولاوەو چەند رۆمانێکی بلاوکردۆتەوە لەوانە (کارکایزا)و (ژیـــانی گران) جگە لە بلاوکردنـــەوەی چەند دیوانێکی شیعر وەکـــو (هۆنراوە لە کازارســـا) و (گریان) و (کوانێ نیشتمانەکەم) · پاش ئەوە دەســـتی داوەتە نووسینی رەخنەو سینەما وسیناریۆی چـــەند فلیمێکی نووسیوەتەوە :ــ (کچی رووبار) ·· (شـــەوانی کابیریا) ، (ئەنتـــۆنیۆی جـــوان) ، (خۆراکی برادەرێك) ، هـــەر لێرەوەش ئارەزووی تـــەواوی چۆتە ســـەر هونەری سینەماو ئەم فلیمانەی دەرهێنـــاوە : (داکاتونا ١٩٦١) ، (ماما رۆما ١٩٦٢) ، (کۆمیدیای خۆشەویســـتی) ، (تووڕەیی) ، (ئنجیل بەگوێرەی قدیس مانیو) (ئەسلاسیو ئەســـلینی) ، (دیمەنی زەوی لە مانگەوە) ، (ئۆدیبی پاشا) ، (گـــۆلی گەلا) ، (تیۆریما) ، (تەویلەی بەرازەکان) ، (میدی فانجلۆ) ، (دیکامیرۆن) ، (هەزارو یەك شەوە) ·

بازۆلینی لە کاتی خۆئامـــادەکردن بۆ گرتنی وێنەی فلیمێکی

بازۆلینی ژیانی پڕ لە جوولانەوە بووەو هەمیشە ویستووـ یـــەتی رێبازێکی تایبـــەتی هەبێتو کاتێ لە سالی ١٩٥٦دا رۆمانی (زکازی) بلاوکردۆتەوە ناویان ناوە (کوڕی ئێســـك گران) دووایش کە لە ســـالی ١٩٥٧دا رۆمـــــانی (مردنی گۆرسکی) بلاوکردۆتـــەوە وەك نووسەرێکی پێشکەوتو خـــواز ناسرا ، بازۆلینـــی بە درێژایی تەمەنی ئەدەبیو هونەری هەولی داوە نموونەی راستەوخـــۆی مرۆڤی رۆژئاوا پیشان بدات کە چۆن دیلی رژێمی سەرمایـــەداریەو ناتوانێ هەلویســـتێکی ئاشکرا بەرامبەر بە جیهـــانو رووداوەکانی بنوێنێ ، ئـــــەم بیرکردنەوەیە بە جـــۆرێ کاری کردەسەر بازۆلینی هەمیشـــە پالەوانی تووڕەو یاخـــی بووی هەلئەبژارد ، دەربارەی ریالیزم، بازۆلینی ئەلێ (ریالیزمـــەکان ئەوانەن باوەڕیان بە داستانو میـــۆلۆجیا هەیە چـــونکە داســـتان دیوی دەرەوەی راستییە) ···

بەم شێوەیە ، کوشـــتنی بازۆلینی زیانێکی ئێکجـــار فراوانە بۆ سینەمای جیهـــانو نابێ ئەوەشمان لە بیر بچێتەوە کە هەلویستێکی پێشـــکەوـ تنخوازانەی ئاشـــکرای دژی زایۆنستەکان هەبو ، لەم رووەوە·· پاش دەست درێژییەکـــەی زایۆنست لە سالی ١٩٦٧ بـــۆ سەر گەلی عەرەب ئەلێ (کۆمەلی زایۆنست کۆمەلێکی خـــۆپەرستو کۆشەگیرە چـــونکە لەسەر بنچینەی (خاکی چاوەڕوان کراو !) بیر ئەکاتـــەوەو مەترسییەکی زۆری هەیە بـــۆ هەموو مرۆڤایەتی) ·

بیرێک ئالوگۆڕی

(لە کۆتایی سالی جیهـــانی ئافرەتاندا)

● لە کۆتایی ، ســـــالی جیهانی ئافرەتاندا ، ئەوەی حەز ئەکەم بە ئافرەتی خوێنـــەواری کوردی بلێین ئەوەیە :

ــ لـــــە ماوەی ئەمساله جیهانیەی ئێرەی ئافرەتانـدا ، زۆر وتراو زۆر نووسـراو ··· زۆر کرا ·· جا لە خۆتـــــان پرسیوە :

« کێ کردیو کێ وتی وکێ نووسی ؟! » بێگومان « پیاو » ! بەلام ئەوەی لـــــە مەیدانی رۆشنبیری ئەمسالدا ، ئێـــوە خـــۆتان کردوتانەو وتوتانە ، ئەوەندەکەمە ، ئەتوانین بلێیـــن نەبوایە چاکتر بو !

● لێرەوە ئەمانەوێ « هـــەر وەك لە نوسراوەکانی لیژنـــەی راگەیاندن لە راژەی کاروبـــاری ئافرەتانا » هاتوە بلێین :

« خۆت بجولێ ، خـــــۆت قسەبکە ، خۆت بەرگری لـــــە خۆت بکە ، وانەکەی هـــەر ژێر دەستە ئەبێ ، کەلوپەل ئـــەبی ئەکرێیو ئەفرۆشرێ ! »

● خوشکەکان ، دایکەکان : خۆتان بونی خۆتـــــان بسەلمێنن ، بەو تواناى خۆسەلمانـــــەوە وەك « مرۆڤ » کەوەن ·

یەکتری ناسین

١ ــ پشتیوان رەمزی عومەر ئارەزو : خوێنـــدنەوەی گۆشەی منالان ·

٢ ــ وەسەن بێباك جاف · ئارەزو :گورانیو موسیقا

٣ ــ لینا کەمال چەرمەگا بە بۆنەی جەژنی لە دایك بونیەوە ·

رەزاشـــوان

کردوویە بە کوردی

شـــــێرزاد ئەرکـــــەکانی قوتابخانەی لە مالەوە بە باندان بـــــە بوختی دەنووسییەوە ·رۆژێکیان باندانەکەی پڕکرد ، پەنجەکانی مەرەکـــەباوی بون کە دایکی بەم شێوەیە بینی ، پێیووت : ــ رۆلە پێش ئەوەی بۆ قوتابخانە بچیت ، دەستو پەنجەکانت پاك بـــە ئـــاو وسابوون پاكژبکـــەرەوە ، بـــا مەرەکەبەکەی لێ بێتەوە ·

بەلام شێرزاد گوێی بـــەقسەکەی دایکی نەدا ، بەلکـــو هـــــەر بـــــە دەستەسرەکەی پەنجـــــەکانی سرییـــــەوە ، دەستەسرەکەشی بووە مەرەکەبەوەو نایەوە گیرفانی ·

شێرزاد چوو بۆ قوتابخانە ،رۆژێکی زۆر گەرم بوو ، لـــە رێگادا تەواو ئارەقی کردبوو ،دەســـتەسرەکەی دەرهێنـــاو ئارەقەکەی دەموچاوی پێسریـــیەوە ، هەر کـــە قوتابییەکان چاویان پێ کـــەوت ، دەوریان داو ، دایانە قاقای پێکەنینو گالتەیان پێکرد ، بەلام شێرزادهیچی لـــە خۆی شك نەدەبردو نەیدەزانی بۆ پێیپێدەکەنن !ئـــەوانیش تا دەهـــات زیاتر بەکولتر پێدەکەنین · شێرزادزۆر گرژ بوو،چونکە تا ئەو کاتە گالتەی وایان پێنەکردووە ، بەسەرسورمانێکەوە لـــە قوتابییەکانی پرسی :

ــ بۆ پێدەکەننو گالتـــەم پێدەکەن ··؟! خـــۆ شاخـم لێ نەڕواوە ·· ؟؟

هاورێیەکی تێیگەیاند کـــەدەموچاوی مەرەکەباوی بوە هەر دەلێی لە خومخانە هاتووەتـــەدەرەوە ، هەچی کەسێ ئـــەم دەموچـــاوە ببینێ پێکـــەنینیدێ گرێت ·

شێرزاد تێگەییشت ، کـــەئەمە پەنی دەستەسرە مەرەکەباوییەکەیەتی ، خۆ ئەگـــەر گوێڕایەلی دایکی بکردایە وای بەسەر نەدەهات · زوو رای کرد بۆ لای ئاوشۆرەکەوە ·

گۆشـــەی منـــدالان ٥٥

ئەم هاورێیە بناسە

ــ رەشید مستەفا ــ

ــ تەمەنی چواردە سالانە ·

ــ ئارەزوی کۆ کردنـــەوەی وێنـــەی شـــاعیرو ناودارانی کوردی هەیە ·

ــ حەز لـــە یاری وەرزشو خوێندنەوە ئەکا ·

ــ هیوای وایە دوا رۆژ ببێ بە مامۆستا ·

ــ حەز لەو منالانە ناکا کـــە « زۆربلێی »یان کردوە بە خو !

چیرۆکی گۆشە

گالتەی پێ دەکەن

دەنگ دانەوەی وتارەکەی سەرۆك بەکر لە دەزگاکانی ڕاگەیاندنی عەرەبو جیهاند

پایتەختەکان : ئا٠د٠ع :ـ

ئاژانسەکانی دەنگوباسو ئیستگەی ڕادیۆو تەلەفزیۆنو ڕوژنامەکانی عەرەبو بێگانە هەواڵی بەیەکجاری دەست گرتنی عیراق بە سەر سامانی نەوتدا کە سەرۆك احمد حسن بەکر

بروانە ل ـ١٠ـ

هاوکاری

التضامن

ڕۆژنامەیەکی هەفتانەی گشتییە
لە دەزگای هاوکاریچاپو بلاوکردنەوەی کوردیدەردەچێ
لە « دار الحرية »چاپ دەکرێ
وزارة الاعلام
دار التضامن للطباعة والنشر الكردية
بغداد ـ شارع الجمهورية ـ ساحة الخلاني
تلفون (٦٨٣١١ ، ٦٨٣١٢ ، ٦٨٣١٣)

HAWKARI, TEL 68311, 68312, 68313

ساڵی ١٩٧٠ دامەزراوە ژمارە (٢٩٦) ١٢-١٢-١٩٧٥ « ١٢ » لاپەرە « ٢٥ » فلس

وتارێکی مێژوویی سەرۆکی فەرماندە

میللی کردنی پاشماوەی بەشەکانی بێگانە لە کۆمپانیای نەوتی بەسرە

چەسپاندنی تەواوی دەستەڵاتی نیشتمانی بەسەر سامانی نەوت دا

• سامانی نەوت بەیەکجاری کەوتەوە دەست دەوڵەتی عیراق •

• جەماوەری گەل بە پارتیو ڕێکخراوە نیشتمانیەکانیەوە پشتگیری ئەم بڕیارەی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش ئەکەن •

* * *

ئێوارەی ٨-١٢ سەرۆکی فەرماندە بەڕێز احمد حسن بکر لە ئیستگەی ڕادیوو تەلەفزیونی بەغداوموسلو بەسرەو کەرکوکو موسەناوتارێکی گرنگی ئاراستەی هاووڵاتی یانو جەماوەری نەتەوەی عەرەب کرد تیایدابڕیاری میللی کردنی بەشی بێگانەکان کەماوەتەوە لەکۆمپانیای نەوتی بەسرەی ڕاگەیاند •

سەرکۆمار باسی ئەو مەترسییانەی کرد کە هەڕەشە لە نەتەوەی عەرەب ئەکەنو ساغی کردەوە کە حیزبی بەعسی سوشیالیستی عەرەب لەعیراق بڕوای بە توانای جەماوەری عەرەب هەیە بۆ بەربەرەکانی کردنی ئیمپریالیزمو زایۆنیزمو دەستخستنەوەی خاکی عەرەبی فەلەستینو هەنگاونان لەسەر ڕێگای پێشکەوتنو یەکگرتن ٠٠ هەروەها سەرکۆمار وتی :

ئەو نەخشەو پیلانانەی دەوری نەتەوەی عەرەبیان داوە ئەنجامی ئەو هەڵوێستە چەوتانەن کە چەند جارێك حیزبو شوڕش داوای کوڕینیو چاککردنی کردوون •

• ئنجا سەرکۆمار داوای لە برایانی عەرەبی مەراکیشو جەزایرو مۆریتانیا کرد کە بەکیانی برایانەو هاوکاری چارەی کێشەی بیابانەکە بکەن ٠ ئەمەش تەواوی وتارەکەی سەرۆکە :

بە ناوی خوای بەخشندەو میهرەبان
گەلی مەزن
جەماوەری مەزنی نەتەوەی عەرەب

حیزبە تێکوشەرەکەتان ٠٠ حیزبی بەعسی سوشیالیستی عەرەبو شۆڕشە دلسۆزەکەتان شۆڕشی ١٧ی تەمووز ٠٠ هەروەکو لەسەرەتادا بەڵێنیان دانێو هەروەکو لە ڕەوتە سەرکەوتووەکەیاندا دەرکەوت بەرپرسیاری یەکی مێژوویییان کەوتۆتە ئەستۆ بۆ ساغ

بروانە ل ـ٦ـ

بە بۆنەی بڕیاری مێژووی میللی کردنی نەوتی بەسرەوە

هەنگاوێکی گەورەو دەسکەوتێکی مەزنتر

جارێکی تر هەڤاڵی تێکوشەر احمد حسن البکر ، بەناوی گەلی تێکوشەری عیراقەوەو بەناوی نەتەوەی عەرەبەوە مژدەی سەرکەوتنێکی مەزنی تری ڕاگەیاندو ئەم مژدەیەش خرایە سەر خەرمانی ئەو سەرکەوتنانەی کە سەرکردایەتی شورش هەر لە سەرەتای بەرپابونی شۆڕشی ١٧ی تەموزی پیرۆزەوە بەدی هێناون •

عیراقی شورش دوا قەلای کومپانیە مۆنۆپولیەکانی هەلتەکاندو وڵاتی لە چنگی خوێناویان ڕزگار کرد ، لە دەست دەستی پیسیان و پیلانە گڵاوەکانی خۆیانو ئیمپریالیزمی ئاغایان ، کە بەم هەنگاوە مەزنەش ، سەربەخۆیی سیاسی پێکەوە شان بەشانی سەربەخۆیی ئابوری بەمەبەستی زامن کردنی پاشەڕۆژی بەختیاری گەل لەپێك هێنانی کۆمەڵێکی پێشکەوتوی یەکگرتودا پتەو تر بێ •

هەڤاڵی سەرکردە ، لە وتارە مێژوویەکەیدا ئەو ڕاستییە شی سەلماندەوە ، کە ڕێگای ڕزگاریو سەربەخۆی تەواوی نەتەوەی عەرەب ، ڕێگای تێکوشانی درێژخایەنی بەردەوام نەسرەوتی کۆڵنەدە

بروانە ل ـ ٧

قانونی میللی کردنی کاری

کۆمپانیای سنووورداری نەوتی بەسرە

ئەنجومەنی سەرکردایەتیی شۆڕش قانوونی میللی کردنی کاری کومپانیای سنوورداری نەوتی بەسرەی دەرکرد • ئەمەش تێکستی قانوونەکەیە :

بە ناوی گەلەوە
ئەنجومەنی سەرکردایەتیی شۆڕش

بە پێی حوکمی بڕگەی (أ)ی بەندی (٤٢)ی دەستووری وەختی ، ئەنجومەنی سەرکردایەتیی شۆڕش لە کۆبوونەوەی ڕۆژی ٨-١٢-١٩٧٥یدا بڕیاری دەرکردنی ئەم قانوونەی دا کە قانوونی میللی کردنی کاری کومپانیای سنووورداری نەوتی بەسرەیە :

بەندی یەکەم :

هەموو بەشە بلاوەکانی کاری کومپانیای سنووورداری نەوتی بەسرە لە کۆماری عیراقدا ، کە قانوونی نەوت میللی کردنی ژمارە ٧٠و ژمارە ٩٠و ژمارە ١٠١ی ساڵی ١٩٧٣ نەیگرتووەتەوە ، میللی ئەکرێنو دارایی هەموو مافوماڵو ئەو شتانەی لە عیراقدانو پەیوەندیان بەو کارانەوە هەیە ، ئەبێ بە هی دەوڵەت ، تەنانەت بە بەندەری قوولو دەستگاو ساختمانەکانی هێنانە بەرهەمو نەوت ناردنە دەرەوەو خانووبەرەو شتو مەكو بەڵگەو زانیاریشەوە ، خواه هی کومپانیای سنووورداری نەوتی بەسرە بێ یا هی هەر کامی تر بێ لەو کومپانیانەی تیا بەشدرانو بەشەکانیان خۆماڵی کراوە ، یا هی هەر کومپانییەك یا کەسێکی حوکومەتی بێ کە هی ئەو کومپانیانە بێ کە ناویان هێنرا •

بەندی دووهەم :

بەرامبەر بە هەموو ماڵو مافو شتومەکەی بەپێی بەندی یەکەم ئەگەڕێنەوە بۆ دەوڵەت ، دەوڵەت ، بەپێی ئەم بنچینانەی خوارەوە ، بریتی ئەدا :

أ ـ قیمەتی ئەو ماڵو مافو شتومەکانە بەپێی پوختەی قیمەتی ناو دەفتەریان دائەنرێو ، پارەی بژاردنەوەکەش بەگوێرەی ئەوە دیاری ئەکرێ •

ب ـ چی لەسەر کومپانیەکان پێویستە بیدەن ، بەرابەر بە خەرجو باجو پارەی تەواوکەری بەشی نەدراوی عیراقو کرێو ئەو داوایانەی عیراق هەیەتی بەسەر ئەو کومپانیانەوەو هەر بارەیەکی تر کە حوکوومەتی عیراق بەسەر ئەو کومپانیانەوە

یا بەسەر سازمانەکانیانەوەی هەبێ ، یا هەر لایەکی تری ناوخۆیی عیراق بەسەریانیاـ نەوەی هەبێ ، هەمووی لەو پارەیە دائەشکێنرێ •

ج ـ دەوڵەتی عیراق بەرپرس نییە بەرابەر بە هەر شتێك کە کومپانیای سنوور داری نەوتی بەسرە یا بەشدارەکانی لە ئەستۆیان گرتبێ ، یا قەرزێ کە لەسەریان بێو پەیوەندی بە کارە میللی کراوەکانەوە هەبێ ، ئەوەندەی نەبێ کە بەپێی ئەم قانوونە گەڕاوەتەوە بۆ دەوڵەت •

بەندی سێهەم :

ئەم قانوونە کار ناکاتە سەر هەر مافو هەڵاوێردەییو داوایەك کە دەوڵەت هەیبێ بەسەر کومپانیای سنوور داری نەوتی بەسرەو بەشدارەکانیەوە ، کە بەهۆی ئەنجامی ماڵی هەر جۆرە کردارێکەوە پەیدا ببێ ، خوا جێبەجێ کرابێ یا لە هەر کام لە وڵاتەکانی ئەم ناوچەیەدا بەسەر کومپانیاکانی نەوتا جێبەجێ بکرێ کە لەو وڵاتانەدا ئیش ئەکەن ، هەروەها بەشـ بەحاڵی ماوەی پێش حوکمـ ڕەوایی ئەم قانوونەشەوە •

بەندی چوارەم :

دارایی هەموو ئەو ماڵو مافو شتو مەکانەی کە بەپێی ئەم قانوونە بوون بە هی دەوڵەتی عیراق ، ئەگەڕێتەوە بۆ کومپانیای نیشتمانیی نەوت • هەروەها بەرپرسیو بەڕێوەبردنی هەموو ئەو کارە نەوتییانەی کە کومپانیای سنووورداری نەوتی بەسرە کردوویەتی لەو ناوچانەدا کە بۆی تەرخان کرابوو بەر لە دەرچوونی ئەم قانوونە ، ئەگەڕێتەوە بۆ کومپانیای نیشتمانیی نەوت •

بەندی پێنجەم :

تەنها دادگای عیراقیو بەپێی ئەو قانوونانەی لە عیراقدا ڕەوان ، مافی تەماشا کردنی هەر هەراو ناکۆکییەکی هەیە لەباری جێبەجێ کردنی ئەم قانوونەوە پەیدا ببێ •

بەندی شەشەم :

هەر پەیمانو پرۆژەو کارێ کە کومپانیای سنووورداری نەوتی بەسرە لەگەڵ لایەکی سێهەمدا بەستبێتیو پەیوەندی بەو کارانەوە هەبێ کە بەپێی ئەم قانوونە میللی کراون ، جێبەجێ ئەکرێن • کومپانیای نیشتمانیی نەوتی عیراق لەم پەیمانو پرۆژەو کارانەدا جێگەی کومپانیای سنووورداری نەوتی بەسر ئەگرێتەوە ، ئەوەندەی کە پێویست بێ بۆ جێبەجێ کردنی ئامانجەکانی ئەم قانوونەو بەگوێرەی ئەوەی کە کومپانیای نیشتمانیی نەوتی عیراق بڕیاری ئەدا بەنیازی مسۆگەر کردنی ڕۆیشتنی ئیشو کار بە باشی •

بەندی حەوتەم :

کاربەدەستو مووچەخۆرو کرێکارەکانی کومپانیای سنووورداری نەوتی بەسرە لە عیراقا ، لەسەر ئیشو کاری خۆیان بەردەوام ئەبن بەپێی بەجێهاتنی ئەم قانوونە بۆ ئیش کردن لای کومپانیای نیشتمانیی نەوتی عیراق •

لەمەوپاشیش بڕیارێك دەرئەچێ لەبارەی ئەو سیستێمی خزمەتەوە کە بەسەریاندا جێبەجێ ئەکرێ •

بروانە ل ـ ٨

بەر لە بڵاوکردنەوەی بڕیارەکە چەند کۆبوونەوەیەکی گرنگ بەسترا

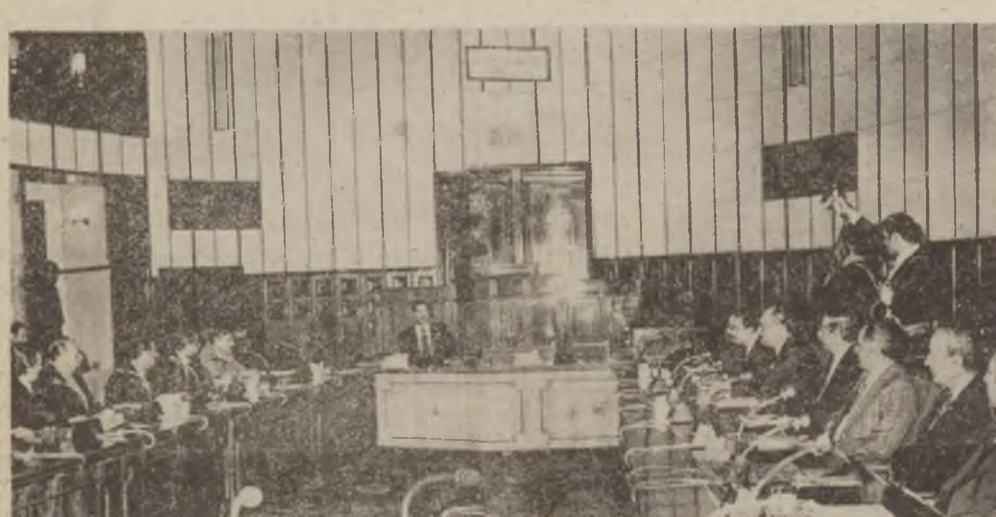

• کوبوونەوەی هەردوو سەرکردایەتی نەتەوەییو قوتری حیزبی بەعسی •

• کۆبونەوەی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش بەسەرۆکایەتی سەروك بەکر •

• کۆبونەوەی تێکەڵی ئەنجومەنی وەزیرانو لیژنەی باڵای بەرە بەسەرۆکایەتی مامۆستا صدام حسین •

ڕۆژی یەکشەممەی ڕابوردوو هەردوو سەرکردایەتی نەتەوەییو قوتری حیزبی بەعسی سۆشیالستی عەرەب کۆبونەوەیەکی فراوانیان بەست ، لە سەعات ٩ی بەیانی ڕۆژی دوو شەممەدا ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش بەسەرۆکایەتی بەڕێز احمد حسن البکر سەرۆکی ئەنجومەنی سەرۆك کۆمارو لە وکۆبونەوەیەدا بڕیاری تایبەتی میللی کردنی بەشەکانی تری بێگانە لە کۆمپانیای نەوتی بەسرە درا •

دیسان لە سەعات ـ١١ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی دوو شەممەدا کۆبونەوەیەکی تێکەڵی ئەنجومەنی وەزیرانو لیژنەی باڵای بەرەی نیشتمانیو نەتەوەیی پێشکەوتوخواز بەستراو مامۆستا صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش سەرۆکایەتی کۆبونەوەکەی کردو باسی بڕیارە گرنگەی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش کرا •

تەواوبونی سەردانەکەی مامۆستا صدام حسین بۆ جەزایر

هەڤاڵ صدامو سەرۆك بومیدێن باسی پەیوەندی دووقۆڵیو دۆخی ناوچەی عەرەبیان کردووە

ڕۆژی ١٠-١٢ وتووێژیدوو قۆڵی نێوان کۆماری عیراقو جەزایر کۆتایی هات٠٠وە لەو وتووێژانەدا هەڤاڵصدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شورشو سەرۆك بومیدین سەرکۆماری جەزایر باسی پەیوەندی دوو قۆڵیو دۆخی

بروانە ل ٢١

Institut Kurde de Paris

هاوكاری

جیهانی ئەمڕۆ

ژمارە (٢٩٦) ١٢-١٢-١٩٧٥

تیشك

– دلێر –

كاتێـك پارتی بەعـسی سوشیالیستی عەرەب سـەر- كردایەتی كردنی خەباتی گـەلی گـرتە ئەستۆو سەركەوتنـە گەورەكەی لـە ١٧ی تەموز بەدەست هێنـا ، ڕێگایـەكی فراوانی لە بەردەم بەدەسـت هێنـانی دەسكەوتی گـەورە كردەوە لـە هەموو مەیانەكانی سیاسی و ئابوری و كۆمەلایەتی و لەهەرسێ بواری نیشـتمانی و نەتەوەیی و جیهانیدا •

ئەو دەسكەوتانەی لەوڵاتدا بەدی هێنران لـە بنچینـەدا ئەنجامی هەڵوێسـتە بیروبا- وەرییە مرۆڤ پەروەرییەكانی پارتی بەعـسی سوشیالیستی عەرەبن جا بۆیـە هەموویان سروشتی قوولی شۆڕشگێڕانەو بنجی‌یان هەیە •

خۆ ئەگەر پتر سەرنج لـەو دەسكەوتانە بدەین ئەوا بۆمان دەرئەكەوێ كـە لـە سنوری دەسـكەوتی ئاسـایی تێیان پـەڕاندووەو زەبرو زیـانی گەورەیان بـە ئیمپریالیزم و ستراتیجـەكانی بەرژەوەندی و نەخشەو پرۆژەكانی گەیاندووە •

دامەزراندنی حوكمێكی گەلی نەتـەوەیی دیموكـراتی سوشیالیستی لـە عیراقدا زەبرێكی گرانە لـە هەموو دام ودەزگایـەكانی ئیمپریالیزم و كۆنەپەرست و زایۆنیزم ئەسرە- وێنرێ • چونكە ئەم حوكمـە دەرگای بۆ جەماوەری گـەل خستە سەرگازی پشت بـۆ ئـەوەی بتوانێ بەرپرسیاری و ئـەركی سەرشانی خـۆی جێبەجێ بكات • هەروەها میللی كـردنی كاروباری كۆمپانیای نـەوتی عیـراق ئەنجامێكی گەورەی دایەدەست بۆ خزمەتی بەرژەوەندی شورش و سەربە- خۆیی سیاسی و ئابوری وڵاتی جێگیرتر كردو بـەردی بناغەی پاراستنی گەشەكردنی نەتەوەیی دانا •• جگە لە مانەش شورش چەندین دەسكەوتی تری لـە مەیانی عەرەبدا دایە دەسـتو (نەوتی وەكـو چـەك دژی ئیمپریالیزم و زایۆنیـزم) بەكارهێنا •

چارەسەر كردنی كێشـەی كـورد ، چارەسەركـردنی ئاشتی و دیموكراتی یانە بەپێی ناوەرۆكی بەیاننامەی یانزەی ئازار دەسكەوتێكی تری یەكێتی نیشتمانی‌یە ، وە دامـەزراندنی بەرەی نیشتمانی و نەتـەوەیی پێشكەوتنخـواز ئاسـۆیەكی فراوانی لە بەردەم پەرەسەندنی پەیوەندی نیشتمانیدا كردەوە • لە بواری نەتەوەییشدا شورش سیاسـەتێكی نەتەوایـەتی گرتەبەرو چەندین دەسكەوتی بۆ بـەرەوپێش چـوونی ڕەوتی شورشی عەرەب دابین كرد بـە تایبەتی بـۆ كێشە ناوەندی- یەكەی كێشەی فەلەستین •

لە مەیانی نێو دەوڵەتانیش ، عێـراق ڕەوتێكی پێشكەوتن- خوازی دژی بـە ئیمپریالیزم و فاشـیزمی پەیڕەو كردوەو پشتگیری گـەلانی جیهـانی كردوە لـە پێناو سەربەخۆیی- یاندا • وە عیراقیشی كردوە بە پێگەیەكی خەبات و مەڵبەندێكی گرنگی تیشـك پژێنـی شورشگێرانە •

هـەر لەبەر ئەمانەش كـە عیراق لەبـەر چاو خەباتكاران بووە بـە قەلایەكی بـەهێزی سەربەستی و تێكۆشان دژی ئیمپریالیزم و فاشیزم و دەست درێژی كردن •

بیلانەكانی نەخشەی خۆبەدەستەوەدان

– دلشاد –

لەم دوواییەدا ،ئیمپریالیزم و زایۆنستەكان بە یارمـەتی بەكرێ گیراوەكانیان لـە ناوچەی عەرەبیدا بۆ چەسپاندنی زایۆنی و لەناو بردنی مافـە ڕەواكانی گەلی عـەرەب لـە فەلەستین و ئاوارە كردنیـان بە سەر وڵاتانی دەوروپشـتا كەوتونەتە جموجوڵ ، هەر لەم كاتەشدا هێزی داگیركـەری زایۆنی ناوچـەی زوورو و خوارووی لوبنانی بۆمبا بـاران كـردووەو هێزەكـانی لە سەرانسەری سنووری لوبناندا كۆكردۆتەوە كە ئەمەش بۆتـە هۆی دروست كردنی وەزعێكی نارەواو ئاڵۆز لە ناو لوبنانـدا جووڵانـەوەی حیزبی كەتائیبی بەكرێ گیراویش بەردەوامـە لەكاروباری نارەوای خـۆی •

لە لایەكی تریشەوە ڕیژێمـی بەكرێ گیراوی سوریا بڕیاری داوە بە ماوەی مانـەوەی هێزەكانی ئاسایشی جیهـان تا شەش مانگی تر لە ناوچـەی جۆلاندا درێژبكاتەوە كە ئەبێتە هۆی بەهێزكـردنی بوونی زایۆنی لە ناوچەكە •

ئیرەوە ، كۆبوونـەوەی سەرۆكی ڕیژێمی سوریا (حافظ الاسد) لە گەڵ سەركردەكانی حیزبی كەتائیبی بەكرێ گیراو ئەوە ئەگەیەنێ كـە هـەردولا بارچەیەكن بۆ جێبەجێ كردنی بیلانەكانی ئیمپریالیزم و ڕوونی ئەكاتەوە كەوا ڕیژێمی سـوریا هیچ مافێـكی بـە سـەر بزووتنەوەی ڕزگاری خوازانەی گەلی عەرەبەوە نی‌یەو هەرچـی پروپاگەندەو درۆو دەلەسـە بلاو ئەكاتەوە تەنیا قسـەیە بەڵكو لە ڕاستیدا هەمیشـە ملی كەچ كردووە بەرامبـەر فەرمانەكانی ئیمپریالیزمەكـان و ئەو هەراو هوریایەی دەربارەی ڕێكەوتنەكەی سینا زۆر دوورە لە ڕاستی‌یەوەو ئەیەوێ بـەم غـەلبەغەلبە دەم‌وچاوی خـۆی بشارێتەوە • هەر ئەمەشـە بۆتـە هۆی وەستانی ڕژێمـی سوری دژی سیاسـەتی پێشكەوتنخوازانەی گـەلی عیراق و هەمیشە هاوكاری لـە گەڵ هێزە بەمێـ...ـی و كۆنەپەرستەكاندا ئەكات بـۆ شلەژاندنی كاروانی نیشتمانی و ئەم هاوكاری یە شێوەیەكـی تایبەتی وەرگرتبوو لە گـەڵ

دەستەی بەكرێ گیراوا ، بـەلام چالاكی هێزی شـۆڕش بووە هۆی تووانەوەی یاخی بووەكان و دوواییش هەموو ئومێـدێكی ڕژێمی ناوبراوی برد بە ڕەفز كردنی هەر چارەسەرێـكی خۆبەدەستەوەدەرانە •

جەماوەری گەلی عەرەب بـە تێكڕای ئاگاداری ئەو سیاسەتە هەن كە ئیمپریالیزمەكـان و ڕژێمی سوریاو پارتی كەتائیبی بەكرێ گیراویان بۆ ئامـادە كردوە بۆ ئەوەی لوبنان بكرێتە دووبەشەوە بەلام ئیرادەی گەلی عەرەب گەورەترە لە لێكدانەوەو بۆچوونی هێزەكانی ئیمپریالیزم و هەر ڕژێمێكی بەكرێ گیراو و خۆری خەبات بە زووتـرین كات مۆمی چلكـن و بازرگانی ئەسووتێنێ •

كۆنگرەی « دژی فاشیزم » سیاسـەتی قەوارەی زایۆنیستەكان ریسوائەكا

باتنا : ئا•د•ع :

ڕۆژی ٧–١٢ كۆنگـرەی جیهانی دژی فاشیزم كە لـەباتنا هەرێمی بیهاری هیندستان گیرابوو كاروبارەكەی تـەواوبوو ، وە خۆپێشـاندانێكی ڕێكخست كە نزیكەی ملیونێك خەڵك تیایدا بەشدار بو •

كۆنگرە چـەند بڕیارێكی دەركردوە تیـایدا پشتگیری سـیاسەتی وڵاتـانی تـازە پێ گەیشتو ئەكـات و نارەزایی دژی ئەمەریكـاو سیاسـەتی زایونیزمی دوژمن دەرئەبڕێ • ئەندامانی كونگرە پشتگیری سیاسـەتی خـاتو ئەندیراگاندی‌یان كردوە •

هەروەها بڕیار درا كـە سیاسەتە ڕەگەزپەرستی‌یەكەی دەوڵەتۆكەی زایونیزم تاوانبـار بكرێ كـە دژی هاووڵاتی‌یانی عەرەب گرتویەتیە بەرو نارەزایی دەربـڕا دژی هەڵویسـتی ئەمەریكاو ئیمپریالیزمی جیهان كـە پشتگیری زایونیستەكان ئەكات • ئنجا داوایان كرد كە هێزی زایونیستەكان لەخـاكی زەوت كـراوی عـەرەبدا بكشێتەوەو دەستەبەری مافـی گەلی عەرەبی فەلەستین بكرێت •

هەروەها بەشـدار بووانی كۆنگرە ڕایانگەیاند كە ئـەو سیاسەتەی دەوڵەتۆكە دەسـت درێژی كەرەكەی زایونیستەكان دژی هاووڵاتی‌یانی عـەرەب و وڵاتانی عەرەب ئەیگرێتە بـەرو ئـەو یارمـەتی‌یەی بـەردەوام لەئەمەریكاوە وەری ئەگـرێ هەرەشە لەئاشتی و ئاسایشـی ناوچەكە ئەكات •

لەلایەكی ترەوە لەكۆنگرەكـەدا بەتوندی نارەزایی دژی ئـەو هێرشانە دەر برا كـە فرۆكـەكانی زایونیسـت كردویانەتە سـەر خوارووی لوبنـان و دەواری فەلەستینی یەكان •

نوێنەری ڕێكخراوی ڕزگاری خوازی فەلەسـتین لە تۆكیوو ڕۆما

هەفتەی ڕابوردو بەرەسـمی لەتوكیووە بلاو كرایەوە كـە حكومـەتی ژاپۆن ڕازی بوە ،بارەگایـەك بـۆ نوێنـەری ڕێكخـراوی ڕزگاریخـوازی فەلەستین لـەوێ بكرێتەوە • دیسان فاروق قدومی سەرۆكی دەزگای سـیاسی ڕێكخراوی ڕزگاریخواز لەدوای سەردانـەكەی بۆ ئیتالیا بلاوی كـردەوە كە حكومەتی ئیتالیا موافەقەتی لەسەر پێشنیارەكەی ڕێكخـراو كردوە • بۆ دانانی نوێنەرێكی هەمیشەیی لە ڕۆما •

تەكنیكی یەكانی ئەمەریكا جێگای دانانی دەزگاكانیان لـە سینادەست نیشان كـرد

قاهرە : ئا•د•ف :

وەفـدێكی تەكنیكی یەكانی ئەمەریكـا بەسـەرۆكایـەتی نیكـولای تورن لـەوەزارەتی دەرەوە سەریان لە ناوچـەی سینادا بۆ دەست‌نیشان كردنی ئـەو جێگایانـەی دەزگاكانی چـاودێری ئەمـەریكـایان لێ دائەمەزرێت •

وەفـدەكە لـە چونیـەتی حەواندنەوەی دوو سەد ئەندامی لەشكری ئەمەریكا ئەكۆڵێتـەوەلەناوچەكە لەگـەڵ دابین كردنی خـانوو خۆراك و كەرەسـەی پیویستی ئـەوانەی دەزگاكان بەڕێوە ئەبەن • هەروەهـاوەفدەكە چاوی بـە جەنەڕاڵ (لیلی ستراند) فـەرماندەی هێـزی ئاسایشی دەوڵـەتان كەوتوە لەبەری سینا • بڕیـاروایە ئـەم وەفدە دەربارەی ئەركەكەی ڕاپۆرتێك پێشكەش بـە كاربەدەسـتانی واشنتۆن بكات •

شورشگێڕانی عومان بنكەكانی دوژمن تۆپ باران ئەكەن

عەدەن • ئا•د•ع :

تۆپەكـانی شـۆڕشگێڕانی عومـان بنكەكانی دوژمـن و هێزەكانی بێگانەیان لە سەرووی ناوچـەی (صرفیت) كوللە باران كـردوەو ١٢ كـەسی هێزەكانی بێگانـەو بەكـرێ گیراوەكانیان پێكاوە •

نوێنەری بەرەی ڕزگـاری عومـان لـە لەعەدەنەوە ڕای گەیاند كە لە ئەنجامی ئـەو بوردومانەدا پێنج بنكەی دوژمن هەڵتەكێنراوە •

كۆنـگرەی بەرزی وڵاتـە سەرمایەدارەكان چی ئەگەیەنێ؟

وڵاتە خـاوەن پیشەسازی- یەكانی ڕۆژئاوا هەموو هـەوڵ و تەقەللایەكیان خستۆتە كار بـۆیەكخسـتنی هەڵویسـتیان بەرامبەر بەدیاردە ئابوورییەكانی نێـو دەوڵەتان و ئـە ڕووداوانەی لە سەر شانۆدا ڕوبـە ڕوو دەرئەكەون • ئـەم تەقەللایەشیان لـە دوو خاڵەوەجێگیر ئەبێ كە ئەمانەن :-

یەكەم :-

ڕێككەوتن لـە سـەرسیاسەتێكی ناوكۆیی دەربارەی ئەو وتوویژەی كە ناچار ئەبێ لەگەڵ وڵاتانی تردا بیكـەن هەروەكو دوور نیە لە (كۆنگرەی هاوكـاری ئـابوری نێـو دەوڵەتان)ی ئایندەدا ڕوو بدات•

دووەم :-

دروست كردنی زەمینـەو زروفی كاركردنە سـەر وڵاتانی بەرهەم هێنەری نەوت و وڵاتانی تازە پێ گەیشتوو هەوڵ دان بۆ ئەوەی وڵاتانی تازە پێ گەیشتوو بەگژ وڵاتانی بەرهەم هێنـەری نەوتدا بكەن هەروەكو لەكۆتایی سالی ١٩٧٣ تا وەكو ئێستاو لە كاتی دەسكاری كردنی نرخی نەوتدا ڕوویداوە • بەرامبـەر بەم ڕاستی یانە ، ئەتوانین بڵێین كـە كۆنگرەی بەرزی چـەند وڵاتێكی پیشەسازی ئەوروپا بۆ زۆرە ملێ كردنە لە وڵاتانی تازە پێ گەیشتوو ، خۆ هەرچـەندە پروپاگانته بلاو ئەكرێتەوە كـە گوایە ئەم كۆنگرەیە تەنیا بۆ وتوویژ كردن و ئالوگۆر كردنی باری سەرنجە نەك بۆ بڕیاردان بەلام ئەم قسانە تەنیا بە فریو بردنی خەڵكی‌یەو فری بە سەرراستی‌یەوە نیە ! چونكە لـەم ڕۆژانەدا ڕۆژنامـەی نیویورك تایمس نووسیبوی :

ئەم كۆنگرەو ئامانجـەكانی زیاتر سیاسین نەك ئابوری وە چاوەڕوانی ئەوە ناكرێت كە لەم كۆنگرەیەدا چـەند بڕیارێك بدرێت یاخـود گیروگرفتەكانی جیهان چارەسەر بكرێن ••• دوریش نیە كە ڕۆژنامەكە لەوقسەیەی مەبەستی لە گیرو- گرفتی وزە بێت ••• لە لایەكی تریشەوە سەرۆكی فەرەنسـا دیستان وتی : هەر چەندە دوورنیە ئەم كۆنگرەیە ئەنجامی لـە باری ببێ بەلام بـەبێ بەشداربوونی وڵاتانی تازە پێ گەیشتو مەحـالە بتـوانێ بڕیارێكی بایـەخ‌دار دەربـارەی وزەو كەرەسەی خاو بدات !

هەر چونێك بێت هـەموشتێك ئەوە ساغ ئەكەنەوە كە ئەم كۆنگرەیە یەكخسـتنی هەڵوێسـتە بۆ ڕوو بە ڕوو بـوونی وڵاتـانی تازەپێ گەیشتوو چارەسەر كـردنی ناكۆكی نێوان وڵاتانی ڕۆژئاوای ئەوروپا بە تایبەتی ئەو ناتـە- واوەیەی لـە نێوان فەرەنساو ئەمەریكادا هـەیە لە مەیانی بارەی نێو دەوڵەتاندا لە گـەڵ ئـەو تەقەللایەی ئەمەریكـا ئەیدات و بە دڵی فەرەنسا نیـەدەربارەی بـە هێز كـردنی كارتێلی وڵاتـە سەرمایەدارەنەوت كڕەكان بۆ ئەوەی زۆرە ملێ لە وڵاتانی بەرهەم هێنەری نەوت بكەن ••

كەوابوو پیویسـتە وڵاتانی تازە پێ گەیشـتو پتر ڕیزیان یەكبخەن و تەقەللا پتر بدەن بۆبـە دەست هێنانی دەسكەوتی ترو لـە ڕیشەوە دەرهێنانی پەیوەندی ئابوری نایەكسان •

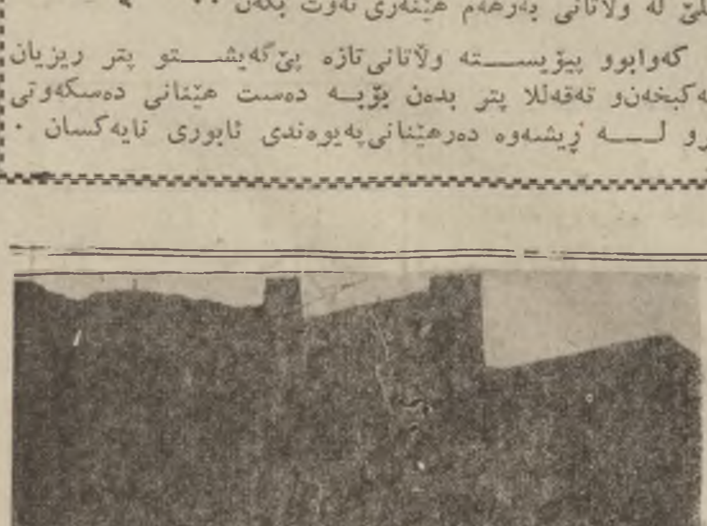

ئامانجی دەست تێوەردانی ئیمپریالیزم لە ئەنگۆلا

دەست تێوەردانی ڕاستەو- خۆی هێزەكانی بێگانە لـە كاروباری ناوخۆی دەوڵـەتی ساوای ئەنگولادا كە تازە سەر- بەخۆیی وەرگرتوە سـەرنجی هەمو كۆڕوكۆمەڵەو هێـزە پێشكەوتنخوازەكانی دنیا بۆ لای خۆی ڕاكێشاوە • بە تایبـەتی دوای ئەوەی كە حكومەتی سپی پیستە ڕەگـەز پەرستەكانی ئەفریقای خوارو پەردەی لـە سەر دەست تێوەردانی هێزە- كانی لە ئەنگۆلادا هەڵدایەوە •

حكومەتی تەنزانیا بە بەڵـە داوای لە ڕێكخراوی یەكێتـی ئەفریقا كردبوو كـە بۆ لێكۆڵینەوەی مەسەلەی دەسـت تێوەردانی ڕیژێمی ئەفریقـای خوارو لە كاروباری ئەنگۆلاداو پەلاماری ڕاستەوخۆی بۆ سـەر ئەو وڵاتە كۆببێتەوە •

ئەم داوایە لە كاتێكدا كراوە كە باری ئەم وڵاتە بە هـۆی دەست تێ وەردانی بێگانـەوە ئاڵۆز بوەو خەباتی بەرەی گەلی بۆ ڕزگاری ئەنگولا لە دژی هێزە دەستد درێژكەرەكانی سەر بە ڕیژێمی بریتوریاو بەكرێگیرا- وەكان و دوژمنانی یەكێتـی ئەنگولاو ڕزگاری ئەو وڵاتە لـە ژێر دەسەڵاتی ئیمپریالیـزم ، توندو تیژ بـوەو شـەڕێكی سەخت و خوێناوی لە دژی ئەوانە هەڵگیرساوە • ڕیژێمی خوارووی ئەفریقـا بە ڕێگای زەمینی و ئاسمانیدا لـە بنـكەی « گروتنوتنین »ەوە كە كەوتۆتە خوارووی هەرێمی نامیبیا چەك و تفاق و شتومەكی خواردەمەنی بۆ هێزەكانی دەنێرێ •

ئەمڕۆ ئیتر دەسـت تێوەردانی بێگانە لە ئەنگـۆلا بۆتە شتێكی ئاشـكراو دام و دەزگا ئیمپریالیستییەكان بـە ئاشكرا پشتیوانی لەو دەسـت تێوەردانە دەكەن • بەم جـۆرە توشەیەك لە نیازو ئامانجـەكانیان لە دەستدرێژی بۆ سـەر دەوڵەتێكی ساوا كە تازە لە ژێر دەسەڵاتی ئیمپریالیـزم ڕزگاری بوو دەخەنە ڕو •

ئیمپریالیستەكان دەیانەوێ بەو هـۆیەوە ڕیژێمی تازەی ئەنگۆلا لاواز بكەن و نەهێڵـن دام و دەزگا قانونی و كۆمەڵایـە- تیەكان سەقامگیر بكا • بـۆ ئەوەی ڕیژێمی تازە بكەوێتـە هەڵوێستێكی نالەبـارو نەتوانێ هیچ بەرنامەیەكی سـیاسی و ئابوری پێشكەوتنخـوازانە جێبەجێ بكاو بتوانێ زیان بـە سودو قازانجی ئیمپریالیـزم بگەیەنێ هێزە ئیمپریالیستییە- كان لەوە دەترسن كە ڕیژێمێكی شۆڕشگێرو دەوڵەتێكی ئازادو سەربەخۆ لـە نیوەی خوارووی قارەی ئەفریقا دا دروست بێ • چونكە بونی دەوڵەتێكی ئەوتـو مەترسی‌یەكی گەورەیە بـۆ قازانجی ئیمپریالیزم و ڕیژێمە ڕەگەز پەرستەكان پێك دێنێ كـە كەوتونە بە یەكا چونێكی سەخت لـە گەڵ جوڵانەوەی ڕزگاریخوازی نیشتمانی ئـەم قارەیە •

پشتگیری بیروڕای گشتی جیهانی و هێزە ڕزگاریخوازەكانی ئاسیاو ئەفریقاو ئەمریـكای لاتین لە ڕیژێمی پێشـكەو- تنخوازی ئەنگۆلاو پێشـكەش كردنی یارمەتی مادی و مانەوی بۆ گەلی ئەم وڵاتە بێ گومان ڕێگا لە ئیمپریالیزم دەگرێ كە لـەوە زیاتر دەست لـە كاروباری

بڕوانە ل -٨-

هێزەكانی ئەندۆنیسیا پایتەختی « تیمور »یان داگیركرد

سدنی : ئاژانسەكان :

بـەپێی ئـەو هەواڵانەی گەیشتون ڕۆژی ٧–١٢ هێـزی پەرەشوتی ئەندۆنیسیا لـە(دیلی) پایتەختی دوورگـەی تیمۆر هاتونـەتە خـوارەوەوشارەكەیان داگیر كردوە •

هەروەها پاپوری ئەندۆنیسیالەدەریاوە قەراخ شاری دیلی‌یان تۆپ باران كـردووە • ئادەم مالیـك وەزیری دەرەوەی ئەندۆنیسیا لە جاكارتا وتی : پایتەختی بەشی ڕۆژهـەڵاتی دوورگەی تیمـور كـەوتۆتەدەست هێزەكانی ئەندۆنیسیاو ئیستاكەش خەریكی پاك كردنـەوەی شارەكەن • دوای ئەمەش شارەكانی تر كە كەوتوونەتـەرۆژهـەڵاتی (دیلی) پـاك ئەكرێنەوە ئەو كاتە هـەڵ بۆگەلی تیمۆر دابین ئەكرێت كـە بخرێتە سەر ئەندۆنیسیا یاخودشتێكی تر بڕیار بدات كە خۆی ئەیەوێ •

لەلایەكی ترەوە هێـزەكانی بەرەی شورشی سەربەخۆكردنی بەشی ڕۆژهـەڵاتی تیمۆر دوای‌داگیركرانی (دیلی) بـەرەو ناوچە شاخاویەكان كشاونـەتـەوەو ڕایانگەیاندوە گەدوای هێرشی هێزەكانی ئەندۆنیسیابۆسەر ئەم‌شار • خەڵكی زۆر كوژراون و لەناوچوون •

ئەوەی شـایانی باسـەدانیشتوانی بەشی ڕۆژهـەڵاتی تیمۆر (٦٥٠) هەزار كەسـن و بەرەی شورشی سەربەخۆیی لە ٢٨ی مانگی ڕابوردو كۆمـاری دیموكراتی بـەشی ڕۆژهەڵاتی تیموری دامەزراند •

تێك شكاندنی چوار ئوتومبیلی دوژمـن

خـاكی زەوت كـراو :ئاژانسەكان :

شـەوی سێ شـەممەی ڕابوردوو لـە ناوچەی زووری خاكی زەوت كراو تەقینەوەیەكی بەهێز چوار ئوتومبیلی دوژمنی تێك شكاندوە • پولیسی دوژمن دانی بـەم ڕووداوەدا ناوەو وتویە لـە شاری « میگدال هالیمیك »دا بوە •

Institut kurde de Paris

لە ساڵی "٢٠٠٠"دا ژمارەی دانیشتوانی دنیا دەگاتە هەشت ملیار دکەس

ئەندامانی کۆمەڵگای مرۆڤایەتی هەمیشە ئەو ترس و ناڕەحەتی‌یەیان لە ویژدانی خۆیاندا هەست پێ کردوە کە چی بخۆن ؟ لە کوێی بێنن ؟ چۆنی ؟ دروست بکەن ؟

هەتا ساڵی ١٩٧٢ ئەمریکا بە پێخۆشیونی خۆی هەولی دەدا بەرهەمی کشتوکاڵی خۆی ئەوەندە بهێنێتە خوار کە نرخی شتومەکی خواردەمەنی لەبەر زۆر بوون لە بازاڕ دا نەیەتە خوار • بەڵام ئەمە بۆ سێ ساڵ دەچێ کە مەسەلەی زیاد بونی شتومەکی خواردەمەنی لە ناو دا نەماوەو نرخی شتومەکی خواردەمەنی هەفتە لە دوای هەفتە دەچێتە سەر • بێ بە بێی ئەم وەزعە قاتی و برسێتیش دەستی بە پەرە سەندن کردوەو ئێستا دنیا لە وەزعێك دایە کە دەکونجێ ئەمساڵ چوار سەد ملیون کەس لە ئاسیاو ئەفریقاو ئەمریکای لاتین بکەونە مەترسی قاتی و فرێو زۆریشیان لەبرسان بمرن • هیچ دوریش نیە کە ساڵی دواتر لەمساڵ خراپتر نەبێ •

ئێستا بزانین بۆچی وایە ؟ لە پلەی یەکەم دا هۆیەکی بنچینەیی ئەم وەزعە زیاد بونی ژمارەی دانیشتوانی زەوی‌یە • بەڵام بۆ چاری ئەم زیاد بونە لە ڕادە بەدەرەش دەتوانی چی بکەیت ؟

لە کاتێك دا بەشێکی زۆر لە لێ‌ڕسراوانی کاروباری ئایینی و ڕەوشت دژی ڕێکو پێك کردنی زاوو زێن (تحدید النسل) لێرەدا شتێك کە گومانی لێ ناکرێ کە هەو ساڵێ ٨٠ ملیون کەس لە دانیشتوانی سەرزەمین زیاد دەکات •

پەرەسەندن و دەبەختی :

ساڵی ١٨٣٠ بۆ یەکەم جار ژمارەی دانیشتوانی زەوی گەیشتە ملیاردێك و پاش سەدەیەك بو بە دوملیارد ، ٣٠ ساڵ دواتر خۆی گەیاندە سێ ملیاردو لە پازدە ساڵەکەی دوای‌دا لە چوار ملیاردیش تێ پەڕی • ئەم زیاد کردنە سەر سوڕمێنەرو ترسێنەرە ڕێگا نادات کە کەم بوونەوەی مردن (کە بەرهەمی پێشکەوتنی پزیشکی و تەندروستی‌یە)لە گەڵ کەم بونەوەی زاوو زێ ڕێك بخرێ • بەچەشنێك کە پسپۆڕو لێزانەکان پێش بینی دەکەن لە ساڵی ٢٠٠٠ دا ژمارەی دانیشتوانی دنیا دەگاتە هەشت ملیارد کەس• کەوابو ئەگەر لەم بیست و پێنج ساڵە دا هەولێکی کەم کردنەوەی زاوو زێ نەدرێ •لە چەرخی ٢١ دا مرۆڤ ناچار دەبێ باش ئەو هەمو جۆرە پێشکەوتنە لە گەڵ بێ نانی و برسێتی و تەنانەت لەبرسان مردن بەرەوڕوی ببێ ، چونکە ئیتر شتێکی دەست ناکەوێ بیخوات • ناڕێکی ئەم بارە ترسێنەرە زیاتر لەو وڵاتانەدا دێتە بەرچاو کە زیاد بوونی ژمارەی دانیشتوانیان خێراترە ئەگەر هەر بەم جۆرەی ئێستا بڕوات هیندوستان لە چەشنێکی دەساڵی تر دا ٢٠٧ ملیون کەسی لە ئێستا زیاتر دەبێ و بەنگلادیش کە ئێستا ٨٤ ملیونە دەبێتە ١٢٤ ملیون • وڵاتە تازە پێ گەیشتوەکان دەست کورتەکانە •

کەم بوونی شتی خواردەمەنی لە دەریاکان دا

ڕاوی شتی خواردەمەنی لە دەریاکانیش دا بەرە بەرە وەزعێکی پڕ لە ترس پەیدا دەکا ساڵی١٩٤٨بەرهەمی ڕاوی دەریای ١٩ میلیون تەن بو • کاتێك لە ساڵی ١٩٦٩ دا گەیشتە ٦٢ میلیون تەن • هەندێك کەسی خۆش باوەڕ دڵنیا بون کە دەریاکان سەرچاوەیەکی گەورەی شتی خواردەمەنین و لە ساڵەکانی ٧٠ و ٧١ دا دەگاتە ٧٠ میلیون تەن • کەچی لە ساڵی ١٩٧٢دا ڕادەی بەرهەمی ڕاوی دەریای ئەوەندە هاتە خوار کە لە ٦٦ میلیون تەنیش کەمتر بو • ئێستا هەمو کەس ترسی ئەوەی هەیە کە هەرگیز بەرهەمی ڕاوی دەریا لەوەزیاتر نەبێ • ئەمەش خەتای ڕاوی لە ڕادە بەدەرو پیس بوونی ئاوی دەریاکانە • ئێستا کەشتی‌یەکانی ڕاوە ماسی وەك کارخانەیەکی مەلەوان بە چەشنێکی مەترسی دار ماسی‌یەکان ڕادەوەکەن و ئومێدی ئەوەش کەمە کە پێشی بەرەڵای ئەو کەشتیانە بگیرێ•

ولاتانی دنیا زۆر بە خێرایی خەریکن بە شتومەکی کیمیایی زیان بەخش ئاوی ڕوبارو دەریاکان پیس دەکەن کە ئەویش دەبێتە هۆی مردن و لەناو چونی گەرای ماسی‌یەکان• بەداخەوە لەم بارەشەوە هیچ ئومێدێك بەباشتر بونی دۆخی ئێستا نیە• وڵاتە پێشکەوتوەکان کە گەورەترین بەکار هێنەری بەرهەمی وزەن ـ الطاقە ـ کەشتی‌یەکانی گواستنەوەو نیش وایان دروست کردون کەزیاتر لە دووسەد هەزار تەن نەوت هەڵدەگرن • ئەم کەشتیانە وەك لوغمێکی خەتەرناك هەمیشە بەسەر ئوقیانووسەکان دا هاتوچۆ دەکەن و هێلانەی ژیان و پەروەردە بونی گیان لەبەرەکان تێك دەدەن • هەمیشە مەترسی ئەوە هەیە کە کارەساتێکی وەك ـ تووری کانیون ـی ساڵی١٩٦٧ دوپاتە بێتەوە کە هەرکارە ساتێکی وا دەتوانێ سەدان میل لە دەریا بەجۆرێك تێك وپێك بدا کە گیان لەبەری تێدا نەمێنێ •

لە ساڵی ١٩٦٠ تا ١٩٧٠دنیا هیوای بە ـ شۆڕشی سەوز ـ واتە زیاد کردنی بەرهەمی کشتوکاڵی وەك گەنم و برنج و دانەوێڵەی تر هەبوو• بێ گومان ئەم هەنگاوە دەیتوانی لە هێندێك هەلومەرجی تایبەتی دا بەرهەمی هەردۆنمێك زەوی سێ ئەوەندەزیاد بکات •

بەڵام دیارە ئەو زیاد کردنە کاتێك دێتە دی کە خاوەن مەزراکان ئاوو زبڵی کیمیاوی‌وەتد بۆ کرێکارەکان بەڕادەی پێوویست دابین بکەن بۆئەوەی بتوانن بەگوێرەی تەکنۆلۆجیای تازە ئەوپەڕی کەڵك لە زەوی‌یەکان وەربگرن بۆ وێنە لە مەڵبەندی ناوچە گەرمەکاندا داری پڕ سێبەر بنێژن و لە شوێنەشێی دارەکان بەربەرەکانی مشك و ئافاتی تر بکەن بۆ ئەوەی بتوانن بەرهەمی باشتر لە زەوی‌دەست خەن • بێجگە لەوەش پێویستە بەرهەمەکانی کشتوکاڵ لەکاتی خۆی دا بگەنە ئەمبارەکان و بە کەرەستەی هاتوچۆی پێویست و لە ڕێگای خۆش و هەموارەوەزووتر بگەنە بازاڕەکان •

لە لایەکی ترەوە پێویستە جوتیارەکان فێر بکرێن کە بزانن پەینی کیمیاوی چۆن بەکاربێنن • چونکە زیاد یا کەم بەکارهێنانیان هەردولای بەزیانی بەرهەمی کشتوکاڵ تەواو دەبێ • بۆ ئەو مەبەستە پێویستە جوتیارەکان بە لایەنی کەمەوە ئەوەندە فێر بکرێن کە بتوانن نوسراوی سەربەستە دەرمانەکان بخوێننەوەو هەرشتەی لە جێگای خۆی دا بەکار بێنن •

لە گەڵ هەمو ئەم گیروگرفتانەش دا ـشۆڕشی سەوزـ لە هەندێ شوێن بەرهەمی زۆرباش و بەکەڵکی بوە •

دو هۆی بنچینەیی کە یەکێکیان مرۆڤ و ئەوی تریان سروشتە بەردەم ئەم پێشکەوتنە یان گرتوە • ساڵی ١٩٧٢ بەرهەمی دەغل و دان لە هەندێ شوێنی دنیا بەشێوەیەکی سەرسوڕمێنەر کەم بوە • لەناو چونی پاشەکەوت «ذخائر» و زیاد بونی نرخی شتومەکی خواردەمەنی بەدبەختی و چارەڕەشی یەکی بێ وێنەی بەشوێن خۆی دا هێنا • ساڵی ١٩٧٣ لە زۆر جێگا وەزع باشتر بو ، بەڵام نەك بەو ڕادەیە کە پاشەکەوتی پێویست دابین بکاو وەڵامی هەمو داخوازەکان بداتەوە •

بەکورتی تا ئێستاش قاتی و برسێتی هەمیشە ناوچەیی بون و لەجێگایەك پێشیان دەگیرا • بەڵام لەمەو دوا وەك نەخۆشی‌یەکی بەربڵاو لەم سەری دنیاوە دەگاتە ئەوسەری دنیا • لە کۆنفرانسی جیهانی خواردەمەنی دا کە پار لەشاری « ڕۆما » گیرا، وتوویژێکی زۆری تێدا کرا ، مەسەلەی یارمەتی بەووڵاتانەی کە لە ژێر مەترسی قات و برسێتی دان نەگەیشتنە ئەنجام چونکە وڵاتانی ڕۆژهەڵات و ڕۆژ ئاوای ئەورووپا دەیانزانی ناتوانن لەو بارەوە هەنگاوێکی کاریگەر باوێژن و ئەو وڵاتانەش کە لەدەستیان دەهات هەریەکە بە بیانویەك خۆیان لە ژێر ئەو بارە دەر هێنا •

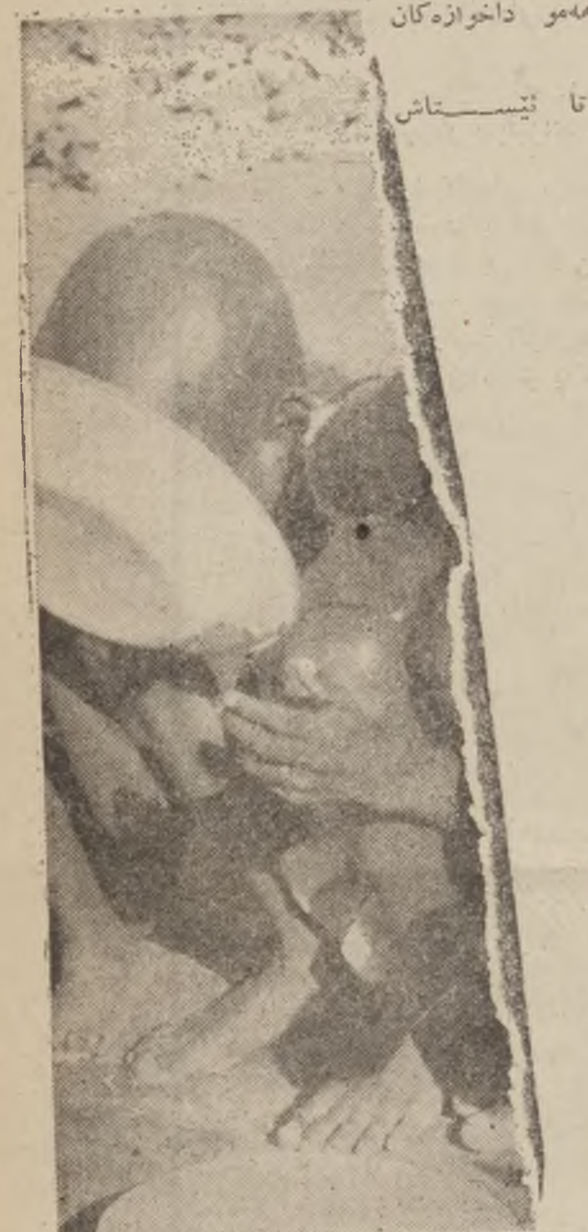

نارەوای قات و برسێتی

لەکاتێك دا وڵاتە دەوڵەمەندەکان (البلدان النامیە) هەوڵ وەك ئەمریکای باکۆری، ئەورووپا دەدەن ئەوەندەی بکرێ یەکێتی سوفێتی و ئوستورالیا کەرەسەی ڕاوەماسی خۆیان بەهەمویان ١٠٪ی زیاد بونی پەرە پێ بدەن و زیاتر لە خێرو دانیشتوانی زەوی پردەکەنەوەو بێری دەریاکان کەڵك وەربگرن• ئەوەکەی تری هی وڵاتە هەژارو بێجگە لەوەش هەمو

"کێشەی گوام" ژێرکەوتنێکی تری ئەمەریکایە لە ڕێکخراوی نەتەوەیەکگرتوەکان

هەفتەی ڕابوردوو لیژنەی لەناوبردنی ئیمپریالیزم کە دەزگایەکی سەر بە ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکانە لە بڕیارێکی‌دا بە توندی نارەزایی‌دەربڕی دژی بوونی لەشکری ئەمەریکا لە دوورگەی گوام •• بڕیارەکەش لە لایەن ١٠٣ دەنگەوە پەسند کرابووبەرامبەر بە بەربەرەکانی کردنی دوو ڕەنگ کە یەکێکیان ئەمەریکا بووە •

بڕیارەکە وتویە دامەزراندنی بنکەو دامەزراوی عەسکەری‌ی ئەمەریکا لەم دوورگەیەدا بە پێچەوانەی بەرنامەکەی نەتەوەیە کگرتوەکان و بڕیارەکانی کۆمەڵەی گشتی‌یە • ئنجا بەتوندی بڕیارەکە دروست کردنی ئەم بنکانەی ریسوا کردوەو وتویە : پێویستە سەربەخۆیی و مافی چارەنووس بە دانیشتوانی ئەم دوورگەیە ببڕێ •

گوام دوورگەیەکی بچوکە بانایەکەی ٢٠٩ میلی چوار گۆشەیە ژمارەی دانیشتوانی ٦٧ هەزار کەسەو بایەخێکی ستراتیجی هەیەو ٢٦٠٠ میل لەقەراغی ڕۆژئاوای ئەمەریکاوە دوورە ئەم دوورگەیە گەورەترینی دوورگەکانی (ئەرخەبیل ماریان)ە کە ژمارەیان نۆ دوورگەیە •

ئەم دوورگەیە لە سەرەتادا ژێر دەستەی ئیسپانیا بوو ئنجا ساڵی ١٩٤١ کەوتە ژێر دەست ژاپۆن و لە ساڵی ١٩٤٤دا ئەمەریکا لە ژاپۆنی زەوت کرد •• یەکەم جار دوورگەکە ڕاستەوخۆ لە لایەن وەزارەتی دەریایی ئەمەریکا بەڕێوە ئەبراو لە ساڵی ١٩٤٩ دا بە وەزارەتی ناوخۆی ئەمەریکا سپێردراو فەرمانـ یەکی گشتی و لیژنەیەکی بەڕیوە بردنی بۆ دانرا •

ئەمەریکا خەڵکی دوورگە بە خزمەت کردن بە کاروباری بنکەکانی بەکار ئەهێنێ و هەندێکی تریشیان خەریکی بازاڕو بازرگانی کردن و میوەو دانە ویڵە ئەنێرنە دەرەوە •

ئەمەریکا بۆ بە فریو بردنی ئەم گەلە پێشنیاری کرد کە وەکو وڵاتێک بە ئەمەریکاوە ببەسترێتەوە ئەوەبو گەلی گوام بەمە قایل نەبوو وە داوای سەربەخۆی کرد دوور لە دەسەڵات و خۆتی هەڵقورتاندنی ئەمەریکا •

بڕیارەکەی ئەمجارەی کۆمەڵەی گشتی نەتەوەیە کگرتوەکان دەربارەی دوورگەی « گوام »و ریسوا کردنی ژێر کەوتنێکی تری ئەمەریکایە لە کومەڵەی گشتی‌دا •

هەروەها بریتیە لە سەرکەوتنێکی تری ڕێکخراوی گشتی نەتەوە یەکگرتوەکان کە ئەخرێتە سەر ئەو سەرکەوتنانەی تری کە گەلان بە دەستی ئەهێنن لە دژی ئەمەریکا جا سەرەڕای ئەو بڕیارە گرنگەی نەتەوە یەکگرتوەکان پێویستە •

ڕێکخراوی دەوڵەتان و گەلانی جیهان و هێزە پێشکەوتنخوازەکانی پتر یەك بگرن و خەباتیان بەتین‌تر بکەن و ریزیان یەکبخەن بۆ ڕووبەڕوو بوونی نەخشەو جموجۆڵی ئەمەریکاو نۆکەرو بەکرێ گیراوو شوێن پێ‌کانی •

پەرەسەندنی تێکۆشانی گەلی "پەناما"

حەوت ساڵ لەمەوبێش ، کۆمەڵێ ئەفسەری لاو بە سەرکردایەتی ژەنراڵ عمر توورێۆس دەسەڵاتی تەواویان بە سەر (پەناما)دا گرت و حکوومەتێکی (عەسکەری و مەدەنی)یان پێك هێنا کە جێی ڕەزامەندی هەموو چینەکانی گەل بوو سەبارەت بەو هەموو چالاکیەی نواندی بۆ گۆڕینی وڵات •

لێرەدا ، لە گەڵ ئەوەی کە حکوومەتی پەنەما گەلێ کۆسپ و گیروگرفتی هەیە بەڵام لە هەموویان گەورەتر ناوچەی کەناڵە کە لەلایەن هێزە چەکدارەکانی ئەمریکاوە داگیر کراوە • گرنگی ناوچەی کەناڵ لەوەدایە کە یەکەم پارچەیەکە لە خاکی پەناما و دووەمیش دەورێکی ئابووری باڵای هەیە و بە سامانێکی نیشتمانی گەورە ئەژمێردرێ •

ئەم کەناڵە ، لە ساڵی (١٩٠٣)داو لە کاتی زرووفی کۆلۆنیالی کەوتۆتە ژێر دەسەڵاتی ئەمریکاوە لە ئەنجامی ئەو ڕێکەوتنەی بە سەر گەلی پەنەمادا سەپێنرا کە هەتا ساڵی ٢٠٢٥ ئەمریکا سوود لە داهات و بەرهەمەکانی وەرئەگرێ ، بۆ ئەم مەبەستەش لە ساڵی ١٩١٥ـ١٩٧٠ ئەمریکا (٢٠٣٦ر٢) بلیۆن دۆلاری قازانج کردووەو لە ماوەی ئەم پێنج ساڵەش‌دا (٤٠) ملیۆن دۆلاری قازانج کردوە •

کەناڵەکە بایەخێکی ستراتیژی فراوانی هەیە و ئەمریکا کردوویەتیە مەڵبەندێك بۆ کپ‌کردنی بزووتنەوە رزگاری خوازەکان لە هیندێ چینی و ئەمریکای لاتینی جگە لەوەی ئەو هێزانەی بەرەو ڤێتنام و گۆتیمالاو کۆماری دۆمینیك کەوتە رێ بەم کەناڵەدا تێ ئەپەڕین •

حکوومەتی پەنەما ماوەیەکی دوورو درێژە داوا لە لێپرسراوەکانی ئەکات هێزەکانی بکشێنێتەوە بەڵام دەسەڵاتدارێتی ئەمریکا بەردەوامە لە زیاد کردنی سوپاو سوورە لە سەر داگیر کردنی کەناڵەکە ئەگەرچی لە ئەنجامی چەند وت و وێژێکا هەندێ ئەنجامی باشیان بە دەست هێناوە بەڵام ئەمریکا بۆ خاەوش کردنی دەنگی پەنەما هاتای بردۆتە بەر پیلانی ناڕەواو تا ئێستا چەند جارێ ویستوویەتی سەرۆکی پەنەما (توریۆس) لە ناو بەرێت و دوا پیلانی لەم بارەیەوە هەوڵدانەکەی ستاندردە •

لەم بارەیەوە هەڵوێستی حکوومەتی پەنەما رۆژ لە دوای رۆژ پەرەئەسێنێ و لە ١٥ی ئاداری ١٩٧٣دا سەرکەوتنێکی فراوانی بە دەست هێنا لە بارەگای نەتەوە یەکگرتووەکان ئەویش لە ئەنجامی ئەو کۆبوونەوەیەی بۆ چارەسەر کردنی گیروگرفتی کەناڵەکە بەسترا و هەموو ئەندامانی کۆبوونەوەکە (جگە لە ئەمریکاو ئینگلتەرە لە بەرژەوەندی حکوومەتی پەنەما دەنگیان دا بەڵام لە ئەنجاما ئەمریکا مافی (فیتۆ)ی بەکار هێناو کاتی خۆی وەزیری دەرەوەی پەنەما وتی : ئەمریکا دژی مافە ڕەواکانی گەلی پەنەما وەستا بەڵام هەموو جیهان ئەم ڕووەوە دژی ئەمریکا وەستان •

ئێستاش ، لە هەموو لایەکی جیهانەوە دەنگی ناڕەزایی بەرز ئەبێتەوە بۆ کشانەوەی هێزە چەکدارەکانی ئەمریکا لە ناوچەی کەناڵ و دژی سیاسەتی داگیرکەرانەی ئیمپریالیزمی ئەمریکا ئەوەستێن •

✪

کتێبی هاوکاری

ئەفسانەی چیای ئاگری

نووسینی یەشار کەمال
شوکور مستەفا لە تورکی‌یەوە کردوویە بە کوردی

● ئەلقەی شەشەم ●

هێشتا سێ رۆژی مابوو لە سـەریان بدەن . هاتو حوسۆی ئاسنگەر تا ئەوێ رۆژێ نەگەڕاوە ؟ ئا ، ئەوە بوو شادیو خۆشی لە بینیاندا ئاساندبوو و بە جارێکی سەرو دڵی گرتبوون .

مەحموود خانیش ئەو خەبەرەی بیستەوە . لـە رکان شێتو هار بوو . هەرچی بە زاردا هات ، لە پاش ملە ، گوتیە پیری کاروان . جا چەندی مابوو بۆ رۆژی هەینی . جـگە لەوەش جیایی‌یەکانیش وەنەبێ ئەسپەکەیان بدابایەوە . ئـەو کورکە دڕانە ئەکو هەر مۆرەکەی پیری کاروانیان نەدەناسی ، بۆچی خۆشی چووبا ئەسـپەکەیان دەداوە ... ئـەوا داشیانەوە ...

مەحموود خان لـە سەرا ئەستۆند مەڕمەڕە رەنگاورەنگەکەیدا هەر دەهاتو دەچوو دەیقیژاند :

« جا با بیشیهێننەوە ، با بیشیهێننەوە ، ئەسـپەکەم لەپێش دەرگەش بۆ ببەستننەوە ، خودا یەکەو نابێ بە دوو . رۆژی هەینی سـەریان لەسـەر برجی قەلاتێ دەپەڕێنم . لاشەکانیشیان داوێمە بەر سەگان .. ئەوانە کەسانێکن بـۆ ئەسپێک سەریان لە دژی عوسمانلی راست کردۆتەوە . لەگەڵ تاریکو روونان دەبێ خوێنیان بڕێژرێ ، خۆ یەکجا ئا ، ئەو

چاوە رەشە ئەندەبوورە ، ئەو یاخی‌یە ، ئەو سۆنی‌یە ئەمەن هەزار ساڵە ... »

لە ئاگاو حوسۆ ... ئێوارەی پێنج شەمە ئەسپەکەی هێنایەوە ، بە دەرگاکەی گەورەی سەرایەوە بەستەوە . شتەی چێژێک لە هەموو کووچەو کۆڵانی شار هەڵیکرد ، هەموو کەسێک خۆی بە جاری پەرداخ پۆشتە کردەوە . ژنان خۆیان لە ئاڵاو واڵا دا .

گوڵبەهار لە خۆشییان شێت ... بێ ئەوەی بیر لە حاڵی مەمۆ بکاتەوە ، یەکسەر رای کرد بۆ کن ئەحمەد ، هیچ هەستی بە گۆڕانو رەنگ پڕووکانی مەمـۆ نەکرد . چاوە رەشە جوانەکانی بە کوڵو کەسەرێکی کاری‌یەوە بە قووڵدا چووبوون . نیشتبووە نێو تەنیایی‌یەک . لەو دنیـا بێ‌سەرو شوێنەدا ، وەکو بە ناقی تەنیا وەمەلە کەوتبێ وابوو . کاتێکی کلیلەکانی بە زۆر ، بە بێ حاڵی ، لە بەر شـت دەرێنانو دانیە گوڵبەهار ، دەتگوت دەستەکانی نەماوون . کلیلەکان لە خۆڕا چوون ، کەوتنە دەستی گوڵبەهار .

مەمۆ قاچو قوڵی بە یەکدا ئاڵاو بەرەو دەرگەی سارایێ چوو . کە لە دەرگەی سەراوە چاوی بە ئەسپەکە کەوت ئەختێ بە خۆدا هاتەوە . ئەسپەکە لە وێنەری بەسـترابۆوە ، رەستابوو ، سەری بڵند کردبوو . بۆنی بە شەوگارەوە دەکرد . لەوەتی گەڕابۆوە کەسی تخوون نەکەوتبوو . رەختو زەمبەری بەو شەوە ، کز کز ، دەبریقاوە . بە چاوێکی دژمنانەی پڕ سامەوە تۆڕیە ئەسپەکە . خۆی بێ نەگیرابا بە شیرێ سەری لە لەشی جوێ دەکردەوە . ئەو نیازەی هەر لە بیری خـۆی نەدەبردەوە . دەستی لەسەر مشتووی شیر . زۆر تووڕەو بە نیازێکی لە توانا بەدەری گوشـیەوە ئالابروو بە دەوری ئەسپەکەدا دەخولاوە . هەموو لەشی لەژێر ئارەقەدا دەتگوت دە ئاوێ کەوتووەو هاتۆتە دەر . وشکایی بە لەشەوە نەمابوو .

لەسەر بانی زیندانێ لە زوورە کۆنە بەتاڵەکەی نۆبەداران هەر بە تەواوی لەسەر هەڵدێرەکە . گوڵبەهارو ئەحمەد باوەشیان بەیەکدا کردبوو شـەویش بـە عـەوری شـادی ئەسپێک دای‌پۆشیبوون . ئیدی بە جارێ بەر سێڵاوی ئەوینێکی پاکو ئاسمانی کەوتبوون و لە خۆچوو بوون . لە کاتی سەرمەرگدا دوا دلداری . دلداری ئەمەلێکیان لە چاو رووکاندنیکدا ، لـە شـەوێکدا پەنگاندبۆوە . خوێنیان لـە شادەماری یەکـدیدا دەگەڕا . گڕێکی گرسناک ، لەشی رووتیانی پێـکەوە جۆش دابوو . لە شیبانەی مەرگدا نەبووبان ، بەو رەنگە نەدەبوونە یەک دڵو یەک گیان ، لە سووتمانی ئەویندا ، دلداریدا بەو جۆرە بەیەکدا جۆشیان نەدەخوارد .

مەمۆ سەر لە بەرەبەیانێ ، هەرتکانی لە جێگا کۆنەکەی نۆبەدار ، لە کەنار هەڵدێرەکە دیتـەوە . خۆیان بە فەروە هەراوە کەوڵ مامزەکەی ئەحمەدەوە پێچابۆوەو ببوون بە یەک مرۆ ، ئیدی بەو رەنگە رۆح بە رۆحەوە . رووناکی نیوە تاریکی شەبەقیان بەسەردا باری . مەمۆ دەست بە شیری رووتەوە ، لە هەژمەتان هەموو دەمو لێوی خۆی کرۆشتبوو ، سـمێڵی هەموو رنیبۆوە ، دەموچاوی خلتانی خوێن بوو .

روخساری گوڵبەهار لەبەر رووناکی تاریکو روونـان بەختەوەری منداڵێکی تێـدا دەخوێندراوە . مەمۆ لەو بـەری وەستا ، بەسـەر سامی‌یەکەوە لـە روخساری نۆڕی . رکو تووڕەیی‌یەکەی بەرە بەرە نیشتەوە ، شیرە درێژەکەی دە کێلان ئاوێتەوە ، لەوێ جوێ بۆوە .

دیسان گەڕاوە کن ئەسپەکەی . هەمیسان رەکی وەشاخو باڵان کەوت . بە فێ لێ‌هاتنێکەوە چوار دەوری ئەسـپەکە خولاوە ، ئارەقەی شینو مۆری کردەوە ، سەر لە نوێ شیری هەڵکێشا . دەست بە شـیری رووتەوە بەبێ حاڵی‌یـەکی شێتانەوە بەرەو هەڵدێری کن سەرا رای کرد ، چووە خوارێ ، گەڕاوە . هەرچی دەرکەو مەرکە هەبوون هەمووی کردنەوە ، دەیویست هەرچی لە سەرادا هەنو نین ملیان بپەڕێنێ ... هەرچی گیان لەبەر بوون بیانگوژێ ... پێی بەرەو زیـندانی بە کێش کرد . دەست بە شیرەوە ، دیسان لە پێش دەرکەی زنجە کۆنەکەی نۆبەداران راوەستا . روخساری گوڵبەهار ئەو دەمی رووناکتر ببۆوە .

دەمی کردبۆوە ، ددانەکانی وەکو ددانی منداڵ بـە دیار کەوتبوون ، غەمزەکانی هێندەی دیکە جوان تر ببوون ، قژی دەموچاوی ئەحمەدی داپۆشیبوو .

مەمۆ هەرکە چاوی بەو روخسارە کەوت واقی وڕما . وای سەیر دەکرد ، عومرێک ، هەزار ساڵ ، لێی تێرنەدەبوو . بەڵام دنیا لە رۆژبوونەوەدابوو ، هێندەی نەمابوو وەخـەبەر بێن . مەمۆ وێستاکە ، کـــە بە سەرسامی‌یەوە دەنیۆڕیە گوڵبەهار ، لــەو بیرو خەیاڵی شـــەوێ کردبوونیەوە شەرمەزرابوو .

هەر سەیری دەکردو سەیری دەکرد ، سەروسـیمای وەکو جارێکی دیکەی نەبینێتەوە ، بە جۆرێ لـــە بیلبیلەی چاوانی ئەخش دەکرد کە قەت کوێر نەبێتەوە . مەمۆ نەرم بۆوە ، دامرکاوە ، شەرمەزار بوو ، دیســـان فێی لێ‌هات . پاشان چەند جارێک دیسان گەڕاوە زنجەکەو لە روخسـاری گوڵبەهار کـــە تا دەهات گەش ترو جـــوان‌تر دەبۆوە ، سەرسام بوو .

گوڵبەهار ئاخری‌یەکەی وەخەبەر هات ، ئەوەی بـەو بەرەبەیانە بە شیری رووتەوە هاتبووە سەریان دیتیو لێشی روون بۆوە کە مەمۆیەو نیازی چیە ، ئەختێ پتری خۆ خزاندە باخەڵی ئەحمەدەوە . ئەو گارە بەو رەنگە ببڕێتەوە چاترە . ئەحمەدیش چاوی بـەو شـیر بەدەستە کەوت ، جـووڵەی نەکرد . ئەویش خۆی خزاندە باخەڵی گوڵبەهارەوە ، گوتی : هەر بەو رەنگە چاترە ، خۆ کارەکە بێ‌ئەنجامە .

هەناسەیان لەبەر خۆ بڕیبوو . شیرەکە لەبەر رووناکی شـەبەق وەکو دڵۆپە ئاوێک بـە هـەواوە قـەتیس مابوو ، چاوەنۆڕبوون ، ها ئێستا ، ها ئەختێکی دی بەسەریاندا بەر دەبێتەوە . مەمۆ سێ جارانی شیر بە هەموو هێزێکیەوە لە هەر دوو دڵدار بڵند کرد ، بەڵام دەستی نەیهێنا دای‌وەشێنێ . مەمۆ دەیبینی چۆن لێک ئاڵاونو چۆنیان بەو رەنگە چاوەنۆڕی مردن بوو .

مەمۆ دیســـان بەرەو دەرگەی ســـەرا چۆوە زک ئەسپەکەی ، دیسان شیری هەڵکێشا . نۆرەداران نۆرەیان دەگۆڕی . شێتانە بە شیری رووتەوە چاوی پەڕیبووە ئەوقی سەری ، بە ناو جارێ هەڵیدەکوتا سەر ئەسـپەکەو جارێ دەگەڕاوە زیندانو هەروا دەهاتو دەچووو بریسکو باسکی چەخماخەی لە شیرە درێژەکەی دەبرژا . لە ئاکامدا شیرەکەی بە بەردە چینکە شینەکانی زیندانێدا کێشا . سەرا ، هەموو شاری بایزید ، تێکرا گوێیان لە زرینگانەوەی شیرەکە بوو . شیر هەپروون هەپروون بو ، هـەر رێزەنێکی بـۆ لایـەکی بەزی .

ئەنجا هاتە کولبە کۆنەکەی نۆرەداران . ئەختێـــکی دیکەشی ماتو سەرسام نۆڕینێ . ئیدی بە جارێ کەفو کوڵی نیشتبۆوەو بە جارێ گەیشتبووە مەقامو پلەی پیاوچاکان .

بەبێ ئاهی یەکەوە گوتی :

« وا رۆژ بۆوە ، ئەم خەوە بۆ بەسی ؟ »

ئەوان خزابوونە نێو باوەشی یەکەوەو هێشتا چاوەنۆڕی ئەوە بوون کەنگێ کارەساتەکەیان بەسەر دێ .

مەمۆ گوتی : « دنیـــا رۆژە ، هەڵستن ، با یەکێـــک نەتانبینێ .. خێرا کەن » . و ئیدی چووە دەرێ .

هـــەردوو دلداریش لـــە ژێر هەوری ئەوینی زێڕین وەدەرکەوتن .

گوڵبەهار بەرەو دەرگەی سەرا رای کرد . ئەسـپەکە لەوێ بۆ خۆی جوان جوان راوەستابوو . زێڕو زەبەندو زێوو زەمبەرو سوورمەی رەختەکەی لەگەڵ بریسکو باسکی تیشکی رۆژدا وەجووڵەش کەوتبوون وەدەسووتان .

گوڵبەهار بەرامبەر رۆژی تازە هەڵاتوو ، بەو پەڕی بەختەوەری‌یەوە ئەدەرێ کێشی باسکو باهووی خۆی دا .

وا ئەسپ گەڕاوە ، ئیدی ئەحمەد دەڕوا ، ئیدی جارێکی دیکەی قەت قەت نەدەبینیەوە ، بەختەوەری تەواوی عەمرێک دەو دلداری‌یە تەمەن کورتەدا دەبڕاوە . سەرانسـەری عەمرێک ، گڕگڕ ، بەو تەنیا شەوەوە گیرسابۆوەو تامی هــەر ئەوێ شەوێ ژیابوو .

گوڵبەهار گوتی :

« زۆر شوکوور بۆ ئەو رۆژە هەڵاتووە ، زۆر شوکوور بۆ ئەو چیا بە بریقو باقە ، زۆر شوکوور بۆ خولقێنەری ، بەسە ئیدی ، ئەمە زۆرە . زۆر شوکوور ... »

رۆژهەڵاتبوو ، هێنـــدەی منارەیەک بڵنـــد ببۆوو . بەگەکوردەکان بە شادی‌یەوە ، گران گران ، قیـــتو قۆز ، شیری درێژ درێژو زەلام زەلامیان بەبەرپشتەوە ، یەکە یەکە ، دوو دوو بۆ سەرا دەهاتن . هەر کەسێك دەهات خولێکی بە دەوری ئەسپەکەی پێش دەرکەی ســـەرادا دەخواردو وردو باریکیان بەچـــاو دادەبێژا ، ئەوجا زۆر بـــە سەرگرانیو سەلارانەوەرێزەوە لە ئەسپەکە هەڵدەبڕانو دەچوونە ژوورێ بۆ نێو سەرا .

لە دیوەخانی گەورەو بەرینی چەند ئەستوندی سەراوە دەنگە دەنگێ دەهات . مەحموودخان رەنگی پەڕیبوو . لە رکان دەلەرزی ، دەیگوت : « ئەو ئەسپە ئەسپی من نیە ، ئێمـــە ملمان لە پێش پیری کاروانێ لە موو باریکترە ، بەڵام ئــەو ئەسپە ئی من نیە . رۆژی هەینی لەگەڵ شیرەی شەبەقـــدا دەبێ لە ملیان بدرێ » .

مستەفا بەگی سەرۆکێ هۆزی زیلان هەڵیدایێ ، هەر ئەوەندە ، گوتی :

« ئەمن ئەسپەکەت دەناسمەوە ، پاشا ، ئەو ئەســـپە ئەسپەکەی خۆتە » . ئیدی ئەو قسەیە بەشی هێندەی کرد کە پاشای بە جارێ پێ هارو شێت بێ .

« هۆ هۆ ، بەگ ، بەگ ، دەگەڵە تۆمە . یانە تۆش یەکی لەوان ؟ دەنا تۆش ؟ »

بەگەکانی دی گوتیان :

« پاشا ئەو شتێکی دی مەبەست بوو ، ئەتوو پێچەوانە تێ‌گەیشتی » .

« ئەمن ، من پێچەوانە تێ‌گەیشتم ؟ ئەوە چ دەڵێن ؟ من پێچەوانە تێ‌گەیشتم ؟ »

گوتیان :

« ئەستەغفیروولڵا ، پاشا ، ئێمە خراپمان تێگەیاندنی . تۆ قەت پێچەوانە تێ‌دەگەی ؟ »

ئیـــدی بەگەکان کڕبوون ، جارێکی دی زمانیـــان هەڵنەهێناوە . شادی‌یان لە بین گیرا .

« بەڵێ بەگینە ، سبەینێی رۆژی هەینی ئەو دزانـــەی ئەسپەکەیان بردووم و تا ئێستا بۆیان ئەگێڕراومەوە لەگـــەڵ شیرەی شەبەقدا ، لە برجی قەلاێ ، لە پێش چاوی هەموو دەستداو تەبەعەی عوسمانلی لە سەریان دەدرێ . هـــەر ئێستاکانێ جارکێشان وەنێو کووچەو بازاڕی دەخـــەم بانگ رایەڵو جاڕان بکێشن » .

بەگە کوردەکان دەستەو سینە ، بە دڵو دەروونێـکی پڕ لە نیازی سەرکێشی‌یەوە ، لە سەراوە هەرەسیان هێنا ، وەدەرکەوتن . دیسان بە دەوری ئەسپەکەدا سەرو خولیـــان خواردو بە چاو وردو وردیان بێژا ، گوتیان :

« ئەمە ئەسپەکەی خۆیەتی ، وەڵڵا وە بیللا خۆیەتی ، ئـــەوە دروشـــمەکەی ، ئەوە رەختو زینـــەکەی ، هـــەموو خۆیەتی » .

« باشە سەبارەت بە چی پاشا لەم سێ پیاوە ئاڵاوەو بە رکدا چووە ؟ لە سۆنگەی چی لە سەریان دەدا ؟ »

پاشان گوتیان :

« با لـــە سەریان بدا ، خۆ تۆڵـــە بۆ رۆژی قیامەتێ هەڵناگیرێ » .

هەموو بە یەك دەنگ ، نرکاندیان :

« هەڵناگیرێ » .

دووایی هـــەموو شـــار بـــەو کارە حەسـیا . جارکێش جاڕیان بە هەموو کووچەو بازاڕان رایەشت ، نێوو ناوانی ئەو کەسانەی لە ملیان دەدرا ئاشکرا کرد .

حوسۆی ئاسنگەر لە داخان شێتو هار بوو ، کوتکاسنی بە دەستەوە ، وەکو تۆپەڵی تووڕەیی‌و رك هاتە بەر دەرکـــەی سەرایێ قیژاندی ، گرماندی :

« ئەمە زوڵمو بێدادی‌یە پاشا ، ئەمە ستەمو زۆرداری‌یە ، ئەم بێدادی‌و زۆرداری‌یەت هەر وا بۆ بەسەر ناچێ . هەر وا درێژە ناکێشێ . ئەسپ ئەسپی خۆتە پاشا . ئەتوو شایانی ئەو ئەسپەنی ، بەڵام ئەسپی تۆیە . من درۆ ناکەم ، ئەمن بە دەستی خۆم ئەسپەکەم هێنایەوە پاشا ، ئەسپ ئەسـپی تۆیـــە » .

پاشان چوو رێشمەی ئەسپەکەی لە ئاڵقەبەندی دەرکەی سەرایێ ترازاندو لێی گەڕا ، گوتی :

« تۆ شایستەی ئەو ئەسپە نی پاشا ، تۆ شـــیاوی مرۆڤایـــەتی نی پاشا ... تو ، تو ، تۆ شیاوی نی ... »

ئەسپەکە سەربەخۆ وەنێو شاری کەوت ، ماڵ بە ماڵ ، دوکان بـــە دوکان هەموو بایزید گـــەڕا . پاشـــان گڕاوە مەیدانێ ، سەری بڵند کرد ، گونە کەبووی کردەوە ، تا توانی بۆنی بە هەواوە کرد ، ئینجا بە هەموو توانستیەوە حیلانێک حیلاندی ئەرزو ئاسمانێی هێنا ناڵەو گریان . ئاگری دەنگی دایەوە . ئەسپی گۆرین کلکی رەپ کرد ، یەك دوو جاران وەکو بیەوێ بفڕێ ، وەشاخو باڵان کەوت . پاشان بەرەو چیای رێ‌وڕاست دایکێشاو وەکو ئەستێرەیەك کشاو لە کەل ئاوا بوو .

ئەوانەی گوێیان لە حیلەی ئەسپەکە بوو ، گوتیان : « ئەم پاشایە لە رەکێ دەرنایەو نابڕێتەوە » .

میرغەزەبان بیورە گەورەو گرانەکانیان لە هەســـتان دەداو خۆیان بۆ سبەینێ ئامادە دەکرد .

گوڵبەهار شێتو شوور ببوو ، هەرچەندی دەکـــرد جێگەی بە خۆی نەدەگرتو لەو کۆشكو سەرایەدا وەکـــو مردوو تا ئێوارێ خولاوە . هەرکە ئێوارێ داهات دائەهات ، بوو بە شەوو نەبوو بە شەو راستو رەوان دایکێشـــا بۆ دوکانی ئاسنگەری چوو .

حوسۆ بە پیریەوە هات ، گوتی :

« چبکـەین کچـم ، چمان لـە دەست نەهـات . ئیدی چی دیکەشمان لە دەست نایێ . پیریش چ ناکا . ئەمنیش چم نەکرد . چارەنووس وایە ، چبکەین » .

گوڵبەهار لە ژێرەوە دایە کوڵی گریانێ ، لە دڵی خۆیدا گوتی :

« دەرماندای دەکەم ، ژەهری دەدەمێ ... ژەهری مارە بۆری ئاگرینێی دەدەمێ ... ژەهرێکی دەدەمێ هێندەی چـاو بکەیەوەو دای خـەیو لەبـەر هەتاوڕا نەکاتە بـەر سێبەرێ دەموودەست بیکوژێو هەناسەی لەبەر ببڕێ . نایەڵم بژی » .

گەڕاوە سەرای . لە یوسف گەڕا ، دیتیەوە . یوسف شتێکی نەدەکرد ؟ بەڵکو هەر نەشی دوانـــد . وێڕای ویش هێند دژمنانەی نۆڕێ ، هێنـــد بـــە رکەوەی تەماشا کـــرد ، گوڵبەهار لە راستی خۆی رەق بوو . ناچار غاری‌دا کن کوێخا دەرکی . بابی سمایلی کوێخـــا دەرکی زۆر خاتر دەگرت ، قەتی لە قسان دەر نەدەچوو . سمایل ئاغاش ئاگـــری لێ‌دەبۆوە . ئەوجا بڕیاری‌دا دەستو دامێنێ دایکی بێو بەڵکو دایكو فرزەندی ئەو کارەی جێ‌بەجێ بکا . ئەخێر لە دایکیشی نێزیك نەکەوتەوە . هەرچی لە سەرادا هەبوو ، هەمـــوو کەسێ ، دیوارەکان ، ئەستوندو کوڵەکە مەرمەڕان ، رایەخو مافووری کوردەواری ، تەنانەت پشیلە زەلامەکانی وانیش کە چاوێکیان شینو چاوێکیـــان زەردێکی زێڕین بوونو زۆری خۆش دەویستن هەمووی لێ ببوون بـــە دژمن . دوژمنانەیان سەیردەکرد . پشیلە خۆشەویستەکەی ، کە لە نێو جێـگادا بەخێوی کردبووو چاوی لەبەر روونکایی زەردو شین دەچۆوە لە باوەشێ کرد ، بە گریانەوە هاتە دوو ، گوتی :

« پشیلەکەم ، پشیلە سپی‌یەکەم ، چاو زێڕینەکەم . لەگەڵ تۆمە ، تۆ لە دەردی من بگە .. وا خەریکن ئـــەو ئەحمەدەی کە لـــە پرێکدا دیتمەوەو لـــە پرێکدا ونم کـــرد دەکوژن . هەڵۆی سەر چیایان ، سەودای دڵی من بوو » .

بڕوانە ل ١١

سەرنجەکانی شێوەکار

هۆنراوەی صلاح عبدالصبور
خەرمان حەسەن ئەحمەد
کردوویە بە کوردی

بە دەریای چاوی مرۆڤو بیرو شاراندا گەڕام
بە ناو بیابانی ئەڤین لە گوماندا گەڕام
خەو ئەبیردەمەوە ، هەر دوو مشتم ، گیانو لەشم
بە کورسی‌یەکەوە توند کرد
نیوەشەو لە دەرگای ئوتێلی ئاوارانم دا
چوومە سەر دوکانی شێتەکان
کوێرانەو تەنیا بە ناو شەقامی زمانو سیمایانا
ئەگەڕام
گوێم لە تریەو زایەڵەی هەنگاوەکانم بوو
لەبەر پەنجەرە نابیناکان ئەزرنگانەوە
بەناو خۆرو تەمدا فڕیم
لە باوەشی خوای نووسیندا خەوم لێکەوت
بەڵام ئەمشەو
(هەردوو قاچم لەسەر جێگا ، ئاسایەکەم لێ‌ڕاکێشا)
وام هەست ئەکرد زۆر ئەترسم
شتێ لە لەشما ئەلەرزێ
وەك ماندووبم ، هیچ نابینم
خەریکم تێر تێر ئەگریم
وەك کەوتبمە ناو داوەوە

* * *

هەموو سەر لە ئێوارەیەك ئەم بیرانەم بە بیردا دێ
وەك تاوێ بیر بچێتەوە بکەرێتەوە ناو دەنگەکەی
وەك رووبارێ بچێتەوە ناو دەریایەك
جار بە جارێ جارشێتوێك دروست ئەکات
وەك روژگار ، وەکو مردن
لە یەك ئەچێو لە یەك ناچێ
هەروەکو خوێن بەناو لەشما دێتو ئەچێ
جار بە جارێ چاوەکانیشم ئەگەزێ
خوێن ئەرێژم
بەسەر پێوە کە ئەوەستم
ئەوەی بزانێ ئەی ئەهریمەنی وەخت ؟
نا من لێتی ئەشارمەوە
یا لە راستی‌دا نازانم
ئەوەی هەمە بۆت دەربڕم

● ئەم هۆنراوەیە لە دیوانی (شجر اللیل) ی (صلاح عبدالصبور) ەوە وەرگێڕاوە ، شیعرەکە (٦) کۆپلەیە بەڵام ئێمە تەنیا ئـەم دوو کۆپلەیەمان بڵاوکردووەتەوە (ئەدەب و ژیان)

د. کامل بصیر دەربارەی ڕەخنە ئەدوێ

مامۆستا کامل بەصیرئەدیبێکی ناسراوی کوردە . لە مەیدانی زمان‌و ئەدەبی کوردیداکارئەکات‌و هەوڵ‌ئەدات . بە پێویستمان زانی کە دەربارەی(ڕەخنە) لە ئەدەبی کوردیدا گفتوگۆیەکی لەگەڵدا بکەین‌وئەم دوو پرسیارەمان لێکرد .
پرسیاری یەکەم : ئایارەخنەیەکی زانستی لە ئەدەبی کوردیدا چۆن دێتەکایەوە ؟
پرسیاری دووەم : چۆن‌ڕەخنەی ئەمڕۆمان هەڵئەسەنگێنن ؟

: جەمال محەمەد

وەڵامەکەی مامۆستا کامیل

پرسیاری دووەم وەڵامی پرسیاری یەکەم ئەداتەوە . پرسیاری یەکەم دەربارەی ئەوەیە چۆن ڕەخنەی زانستی لەئەدەبی کوردیدا پەیدا ئەبێ؟! خۆی ئەمەئەوەمان بۆ دەرئەخات کە هێشتا ئەو جۆرەڕەخنەیەمان نی‌یەو لە دایك نەبووە . کەواتە پرسیاری دووەم ئاوائەبێ‌و لە کۆڕی باسەکە ئەکشێتەوە . ئەگەر لە ئەدەبی کوردیدا ڕەخنەی زانستی نەهاتبێتە کایەوە ئیتر من چی هەڵسەنگێنم؟ ئەم تێبینی‌یەم وام لێ ئەکات کە بەشێوەیەکی مەوزوعی‌دەربارەی ڕەخنەی زانستی‌و بە کورتی لە ئاواتەکانم لەم بارەیەوە بدوێم .

لە مێژووی ڕەخنەی جیهانیدا ڕەخنەی زانستی لە دوو سەرچاوەوە هەڵئەقوڵێ :

سەرچاوەی یەکەم : سەرچاوەیەکی زانستی‌یەو بە گوێرەی چەند دەستوورێکی دان پیانراوو چەسپێنراو دامەزراوە . ئەم چەند دەستوورە تا ڕادەیەکی باش لە جیهاندا باون‌و زۆر ناکەونەبەر گیروگرفتی ناوچەیی‌یەوە .

سەرچاوەی دووەم : هونەری‌یەو بە وانای ئەوەی ئەو دەستوورە زانستی‌یانە لە ڕەخنەدا بۆن‌و بەرامەی ڕەخنەگرانەیان لێ‌دێت . ئەم بۆن‌و بەرامەیەش شوێنەواری نەتەوەو وڵاتەکەیەتی . جا ئەگەر ڕەخنەی زانستی‌یانە ئەمە بێت من لام وایە لە ئەدەبی کوردیشدا ئەبێ ئەم هەنگاوانە بنێت ئەوسا دێتە کایەوە :

هەنگاوی یەکەم : ئەبێ بەرهەمە ڕەنگەکانی ڕەخنەی جیهانی بکرێن بە کوردی . زۆر جێگای داخە تاکو ئێستا (کۆمارەکەی ئەفلاتوون)و گفتوگۆکەی (ئەیون)و دوو کتێبەکەی ئەرستۆ (پۆیەتیکا ، ریتوریکا)و کتێبی (شیعر)ی هۆراس‌و هونەری هۆنراوەو بەرهەمەکانی دانتی‌و دیدرۆو پۆپ‌و بولڤالیری و قدامەی کوڕی جعفرو ئامێدی‌وجورجانی‌و دکتۆر طە حسین‌و دکتۆر عەلی جەواد تاهیر .. هتد نەکراون بە کوردی . من ناڵێم بیروڕای هەندێك لەو ڕەخنەگرانە هەندێجار لە ڕەخنەی کوردیدا بەکارنایەت ، بەڵام ئەو بەکارهێنانە دەقاودەق نی‌یە . بەڵکو لە بەکار‌هێنانی ڕەخنەگرێکی ترەوە وەرگیراوە ، واتە بەلای کەمەوە سێ هەنگاو لەدەقە ڕاستینەکەدوورکەوتۆتەوە ئەمەش بە هیچ جۆرێك سوودی نابێت .

هەنگاوی دووەم : ڕەخنەگرێك ئەبێ ئەوەی زانستەکانی (ڕێزمان‌و زمانەوانی‌و دەروونشناسی‌و هونەری‌و وشەسازی‌و جوانی) بە پوختەکراوی‌و شی‌کراوەیی لەبەردەستدابێ ، ناتوانێ ئەرکی سەرشانی بەجێ بهێنێ .

هەنگاوی سێیەم : پێویستە ئایدیۆلۆژیەتیەکی زانستی‌یانە بۆ هەڵسەنگاندنی ناوەرۆکی دەقی ئەدەبی بۆ ڕەخنەگری کورد بچەسپێنرێت .

ئەدیبی کورد ئەبێ چی‌بنووسێت؟ بۆ کێ‌ی بنووسێت؟ ئەمانە دوو پرسیارن ڕەنگە تا ئێستە ئەکادیمیانەو بە چەشنێکی گونجاو لەگەڵ ئازاروئاواتی نەتەوەکەماندا وەڵام نەدرابێتنەوەو وەکو ئایدولوژیەتێك بۆ ڕەخنەگردەس نیشان نەکرابێت . بۆیە ئەبێ ئەم هەنگاوە لەبەر تیشکی پێویستی‌یەکانماندا بنرێت‌وئەنجام بدرێت ، چونکە لەم ڕووەوە زۆر دواکەوتووین . نەبوونی سنوورێکی گشتی‌ی یەکگرتوو بۆ ڕۆشنبیرەکانمان وەکو نەبوونی ناوەرۆکەوا وایەو ئەگەرلەو چوارچێوەیەدا یەك بگرنەوە ئەوا لە گێژاوی ئەم سەرگەردانی‌یە دەرباز ئەبن‌و ڕزگارئەبن‌و ڕێبازێکی بەرهەمدارو بەکەڵك ئەگرنەبەر .

هەنگاوی چووارەم : فڕێدان‌وبەکارنەهێنانی وشەی ڕەخنە . فەرهەنگی کوردی ئەڵێ :« ڕەخنە بە هەموو واتاکانیەوە لە چوارچێوەی توانج گرتن‌وعەیب بازی‌و جوێنداندا ئەسووڕێتەوەی کە ئیشی‌ڕەخنەگر ئەمە نەبێت ئیتر بۆچی دەس لە یەخەی ئەم‌وشەیە ناکەینەوە ؟! بۆچی وشەیەکی تر بەکارنەهێنین ؟ بەلای منەوە بە وتنی (ڕەخنەی ئەدەبیش) کە لەوشەی ڕەخنەو ئاوەڵناوی ئەدەبی پێکهاتووە کێشەکە چارەسەرناکرێ . با وشەی ڕەخنە کە لایەکی کێشەکە دەرئەبڕێ (واتە لای خراپەو هەڵە دەرخستنەکەی بمێنێتەوە ، بەڵام ئەبێ لەگەڵ وشەی (سازی) کە واتای هونەری‌و وردەکاری ئەبەخشێ لێك‌بدرێن‌و زاراوەی‌ڕەخنەسای بۆ واتای ڕەخنەی زانستی‌یانەو هونەری پێك‌بهێنرێن .

هەنگاوی پێنجەم : خوێندنی ڕەخنە بە گوێرەی پرۆگرامێکی زانستی . ڕەخنە لە هەر دوو بەشە کوردی‌یەکەماندا ئەخوێندرێ . بەڵام تا چ ڕادەیەك ئەنجامێکی باش‌و هەستپێکراوی داوەتە دەستمان ؟ بێ‌گومان مامۆستاکانی ڕەخنە بە ئەنقەست کەم تەرخەمی‌یەکیان نەکردووە ، بەڵام کوانێ کادری پسپۆڕوو سەرچاوە ؟کوانێ لفێکی تایبەتی لە هەر دوو بەشەکەدا بۆبابەتی ڕەخنە ؟ هەرچۆنێك بێت ئەبێ ئاوڕێك بدەمەوەو بڵێم کە مامۆستاکانی ڕێزمان‌و زمانەوانی کوردی‌و کۆڕی زانیاری کوردو بەشی کوردی ئادابی بەغداو بەشی کوردی‌یەکەی زانکۆی سلێمانی .. هتد چەند هەنگاوێکیان بۆ هێنانەکایەی ڕەخنەی زانستی لە ئەدەبی کوردیدا ناوە . جا با ماوەیەکی تر چاوەڕێ بکەین ڕەنگە بتوانم ڕەخنەی کوردی هەڵبسەنگێنم .

کۆنگرەی ئەدیبانی پورتوگال

بە دەس‌پێشکەری کۆمەڵەی‌ئەدیبانی پورتوگال ، ئەو کۆمەڵەیەی کە پێش دوو ساڵ‌دامەزراوەو نزیکەی ٤٠٠ ئەدیبی لێ‌کۆبۆتەوە ، بۆ یەکەمین جارلە مێژووی پورتوگالدا لەم دواییەدا لە (لشبۆنە)کونگرەی ئەدیبان گیرا .

لە کاتی دەستپێ‌کردنی‌کۆنگرەکەدا ، بە ناوبانگترین‌و گەورەترین ڕۆژنامەی پایتەخت‌کە ڕۆژنامەی (دیاریودی نوتیسیاش)ە نووسیبووی‌ووتبوی :

« لە دوای بیست‌و پێنجی‌مانگی نیسانەوە مەسەلەی ڕۆشنبیری زیاتر سەرنجی‌ڕای‌گشتی ڕاکێشاوو بە شێوەیەکی بەردەوام گرنگی‌بەم مەسەلەیە ئەدرێ ، کۆنگرە ئەبێ شۆڕشی سەقافی‌پورتوگال‌و دەوری داهێنەرانەی ئەوانەی لەم کۆڕەدا ئیش‌ئەکەن‌و ئەیانەوێ ئەم شۆڕشە بەدی بهێنن ڕوون بکاتەوەودەری بخات » .

ئامانجی سەرەکی کۆنگرەکەش لە وتاری دەس پێ‌کردنی کۆنگرەکەدا ، لەو وتارەدا کە سەرۆکی کۆمەڵەی ناوبراو شاعیری بە ناوبانگ ژۆزیە گۆمیش فیری‌را) خوێندیەوە بە جوانی دەس‌نیشان کرابوو لەم بارەیەوە وتی :

« بە ڕای من مەسەلەی بنەڕەتی‌و گرنگ ئەوەیە ئاخۆ لە وڵاتی ئێمەدا ئەتوانین شۆڕشی سەقافی بەدی بهێنن یان نەء ؟ یان کار بە کوێ ئەگات کاتێ لە باتی(٢٠)هەزار خوێنەر ، ئێمە ١٠٠ هەزار یا ٢٠٠ هەزار خوێنەرمان ئەبێ؟ (ئەمبینن من دڵ پڕ لە هیواو بەئومێدم !) .. ئایا ئەو کاتە دەوری ئەدیب چی ئەبێ ؟ ئایا هەروەك ئێمڕۆ دەورێکی سانەوی ئەبێ یان چۆن ؟ ئەو هاریکارە داهێنەرانانە چین کە هی ئەدیب ئەکرێن ؟ ئێستە هەموو تواناو کەرەسەیەکی ئەوەمان هەیە بتوانین شاکارو بەرهەمی ڕەنگین‌و هونەرمەندانەی پێ بێنینەکایەوە . بەڵام تا ئێستە هیچمان بە هیچ نەکردووە ، چونکە لە دوای ٢٥ی نیسانەوە ئەدیبەکان روویان کردۆتە مەیدانی سیاسەت‌و موچیاری‌و خەڵك خستنە سەر ڕێ‌و وریاکردنەوەو وازیان لە خامەکەی خۆیان هێناوە ، بەبێ ئەوەی بزانن کە ئەفسوون‌و دەسەڵاتی ئازادی جۆرە فۆرم‌و شێوازێکی تەواو تازەی وایان بۆ ئەرەخسێنێت کە بتوانن کار لە جیهان بکەن‌و تێکەڵی ببن ».

هەروەها داوا لە کۆنگرەکرەکان کرا کەلە چوارمەسەلەی گرنگ بکۆڵنەوە : یەکەمیان . ئایدۆلۆژیەت ، شۆڕشی سەقافی‌و ئەرکی سەرشانی نووسەر ، دووەمیان : مانای ئەدەب لە رووی پەروەردە کردنەوە ، سێیەمیان : کاری ئەدەبی‌و خەسیەتەکانی ، چووارەم : ڕەخنەی ئەدەبی (لویش دی سوزا ریبلیو)ی نووسەر ڕاپۆرتێکی جوانی پێشکەش کردو لە ڕاپۆرتەکەیدا ئەوەی سەلماند کە ئەدەبێ نی‌یە لەو دیو سنووری ئایدۆلۆژیەتەوە بێت‌و لە ئایدۆلۆژیەت بەری بێ .

هەروەها سووربوو لەسەر ئەوەی کە کاری ئەدەبی هاوچەرخ بریتی‌یە لەو ڕاو هەڵوێستەی نووسەر بەرامبەر بە جیهان دەری ئەبڕێت . جگە لەم رادەربڕینەش ئەو تاقی کردنەوانەن کە لە ناو گیروگرفت‌و ناکۆکی نێوان نەتەوەکانەوە هەڵقوڵاون . ئەو فەلسەفەو تیۆرانەش کە ئەم ناکۆکی‌و گیروگرفتانەی لەبەر تیشکدا چارەسەر ئەکرێ ئەوانەن کە هانی میللەتانی زۆرلێکراو ئەدەن بۆ خەبات کردن . رۆمان نووسەکانی ئەمریکای لاتینی‌و جیهانی سێیەمیش هەر بەم شێوەیە توانیویانە بەخشانێکی ڕەسەنی نەتەوەیی تەواو بۆ خۆیان دابهێنن » .

زۆر لە وتاربێژەکان رایان لەگەڵ (لویش دی سوزا ریبیلو)دا یەك بوو پشتگیری قسەکانیان کرد . ئەوانیش رایان (ئویش) ئاسایی بوو سەلماندیان کە ئەبێ نووسەرێکی پورتوگالی ئەرکی سەرشانی خۆی بەرامبەر میللەتەکەی بەجێ بهێنێ . یەکێ لەمانەش سەرۆکی کۆمەڵەی (دانەران ـ مۆلفین)ی پورتوگال بوو وتی : کوورگی گیروگرفتەکە ئەوەیە چۆن ئەتوانین وا لە جەماوەر بکەین کە سوودو چێژ لە کارێکی هونەری وەربگرێت ؟ هەروەها ووتی بێ ڕەچاو کردن‌و شی‌کردنەوەی کردنەوەی ئەم‌مەسەلەیە ناتوانرێت لە هیچ ستێنێکی‌تر بکۆڵرێتەوەو ساغ بکرێتەوە .

کامەران‌قەرەداخی لە ڕووسی‌یەوە کردویەتی بە کوردی

دەربارەی شانۆگەریش وتی: شانۆی مەلحەمی (بریخت) چاکترین ڕێبازێکە کە لەگەڵ ئەم قۆناغەی‌مێژووی پورتوگالدا بگونجێت .

شایانی باسە نووسەران‌و شانۆ پیشەکانی پورتوگال لەم کۆمەڵەیەدان .

وە ئەبێ هەموو نووسەرانی پورتوگالیش لە هەڵسەنگاندنی ئەرکی ئەدەبی پورتوگالی‌، کۆڕانی سەقافیدا ڕایان چون یەك بوبێت . هەندێ کەس بەبێ گرێدان باسی شۆڕشی هونەریان کرد . بۆ نموونە (ئەدواردو برادو کویلیو) وتی پێویستە شۆڕش خزمەتی هونەر بکات نەك هونەر هی ئەو بکات .

ئاشکرائە لەم قۆناغە ناسکەی مێژووی میللەتی پورتوگالدا ئەم جۆرە ڕاو هەڵوێستانە ، خاوەنەکانیاز بیانەوێ یان نەیانەوێ ـ خزمەتی دوژمنانی پورتوگال ئەکات .

لەگەڵ ئەوەشدا کۆنگرە چوارچێوەیەکی ئایدۆلۆژی روون‌و تەواوی دانەنا ، بەڵام توانی هەندێ هەنگاوێ وا بنێت کە نووسەران لە شۆڕشی سەقافیدا بەشداری بکەن . کۆنگرە چەند لیژنەیەکی بۆ ئەدەبی منال‌و ڕەخنەی ئەدەبی‌و ئەدیبە تازە پێگەیشتووەکان پێکهێنا‌و هەندێ کاری بۆ پشتگیری‌و داکۆکی کردن لە مافی نووسەران وەرگێڕان‌و مەسەلەی شانۆو کتێبی قوتابخانە ، ئەنجامداو کرد . کونگرە بڕیاریدا زانستگەی کتێب پێکبهێنی‌و ئەو زانستگەیەش ئەم بڕیارانە بگرێتە ئەستۆو جێبەجێیان بکات .

بە ئەنجام گەیاندنی بڕیارەکانی ئەم کونگرەیە ماوەیەکی درێژی ئەوێت . بەڵام ئەتوانین بڵێین کە ئەم کۆنگرەیە دەورێکی باشی لە یەکخستنی نووسەرە پێشکەوتنخوازەکانی پورتوگالدا بینی‌و توانی داکۆکی‌و پشتگیری ئەو مافە ڕۆشنبیریانە بکات کە لە سای شۆڕشی پورتوگالدا دەسکەوتووەو بێگومان ئەم کارەش پشتگیری کردنی شۆڕشی پورتوگالەو ئەبێتە هۆی چەسپاندن‌و سەقام گرتنی .

کورتە چیرۆك

ئازادی مرۆڤێکی ئەم سەردەمە

خەڵکەکە بە پەلە ئەهاتن‌وئەچوون ، نەم‌ئەزانی گوێ لەهاوڕێکانم بگرم ، یا سەرنجی قەدو باڵای شۆخەکان بدەم . گۆشەی چاخانەکەی (مامعەلی)مان گرتووەو وەك پورەی هەنگ بە چوار دەوریانەخولێینەوە ، وەنەبێت جێگایەکی سرەوت بەخش‌بێت کورسی‌یەکانی شەق‌و شڕوپڕ کەڵکن . کوپەیەکی ئاوی کۆن کە قەوزە لە دیوی دەرەوە دای‌پۆشیوەو زیاتر لە وێنەیەکی کلاسی ئەکات نەك کوپەی ئاو.چەند ئایەتێکی قورئانی‌و وێنەیەکی خۆی کە هەر لەشارلی شابلن ئەچێت‌هەڵی‌واسیوە .

جامی سەر کوپەی ئاوەکە لە کۆنینەی سەردەمی پێش‌زایین ئەکات‌و وا دیارە پشتاوپشت بۆی ماوەتەوەو زۆر پیرۆزە لە لای .

کچۆڵەو لاوەکان ، چین چین دێن‌و ئەڕۆن ، لاوەکانی ئەوبەر ، شەقامەکەیان گرتووەو بە خەڵکەکەدا هەڵ‌ئەڕوانن . شەقامەکە ، ئوتومبیلەکان هەڵ‌ئەلوشێ‌و پەقیان ئەکاتەوە . هەوایەکی سارد دای بە ڕووماو هێنامی‌یەوە بەخۆمدا . گفت‌وگۆکەمان زۆر توندەو ئەنانەت دانیشتوی چاخانەکە جار جار سەرنجمان ئەدەنێ‌و گوێ لە قسەکانمان ئەگرن .

– چیرۆکەکەی (.....) زۆر بە پێزە .

– ڕەخنەکەی (.....) ڕەخنەیەکی لاوازو هێرش بردنە زیاتر لەوەی ڕەخنەیەکی بەجێ‌وزانستی بێت .

– کوڕەکەی پیرێ موشێن‌و هەڵماتێن‌و هەلوکین مابو تیا بکرێ لە دواوە .

– سەیر ، سەیر ، تەماشای ئەو پانتۆل لەپێ‌یەکە . دەك ماڵتان بە قوڕ گیرێت ئەوە بۆ ... ؟

– تەماشاکردنەکەت بەسە ، تۆ تەنها پیاوی ئەوەیت .

– هاتینەوە سەر باسەکە !! کورینە بەسیەتی ، وازی لێ‌بێنن‌و کەس باسی نەکات .

– کاکە نەخۆشە ، نەخۆش. ئەگەر نەخۆش نەبوایە دانی بە جاکەی یەکێك‌دا ئەنا لەم جیهانە پان‌وبەرینەدا . ،

پیرێکی ریش سپی لەو بەرەوە سەری هەڵبڕی‌و چاکەی دانا .

– جا براینە کە نەخۆشە بۆ ناچێت بۆ لای دکتۆر ، خۆ ئەمڕۆ بەپارە مردوو چاك ئەکرێتەوە ..

– خاڵە گیان نەخۆشی (لەش) نی‌یە . نەخۆشی (دەروونی)یە .

– خاڵە بە قوربانتان بێت بۆ نەخۆشی (دەروون)یش هەیە . ئەوە چ نەخۆشی‌یەکە ؟! دەك خوایە بمان‌پارێزی لێ‌ی .

– من لەگەڵتان نیم ، ئێوە ڕقتان لێ‌یەتی ، هەقی نادەنێ .

– دەکەوانە خۆتی بۆ بگرە ، ڕۆژێکیش دێت پەلاماری تۆش بدات .

– دەمێك ساڵە نەم‌دیوە ، تەنها چەند بەرهەمێکیم خوێندۆتەوەو بەس . بەڵام بە باشی شێوەی منالیم لەبەرچاوە .

دەستم نایە ژێر چەناگەم‌و خەیاڵ بردمی‌یەوە ، ئەو ڕۆژەم هاتەوە یاد کە دایکی عەمری خوای کردو لەگەڵ جوتە خوشکەکەی ، دوا خوا حافیزی لێ‌کردن .

فرمێسك بە چاوەکانیانا ئەهاتە خوارێ‌و (دایکە ڕۆیان بو) ماوەیەکی کەم بەسەر مردنی دایکیانا تێپەڕی بوو ، کە بیستمان باوکیان ژنی هێناوەتەوە .

دایکم وتی :ـ

بەخوا خراپی کرد ، ئەبوایە ژنی نەهێنایەتەوە ، پیرە دایکەکەی هەبوو خزمەتی منالەکانی ئەکرد .

– ئەو باوکانە کوا گوێ ئەدەنە منال ، هەر خوای رابواردن‌و خۆشی خۆیانە .

یەکێك لە هاوڕێکانم هێنامی‌یەوە بە خۆما .

– ها ئەوە چی‌یە ، بێ‌قەزا‌بێت ، ئەڵێیت پابۆرەکانت نقوم بوون .

– نا ، نا ، هیچ ، بە سەری تۆ ئاگام لێتانەو گوێم لێ گرتوون .

– نەچین پیاسەیەك بکەین ؟

– بەخوا من ئەمڕۆ زۆر هیلاکم ، ئەڕۆمەوە بۆ ماڵەوە . ملی ڕێگاکەم گرت‌و بەپەلە خۆم کرد بە ژوورا .

– دایە . دایە .

– چی‌یە ئەوە ڕۆڵە ، بۆ وا بەشۆکاوی ؟!!

– (.....) کەی ئەوە‌بەرمان ، کە دراوسێمان بوون ، لە خانووە کۆنەکەدا . چی‌یان بەسەرهات . ؟

– جا ڕۆڵە ئەمە ، چی بیری خستیتەوە ؟ پتر لە بیست ساڵە ئێمە لێ‌یان دووریین‌و باست نەکردون .

– هیچ ، ئەڵێم کوڕە گەورەکەیان بووە بە مامۆستا . بەڵام دایکیان نەخۆشە .

– خوانەکات ڕۆڵە ، تۆخوا زۆریان ئازارو ناخۆشی دی بە دەست باوەژنەکەیانەوە ، یا ڕەبی خوا ڕەحمی پێ بکات .

– ئەو بەد فەساڵەی باوکیان ، بیرتە کە وتم : هەرخوا خوای خۆیەتی ، ئێستاش ئەڵێن بیرە نەنکەکەیان ماوەو کەڵێك بە کوڕە ، بەخوا نەهێنایەتەوە نەنکەکەیان وەك گوڵ خزمەتی ئەکردن .

باوەڕ بکە ڕۆڵە گیان ئەو نەخۆشی‌یە ، هەموی زوخاوی ئەو باوژنەیەتی کاری تێ کردووە .

– دایە گیان قەڵەوو بەخۆو تەواوە بە لەش .

– ئەی کوڕم بۆ ئەڵێی نەخۆشە .

– دایە گیان (دەرونی) نەخۆشە .

– نەخۆشی دەرون چی‌یە لە دەوری سەرت گەڕێم ، بە خوا ئەمە یەکەم جارە ئەیبیستم .

– دایە گیان ئەو نەخۆشی‌یە، نەخۆشی‌یەکی ترسناکی پیسە ، کار ئەکاتە سەر هەڵس‌وکەوت، سەر کردار ، سەر وتە ، سەر پەیوەندی لەگەڵ کەسانی کە ، جیهانی لەبەر چاوڕەش ئەکات، هەموکەس بە دوژمنی خۆی ئەزانێ ، دوو کەس سەریان نا بە یەکەوە وا ئەزانێ باسی ئەو ئەکەن ، پێکەنین ، وا ئەزانێ بەو پێ‌ئەکەنن ، خوا خوای ئەوەیەتی خەڵقی تووشی نارەحەتی ببێت ، هەڵخلیسکێ، ملی بشکێ ، چاکە لە دەمی نایەتە دەرێ ، گومان لە خۆی‌و هەموو کەس ئەکات کرداری چاك بە خراپ باس ئەکات ، گوشەگیرە ، ڕەش بینە ، سەرلێ‌شێواوەو هەزارەها شتی‌کەی وەك ئەمانە .

– دایکت بە قوربانت بێت جا ئەم نەخۆشی‌یە پیاو لە چی‌یەوە توش ئەبێت .

– دایە گیان ، کۆمەڵی دواکەوتو ، شێوەی پەیوەندی ئابووریمان ، شێوەی پەروەردە کردنمان ، ماڵ ، باوك ، دایك ، خزمی خراپ ، دروستی ئەکات‌و ژێفی پێ‌ئەسێنێ .

باوەژنەکەی ئەوەندە خراپو ناڵەبارو بەد فەڕانە لە گەڵیا جوڵاوەتەوە ، کاری کردۆتە سەر دەرونی‌و تووشی نەخۆشی کردووە . هەمو یەکێکی ئەم کۆمەڵە بە باوەژنەکەی تێ ئەگا . بۆیە ئەیەوێت تۆڵەی منالی لە کۆمەڵ‌و ئەندکانی کۆمەڵ بسێنێت بەم کردارو ڕەفتارانە . بەڵام بە سەهودا چووە تا وابێت زیاتر لە قوڕ ئەچەقێت‌و خەڵقی لێ دور‌ئەکەوێتەوە .

– باشە کوڕی شیرینم ئەم نەخۆشی‌یە چاری نی‌یە ؟!

– دایە گیان هیچ شتێك نیە چاری نەبێت ، ئەگەر ئەو نەخۆشە بیەوێت چاری خۆی بکات .

– جا چاری ئەو نەخۆشی‌یە چۆنە .

– دایە گیان پێویستە ئەو کوڕە بە چەشنێکی کە بڕوانێتە جیهان ، هەموو کەس بە دڵسۆزی خۆی بزانی ، خۆشەویستی لە دڵ‌و دەرونیا بڕوێنێ ، قین‌و خراپە ڕیشەکێش بکات . با ئەوە باش بزانیت کەس ڕقی لێ‌ی نی‌یەو باسی بە خراپە ناکەن . تەنها کردارو وتەکانی بگۆڕێ ، مرۆڤێکی کەی لێ‌دەرئەچێ ، بە تایبەتی ئەویش ، ماموستایەو ڕۆشن بیریشە . کام کردار کام وتە بە خراپ ئەزانی لێ‌ی دووکەوێتەوە ، کام کردارو وتەش بە جوان ئەزانێت لە سەری بڕوات ، تا مرۆڤێکی سودبەخش دەرچێت و خزمەتی نیشتمان‌و گەلەکەی بکات .

زاهیر سەوز

ئەبێ بژین

شەونم بدرزنجی

دایە ئەژین
لە فرمێسکی نەبەزینتا
لە هەنسکی دەم وەنەوزی
شەوانی ئاخ‌و برینتا
کاتێ گەرمەی هێرش‌هێنان
شەپۆل ئەدا بە دەریای ژینی
کلپەی سرودی کۆڵنەدان
گەردانەی وشەی ئاگرین
ئەکاتە چەپکە گوڵێکو
ئەیدا لەسەر سنگی شیرین
ئێمە ئەژین ،
لە کاتێکا خۆری باوەڕ
لێوی سڕبوو دینێتەگۆ
تەوژمی شادەماری خوێن
گوڕ بە هەنگاو ئەدا لە تۆ
ئەوسا بۆ تۆو بۆ هەزارانی وەکوتۆ
ئەژین ... ئەژین
ڕێگا ئەبڕین
نامەی سووری سەرستوورین

بڕوانە ل ١١

وتارێکی مێژوویی سەرۆکی فەرماندە «پاشماوە»

جەماوەری گەل بە پارتی و رێکخراوە نیشتمانی یەکانیەوە پشتگیری ئەم بڕیارەی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش ئەکەن

سەرۆک بەکر بڕیاری میللی کردنی تێکڕای کۆمپانیای نەوتی بەسرەی بەگەل گەیاند

• سامانی نەوت بە یەکجاری کەوتەدەست دەوڵەتی عیراق •

کردنەوەی خواستی نەتەوەی عەرەبو ئامانجو بەرژەوەندیو ئابروو شوێنی لە کۆمەڵی نێو دەولەتاندا .. ئێمەش لەو هەلویستەماندا لە بڕوا بوونی قوڵ بە شارستانیەتی نەتەوەکەمان هەنگاو ئەنێینو بڕوامانەوە بە مافە رەواکەی بۆ رزگاربوونو یەکگرتنو پێشکەوتنو وەرگرتنی شوێنی شیاوی خۆی لە کۆمەڵی مرۆڤایەتی‌دا .

هێزەکانی ئیمپریالیزمو زایۆنیزمی جیهانو تاقمە بەکرێ گیراوەکانی ناوخۆ لە دەیان ساڵەوە هەوڵی لاواز کردنی نەتەوەی عەرەبو زەوت کردنی مافەکانیان داوە لە رێگای تۆقاندنو مانۆرو چاوبەستەکێوە . لە بەرەنگاری کردنی ئەو پیلانە کۆنەدا کە ئێستاکە شێوەیەکی نوێی پۆشیوە ئەبێ پێشەنگەکانی نەتەوەو رۆڵە هوشیارە دلسۆزەکانی لە ئاستی لێ پرسراوی‌دابنو هەلویستی‌وا بنوێنن کە توانای نەتەوەی‌عەرەب ساغ بکاتەوەو مافە زەوت کراوەکانی دەستخەنەوەو وای لێ بکەن لە کۆمەڵی نێو دەولەتاندا بە خواستێکی ئازادوو سەربەخۆ بجولێتەوە .

براینە :

پتر لە سێ ساڵ لە مەوبەر لەم وڵاتە خەباتگێرەو لە دۆخێکی عەرەبی‌دا روو بە رووی ئەرکێکی گرنگو بەرپرسیاری‌یەکی مێژوویی بووین .

لەوکاتەدا هێزەکانی ئیمپریالیزمو داردەستەکانی کۆمپانیا مۆنۆپولەکانی نەوت لە لەوڵاتەکەماندا کارئەکەن خەریکی پیلان گێران بوون بۆ سەر شۆڕشو رەوتە سەرکەوتووەکەی . واشیان بەخەیالدا ئەهات کە بەو توانا زۆرەی هەیانە ئەتوانن ترسو سڵ کردنەوە بخەنە ریزمانەوەو سەرمان بێ شوڕبکەنو رازی بین بەو چارەسەرکردنانەی خۆیان ئەیانەوێت لەسەر حیسابی بەرژەوەندی‌یە رەوایە بنچینەنەکانمان .

پیلانی هێزەکانی ئیمپریالیزم تەنیا دژی ئێمە نەبوو لەم وڵاتەدا بەڵکو ئالقەیەك بوو لە زنجیرەی پیلانەکانی ئیمپریالیزمو زایۆنیزم بۆ ئابلۆقەدانی مەلبەندەکانی سەربەستیو شۆڕشو بلاوکردنەوەی نیازو رەوتی بە چۆکاهاتنو خۆبەدەستەوەدان بۆ زەمینەخۆش کردنو راهێنانی نەتەوەی عەرەبو نەخشە دانانەوەی ناوچەکە بە جۆرێك خزمەتی بەرژەوەندی ئیمپریالیزمو مانەوەو بەردەوام بوونی قەوارەی فاشیزمو فراوانی خوازی زایۆنیستەکان بکات .

کاتێك پێویست بوو لەسەرمان وەلام بدەینەوە وەلامێکی مێژوویی‌و بەلایەکا خەرانە .. لە بەرنامەی حیزبو شورشەوە هەنگاومان نا بۆ رزگار کردنی ئابوری نیشتمان لە ژێر چنگی مۆنۆپولەکانی بێگانەو پشتمان بە وزەی داهێنەری جەماوەرو توانای خۆ راگری‌ی بەست هەرچەندە دۆخێکی ناڵەبار دەورەی دابووینو ئەشمان زانی کە جەماوەر پشتگیری هەموو هەنگاوێکی نیشتمانی‌و نەتەوەیی ئەکات کە بەرژەوەندیو خواستەکانی بنوێنێ .

هەروەها بڕوامان بەوە بوو کە مرۆڤایەتی پێشکەوتنخواز پشتگیری خەباتە رەواکەمان ئەکات دژی مۆنۆپۆلەکان . لەسەر ئەم بنچینەیە بڕیاری یەکی حوزەیرانی ساڵی ١٩٧٢ مان دەرکرد دەربارەی میللی کردنی کۆمپانیای نەوتی عیراق .. تاقی کردنەوەو کردەوەش دوای چەند مانگێك دەریان خست کە بڕیارەکەمان راستو دروست بوو .

هێزەکانی ئیمپریالیزم کە زەبری میللی کردن حەپەساند بوونی هەوڵی پوچەڵ کردنەوەی ئەم هەنگاوە گەورەیان ئەدا .. هەروەها نەخشەی سزادانی شۆڕشیان دانا لەگەڵ ئابلۆقە دانی ئە ریشکەی کە داگیرساو نیشانەی سەردەی لە ناوچونی مۆنۆپۆلی نەوت ودەسەلاتەکانیانی راگەیاند .

هێزەکانی ئیمپریالیزم ئەیانویست رێگامان نەدەن نەوتە میللی کراوەکە بکەیەنینە بازارو بی‌فرۆشین نوکەرەکانی لە ژووروی نیشتمان خستە جمو جۆڵ . لە لایەکی ترەوە چەند لایەنێکی تر کە بە خۆخۆیی‌و نانەتەوەیی ناسراون هەوڵیاندا بەرچێوی لەناردنی نەوتی میللی کراو بدەن بەو بۆریانەدا کە بەرەو دەریای سپی ناوەراست ئەکشێ‌و ئەیانویست مەرجو بیانوی وامان بەسەردا بسەپێنن کە لەگەڵ بیروباوەڕی نەتەوەیی‌دا ناگونجێن .

بەڵام شۆڕش کە بڕیارەکەی‌دا هۆشیار بوو ئاگای لەوەبوو دوورنیە چی روو بدات‌و چ مەترسی‌یەك رووی تێ بکات .. توانیشی لەسەر بنچینە قایمەکەی میللی‌کردن سەرکەوتنی بەلایەکاخەرانەلە ماوەی نۆ مانگ‌دا بەسەر مۆنۆپۆلەکان‌دا بەدی بهێنێ .

دوای ئەوەی مۆنۆپۆلەکان نەیانتوانی پیلان لە میللی کردنەکە بکەن پەنایان بردە بەر هەڵپە هەڵپی ئاشکرا کە ناونرا بە (سیستەمی بەشداربوون ـ المشارکە) ئەمەش شێوەیەکی نوێی دەسکەوتی ئیمپریالیزمو مۆنۆپۆلی کۆنە لە بەرگێکی تازەدا .

بەڵام بڕیاری میللی کردنەکە ئاسۆیەکی فراوانی لە بەردەم تێکۆشان کردەوە دژی مۆنۆپۆلەکان دۆخێکی نوێی پەیوەندی هێنایە کایەوە لە نێوان عیراقو ولاتە بەرهەم هێنەرەکانی نەوت لەلایەکو لە نێوان ولاتە پیشەسازی‌یە سەرمایەدارەکان لە لایەکی ترەوە . هەروەها ئەم هەنگاوە کارێکی گەورەی کردە سەر وڵاتانی بەرهەم هێنەر بۆ دەسکاری کردنی نرخی نەوت ،هەروەکو لە ئەیلولی ساڵی ١٩٧٣دا رووی داو تاقمی وڵاتە تازە پێ گەیشتووەکان بۆ یەکەم جار لەمێژوودا توانیان بڕیارێکی راستبدەن لە چاك کردنی نرخی نەوت‌دا هەرچەندە بەتوندی لە لایەن هێزەکانی ئیمپریالیستو مۆنۆپۆلەکانەوە بەربەرەکانی کران .

براینە ، بەم جۆرە ،بڕیارە مێژووییە بە جەرگەکە کە لەبەردەم زۆرە ملێو هەڕەشەو ئورەشەی ئیمپریالیزم‌دا بە چوك‌دا نەهات ، سەرکەوتو ئاسۆیەکی فراوانی باشە رۆژی بۆ گەلو عیراقو نەتەوەی عەرەبو چەندین گەلانی جیهان کردەوە .

بەبێ‌ی شی‌کردنەوە شورشگێری یەکەمان دەربارەی دۆخی عەرەبو ئەو تاقی کردنەوەیەی هەمانە لە میللی کردن‌داو بەستنەوەی ئەم شارەزاییە بە خەباتی نەتەوەیی لە ئەنجامی ئەمەدا دروشمی (بەکار هێنانی نەوت وەکو چەکێك لەشەر)دا مان بەرزکردەوە دژی ئیمپریالیزمی دۆستی ئیمپریالیزمو چەندین هەنگاوی گەورەمان هاویشت .

کاتێك شەڕی تشرینی یەکەمی ساڵی ١٩٧٣ هەڵگیرسا شورش لە عیراق‌دا بلێسەی بەکارهێنانی نەوت وەکوچەکی داگیرساندو راستەوخۆ میللی کردنمان بە تێکۆشانی نەتەوەییەوە بەستەوە هەرلەگەڵ هەڵگیرسانی شەڕەکەدا بەشی ئەمەریکاو هۆلەندەو کۆلبەنکیانمان لە کۆمپانیای نەوتی بەسرەدا میللی کرد .

رۆڵە مەزنەکانی گەلەکەمان :

رۆڵەکانی نەتەوەی جوامێری عەرەب :

ئیمرۆکە دۆخێکی تر رووبەرووومان ئەبێت کە لە سروشت‌دا لەو دۆخە جیاواز تر نیە کە ساڵی ١٩٧٢ لە ئارادابوو .. شۆڕش لەم وڵاتەدا خۆی گرتو پیلانەکانی ئیمپریالیزمی تێك شکاند کە دوایینیان فیتنە بەکرێ گیراوەکەی ئیمپریالیزم بوو لە ژووروی نیشتمان‌دا .. هەروەها زەمینەی عەرەب سەرەڕای ئەو دەسکەوتانەی شەڕی تشرینی ١٩٧٣ بە دەستی هێنان ، دووچاری هەمان دۆخی مەترسی‌دار بووە کە هەڕەشە لە چارەنووسی نەتەوەو یەکگرتنو شوێنی لەریزی نێو دەولەتاندا ئەکات ..

لە هەلویستی هەست کردن بە لێ‌پرسراوی سەرشانمان بۆ هەنگاونانی بە جەرگانەو بەرەنگاری‌ی کردنی دروشمی خۆبەدەستەوە دەرانەو لە ئاستی بەرنامە نیشتمانی‌یەکانو جێبەجێ کردنی بڕیارەکانی هەشتەمین کۆنگرەی قطری پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب .. بە ناوی گەل بە ناوی نەتەوەی عەرەب بڕیاری میللی کردنی ئەو بەشانەماندا کە ماونەتەوەو هی بێگانەن لە کۆمپانیای نەوتی بەسرەدا براینە بەم پێیە توانیمان وا بکەین دەسەلاتی نیشتمانی بەتەواوەتی بەسەر سامانی نەوت‌ماندا بڕوات لەگەڵ کاروباری بەرهەم هێنانو فرۆشتنی لە بازارەکان‌دا .

هاوولاتینە

جەماوەری نەتەوەی عەرەب

ئێمە بڕوایەکی قایمان بە توانای نەتەوەی عەرەب هەیە لە بەربەرەکانی کردنی ئیمپریالیزمو خەبات کردن دژی زایۆنیزم بۆ دەستخستنەوەی خاکی زەوت کراوو بە دەست هێنانی دەسکەوتی گەورە لەسەر رێگای یەکگرتنو بەرەوپێشەوە چوون .

ئەوەی لەم بوارەش‌دا پێویستمان پێی ئەبێ درێژەدانە بە کارکردنو تێکۆشان بە پشت ئەستوری بە جەماوەرو نەتەوەکەمانو تواناکەی .

ئەوەی ئیمرۆ دەورو پشتی نەتەوەکەمانی داوە وەکو پیلان گێران وتاریکی باشەکشێ ، ئەنجامێکی راستەقینەی ئەو سیاسەتو هەلویستە هەلەوچەوتانەیان کە زۆر دەمێکە ئێمە داوای چاککردنەوەو کەلەبەر پڕ کردنەوەکانیمان کردووە .

لە مانگی تەمووزی رابوردوودا بەرنامەیەکمان پێشکەش کرد دەربارەی دامەزراندنی بەرەی ژوورو تیایدا وەکو مەرج داوامان‌کرد کە حکومەتی سوریا دەست لە هەردوو بڕیاری ژمارە (٢٤٢ و ٣٣٨) هەڵبگرێ هەروەها داوای پشتگیری کردنی بەرەکانی ترمان کرد .. ئێمە تا ئێستاش لەو باوەڕەداین کە ئەو بەرنامەیە راستە .. وە هیچ جمو جۆڵی‌یەکی‌تر لەسەر رێگای رزگاری ئەنجامی لەباری نابێ بەڵکو لە کۆتایی‌دا ئەرژێتە دەریای نەخشەی ئیمپریالیزمو زایۆنیزم .. ئەگەر بێتو هەر لەسەرەتاوە بە چاو بەستەکێو راهێنانو مالی‌ی کردنی جەماوەر بەرەو چارەسەری خۆ بەدەستەوە دەرانە دەستی پێ نەکردبێ .

بە هیچ جۆرێك ناتوانری دۆخی ئێستاو ئەو سیاسەتو هەلویستانە لە یەکتری دابڕدرێن .. ئەوەی ئێستاکە لە لوبنانی‌برادا ئەقەوێ ئەنجامێکی ئەوسیاسەتو هەلویستانەیە .. ئەو وڵاتە خۆشەویستە عەرەبە دووچاری دەستی کوشتارو کاول بوون بووەو هەڕەشە لە سەربەخۆیەکەی ئەکرێت . خۆ ئەگەر هەندێ لایەن سیاسەتی ئیمپریالیزمیان پەسند نەکردبایە ئەم کارەسانە رووی نەئەدا .

ئێمە بەهەموو هێزێکەوە داوائەکەین کەشەڕ لە لوبنان بوەستێنرێ ئاشتی‌و ئاسایش لە خاکەکەیدا جێگیر ببنەوە بەوتووێژی لە بارو گونجاوی ناو هاوولاتی‌یانی‌و لەسەر بنچینەی ساغی نیشتمانو بەرژەوەندی لوبنانو عەرەبو چارەنووسی عەرەب ئەم گیروگرفتانە چارەسەر بکرێن .

بروانە ل ١١

دەستکەوتی عیراق شۆڕش لە میللی کردنی نەوت

ئەو بڕیارە مێژوییە تازەیە کە سەرکردایەتی سیاسی حیزبی بەعسی سوشیالیستی عەرەب دەری‌کرد ، سەرکەوتنێکی ئابوری‌و سیاسی‌یە دەچێتە پاڵ ئەو دەستکەوتە گەورانەی کاروانی شۆڕشی نەتەوەیی‌و سوشیالیستی (١٧)ی تەموز لە ساڵی ١٩٦٨وە بەدەستی هێناونو تەواو کردنە بۆ کاروانی میللی کردن کە بە بڕیاری مێژویی سەرکردایەتی شۆڕش لە یەکی حوزەیرانی ١٩٧٢دا بە گوێرەی قانوونی ژمارە ٦٩ کەوتۆتە رێگا بە یەکجاری دوایی بەچەوساندنەوەو زیان بەخشین بە سودو فازانجی عیراق هێنا .

بەشەکانی کۆمپانیای نەوتی

بەسرە کە ئێستا بە تەواوی میللی ، کراون لە سەدا ٥٧ هی کومپانیاکانی بێگانەبون و لە سەدا ٤٣ شیان بە گوێرەی قانونی ژمارە ٧٠ی ساڵی ١٩٧٣ هی کومپانیای نیشتمانی نەوتی عیراق بون . بە پێی ئەم قانونە بەشەکانی ئەمریکاو هولەندە میللی کران چونکە هەلویستێکی دوژمنانەیان بەرامبەر مەسەلەی عەرەب لە شەری تشرین دا هەبو . کومپانیای نەوتی بەریتانیا لە سەدا ٢٣ر٧٥ی بەشەکانی کومپانیای بە دەستەوە بو ، کومپانیای نەوتی فەرەنسەبش لە سەدا ٢٣ر٧٥و لە سەدا ٥ر٩یش بە دەست کومپانیای (شێل)ی بەریتانیاوە بو .

کومپانیای نەوتی بەسرە ساڵی ١٩٣٠ بۆ ماوەی ٧٥ ساڵ کە لە ساڵی ٢٠١٣دا تەواو دەبو ئیمتیازی نەوتی وەرگرتبوو پانایی ٢٦٦ هەزار کیلومیتری چوارگۆشەی لە دەست دابو کە مەودایی ئیمتیازەکەی لە ساڵی ١٩٦١دا بە گوێرەی قانونی ژمارە ٨٠ کەم کرابۆوەو تەنیا ١٢٨ هەزار کیلومتری چوارگۆشەی بە دەستەوە مابو . ئەو کومپانیایە لە دوکانگای گرنگی زوبێرو رومیلە نەوتی دەردەهێناو لە ساڵی ١٩٥١وە دەستی بە دەرهێنانی نەوت کردبو .

لە پاش میللی کردنی کومپانیای نەوتی عیراق لە یەکی حوزەیرانی ١٩٧٢و پاشان خۆماڵی کردنی بەشەکانی ئەمریکاو هولەندە لە کومپانیای نەوتی بەسرە هەر لەو ساڵەدا ، کومپانیای عیراقی بۆ کاروباری نەوت ئەرکی کەندوکۆژ « التنقیب » و دەرهێنانو ناردنی نەوت بۆ بازارەکانی گرتە ئەستۆ . هەروەها دەرهێنانی نەوت بە دەستی کارناسە عیراقیەکان لە کانگای رومیلەی باکوری دەستی پێ کرد و کومپانیای نیشتمانی نەوت هەمو دەزگاو کەرەستەیەکی تازەی بۆ دابین کراو کادیری پسپۆرو لێزانی فەننی خرایە ژێر دەست . هەروەها کومپانیای نەوتکێشەکانی عیراق سەربەوەزارەتی نەوت دامەزرا کە ئێستا هەشت نەوتکێشی گەورەی هەیە کە حەوتیان (٣٥) هەزار تەن نەوتی خاو هەڵدەگرنو هەشتەمیان (١١٨) هەزار تەن هەڵدەگرێ . ئەم کومپانیایە رۆڵێکی گرنگی لە ناردنی نەوتی خۆماڵی کراو بۆ بازارەکان دا دیاری کردوە .

بە دەستەوە گرتنی عیراق بۆ سامانی نەوت بۆتە هۆی خێرا بونی بەرنامەی گەشە سەندنی وڵاتو ئەو پەڕی کەڵك لە داهاتی نەوت وەرگیراوە بۆ دامەزراندنی پرۆژەی ستراتیژی و جێبەجێ کردنی بەرنامەی گەشە سەندن .

داهاتی نەوت لە دامەزراندنی زۆر پرۆژەی پیشەسازی‌و نەوتی‌و کشتوکاڵی‌دا بەشدار بوە ، کە لە سەروی هەمویانەوە پیشەسازی پیتروکیمیاوی‌و گازو گۆگردو پرۆژە ستراتیژیەکانی ترن وەك هێلی تازەی رومیلەو هێلی عیراقو تورکیاو

بروانە ل ١١

جەماوەری گەل پەیمانی بەهێزکردنی تێکۆشان بۆ سەرکردایەتی شۆڕش نوێ ئەکاتەوە

هەر لەگەڵ بلاوکردنەوەی وتارە مێژوی‌یەکەی سەروکی فەرماندە بەرێز احمد حسن البکر لە ئێستگەو تەلەفزیونەوە وە گەیاندنی بڕیارە گرنگەکەی‌سەرکردایەتی شورش بە خۆماڵی کردنی پاشماوەی‌بەشەکانی بێگانە لە کومپانیای نەوتی بەسرە ، جەماوەری‌تێکوشەری گەل . رژانە سەرشەقامەکانی بەغداوخۆپیشاندانی گەورەیان رێکخست بۆ پشتگیری کردنی سەرکردایەتی سیاسی حیزبو شورش لەو هەنگاوەمەزنەی ناویەتی،کە تەواوکەری سەربەخۆیی ئابوری نیشتمانی‌عیراقەو بەم بڕیارە مێژوویە هەموو سامانی نەوتی‌وڵاتەکەمان ، کەوتە ژێردەستی خۆمانو بەوبڕیارەدوارەکو ریشەی دەسەلاتی مۆنۆپولی لەم وڵاتەدا هەلکێشرا

لە لایەکی کەوە . هەموورێکخراوو هێزە نیشتمانی وپێشکەوتو خوازەکان‌بەبروسکەکە ئاراستەی سەروك احمد حسن البکریان کرد ، پشتگیری تەواوی خۆیان بۆ ئەم هەنگاوە شورشگێرانەیەدەربری‌وە . وە پەیمانیان نوێ کردۆتەوە . کە هەموو توانای خویان تەرخان بکەن بۆ پاراستنو قول کردنەوەی‌ئەم دەستکەوتە مەزنەو هەموو ئەو دەستکەوتە پیرۆزانەی‌سەرکردایەتی سیاسی حیزبو شورشی ١٧ی تەموزی پێشکەوتوخواز بۆ تێکرای گەلی عیراقی بەدی هێناوە .

Institut kurde de Paris

بەیاننامەی پارتی شۆڕشگێڕی کوردستان

هەنگاوێکی شۆڕشگێڕانەی مەزن

● ئەی ڕۆڵەکانی گەلی عیراقی مەزن :

بڕیارەکەی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شورش ژمارە(٢٠٠) کە سەروکی فەرماندە تێکوشەر احمد حسن البکر سەرۆك کۆمار رای گەیاند دەربارەی میللی کردنی پاشماوەکانی کومپانیا مۆنۆپۆلیەکان بولە ولاتەکەماندا کەلێدانێکی توندی نوێ بو لەو لێدانانەی شورشی ١٧ ـ ٣٠ تەمموزی پێشکەوتوخواز ئاراستەی ئیمپریالیزم زایونیزم و کۆنەپەرستانی نوکەری کردوە ·

● ئەی ڕۆلەکانی گەلی عیراقی مەزن :

میللی کردنی سامانی نیشتمانی هەمیشە ئامانجێکی ستراتیژی گەورە بوە کە هەموو هێزە نیشتمانی و پێشکەوتنخوازەکانی ولات بوی تێکۆشاون ، چونکە خواست و مەبەستی عادیلانەی گەلی عیراقمان بوە لە ماوەی کاروانی تێکوشانیدا کەزۆر قوربانی تیاداوە · وە لە سای شورشی ١٧ی تەمموزی پێشکەوتو خوازدا کە لە سالی ١٩٦٨ دا حیزبی بەعسی سۆشیالستی عەرەب بەرپای کرد ئەم خواستە هاتە دیو کومپانیای نەوتی عیراق لە ١ی حوزەیرانی سالی ١٩٧٢دا میللی کراو هەمو ڕۆلەکانی گەل بە هەمووهێزە نیشتمانپەروەرە پێشکەوتوخوازەکانیەوە لە دەوری شورش و ئەو دەسکەوتە مەزنە کۆبونەوە · ئەمرۆش ئەم بڕیارەی دوایی دەسکەوتێکی شورشگێرانەی نوێیە ئەخرێتە سەر دەسکەوتەکانی گەلی عیراق بە کوردو عەرەب و کەمایەتیەکانیەوە · دیسان هەنگاوێکی شورشگێرانەی مەزنە لە بەدیهێنانی سەربەخۆی ئابوری تەواودا وەدەرس دادانێکی ترە بە دوژمنەکانی گەل کە ئەوشورشەی میللی کردن و چارەسەری کشتوکال وبەرەی نیشتمانی و ئوتونومی و چەندان هەنگاوی شورشگێرانەی تری لە هەموو رویەکی ژیانی ئەم ولاتەدا بە دی هێناوە ، سورە کە بەبێ گەرانەوەو سلەمینەوە ڕێگا ببرێ و مل کەچ نەبێ لە بەردەم هیچ پیلانێکی ئیمپریالیزم و زایونیزمدا کە ئەیانەوی کوسپ بخەنە بەردەم کاروانی گەلەکەمان کە ڕێگای بەرەو کۆمەلێکی دیموکراتی سوشیالستی پێشکەوتوی گرتوبەر ·

● ئەی جەماوەری گەلی تێکوشەر :

لە کاتێکا هێزەکانی ئیمپریالی و زایونیزمی جهان و کۆنەپەرستەکان هەول ئەدەن لە ڕێگای پیلانی گلاوەوە بەرژەوندیەکانیان لە ناوچەکەدا بگەڕێننەوە کە بە

هۆی سووربوونی گەلا ئەوە لە سەندنەوەی مافە ڕەواکانی و دەرکردنی داگیرکەران و دەسەلاتی تەواو بە سەر سامانی نەتەوایەتی و تەرخان کردنی بۆ گەشەپێدانی نەتەوەیی لە دەستیان چوە · ئا لەم کاتەدا کە ئیمپریالیزمەکان خەو بە نیازە کەندەلەکانیانەوە ئەبینن بڕیارەکەی ئەم دوواییەی شۆرش بە میللی کردنی پاشماوەکانی کۆمپانیا مۆنۆپولیەکان دەرگای لە سەر هەموو نەخشەو هەولدانێکی بۆگەن داخست ، ئەم بڕیارەش دوو پاتی ئەکاتەوە کە عیراقی شۆڕش هەمیشە بەردەوام ئەبێ لە بەربەرەکانێی ئیمپریالیزم و زایۆنست و کۆنەپەرستەکاندا بۆ جێبەجێ کردنی ئامانجەکانی جەماوەری گەلی تێکۆشەرمان بە بێ ئەوەی لە سەر ڕێبازی دیموکراسی و پێشکەوتنخوازانە لابدات ·

● ئەی جەماوەری گەلی ئەبەر

پارتی شۆرشگێری کوردستان و جەماوەرە تێکەیشتووەکەی بە شەرەفەوە شان بە شانی هەموو هێزە نیشتمانی و پێشکەوتوخوازەکانی ولات لە شەڕی عادیلانەی گەلەکەماندا بەشداری کردوە بۆ سەندنەوەی مافە ڕواکانی دەورێکی گرنگی هەبووە لە دەرکردنی یاسای ژمارە (٨٠) سالی ١٩٦١ دا کە بە هەنگاوی یەکەم دائەنرێ بۆ سەندنەوەی زۆربەی ئەو زەوییانەی لە ماوەیەکی کۆنەوە کەوتبوونە ژێر دەسەلاتی کۆمپانیاکانی بێگانەوە ، جگە لەوەی کە جەماوەری پارتیمان بە شانازیەوە هەولی داوە بۆ سەرکەوتنی بڕیارە مێژوویی-یەکەی شۆرشی حەڤدەی تەمموزی پیرۆز لە سالی ١٩٧٢دا دەربارەی میللی کردنی کۆمپانیا مۆنۆپۆلیەکان هەر بۆیەش پێویستە ئەمڕۆ جەماوەری پارتیمان زیاتر لە یەك نزیك ببنەوەو بە هەستێکی بەرزو فراوانەوە بەرگری لە مەسەلەی ڕەوای گەل و نیشتمان بکەن و شان بە شانی هەموو هێزەکانی

گەل کە لەبەرەی نیشتمانی و نەتەوایەتی پێشکەوتنخواز کۆبونەتەوەو لەژێر سەرکردایەتی حیزبی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب بۆ ئەوەی هەموو ئەو بۆشاییانە پڕ بکەنەوە کە هێزەکانی ئیمپریالیزم هەول ئەدات لەوێوە گیروگرفت و تەنگ و چەلەمە بخاتە ڕێگای یەکێتی نیشتمانی لە عیراقی شۆرشدا ، ئەو عیراقەی ڕەفزی هەموو چارەسەرێکی خۆبەدەستەوە دەرانەی کردووە لەروی سەندنەوەی بەمافی گەلی عەرەبی فەلەستین و سەندنەوەی خاکی داگیرکرو وەبانگوازی عیراق لەزمانی سەرۆکی فەرماندەوە بۆ ژیانەوەی بەرەی ژوررو وەبۆ دوست کردنی بەرەیەکی ئاگرین بە ڕووی ئیمپریالیزم و زایۆنستەکاندا ، هەروەها هەلویستی دەربارەی ڕووداوە خوێناوییەکانی لوبنان و تاوانبارکردنی هێزە ئیمپریالی و کوشەگیرو تایفەگەرییەکان بە شلەژاندنی یەکێتی گەلی لوبنانی برا ·

دیسان ·· هەلویستی ولاتەکەمان ئاشکرایە بەرامبەر مەسەلەی گەلان و بزووتنەوە ڕزگاری خوازەکانی جیهان وکپ کردنی نیازە پیسەکانی ئیمپریالیزم و بەربەرەکانێ کردنی لەهەموو لایەنێکی نیشتمانی و نەتەوەیی و جیهانی لەسەروی هەموویانەوە ئەو دەورەی لە ڕێکخراوی ولاتانی نەوت ـ ئوپك ـدا بینیویەتی کە ئیمپریالیزم و کۆمپانیا مۆنۆپولیەکان کە هەمیشە هەولی لەناوبردنیان داوە بۆ ئەوەی بەردەوام بن لەسەر دزینی سامانی ولاتانی جیهان و قازانجی خۆیان فراوانتر بکەن ، کەئەمەش وای لێ کردون دژی عیراقی شۆرش بوەستێن بۆ ئەوەی ڕێگای نەدەن ئەرکە نیشتمانی و نەتەوەییەکانی لەناوچەکەدا جێبەجێ بکات ·

سلاو لەم سەرکەوتنە مەزنە کەلەسایەی شۆرشی تەمموزی پێشکەوتنخوازو سەرکردایەتی یەدانا کەیدا بەدیهات ·

مەکتەبی سیاسی
پارتی شورشگێری کوردستان
١٩٧٥-١٢-٨

پیرۆزبایی بڕیارە مێژووییەکەی سەرکردایەتی شۆڕش

برووسکەی سەرۆکی ئەنجومەنی تەنفیزی

سەرکۆمار کاك احمد حسن بەکر بەبۆنەی خوێندنەوەی وتارە مێژووییەکەو میللی کردنی یەکجارەکی کۆمپانیای نەوتی بەسرە ئەم برووسکانەی پێگەیشتوە :

سەر کۆمار تێکوشەر موهیب احمد حسن بەکری بەڕێز

بە ناوی جەماوەی ناوچەی ئۆتۆنۆمی و بە ناوی ئەنجومەنی تەنفیزیەوە پێخۆشحالین کە لە ڕادە بەدەر بایەخ بە بڕیارەکەتان بدەین سەبارەت بە میللی کردنی ئەو بەشانەی بێگانەکە لە کۆمپانیای نەوتی بەسرە مابونەوە ·

ئەم بڕیارە مێژووییە هەلوێستی جوامێرانەی حزبی بەعسی سوشیالیستی عەرەب دەرئەخات دژی نەخشەکانی ئیمپریالیزم و زایۆنیزم و کۆنەپەرستان هەروەها پشتگیری شەڕی ڕزگاریی عەرەب و دنیا ئەکات ·

لە کاتێکدا کە بە توندی ڕیککەوتنی خۆبەدەستەوەدرانەی ئێستای سەر زەمینەی عەرەب ڕیسوا ئەکەین بە تایبەتی هەلوێستی ئەو ژێر ڕکێفی خۆ بە دەستەوە داندا ·· لەم کاتەدا بەلێنتان پێئەدەین کە لە سایەی سەرکەوتنە مەزنەکانمان دا بە ڕەوتیش بچین لە سەر ئەو ڕێگایەی سەرکردایەتی حیزب و شۆرش کێشاویەتی بەرەو جێبەجێ کردنی ئامانجەکانمان

بژین و بژی حزبی بەعسی سوشیالیستی عەرەبی فەرماندەی ڕەوتە سەرکەوتووەکەمان ·· گەلان هەمیشە هەر سەرکەوتوو ئەبن ·

هاشم حسن عقراوی
سەرۆکی ئەنجومەنی تەنفیزی

هەروەها سەرۆك ئەم بروسکەیەی خوارەوەی لە سەرۆکی ئەنجومەنی یاسادانانەوە پێگەیشتوە :ـ

سەرکۆمار تێکوشەر کاك احمد حسن بەکری بەڕێز
بەڕێز جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش هەڤال صدام حسین بەڕێز

بڕیارە شورشگێرییەکەتان کە پێری ڕاتان ڕاگەیاند زەبرێکی توندبوو لە ئیمپریالیزم و مۆنۆپۆلە چەچۆکا هاتووەکانی بێگانەتان وەشاند لە سەر خاکی خۆشەویستی عیراق ·· وە سەرکەوتنێکی ترە لە ڕەوتی شۆرشە سەرکەوتووەکەماندا کە حزبی بەعسی سوشیالیستی عەرەب سەرکردایەتی ئەکات ·

شۆرشی دلێرو جوامێرەکە فێری کردوین کە زەبری پڕ ئێش لە هێزەکانی ئیمپریالیزم ئەسرەوێنێ بە تایبەتی لە دۆخی ئێستادا کە چارەسەری خۆبەدەستەوە دەرانە لە مەیانی عەرەب دەربارەی کێشەی فەلەستین هاتونەتە کایەوە ·

بەناوی ئەندامانی ئەنجومەنی یاسادانان و جەماوەری ناوچەی ئۆتۆنۆمییەوە پشتگیری بڕیارە شۆرشگێرەکەتان ئەکەین و بەلێنتان ئەدەینێ کە لە گەلتاندا بین لە ڕەوتە سەرکەوتووەکەدا تا وەکو هەموو ئاوات و ئامانجی گەلی عیراقمان دێتە دی ·

سەرۆکی ئەنجومەنی یاسادانان

نیقابەی مامۆستایانی کوردستان
هەڤالی تێکۆشەر احمد حسن بەکری بەڕێز

ئێمەی مامۆستایانی کورد سلاو لەبڕیاری میللی کردنی ئەو بەشانەی بێگانەی ماونەتەوە ئەکەین لە کۆمپانیای نەوتی بەسرەدا ئەمەش هەنگاوێکی تەواوکەری هەنگاوەکانە دەربارەی جەماوەر بوون بە خاوەن سامانەکانی نەوت ، ئەم هەنگاوەش لە کاتێك دا هات کە حکومەتانی عەرەبی ڕاکردوو بە شوێن چارەسەری خۆ بە دەستەوەدان خەریکی جێبەجێ کردنی نەخشەو خیانەت کردنن لە کێشەی فەلەستین و نەتەوەی تێکۆشەری عەرەب ·

هەروەها ئەم هەنگاوە بەرەنگار کردنەوەی تاقمی خۆبەدەستەوە دەرو تیرە گەرو بەجۆرکا هاتوو دائەنرێ · ئەم هەنگاوە ڕاستە خواستی گەل و ئامانجەکانی و ئاواتی هێزە پێشکەوتنخوازەکانی دەرخست سەرۆکی تێکۆشەر لە سەرکەوتنێکەوە بو یەکێکی تر بڕۆن و جەماوەری گەل لەدواتانەوەیە بەرەو بنیات نانی کومەلێکی یەکگرتووی سوشیالیستی دیموکرات ·

نەقابەی مامۆستایانی کوردستان
مەکتەبی سکرتاریەت

سەرۆکی یەکێتی ئافرەتانی کوردستان
بەڕێز مهیب احمد حسن بکر

بایەخ بە بڕیارە مێژووییەکەتان ئەدەین دەربارەی میللی کردنی ئەو بەشانەی بێگانەکە ماونەتەوە لە کۆمپانیای نەوتی بەسرەدا ·· عیراق هەمیشە مەلبەندی تیشك پڕژێنی شارستانی و نەتەوەیی بووە هەرچەندە ئەوەی پیلان و دەست درێژییەکانی ئیمپریالیزم لە ناوچەکەدا لە ئارادابوون ·

با ئەو بڕیارە گەلەکەمان بە تەوژم پاڵ بنێ بۆ پتر تەقەللادان لە پێناو پاراستنی ڕیزی نیشتمان و کۆبوونەوە لە دەورو پشتی سەرکردایەتی شۆڕش و بە جەرگانە بەربەرەکانی کردنی ئیمپریالیزم و زایۆنیزم ·

شەرمین جودت یعقوبی
سەرۆکی یەکێتی ئافرەتانی کوردستان

بیرەوەری بڕیاردانی مافی مرۆڤ

ڕۆژی ١٠ی ئەم مانگە مرۆڤایەتی پێشکەوتنخواز یادی ڕوداوێکی زۆر گرنگی مێژوویی زیندوی کردەوە · بەم بۆنەیەوە لە زوربەی ولاتانی دنیادا جەژن و ئاهەنگ ڕێک خراو ڕادیوو تەلەفزیۆن و ڕۆژنامەکان بەشێکی گرنگ لە بەرنامەکانیان بۆ باسی ئەم ڕوداوە پیرۆزە تەرخان کرد ·

شەڕی دوهەمی جیهانی کە لەلایەن هێزە ئیمپریالیستیەکانەوە بۆ بەشکردنەوەی جیهان لە نێو خۆیاندا هەلگیرسا ، مەرگ و مال وێرانیەتی زۆری بەسەر مرۆڤایەتیدا سەپاند · لە هەمولایەك مافە ڕەواکانی گەلانی بێ دەسەلات پێشێل کران و خەلکێکی بێ ژومار بوونە قوربانی دەستدرێژی ومەزنی خوازی ئیمپریالیستەکان ·

پاش ئەوەی شەڕی دوهەمی جیهانی بە تێ شکانی ئیمپریالیزم و فاشیزم و ئەوا بووە ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان دامەزرا ، ئەندامانی ئەو ڕێکخراوە بۆ ئەوەی جارێکی تریاسای جەنگومردن بە سەر مرۆڤایە تیدا نەسەپێنرێ و نەتەوە پچوکەکان لەلایەن هێزە گەورەکانەوە قوت نەدرێن · بۆ پارێزگاری مافی ڕەوای مرۆڤ لە هەمو گەلێن و کەلەبەرەکانی جیهان ا قانونی مافی مرۆڤیان مۆر کرد ·

بە گوێرەی ئەم قانونە ئەمونەو دەولەتانەی ئیمزایان کردوە دەستەبەر بون کە بەهەموتوانایانەوە بێ لەبەرچاو گرتنی ڕەگەزو ڕەنگی پێست و ئایین و جنس (نێرومێ یی) ڕێز لە مافەکانی مرۆڤ بگرن و نەهێلێ ئەومافانە پێشێل بکرێن ·

بەداخەوە ئەمرۆش کە زیاترلە چواریەکە چەرخێك بەسەر دەرچوونی مافی مرۆڤدا تێدەپەڕێ ، کەم نین ئەو ولاتانەی گوێ بۆ بڕیارەکانی نەتەوەیەکگرتوەکان شل ناکەن و ڕێز لە مافی مرۆڤ ناگرن · نمونەی بەرچاوی ئەوولاتانە قەوارەی داگیرکەری زایۆنی وحکومەتی ئەفریقای خواروو ڕودیسیاو زۆر ولاتی ترەبەئیمپریالیستی ترن · بەلام لەگەل ئەوەشدا ئەم بڕیارە پیرۆزە نرخ وبایەخی خۆی لە دەست نەداوە وتوانیویەتی ڕادەیەك بۆ پێشێل کردنی مافی مرۆڤ دابنێ ·

بەوبۆنە پیرۆزەوە بەجێیە بڕیارەکەی ئەم دواییەی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش سەبارەت بە گەڕانەوەی ئەوجولەکانەی لە سالی ١٩٤٨وە لە عیراق دەرچون ، وەبیر بخەینەوە · ئەم بڕیارە لەکاتێکدا دەرچوە کە قەوارەی ڕەگەز پەرستی زایۆنی بەهەموشێوەیەك مافی ڕەوای کۆمەلانی گەلی فەلەستین دەخاتە ژێرپێ و هیچ ڕێزێك لە بڕیاری نەتەوەیەکگرتوەکان ناگرێ ·

چەند پرۆژەیەکی شارەوانی دهۆك

بەڕێوەبەرێتی شارەوانی دهۆك ڕایگەیاند کەوا لە ماوەی سالی داهاتوودا کازینۆیەك لە ناوچەی بامەڕنی دروست ئەکات (١٢) هەزار دیناری تێ ئەچێ · شایانی باسە ، شارەوانی دهۆك تا ئێستا گەلێ پرۆژەی چاکردنەوەی جادەو دروست کردنی عەلوەی تەواو کردووەو سەرجەمی ئەو پرۆژانە ئەیشتۆتە ٢٦٢ هەزار دینار ·

عیراقی شورش لە ئەنجامی بڕیارەکەدا چی لە موزەخانەکانی جیهان وەرئەگرێتەوە ؟!

بڕیارێکی گرنگی نەتەوە یەکگرتووەکان

لە ٢٩ی مانگی ڕابردوودا ، نەتەوە یەکگرتووەکان بڕیارێکی دەرکرد تێیایدا داوای کردبوو هەموو کارە هونەرییەکان (کە بریتییە لە شتی مێژوویی و شوێنەوارو نووسراو) بدرێتەوە ئەو ولاتانەی خاوەنی ڕاستەقینەین · ئەم بڕیارە لە لایەن ٦٩ دەنگەوە پەسند کراوە چونکە لە ڕاستیدا هەروەکو کۆمەلەی گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان ڕوونی کردۆتەوە ئەبێتە هۆی فراوان کردنی پەیوەندی لە نێوان ولاتانی جیهاندا جگە لەوەی کارئەکاتە سەر دزین و لە ناوبردنی سامانی نەتەوایەتی هەرولاتێك بەو بەلگەیەی کە ئیتر ئەو ولاتە خۆی سەرپەرشتی ئەکات ·

بڕیارەکە گرنگییەکی تەواوی هەیە بە نیسبەتی عیراقەوە سەبارەت بەو سامانە نەتەوایەتیەی دۆلێ رافیدەین کە ئێستا زۆربەی زۆری لە ولاتانی دەرەوەیەو کاتی خۆی بە بیانووی خزمەتکردنی زانستەوە برداوە · شۆرشی ١٧ی تەمووزی پیرۆز هەمیشە سوور بووە لەسەر سەندنەوەی ئەو سامانەی کە ئاوێنەیەکی ڕووناکی شارستانیەتی عیراقە هەر لە زەمانی ئەکەدی و سۆمەرەکانەوە بۆ شارستانیەتی ئاشوورو بابلیەکان و ئەوانەی دوای ئەوان هاتن ، لەمرووەوەش · تا ئێستا گەلێ ڕاپۆرت و نووسراوی ئاراستەی کۆمەلەی گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان کردووە ·

لێرەوە ، کاتێ ئەچینە مۆزەخانە نیشتمانییەکان یەکسەر هەست بە کەم و کوڕی و ناتەواوی ئەکەین چونکە ئەو تابلۆو شوێنەوار و نووسراوانەی پێویستە لەوێ بن تەنیا لە بلاو کراوەی مۆزەخانەکانی دەرەوەدا ئەیان بینین هەر بۆیەش بڕیارەکەی نەتەوە یەکگرتووەکان سەلماندنی مافی ڕاستەقینەی گەلانەو پێویستە سامانی هەر نەتەوەیەك بدرێتەوە خۆی ·

ئەمەش کورتەیەکی سامانە نەتەوەییەکانی عیراقە کە ئومێد وایە بەڕێوەبەرێتی گشتی شوێنەوارەکان لە ڕێگای نەتەوە یەکگرتووەکانەوە وەری بگرێتەوە :ـ

١ ـ مۆزەخانەی بریتانیا :
١٢ تابلۆی عیراقی تیایە لە هەموویان گرنگتر چەند گایەکی بالدارە کە ئەگەڕێنەوە بۆ سەردەمی کۆنی عیراق · هەروەها سەدان مەتر لە تابلۆی دیوارو کتێبخانەکەی ئاشوور بانیپال و ٢٥ هەزار پارچەی قوڕو پەیکەرەکەی شیلمۆنسەری سێیەم و میلەکەی ناسرپال ·

٢ ـ مۆزەخانەی بەرلین :ـ
چەند شوێنەوارێکی تیایە وەکو دەرگاکەی عاشوورو میلەکەی کودیاو گەلێکی تر ·

٣ ـ مۆزەخانەی لۆڤەر لە پاریس :ـ
لەم مۆزەخانەیەدا زیاتر لە (٢٠) شوێنەواری گرنگی تیایە وەکو میلەکەی حامۆرابی و کە ئەگەڕێتەوە بۆ سەدی

کودیاو گلگامیش سەرجۆن ·
٤ ـ چەند وێنەو تابلۆیەکی
عیراقی لە مۆزەخانەکانی
هەژدەمینی پ · ز جگە لە ئەمریکادا هەیە بە تایبەتی لە
چەند پەیکەرو وێنەیەکی مۆزەخانەی زانکۆی شیکاغۆ ·

پاشماوەی سەروتار لەلاپەرەی (١)

دەرانەیە دژی ئیمپریالیزم و زایونیزم نەك ڕێگای پ... کشتی کردن لە ... دوژمنی خوێن خۆرو ڕەگەزپەرستداو وازهێنان لەمافی ڕەوای گەلی فەلەستین و دەست تێکەل کردن لەگەل ئیمپریالیزمداو مل کەچ وەستان لەبەردەمیا ·

لەم بارو دۆخەی ... تادا کە نەتەوەی عەرەب ... ی و ئیمپریالیزم و زایونیزم بەهەموو هێزێکیانەوە ... ڕێکخستنی پیلان و نەخشە بۆ پەك خستنی کاروانی بزوتنەوەی عەرەب ئەکێشن و لە ڕێڕەوی شۆڕشگێرانەی بەرن و لەکاروانی تێکوشانی گەلانی دنیای بکەن ، بۆ ئەم مەبەستە لەکون و کەلەبەری نوێ ئەگەڕێن تا ماوە لەبەردەم مەبەستی ناڕەوای خۆیاندا فراوان بکەن ، لەم بارو ڕۆژگارێکی ئاوادا ، عیراقی شورش جارێکی تر سەلامەتی ڕێڕەوی پێشکەوتوخوازانەی خۆی سەلماندەوە · ئەویش بەو بڕیارە شورشگێرانەیەی کە دەست نانە بینی ئیمپریالیزم بوو بە ڕامالکردنی دوا پاشماوەی دەسەلاتی مۆنۆپولیانە لە کومپانیای نەوتی بەسرە ·

بانگ ڕاهێشتنی میللی کردنی نەوت ، بەجارێ بیانی شورشگێرانەی گەلی عیراق و نەتەوەی عەرەبی بەهێزتر کردەوە شۆڕشگێرانی ڕێگای سەربەستی و خەلقی ناوچەکەی زیاتر وریا کردەوە بەرامبەر پیلانەکانی ئیمپریالیزم لە ولاتی لوبنانی براو لە ناوچەی بیابانی ڕۆژئاواو لەدەست تێکەل کردنی هەندێ لایەن لەگەل ئیمپریالیزم و زایونیزمدا جا بەم چەشنە ئەم بڕیارە شۆڕشگێرانەیەی سەرکردایەتی سیاسی لە عیراقدا گوڕو گوژمێکی زیاتر ئەدا بە پێشمەرگەکانی فەلەستین تا زیاتر دلنیابن کە گەلی عیراق سەرکردایەتی شورش هەر لەگەل گەلی فەلەستین دایەو لەگەل خەباتی بێوچانیایەتی تا ئەکاتە هەمو مەبەستێکی ڕەوای خۆی ·

گەلی کورد ، هەروەك جاران لە پشتگیری بێسنوری شورش دریغی نەکردوە ، ئەمجارەش ئامادەبوونی خۆی بۆ بەردەوامی تێکوشان و پشتگیری ئەسەلمێنێتەوەو لەگەل کاروانی تێکوشانی تێکرای گەلی عیراق بەسەرکردایەتی حیزبی بەعسی سوشیالیستی عەرەب لە سەرکەوتنێکەوە بۆ سەرکەوتنێ ئەرواو بەرگری لە عیراقی برایەتی و دەستکەوتەی میللی کردنی نەوت و هەموو دەستکەوتە مەزنەکانی تر ئەکا ·· و بۆ پێشەوە ·

خۆپیشاندانێکی فراوان لە مەلبەندی ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستان بۆ پشتگیری بڕیاری میللی کردنی نەوتی بەسرە

بە تەلەفون لە پەیامنێری (هاوکاری)یەوە لە هەولێر :

کۆمەلانی خەلکی شاری هەولێر ، مەلبەندی ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستان ، هەر لەدوای وتارە مێژوویەکەی سەروکی فەرماندە کە بڕیاری سەرکردایەتی حیزب و شورش میللی کردنی نەوتی بەسرەی گەورەیان پێك هیناو دروشمی بەگەل گەیاند · ڕژانە سەر پیشتگیری و ئامادەی بۆ بەرگری دەسقامەکانی شارو کردنی بەردەوام لەدەسکەوتە خۆپیشاندانێکی فراوانیان بۆ کانی شورش بەرز کرابوەوەو پشتگیری ئەم بڕیارە مەزنە هەموو خۆپیشاندەرەکان ڕێکخست · بەرەو بارەگای سەرکردایەتی حیز

بۆ بەیانیش کۆمەلانی لقی زووری حیزبی بەعسی خەلك و هەموو هێزە نیشتمان سۆشیالستی عەرەب چوون و پەرەوەرو پێشکەوتو خوازەکان لەوێدا کۆبونەوە · خۆپیشاندانێکی ڕێکخراوی لە بەردەم بارەگاکەدا ·

ماموستا عبدالغفار الصانع بەخێرهاتنی هاوولاتیەکانی کردو باسی بایەخی ئەو بڕیارە مێژوویەی کرد کە سەرۆکی فەرماندە بە گەلی گەیاند ·

دوای ئەوە ، مامۆستا هاشم عەقراوی سەروکی ئەنجومەنی تەنفیزی ناوچەی ئۆتونۆمی وتارێکیدا تیایدا پیرۆزبای ئەم دەستکەوتە مەزنەی کردو سەلماندنی کە حیزب و شورش سورن لەسەر بەدی هێنانی دەسکەوتەی مەزنتر بۆ گەلی عیراق بە تێکڕایی ·

دوای ئەوە مامۆستا علی سامرائی وتاری لقی زووری حیزبی بەعسی سوشیالستی عەرەبی خوێندەوەو هەروەها مۆستا (کاظم بطین) وتاری بەرەی نیشتمانی و نەتەوەیی پێشکەوتوخوازی خوێندەوە ·

Institut kurde de Paris

هاوکاری

یەکێتی
قوتابیانی
کوردستان
ئامادەی ئەکا

هەواڵەکانی یەکێتی

هەفاڵ « دکتور الیاس فرح » موحازەرەیەکی پڕ سوودی بۆ قوتابیاندا ، ئەم موحازەرەیە زیاتر لە دوو سەعاتی خایاندو ژمارەیەکی زۆریش لە قوتابیانی کۆلیجەکانی زانکۆی بەغدا هاتبوون ·

- بەڕێز - هاشم عقراوی -سەرۆکی ئەنجومەنی تەنفیزی ناوچەی کوردستان سەری لەزوربەی قوتابخانەکانی ناو شاری هەولێر داوەو لە گەڵ مامۆستایان کۆبۆتەوەو باسی دەوری قوتابی‌و پێداوویستەکانی داهاتووی کردوە ، هەروەها بەڕێز - عقراوی -سوپاسی دەوری لیژنەکانی یەکێتی کردوەو داوای لێ کردون کە زیاتریش خۆماندوو بکەن بۆ خزمەتی قوتابیان ·

- بەڕێز « هۆشەنگ سەید ئەحمەد » سکرتێری گشتی یەکێتی‌و ئەندامی مەکتەبی تەنفیزی یەکێتی نیشتمانی کۆڕێکی فراوانی بۆقوتابیانی زانکۆی سلیمانی ڕێك خست لەم کۆڕەدا بەڕێزان « مضر الملا »و «غاندی محمد حسن » ئامادە بیون ·

- لقی یەکێتی قوتابیانی کوردستان لە دهۆك بە بۆنەی تێپەڕ بوونی (١٤) ساڵ بەسەرلە دایك بوونی یەکێتی نیشتمانی قوتابیانی عیراق چەند ئاهەنگێکی گەورەی بۆ قوتابیان سازکرد ·

هەر لە ڕۆژی (٢٣)ی تشرینەوە شەقام‌و قوتابخانەکان بەلافیتەو دروشمی یەکێتی ڕازایەوە ، لە ئاهەنگەکەدا بەیاننامەی مەکتەبی تەنفیزی یەکێتی نیشتمانی قوتابیانی عیراق خوێنرایەوەو بەڕێوەبەری قوتابخانەکانیش وئەی دەستەی مامۆستایانیان خوێندەوە ،هەروەها چەند قوتابی‌یەکیش شیعرو گۆرانیان پێشکەش کرد ، کەرتی کچانیش ئاهەنگێکی لە وشێوەیەیان سازکرد ، وەبەڕێز پارێزگاری شاری دهۆك‌و بەڕێزان لێپرسراوی حیزبی بەعسی سوشیالیستی عەرەب‌و نێردراوی ئاژانسی دەنگ‌و باسی عیراقی‌و چەند بەرپرسیارێکی تری دایەرەکان، ئامادە بوون‌پوختەی ئەم ئاهەنگەش تەلەفزیونی (موسل) پیشانی‌دا ·

- کەرتی زاخۆ بە هەموو لیژنەکانی‌یەوە ئاهەنگێکی گەورەیان هەربەبۆنەی جەژنی‌قوتابیانەوە سازکردو بەڕێز قایمقامی زاخۆو بەرپرسیارو ئەندامانی ڕێکخراوی حیزبی بەعسی سوشیالیستی عەرەب ئامادە ببوون ·

- قوتابخانەی دواناوەندی« مانگیش »و ناوەندی « سەرسەنگ » هەربەم بۆنەوە ئاهەنگیا گێڕا ·

- لقی هەولێر کۆبونەوەیەکی فراوانی بۆهەموو بەرپرسیارانی لیژنەکانی ڕۆشنبیری شاربەست ، لەم کۆبونەوەیەدا باسی دەوری ڕۆشنبیری کراوچەند لیژنەیەکی تریش دانران

- دەوری یاری‌یەوەرزشی‌یەکانی ناوچەی تۆتۆنومی دواخرا بۆ مانگی‌مارتی داهاتو ·

- لیژنەی ڕۆشنبیری‌وڕاگەیاندنی مەرکەزی لە مەکتەبی سکرتاریەتی یەکێتی قوتابیانی کوردستان هەموو ئەندامانی ئاگادار دەکاتەوەکە کۆبونەوەی ئەم جارەی تادوای جەژن دوا دەخرێت ·

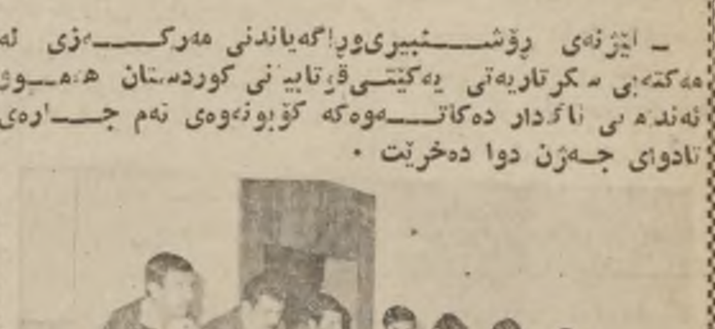

- پیرۆزبایی -

بەبۆنەی جەژنی قوربانەوەپیرۆزبایی لە هەموو قوتابیان دەکەین‌و هیوادارین لە سایۆتۆنۆمی‌و خوێندنی بەخۆرایی‌دا هەمیشە سەرکەوتووبن‌و بەیمانیش دووبات دەکەینەوەکە هەردەم لەڕێی هێنانەدی‌ئاواتەکانتان خەبات بکەین تا هەموو ساڵێك بە خۆشی‌وکامەرانی‌یەوە بەسەر بەرین ·

لاپەرەی
خەباتی قوتابیان

پیرۆزبایی

بۆ مەکتەبی سکرتاریەتی‌یەکێتی قوتابیانی کوردستان ·
بۆ لقی سلێمانی
لیژنەی زانکۆ

بە بۆنەی جەژنی قوتابیانەوەڕۆژی ٢٣-١١-٩٧٥وە پیرۆزبایی‌یەکی گەرمتان لێ بێ ، وەهیوادارم یەکێتی یەکەتان هەر لە ڕێی خەبات‌و خۆماندووکردندا بەردەوام‌بێ تا نەوەیەکی نوێی زاناو ڕۆشنبیر پێ‌بگا ،بە تایبەتی لەم کاتەدا قوتابیان لە سایەی خوێندنی بە خۆرایی‌دا کە سەرکردایەتی حیزب‌و شۆڕش‌هێناویەتە دی دەخوێنن·

دکتور طارق حسن عمادی
سەرۆکی زانکۆی سلێمانی

باری خوێندنی کچان

(ئەمڕۆ پارتی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب کە سەرکردایەتی کۆمەڵگایەکی شۆڕشگێڕی دەکات لە عیراقدا ئەبێ خوێندەواری‌و فێرکردن بۆ ئافرەتان فراوانتر بکات)

- ڕاپۆرتی سیاسی -

لە گەڵ شۆڕشی ١٧ی تەمموزی پیرۆزدا ، عیراق بە سەرکردایەتی پارتی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب بەرەو قوڵ کردنەوەی گۆڕین‌و سەربەخۆیی سیاسی‌و ئابووری دەڕوات ·

لەم ڕووەوە ، بوژانەوەی باری ئابوری و دەست پێشخەری کردن بۆ نەهێشتنی باری ئاڵۆزی وڵات وای کرد عیراق بتوانێ ڕوبەڕوی هەموو دەست درێژی‌یەکی ئیمپریالیزم بوەستێت‌و سەربەخۆیی وڵات بپارێزێ ·

لێرەوە ، ئەگەر سەرنجێک لە باری کۆمەڵایەتی وڵات بدەین ئەوەمان بۆ ڕون ئەبێتەوە کە باری ئاڵۆزاوی کۆمەڵایەتی‌و نەریتە بە ساڵاچووەکان بە تەواوی ڕێگەیان نەداوەتە ئافرەت بێتە کۆڕی خەبات‌و کارکردنەوە ، بەڵام لە ڕوانگەو تێڕوانینی حیزبەوە ئەوە ئاشکرایە کە هەر گۆڕان‌و بەرەو پێشەوەچوو نێکیش دەبێ ئافرەت بەشداری تیا بکات، بە پێی ئەو سەرژمێرەی هەیە تا ئێستا لە قوتابخانەو ئامۆژگاکاندا نزیکەی نیو ملیۆن کچ دەخوێنێ کەچی لە ساڵی ١٩٥٧دا تەنیا (١٢٠) هەزار بوون · بە نیسبەت خوێندنی بەرزتریش ئافرەتان دەورێکی باشیان بینیوە چونکە هەر لە ساڵی (١٩٥٧)ەوە لە نیسبەتی کچان (٢٤٪) بوو لە ساڵی ٩٧٢-٩٧٣ زیادی کرد کچانیش شان بە شانی کوڕان هاتنە کۆڕی خوێندن‌و خوێندەواری ·

بەڵام بەرەپێدان‌و بەرزکردنەوەی ڕادەی فێرکردنی ئافرەتان ماندوبوون‌و کارێکی جوامێرانەی دەوێ چونکە دایکی ڕۆشنبیرو خوێندەوار لە کاروانی پارت‌و شۆڕشا دەورێکی باڵا ئەبینێ هەر بۆیەش شۆڕشی نەتەوەیی‌و سۆشیالیستی ئەمڕۆمان بایەخێکی تەواوی داوەتە ئافرەتان‌و مەکتەبی کاروباری پەروەردە لە ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆڕشدا لیژنەیەکی تایبەتی بۆ ئەم مەبەستە پێك هێناوە ·

- جەلال مەولود -

پاشماوەی : قانونی ··

بەندی هەشتەم :
هەر تێکستێك یا بڕیارێك لەگەڵ حوکمی ئەم قانوونەدا نەگونجێ گوێی نادرێتێ ·

بەندی نۆهەم :
لەگەڵ ڕەچاوکردنی پشت گوێ نەخستنی هەر سزایەکدا لەو سزا سەخت‌ترانەی لە قانوونەکانی عێراقدا ناویان هێنراوە ،هەرکەس بە پێچەوانەی حوکمی ئەم قانوونە جووڵایەوە یا کارێکی ئەکرد کە بۆ جێ‌بەجێ کردنی حوکمی ئەم قانوونە پێویست بێ ، یا بۆ ماوەیەك ئەخرێتە زیندانەوە کە لە ٥ ساڵ تێ نەپەڕێ یا جەزای لێ ئەسەنرێ ، یا هەر دو سزاکەی ئەدرێ بەسەردا ·

بەندی دەهەم :
پێویستە لەسەر وەزیرەکان ئەم قانوونە جێ‌بەجێ بکەن ·

بەندی یازدەهەم :
ئەم قانوونە لە ڕۆژنامەی ڕەسمیدا بڵاو ئەکرێتەوەو لەکاتی بڵاو بوونەوەکەیەوە جێ‌بەجێ ئەکرێ ·

لە شەشی مانگی قوربانی ساڵی ١٣٩٥ی کۆچی ڕێکەوتی ٨ی کانوونی یەکەمی ساڵی ١٩٧٥ی زایینیدا لە بەغدا نووسرا ·

احمد حسن البكر
سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش

پاشماوەی ئامانجی دەست

ئەنگولا وەربداو ئامانجەکانی بەدی بهێنێ ·

هەروەک هێزە ئیمپریالیستەکان دەخاتە ژێر ڕق‌و تووڕەیی جیهانی‌و هەڵوێستی ئازاری ساوای ئەنگولا بەرامبەر پلانەکانی ئیمپریالیزم بە هێز دەکا ·

بەشێکیری جولانەوە ڕزگار- خوازی‌یەکانی ئەفریقا لە پلەی یەکەم دایە، چونکە ئیمکاناتیکی زۆرترو واقیعی تریان هەیە بۆ ئەوەی دەست تێوەردانی بێگانە دەلرەقە بدەن‌و لە باری سیاسی‌و عەسکەری‌یەوە تەنگیان پێ هەڵچن‌و بەم جۆرە یارمەتی گەلی ئەنگولا بگەیەنن کە بناخەی دەوڵەتی تازەی بەهێز بکاو بنچینەیەکی پتەو بۆ دانەمەزرێنێ ·

لەگەڵ دوو نووسەری کولێجی ئەدەبیاتی زانکۆی سلێمانی

نەوزاد
ئامادەی کردووە

پ١ :- چۆن مەسەلەی نوێ خوازی لە ئەدەبی کوردی‌دا هەڵدەسەنگێنی ؟

کاک جەمال محەمەد قوتابی پۆلی چوارەم وەڵامی دایەوەو وتی :-

نوێ خوازی بەوشتە تازانە دەڵێن کە لە ناوەرۆک‌و ڕوخساری بەرهەمدا لای میللەت‌و بۆ میللەت نرخیان هەبێت خواستەکانی گەل بەجێ بهێنێ‌و تەماشای ئەو پەیوەندیانەی ناو خەڵک بکات کە گۆڕان‌و ڕەنگ دانەوەی ژیانی ئەو دەست نیشان بکات، دیارە من ئەمڕو وەکو دوێنێ بیر ناکەمەوە وە کۆمەڵگای ئەمڕۆ لەگەڵ دوێنێ جیاوازە ، بەڵام ئەمەش واتای پێشێل کردنی ئەدەبی کۆن ناگەیەنێ ، چونکە بزوتنەوەی ئەدەبی‌ی ئەمڕۆ درێژە پێدانە بەهەست‌و دەروونی بە جۆشی ئەوانە ، ئەوەندە هەیە ئێمە نابێت بە چاوی ئیمڕۆ بروانینە بەرهەمی ئەوان ، بگرە زۆر جار هەندێ بەرهەمی ئەدەبی ڕابووردوومان کەلکێکی زۆری هەیەو ئەمڕۆ سوودی لێوەردەگرین‌و هەر کۆن نابێت ؟ مەسەلەی تازە کردنەوەش لای مامۆستا گۆران ئەوەیە کە هەنگاوێکی نوێی نا بەرەو پێشەوە بە داهێنانی وشەی تازەو بەکارهێنانی کوردی‌یەکی پەتی‌و گۆڕینی ناوەرۆک‌و ڕوخسار ·

پ٢ : چۆن مەسەلەی ئیلتیزام هەڵدەسنگێنی ؟

وەڵام :-

ئەدەب ڕۆژ بە ڕۆژ لە گۆڕاندایە ، ئیمڕۆ شاعیری ڕاستەقینە تەماشای تاقی کردنەوەکانی ژیانی ڕۆژانەی کۆمەڵ دەکات ، وە خۆی دەبەستێتەوە بە مەسەلەیەکی تایبەتی‌یەوە ، چونکە هەرچۆنێ لێکی بدەینەوە پێویستە نووسەر هەمیشە لایەنگیربێت · جا ئاشکرایشە کە مەسەلەی ئیلتیزامەکە مەسەلە سەرەکی‌یەکانی جەماوەرشی دەکاتەوەو دەیخاتە بەرچاو ، وە نووسەر دەبێت لە ناخ‌و دەروونی کۆمەڵەکەیدا توابێتەوە ·

شاعیری شۆڕشگێڕی فەلەستینی (محمود دەرویش) لە پێشەکی دیوانەکەی‌دا دەڵێت :-

(پێش هەموو شتێک ئێمە شاعیری مەسەلەیەکین) ، دیارە مەسەلەکەش هەر فەلەستینە ، بۆ ئەم مەبەستەش بەرهەمی پشتی بە نەتەوەی عەرەب بەستووە ، بۆیە هەمیشە دەروێش پەنای بردووەتە بەر دەربڕینی ڕاستەوخۆ لە بارەی خەبات‌و خۆبەستنەوە بەبیرو باوەڕو ئامانجەوە ، یان ئەگەر (بێ‌کەس)ی شاعیر مەسەلەی ئیلتیزام نەبوایە چۆن کانیاوی شیعری بەڕووی (ئەدمۆنس)ی پیاوی ئینگلیزدا دەتەقی‌یەوە ·

پ٣ : دەوری قوتابی‌یان چی‌یە لە دامەزراندنی کومەڵگایەکی کوردەواری پێشکەوتوودا ؟

لە پێش هەموو شتێکا پێوستە ڕوانین‌و تێبینیمان بۆ هەموو مەسەلەیەک ڕوانینێکی زانستیانە بێت ، چونکە (بیر) هێزێکی مەعنەوی‌یەو هەر کاتێک جەماوەر تێی گەیشت‌و دانی پیانا ئەو کاتە دەبێتە (هێزێکی مادی) گەورە کەتوانای گۆڕینی ڕوخسارو ناوەرۆکی کۆمەڵی دەبێت ، لێرەدا قوتابیان دەورێکی گەورەو سەرەکی دەبینن بۆ وەدەس هێنانی خواستە مێژوویی‌یەکانی جەماوەر ، ئەویش شادبوونە بە مافی مرۆڤایەتی خۆیان ، دیارە قوتابیان دەبێت دەست پێشکەری بکەن لەم ڕووەوەو بناغەیەکی پتەو دابڕێژن بۆ ئەم مەبەستە وەکاک (کازم عمر دەباغ)یش هەر لە کۆلێجی ئەدەبیاتی زانکۆی سلێمانی وەڵامی چەند پرسیارێکی دایەوە

کاک (کازم) چۆن لە مەسەلەی ئیلتزام دەگەی ؟!

- کە دەنووسین پێویستە بیر لە وەبکەینەوە کە بۆ (خەڵك) دەنووسین بەڵام بۆ خەڵك نووسین مانای ئەوەنی‌یە خەڵك چی پێویست بوو ئەوەی بۆ بنووسین ، بەڵکو پێویستە ئیلتزامێکی تەواو هەبێ بەکێشەی ئەم خەڵکە بۆیە هەر ئەوکێشەیە چوارچێوەیەکی فیکری بەخۆیەوە دەگرێ شیعر دەبێ دەربڕینی هەستی ڕاست‌و دڵسۆزی بێ ·

- ئەی دەوری قوتابیان لە کاروانی ڕۆشنبیری‌دا ؟!

- گومانی تیانی‌یە کە قوتابیان چرای میللەتن ، وە چاوەڕوانی ئەوەیان لێ دەکرێت کە خزمەتی میللەت بکەن ، ئەم خزمەت کردنەش هەر لایەنی پیشەیی‌و سەرەتاکانی تر ناگرێتەوە ، بەڵکو ئەدەبیات بەهەموو بەشەکانیەوە یەکێکن لەو ویستانەی ژانی میللەت بشکێنێ · قوتابیانیش دەوری ڕۆشنبیری‌یان هەیەو تا ئێستاش لاپەرەی ئەدەبی کوردی بە شانازی‌یەوە ئەم دەورەی ڕەچاوکردووە ·

بزووتنەوەی قوتابیانی ئەرتیریا

قوتابیان لە هەر وڵات‌و ناوچەیەکدا بن لە باری کۆمەڵەکەیان جیا ناگرێنەوە چونکە هەتا ژان‌و خواست‌و ویستی میللەت پڕ جۆش‌و بە تاسە بێت قوتابیانیش بەرامبەربەوە لە سەر فراوان‌کردنی تێکۆشانی خۆیان‌سورن ·

ئەرتیریا ، کە وڵاتێکە کەوتۆتە بەر شاڵاوی دڕندانەی‌ئیمپریالیزم قوتابیەکانی لەم بارەی ئێستای وڵاتەکەیانی تیایە ڕێڕەوی خەباتی لەگەڵ هەمووبەشەکانی تری گەلا گرتۆتە بەر بۆ سەندنی مافی چارەنووسی گەلی ئەرتیریا ·

وڵاتی ئەرتیریا دەکەوێتە‌ڕۆژئاوای دەریای سوورو‌ڕۆژووروی سودان لە خوارووشی سۆماڵ‌و حەبەشەیە ، هەر ئەوشوێنە ستراتیژیەشی بۆتە هۆی‌ئەوەی کە ببێتە جێگای چاو برسیەتی دەوڵەتە ئیمپریالیستەکان ·

لە ساڵانی ١٩٤٢ - ١٩٥٢ (هیلاسی لاسی) بە ئارەزوایی ئەرتیریای بەستۆتەوە بە حەبەشەوە ، لەم ڕووەوە نەتەوە یەکگرتووەکان لە ساڵی ١٩٥٢ بڕیارێکی دەرکرد کە پێویستە ئەرتیریا لە ژێر یەکێتی‌یەکی فیدرالی‌یەوە بە حەبەشەوە ببەسترێ ·

لە کاتێکا خەباتی گەلی ئەرتیریا ڕۆژ لە دوای ڕۆژ پەرە ئەسێنێ‌و فراوانتر ئەبێت بێگومان قوتابیانیش لەم بارەیەوە دەورێکی گرنگیان هەیە دژی سیاسەتی داگیرکەرو ئیمپریالیزم بەو پێیەی کە قوتابیان لە هەر شوێن‌و ناوچەیەکدا بن کەرتێکی دانەبڕاوی میللەتن‌و هێزی لاوێتی‌و خوێندەواریان هەمیشە بۆ وریاکردنەوەی چینەکانی میللەت تەرخان دەکەن ، لە ئەرتیریاش کە شۆڕشێکی چەکداری تیا بەرپا بووە قوتابیان شان بە شانی میللەت دەوری پێشڕەوی خۆیان بینیوە ، زۆریان بوونە پێشمەرگەو بەرگریان لە ماف‌و چارەنووسی نەتەوەکەیان کردووە ·

یەکێتی گشتی قوتابیانی ئەرتیریا هەر لە ساڵی دروست بوونیەوە (١٩٦٩) لەگەڵ کاروانی شۆڕشا دەڕوات‌و جوولانەوەی ڕزگاری خواز لە ڕوی سیاسی‌و ڕێکخستن‌و کاری فیداکارانە لە ناو قوتابیاندا فراوانتر دەکا ، جگە لەوەی لە ڕوی ڕاگەیاندنەوە دەورێکی پیرۆزی گێڕاوەو خەڵکی دەرەوەی وڵاتی لە کێشەی ڕاستەقینەی میللەتی ئەرتیریا تێ گەیاندووە ·

یەکێتی گشتی قوتابیانی ئەرتیریا تا ئێستا سێ کۆنگرەی بەستوە ، کۆنگرەی یەکەم کە ڕێڕەوی خەباتی قوتابیانی دیاری کرد وە لە کۆنگرەی دووەمیش کەلە ژێر دروشمی (با لە پێناوی جەنگی دیموکراسی پێشکەوتنخوازو بەرەیەکی نیشتمانی یەکگرتوودا خەبات بکەین) گیرا ئەو ڕێڕەوەی فراوانتر کرد ·

لە کۆنگرەی سێیەمدا کە لە ٧-١٠-١٩٧٤ لە بەغدا بەسترا چەند بڕیارێکی گرنگی بڵاوکردەوەو کە بە تەواوی لەگەڵ باری سەردەم‌و لێکدانەوەی بیری مرۆڤی ئەرتیریایی‌دا ئەگونجێ ·

ئەمڕۆش ، پارتی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب مادام پێشڕەوی شۆڕشی هەموو جەماوەری عەرەبەو پاڵپشتی دڵسۆزی هەموو هێزو لایەنێکی شۆڕشگێڕو پێشکەوتنخوازی عەرەبە بە هەموو توانایەکەوە یارمەتی پێشمەرگەکانی ئەرتیریاو شۆڕشەکەیان ئەدات ·

فرید بلال
ئامادەی کردووە

Institut Kurde de Paris

پاشماوەی ژمارەی پێشو

لە دوای « ٣٩ » ساڵ

ئەو پیاوەی « لۆرکا »ی کوشت ئاشکرا ئەبێت

بەهرە کردویە بە کوردی

لە گەرمەی ڕاپەڕینە میللیەکەدا لەشاری (مەدرید) لۆرکا ئەوێی بەجێ هێشتوچوەوە ماڵی خۆیان ، لەشاری « غەرناتە »و ئەوساش غەرناتەبەدەست کۆماریستەکانەوە بو، لۆرکا ڕۆژی ١٧-٧-١٩٣٦ گەیشتە ئەوێو چوە ماڵی زاواکەی « مێردی خوشکی» کە بەڕێوەبەری شارەوانی بو وە لەلایەن کۆماریستەکانەوەدانرابو ، بەگەیشتنی « نیشتمانیەکان » غەرناتەیان داگیر کرد ، شەڕ دەستی پێ کرد .. لۆرکا کوژرا ، بەڵێ (لۆرکا)یان کوشت ، بەڵام کێ کوشتی ؟! هۆی کوشتنی چی بو ؟! بۆچی کوشتیان ..

لەکاتێکا ئاشکرابو کە ئەم دژی هیچ هێزێك لە هێزە زۆران بازەکانی ئەو کێشەیە نەوەستاوەو سەر بەهیچ پارتیەکیش نەبو ؟! ڕاستبو زیاتر لەگەڵ کۆماریستەکاندابو ، بەڵام بە « هەست لەگەڵ بون » جیایەو بەشداری ڕاستەوخۆ شتێکی ترە وهەمو ئەوانەش بەهەست و سۆز لەگەڵ کۆماریستەکاندا بون ، نەکوژران ، بەتایبەتی ئەوانەی کوشتنیان دەنگ دانەوەی ئەبو ، وەك لەکوشتنی « لۆرکا »دا ڕوی دا .

مێژوی شەڕی ناوخۆی ئەسپانیا ئەیگێڕێتەوە کە پرۆفیسۆری ناسراو (میگال دی ئونا) ڕوو بەڕوو چو بەگژ(جەنەڕاڵ ملیان ئیسترای)و جنێوی پێداو پێشیوت .

(سەر ئەکەون ، بەڵام ناتوانن کەس ڕازی بکەن !) کەچی نەشیان کوشت .

ئەگێڕنەوە کە پێشەوای سوشیالیستەکان (**ئەنداڵزیار** پودریگار ئورگان) چەند ڕۆژێ دوای ئەوە « لۆرکا » ئەگاتە غەرناتە ، چاوی پێ کەوتوەو ئەم ئامۆژگاری « لۆرکا »ی کردوەو پێی وتوە :

- « ڕابکە ، خۆت لە شوێنی بشارەوە ، خۆت بگەیەنەرە ناوچەیەك بەدەست کۆماریستەکانەوەبێ ، دڵنیام ئەیانەوێ بتکوژن » .

دوای ئەم چاوپێ کەوتنە « ئۆرگان » ڕانەکاو لۆرکا ئەمێنێتەوەو بەو چارەنوسە گەیشت کە پێی گەیشت . ئەمە بەڵگەیەکە بۆ ئەوەی خۆی چاوەڕێ کوشتنی نەبوە .

- ٨ -

دیسان ئەپرسینەوە ، کەواتە لۆرکا ، چۆن وەبۆچی کوژرا ؟!

لە لێکۆڵینەوەی ئەم پرسیارەداو لەناو کۆڕە ڕۆشنبیریەکانی ئەسپانیادا ئەوترێ :

یەکەم

یاخی بونی لۆرکاو خۆنەبەستنەوەی بەباری کۆمەڵایەتی ئەوسای ئەسپانیاوەو لادانی لەڕێڕەوی ئایینی ، وای کردبو کە کۆنەویستەکان هەمیشە قینیان لێی بێ ، ئەو شیعرەی کە پێشکەش بە « دی فایا »ی مۆسیقاری کردوە ، بەبزماری ئامادەکراو بۆ تابوتەکەی لای کۆنەویستەکان دانرا . لەبەر ئەوە ، لەهەل ئەگەڕاون بۆ تۆڵەسەندنەوە .

دوەم :

ئەوترێ خێزانی « لویس روسالیس » کە لۆرکا لە غەرناتە پەنای بردەلایان ، بونە هۆی کوشتنی گوایە ئەمانە بۆیە قینیان لێی بوە چونکە ناوبانگی « لۆرکا » وای کردبو ناوبانگی « روسالیس »ی نەهێشتبو ، بەڵام ئەم خۆیەیان لەبەردەم ئەو بەڵگانەدا کە بەرگری کردنی ئەو خێزانە لە لۆرکا ساغ ئەکاتەوە ، ئەم بۆچوونە هەڵئەوەشێنەوەو لە شوێنێکی ترابە فراوانتر باسی ئەکەین .

سێیەم :

کە لۆرکا گەیشتە غەرناتە «رافائیل ئەلبرتی » لە دورگەی « مایورکا »وە خۆی گەیاندە مەدرید ، ئەیزانی لۆرکای هاوڕێی لە شوێنێکایە کە لەژێر دەستی کۆنەویستەکاندایە ، لەناوەڕاستی مانگی ئابی ساڵی ١٩٣٦ دا «ئەلبرتی» لە ئێستگەی مەدریدەوە وتی (نامەیەکم لە گارسیا لۆرکای هاوڕێمەوە لەغەرناتە پێ گەیشتوەو ئەڵێ لەژێر فەرمانی « ئیقامە ئیجباری »ی فاشستەکاندا ئەژیو شیعرێکی نوێی بەناونیشانی « شیعرێکی زەهراوی » بۆ ناردوم کە هەڵوێستی خۆڕاگرتنی تیا سەلماندوە شانبەشانی شۆڕش و ڕاپەڕینی گەل .

چیرۆك نوسی گەورەی ئەسپان « بیریث دی ئایالە » لەو باوەڕەدایە ئەو شیعرە دەورێکی گەورەی بینیوە لە تورە کردنی کۆنەویستەکاناو کوشتنیدا . بەڵام هەندێ شارەزای ئەدەبی « رافائیل ئەلبرتی » وایان لێك داوەتەوە کە « شیعرێکی زەهراوی » لە لایەن ئەلبرتی خۆیەوە نوسراوەو دوایتیە پاڵ لۆرکای هاوڕێی ، بەڵام ئەم بۆچونە بە مەبەستی ناوزڕاندنی « ئەلبرتی »یە گوایە خراپەی بەرامبەر لۆرکا کردوەو ویستویەتی بەو چارەنوسەی بگەیەنێ ، ئەمەش ناچێتە عەقڵەوە ، تەنیا ئەو ڕاستییە ئاشکرایە کە « شیعرێکی زەهراوی » بەرەی «نیشتمانیەکانی» زۆر تورە کرد بەتایبەتی بڵاوکردنەوەی لەڕۆژی ١٦-٨-١٩٣٦ دا بو کە تەنیا دو ڕۆژ بەسەر کوشتنی زاواکەی لۆرکادا ڕابوردبو وناوەڕۆکی شیعرەکە زۆر لەوە ئەچێ ئەنجامی ئەو کارەساتەبێ بەسەرخێزانەکەیا هاتوە .

چوارەم : زوربەی ئەوانەی لەسەر لۆرکایان نوسیوە شۆڕشگێڕیتی ئەم شاعرەیان سەلماندوە ، دیسان شیعرەکەی کە هێرش ئەباتە سەر یاساولە مەدەنیەکانو ئەو شیعرانەی پێشکەش بە « دی فایا » مۆسیقاری کردوەو دۆستایەتی لەگەڵ وەزیری سوشیالستی « فرناندودی لویس ڕیوس » ئەمانە هەمو وایان کردوە ڕاستڕەوەکان هەمیشە قینیان لێ بوەو بۆ هەلێ گەڕاون لەناوی بەرن .

تاوانی کوشتنی لۆرکا لە ماوەی چل ساڵدا دەستاودەستی پێ ئەکرێو لەسەری ئەنوسرێ . نوسەری ئرلەندی « ئایان جبسون » دوا کتێبی لەم بارەیەوە بەناونیشانی « کوشتنی لورکا » بڵاوکردەوە . کەوا ئەزانرا ئەم کتێبە گەیشتۆتە دوا ئەنجام . بەڵام ئەوەندەی پێ نەچو نوسەری بەشی ئەدەب لەگۆڤاری « ترنفو » ئاشکری کرد کە « ئایان جبسون » هیچی تازەی نەوتوە . ئینجا خۆی کەوتە قسەو ... زۆر شتی نوێی ئاشکرا کرد .

لە سەرەتای مانگی نیسانی ١٩٧٥دا **کتێبێك بەناونیشانی** « هەمو ڕاستییەك دەربارەی کوشتنی گارسیا لورکا » دەرچو ، ئەم کتێبە « خۆسیە لویس فیلەسان خوان » نوسیویەتی ، ئەم نوسەرە جاران فرۆکەوان بوەو ساڵی ١٩٢٦ لەشاری « برشلونە » لەدایك بوەو ساڵی ١٩٦٧ لەگەڵ ئەدیبی ناسراوی ئەسپانیا « خوسیە ماریا بیمان » کتێبێکی بەناونیشانی « هەزار دیمەن لەشەڕی ناوخۆی ئەسپانیا » دەرکردو لەساڵی ١٩٧١دا کتێبێکی تری بەناوی « ئەمەنهێنیەکانی شەڕی ناوخۆی ئەسپانیایە » ولەسەرەتای حەفتاکانیشدا وتارێکی بەناونیشانی « کێ گارسیا لورکای کوشت » نوسی ناوی « رویث ئەلنسو » خوێن ڕێژی ئەوسای غەرناتە وئۆرستۆکراتی بیری ئێستای هێنابو ، ئەلنسو ویستی بەرگری لەخۆی بکات و شکاتی لە « سان خوان » کرد ، بەڵام نوسەر لەسەر قسەی خۆی هەر سور بو هەتا لە سەرەتای نیسانی ١٩٧٥دا کتێبەکەی دەرچو وەدوای (٣٩) ساڵ خەڵکی ڕو بەڕوی ئەو پیاوە کردەوە کە لۆرکای کوشت ، ئەو پیاوە کە رویث ئەلنسۆ یە لەڕابوردودا بەیەکێك لەهەرە خوێنڕێژە ناسراوەکانی شەڕی ناوخۆی ئەسپانیا ناسرا بو ، **ئێستا بەجەلادی مەزنترین** شاعیری ئسپانیاو یەکێکی لە هەرە شاعیرە ناسراوەکانی جیهان ناو ئەبرێ ، تەنگی پێهەڵچنراو هاتە قسە ، لەبەردەم نوسەری ئرلەندی ئایان جبسونداوتبوی **(من وەك کابرایەکی مەسیحیو وەك مرۆڤێك لەو کردەوانەی رویاندا بەریم ، وەك مەسیحیەکو وەك مرۆڤێ لەناخەوە نارەزایی دەرئەبڕم . لەلای من سپیو سور لە میزانی رەوشتا وەك یەکە ، ژیانی مرۆڤ سوربێ یان سپی سەوزبێ یان شین وەك یەکەو خوا دروستی کردوینو گیانی لۆرکا لەناشیرینترین حاڵەتیا وەك منەو لەوانەیە بەرزترینو خاوێن تریش بێ) .**

« سان خوان »ی نوسەر دەربارەی ئەم قسانەی « ئەلنسو » وتویە : (ئەمە نیشانەی ئەوەیە لەبارێکی ئاڵۆزی وادا ئەژی ئەتوانرێ بەم هۆیەوە بهێنرێتە قسەو دان بەهەمو شتێکدابنێ ، ئەوەش دەربارەی ئەم کابرایە زانراوە هەر مرۆڤێکی بکوشتایە ئەیوت (گوللەی شانازیم پێوەناو دوای ئەوە بەدڵنیایی نانێکی پیرۆزم خوارد !) .

(سان خوان) لە ٢٧-٩-٩٧٣ ڕوبەڕوی وەستا ، بەرلەوە بەتەلەفۆن بەم جۆرە قسەی لەگەڵدا کردوە :

- بەڕێزتان « دون ڕامون رویث ئەلنسو » ن .

- بەڵێ .. فەرمو ...

- من .. (فیلیەسان خوان) م .

- ئا ... فیلیەسان خوان ؟!

- بەیانیتان باش ... چۆنن ؟!

- بەیانیت باش ..

- ئەمانەوێ بۆمان ڕون بکەنەوە ...

- هەرچیتان ئەوێ ئەتوانن پەیوەندی بکەن بە « ئەخلیل روبلس »ی پارێزەر کە ڕاسپێردراوی هەمو کاروبارێکی منە ...

- قوربان کارەکەم پەیوەندی بەئیشو کاری پارێزەرەوە نیە ، حەز ئەکەم خۆت چۆنت ئەوێ بۆم بدوێی .

- « ئەخلیل روبلس »یش ئەتوانێ ئەمەبکا ..

تەلەفۆن داخرا ، بەڵام ئەلنسو ئەیتوانی خۆی لە لێهاتویی ئەم نوسەرە ڕزگار بکات ، هەتا ڕوداو بەوردی ئاشکرابو :

- ٩ -

لە مانگی ئابی ساڵی ١٩٣٦دا شاری غەرناتە شانۆی خوێنو مردن بو ، ئێوارەیەك لۆرکا لەگەڵ « کونشا »ی خوشکی لەباخچەی ماڵەکەیان دانیشتبو ، دوکەس لەدیواری حەوشەکەوە چاویان بڕیبوە « لورکا » ، خوشکەکەی وریای کردەوە ، کە لۆرکا هەستا ئەوان هەڵاتن ، ئێوارەی دوەم تاقمێ چەکدار خۆیان کرد بەماڵاو بیانویان ئەوەبو گوایە بۆ « ئەنتۆنیو بیریث رویث »ی برای « گابریل »ی باخچەوانی ماڵی لورکا ئەگەڕێن ، بەو گوناهەش تاوانبار کرابو گوایە « کەنیسەی گەل »ی سوتاندوە ، « گابریل »ی هەزار هاواری کرد :

- براکەی من شتی وا ناکا ، ناشزانم لە کوێیە ...

چەکدارەکان قۆڵ بەستنی ئەکەنو ئەیبەستنەوە بەدارێکی باخچەکەوەو ئەکەونە دارکاری کردنی .

- براکەت لەکوێیە ؟.

- نازانم ..

- ئەزانی .. پێمان بڵێ .

- سوێندتان بۆ ئەخۆم نازانم ..

چەکدارەکان ئەکەونەوە لێدانی ، «لورکا » خۆی پێ ناگیریو پەلاماریان ئەدا ، یەکێ لەچەکدارەکان مستەکۆڵەیەك بەدەمی لورکادا ئەکێشیو بەسەریا ئەنەڕێنی :

- لە جێی خۆت نەجوڵێی ، چاکت ئەناسین « فدریکو گارسیا لۆرکا » ! دوایی کە ئەیانەوێ بڕۆن یەکێکیان ئەڵێ ..

- ئەی بۆ ئەم شاعیرەش لەگەڵ خۆمان نەبەین ، من بیستومە دۆستی سورەکانە ! کوڕە چی هەر بەئەواویش لەوانە ، ئیتر گوناهبار کردن لەمە باشتر ئەبێ ؟!

سەرکردەکەیان ئەڵێ :

- کێ لۆرکا ئاناسێ ، لەمەدرید زۆر بەناوبانگە ، هاوڕێی ماموستای گەورە « دی فا »یە ، ماڵەکەی بگەڕێن بەڵکو نوسراوێکی گوناهبار کردنی بدۆزنەوە .

کە گەڕان ، تەنیا چەند کتێبێکی ئەدەبیان بەردەست کەوت .

دوای ئەم ڕوداوە کەسوکاری کەوتنە ترسەوە ، ئامۆژگاریان کرد پەنا بەرێتە بەر ناوچەی کۆماریستەکان ، بەڵام خۆی ماڵی (لویس روسالیس)ی شاعیری هاوڕێی هەڵبژارد ، ئەم شاعیرە خۆی بێ لایەنبو ، بەڵام براکانی لەسەر کردایەتی « کەتائیبەکاندا » ئیشیان ئەکرد . وای ئەزانی پەنا بردنەبەر ئەم ماڵە ڕزگاری ئەکا ، بەڵام ڕوداوێکی کوتوپڕ وای کرد کۆتایی لۆرکا لەوماڵەوە دەست پێبکا ، سەرکردەی ئەو تاقمە چەکدارەی سزای « گابریل »ی باخەوانیاندا « فرویت ئەلنسو » بو ، کە سەر بەپارتی یەکێتی هەمیشە ڕاستڕەوی ئەسپانیا بو ، ویستی بەرامبەر بەمانگانەی « هەزار بزەی ئەسپانیا » بچێتە ریزی « کەتائیبەکان »ەوە بەڵام « خۆسیە رۆسالیس » نەیهێشتو « ئەلنسو »ی لەم مانگانە چەورە بێبەش کردو ئەمیش خۆی بۆ تۆڵەسەندن لە (خۆسیە) پەنادا ...

- ١٠ -

لۆرکا بەتەلەفون قسە لەگەڵ « لویس روسالیس »ی شاعیردا ئەکاو داوای لێ ئەکات ڕێگای بدات پەنا بەرێتە بەر ماڵی ئەوان ، ئەمیش داوا لە « خوسیە »ی برای ئەکاو ڕازی ئەکا ، لویس ئێوارەیەك بەئوتومبیل لورکا ئەگەیێنێتە ماڵی خۆیانو ئەلنسو بەمە ئەزانیو « شیعرێکی زەهراوی » لۆرکا ئەخاتە بەردەمی چەکدارەکانی لەگەڵیا بون وبەیانی زو ئابلوقەی ماڵی « روسالیس » ئەدەن .. ، دایك لەماڵ پەتە دەرەوە :

- چیتان ئەوێ ..؟

- ئیشمان هەیە

- تۆ کێیت ؟

- رویث ئەلنسو

- جابۆ ماڵەکەتان ئابلوقە داوین ؟! ئێمە پیاوەکانمان لەماڵەوە نین .

- خانمەکەم فەرمانم پێیە .

- تۆ ئەزانی ئەمە ماڵی کێیە ؟ کوڕەکانم هەمو « کەتائیبین » وکراس سەوزن .. ماڵەکەمان بەندیخانەی کەتائیبە !

- هیچ لەمەسەلەکە ناگۆڕێ ، فەرمانم پێیەو ئەبێ بەجێی بهێنم ، هاتوم « کارسیا لورکا » بگرم ، من ئەزانم لەم ماڵە دایە ..

- لۆرکا هاوڕێی «لویس»ی کوڕمە ..

- ئەزانم ، بەڵام من ئەیگرم ...

- کەس ناتوانێ کەس لەم ماڵەدا بگرێ ، دوای ئەوە جەنابت کێیەو کوا ئەو فەرمانەی پێتە ..!؟

- خانم ، من (رویث ئەلنسو)مو لەلایەن پارتی یەکێتی هەمیشە ڕاستڕەوی ئەسپانیاوە نێرراومو ئەتوانی باوەڕ بەراست گوێم بکەی !

- ئاه .. تۆ رویث ئەلنسوی ، سەر بەراست رەوەکانی ، باواش بێ ، بەڵام نایەڵم لۆرکا لەم ماڵە دەرچێ هەتا یەکێ لە کوڕەکانم نەیەنەوە ، « میگال »ی کورم لەسەر بازگەی « سان خیرمۆ » یەو لێرەوە نزیکە .

- قەیناکا ... فەرمو بابڕوین بۆ لای « میگال » ...

بەڵام دایکە ، بەتەلەفون داوای کوڕەکەی کرد ... زۆری پێ نەچو گەیشتە ماڵەوە ، کە « میگال » گەیشت ، ئەلنسو نوسراوێکی « فالداس »ی حاکمی مەدەنی ناوچەکەی پیشاندا ، میگال ملی بۆ ئەو فەرمانە کەچ کرد . بەڵام پرسی :

- ئایا گارسیا لورکا هیچ زیانێکی بوە ...

بروانە ل ١١

فیدریکۆ .. ئەوا تۆ دنیا ئەبینی
شەقامەکان چۆڵی بوون ..!
لە هەموو لایەکی دوعا خوازییە
خۆت زۆر شت ئەزانی .. شتی تریش
لەیە لە دوای یەك ئەیانزانی

نیرۆدا

● گارسیا لۆرکا
● شاعیری شەهیدی ئیسپانیا

مەولەوی و شمشاڵ

★ ڕەشید هەورامی ★

گۆرانی ، شمشاڵ ، چەپڵەڕێزان ، جریوەی باڵندەی بەربەیان ، دەنگی بە سۆزی کۆتر ، زریقو باقی ناو ڕانی بەهاران ، گرو گاڵی منداڵ ، لەبەرەو پیرەوە چونی باوکی رەنجکێش ، تریقانەوەی لەباوەشی گەرمو نەرمی دایکیدا ، ئەمانەو ئەوەندەی تریش ..

ئەمانە کارێکی تایبەتیان هەیە بۆ سەر هۆشو گۆشی چینە جۆربەجۆرەکانی گەل ، بە تایبەتی زەحمەتکێشەکانو ئەوانەی ژیانو گوزرانیان پڕ لە ئێشو ئازارو مەینەتە .. دەیان خەنە جیهانێکی تایبەتیەوە دەردو مەینەتی چینایەتیان لە بیر دەباتەوە .. ئەمەیە ئەوە کەلەپورە ئەتەوا یەنیانەی کردۆتە شوێنو بایەخی تایبەتیان بۆ داناون .

شاعیران دەرکیان بەوە بردوەو چێژیان لێ بینیوە بە پایەی هونەریو سەرچاوەی ئیلهامیان داناون ، بۆیەش لە هەڵبەستو بەرهەمەکانی خۆیاندا پیایاندا هەڵداونو بۆیان چڕیون ، ئەوەش ویستویانە هەڵبەستو هۆنراوەکانیان لەو چێژە خۆشانە بە تامو بۆیان بکەن .

لەم گۆڕەپانەدا (گۆران)ی نەمر لە هەڵبەستی (دەرویش عەبدوڵلا)دا بەرزترین پایەی هونەری شمشاڵ لێداوە دەرویش عەبدوڵلای پیشان داوە .. ئەوجا (مەولەوی)یش لە هەر ساتو کاتێکدا تەنگاو بوو بێو خەمو پەژارە دەوری تەنی بێ ، خۆی ئاسایی پەنای بردۆتە بەر . شمشاڵ ژەنو داوای ئەقامێکی لێ کردوە .. ئێمەش هەر ئەوەندەمان بۆ ماوەتەوە کە چەند نمونەیەکی پیشان بدەین .

دەرونی دوکەڵ گرتویەتیو کڵاو ڕۆژنەی دەرچونی گیراوەو تەنیا دەرونی تەنگی شمشاڵ دێ بە خەیاڵاو قەزای لە ماڵی ئەخاتو دەخوازێ (ئەیچی) شمشاڵ ژەن دەمێك بە شمشاڵەکەوە بنێو هەناسەیەك ئاوازێکی بۆ بژەنێت :

ئەیچی ! سالیدەر ، قەزات وەماڵم
دەمێ دەرچەنەی ، دەرون زوخاڵم

لاپەڕە (٢٠)

لە گوزەرێکی ترەوە ، لەپەناو سوچێکی کەوە ، دانیشتوەو خامەی بە دەستەوە گرتوە ، مۆمی شەونخونی بە دیاریەوە خۆی دەتوێنێتەوەو روناکی دەخاتە بەر نوکی خامەکەی ، ئەویش دەجوڵێتو دەنوسێ :

ئەی چی ! درەنگەن ، سەماکەر درەنگ
فیدای پەنجەت بام ، ئەی باوەر وەدەنگ
هەر مقامێوەت جگەر تاون پۆ
طفلی بیچارەی دڵان لاون بۆ

لاپەڕە (٢٢)

ڕاستی خۆشەو ڕاستیمان دەوێ ، دەمانەوێ شمشاڵ ژەن هەستو هۆشمان بە ئاوازو سازی شمشاڵەکەی وەك مەولەوی بمانخاتە قوتابخانەی تالیمدانەوە :

سادەی ساحیب ئەی ! ریشەی دڵ کەربەی
تالیمدەر ئەی فەرد ، وەنەزمەکەی ئەی

ئەمە لە لایەك ، لەو لاشەوە ئامانەوێ مەولەوی سەرپاکی هۆشو گوشی ئەو خەڵکانە بۆ لای هەڵبەستەکانی خۆی ڕابیچ بکات ، بیانخاتە دنیایەکی میسالیەتیەوە کە خۆیان لەبیر بچێتەوە .. بەڵکو بەپێچەوانەوە دەمانەوێ بە هونەری شمشاڵ ژەندنو گۆرانی وتن ، چینە زەحمەتکێشەکان، رەنج خوراوو چەوساوەکانی چینایەتی ، قوربانیەکانی چەوسانەوەی چینایەتی بخاتەوە سەر هۆشو هۆشمەندیان بکاتو بزانن بۆچی هەژاران و رێگای تێکۆشانی چینایەتی بگرن بۆ رەگو ریشە دەرهێنانی دەردی چەوسانەوەی چینایەتی .. چونکە چینە چەوسێنەرەکان لە هەر هەڵوێستێکدا ، ئاواتیان ئەوەیە کە زەحمەتکێشان خۆیان لە بیرچێتو گوم بن ، بۆ ئەوەی هەست بە چەوساندنەوەی خۆیان نەکەنو لە جیهانێکی پڕ لە میسالیەتدا بژین ..

ئالێرەدایەهۆزەکانی (ئەدەب بۆ ئەدەبو هونەر بۆ هونەر) ئەدەبو هونەر دەکەنە دروشمێکی بێ لایەنی و دژی ئیلتزام سەنگەر دەبەستنو خۆیان ناو دەنێن یاخی بوو .. ئەمە هەموی لە پێناوی بەرژەوەندیو سوودی چینەخوا پێداوەکانو رژێمە رەواکەیان .

دوا جار مەولەوی ئەی چی ، شمشاڵ ژەن پەنجەی پێی نالەو هاواری سفت دەکەوێتە بەر چاو ، ئەم کارەش عەودالی دەخاتە میشکی یەوەو بەرەو لای شمشاڵ ژەن دەیخاتە گەڕ :

ئەی چی ! من پەنجەی پای ناڵەم سفتەن ..
تۆ ، دەی چون تەئسیر وەناڵەت جفتەن

ل-٢٤

چەن فەرد (مەعدوم) دەرون ئەوەیدا
باوەڕ جەتەنخوای ، ناڵە وەنەی دا

ل - ٢٥

دوا جار هەر ئەمەندەی دوا باقەی ئەمجارەمان پیشکەش دەکەین کە :

های نایێ نایێ ، مطرب‌مقامێ
مغنی تەرزێ ، ساقیا ، جامێ
تا دەماغ ئەی بەزم، ئەنشئەیە شانۆ
مانۆ تا ئەبەد ، وە جیا مانۆ

ل - ٢٢٣

Institut Kurde de Paris

عه‌میدی کۆلێجی کشتوکاڵ بۆ رۆژنامه‌ی «هاوکاری» ئه‌دوێ

له کاتی گه‌شته‌که‌ی نوێنه‌ری« هاوکاری » دا له سلیمانی گفتوگویه‌ك له‌گه‌ل به‌رێز (دوکتور صباح فخری قه‌شطینی) عه‌میدی کولیجی کشتووکال له زانکوی سلیمانیدا کرا . ئه‌مه‌ش ته‌واوی پرسیاره‌کانی« هاوکاری »و وه‌لامه‌کانی به‌رێز عه‌میه‌ی کولیجی کشتوکاله :

● له باره‌ی ئه‌و هه‌نگاوه تازانه‌ی که کولیجی ناوبراو له‌م دوایه‌دا ناویه‌تی وتی :

- کێلگه‌ی به‌کره‌جو به‌نامانجی مه‌شق پێ کردن و ئامانی کردنه‌وه بۆ قوتابیه‌کانی کولیجی کشتوکال وه‌رگیراوه .. هه‌رچه‌ن بودجه‌ی تایبه‌تی هه‌یه به‌لام هه‌ریکاری نیوان وه‌زارای و مامۆستایان زیاتر ئه‌م ئه‌رکه جێبه‌جێ ئه‌کات ..خوێندنی بالاش سودی لێ وه‌رئه‌گرێ ، کێلگه‌ی به‌کره‌جۆ دوو جۆره : کشتوکال و ولسات ..

کێلگه‌کانی ولسات ئیستا بالنده‌ی مالی و مه‌رو مالاتی تیایه ، نیازیش وایه گامێش و بزنی بو بینین تا کاریگه‌ری ئاو هه‌واو شوێنی له سه‌ر تاقی بکرێته‌وه ، بۆ بالنده‌ی مالی ، چه‌ند جۆریکی تیایه‌و تازه‌ش قازو مراوی بۆ هاتوه‌وو ئه‌مانه‌وێ له مه‌ودواش که‌رویشکی تیا به خێو بکه‌ین . چه‌ند که‌سیکمان ناردوه بۆ (هه‌ریر) بۆ هێنانی باشترین جۆری عه‌لی شیش ، ئه‌و شیره‌ی له به‌کره‌جۆ به‌رهه‌م دێت له تاقی کردنه‌وه‌و خواردنه‌وه‌دا به‌کاردێت .. نیازمان وایه به‌م نزیکانه کارگه‌یه‌کی شیرو به‌رهه‌مه‌کانی له‌گه‌ل کارگه‌یه‌کی ئالف دروست کردن بکرێته‌وه .. هه‌روه‌ها زۆری پێ ناچێ کێلگه‌ی به‌کره‌جۆ ئه‌بێته یه‌که‌مین کێلگه‌یه‌کی نمونه‌یی له گشت ناوچه‌ی ئوتونومیدا .

● له‌باره‌ی دامه‌زراندنی رۆژه‌ی (راند - پیشره‌و)ی کشتوکاڵه‌وه به‌م جۆره‌ی باس کرد :

به‌داخه‌وه به‌هۆی باری نائاسای ناوچه‌که‌وه دواکه‌وت ، ئه‌مانه‌وێ سه‌ر له‌نوێ ده‌ستی پێ بکه‌ینه‌وه ، وا به هیوایین ئه‌مسال له دێی (حاسڵ) کولیجی کشتوکال وه‌رزێکی ته‌واو خه‌ریکی ئه‌و پرۆژه‌یه بێت .

● ئه‌مه‌ش هه‌والی دامه‌زراندنی (بنکه‌کانی لیکولینه‌وه‌و ئیستگه تاقی کردنه‌وه‌یه‌کان :

أ - مه‌لبه‌ندی لیکولینه‌وه‌ی توتن

ب - مه‌لبه‌ندی لیکولینه‌وه‌ی ئاوو هه‌وا

ج - ئیستگه‌ی تاقی کردنه‌وه‌ی کشت و کال له ناوچه‌که‌دا .

د - ئیستگه‌ی به‌خێو کردنی ماسی له دوکان و ده‌ربه‌ندیخان .

ئه‌مانه به‌هۆی باری نائاساییه‌وه دیسان دواکه‌وتن ، به‌لام له نه‌خشه‌ی گه‌شه پێدانی نه‌ته‌وایه‌تیدا که بۆ کولیجه که‌مان دیاری کراو .

به‌شی ئه‌م پروژانه‌ش هه‌یه ، دامه‌زراندنی ئیستگه‌ی تاقی کردنه‌وه له دوکان و بۆدارستان له قوپی قه‌ره‌داغ و شاره‌زوورو دامه‌زراندنی کیلگه‌ی به خێو کردنی ولسات ماسی . ئیستا خه‌ریکی لیکولینه‌وه‌ین .. وه هه‌ربۆ ئه‌م مه‌به‌سته ده‌ست کراوه به قیرتاو کردنی ریگاوبانی ئه‌و ناوچانه‌ی باسمان کردن .. ئه‌مه سه‌ره‌تایه‌ك ئه‌بێ بۆ ئاسان کردنی ئه‌رکه‌کانی ئێمه .. به‌لام نیش و کاری کشتوکال وازوو ئه‌نجامی ده‌رناکه‌وێ چونکه کشتوکال به‌لای که‌مه‌وه وه‌رزێك یان زیاتری ئه‌وێ ..

● ئاخۆ هۆلی خوێندن و تاقیگا (مختبر) گه‌یشتبێته کوێ ؟

- هه‌مو کولیجه‌کان له‌م روه‌وه که‌مو کورتیان هه‌یه ، دیسان هۆلی خوێندنیشمان که‌مه ، له لاباتۆره‌کان (مختبر) هه‌فته‌ی ٤٠ سه‌عات ده‌رسی تیا ئه‌خوێندرێ .. به‌لام دوای ئه‌وه‌ی خانوبه‌ره‌ی تازه‌مان ته‌واو بو ئه‌م گیرگرفته‌ش کۆتای پێ دێت .

● پرۆژه‌نوێ کانی نه‌خشه‌ی پێنج ساله‌ی گه‌شه پێدانی نه‌ته‌وایه‌تی :

- تێکرا پروژه تازه‌کان په‌یوه‌ندی یان به‌وگه‌شه کردنه‌وه هه‌یه ، ئه‌وه‌شمان له یاد نه‌چێ که‌زانکو ده‌زگایه‌کی فێر کردنه‌و نه‌ك به‌رهه‌م هێنه‌ر ، بۆ یه‌کردنه‌وه‌ی به‌ش ولقی نوێ و کولیجی نوێ له زانکودا به‌ستراوه به پێداویستیه‌کانی ولاته‌وه .. له ماوه‌ی پێنج سالی داهاتودا . بۆ نمونه ئیستا ژماره‌ی قوتابی وه‌رگیراوی کولیجی کشتوکال له پۆلی یه‌که‌مدا بریتی‌یه له ٢٥٠ که‌س ، به‌لام به‌پێی پلانی پێنج ساله پێویسته له سالی ١٩٧٦ دا بگات ٣٥٠ قوتابی ، پاش ئه‌وه‌ی خانووبه‌ره‌ی ئه‌م کولیجه دروست کرا واتا پاش سالی ١٩٨٠ ژماره‌ی وه‌رگیراوان ئه‌گه‌نه ٥٠٠ که‌س .. هه‌روه‌ها کولیجه‌کانی تریش هه‌ربه‌م جۆره‌ن .

● ژانیمان که ده‌رچووانی دووره‌ی سه‌رکه‌وتنی سالی ١٩٧٤ - ١٩٧٥ . (٢١٥) که‌س بون ، ئایا سێ ساله‌که‌ی تر چه‌ند بون ؟ .

- ئه‌وانه‌ی تیکرا له سالی ٩٧٤-٩٧٥ له زانکوی سلیمانی ده‌رچون بریتین له ٢٩٦ که‌س نه‌ك ٢١٥ .. ئه‌م نه‌خشه‌ی خواره‌وه ئاوێنه‌ی سال و ده‌رچوه کانه :

ده‌رچوه‌کان له زانکۆی سلێمانی

سال کولیج	ئاداب	کشتوکال	زانست	ئه‌ندازیاری	تێکرا
٩٧١-٩٧٢	-	٧٢	١٢١	٤١	٢٣٤
٩٧٢-٩٧٣	-	٨٦	١٣٣	٤٠	٢٥٩
٩٧٣-٩٧٤	-	٧٧	١٤٩	٤٥	٢٧١
٩٧٤-٩٧٥	٢٤	٩٧	١٦٤	١١	٢٩٦
تێکرا	٢٤	٣٣٢	٥٦٧	١٣٧	١٠٦٠

ته‌نگوچه‌له‌مه‌ی :

ده‌زگای هاتوچۆ له هه‌ولێر

ممتاز حیدری

یه‌کێك له ته‌نگوچه‌له‌مه‌کانی وولاتی ئێمه ، ته‌نگوچه‌له‌مه‌ی ده‌زگای ترانسپۆرته « مصلحه نقل الرکاب » که چاره‌سه‌رێکی بنه‌ڕه‌تی پێ ئه‌وێت ، چونکه ئه‌م ته‌نگوچه‌له‌مه‌یه هی ئه‌مڕۆ نیه ، به‌لکو بۆ چه‌ند سالێك ده‌گه‌رێته‌وه ، به‌تایبه‌تی له‌و شارانه‌ی دانیشتوانی له‌قه‌باره‌ی خۆی گه‌لێك زیاتره ، بۆ نمونه هه‌ولێر یه‌کێکه له‌و شارانه ، له‌به‌ر چه‌ند هۆیه‌کی تایبه‌تی و نائاسایی که ته‌نگوچه‌له‌مه‌ی سێیه‌م ، هاتنی ژماره‌یه‌کی زۆر ئاستی مه‌سئه‌له‌که‌دا نیه ! ده‌زگای هاتوچۆ ته‌نگی به له خه‌لك له زۆر لاوه بۆ هه‌ولێر هه‌روه‌کو له گفتو گۆیه‌کی کۆمه‌لانی خه‌لك هه‌ل چنیوه‌و فراوان بوونی روو به رووی تایبه‌تی له‌گه‌ل به‌رێز به‌ڕێوه‌ چونکه جارێ شاری هه‌ولێر (مساحه) شاره‌که له ته‌ك به‌ری ده‌زگای ترانسپۆرت له خۆی له خویدا چه‌ند سالێکه به چه‌ند پرۆژه‌یه‌کی گه‌وره ، ئه‌مه‌و هه‌ولێر مامۆستا جمال علی ده‌ست ئه‌م ته‌نگوچه‌له‌مه‌یه‌وه له لایه‌کی تره‌وه به گوێره‌ی ئه‌م خضردا ده‌رئه‌که‌وێت که ئه‌لێ : ئه‌نلێته‌وه ، دووه‌م بوونی به وه‌زعه تازه‌یه‌ی هه‌ولێر ، هه‌ول و به‌هه‌مووی ٣٥ پاس هه‌یه ، مه‌لبه‌ندی ئۆتۆنۆمی کوردستان ته‌قه‌لاش بۆ چاره‌سه‌رکردنی له ئه‌گه‌ر هاتو هه‌مووی بێ وه‌ستان و شکان بخرێنه کار به‌ش ناکات !؟ وتی : « ... ئه‌م ژماره‌یه که مه‌و سه‌ره‌ڕای ئه‌و هه‌موو که‌م و ناته‌واوی‌یانه‌ی هه‌یه ، به هیچ جۆرێك له‌ئاستی پێداویسته‌کانی شاره‌که‌مان دا نیه ، له‌کاتێکا دانیشتوانی شاره‌که رۆژ به رۆژ زیاتر ده‌بن ، خانوو به‌ره‌یه‌کی زۆر بنیات ده‌نرێ ، واته ئه‌ندازه‌ی شار فراوانتر ده‌بێ ..! » . راستی‌یه‌که‌ی پاش ئه‌وه‌ی شاره‌که‌مان بوو به مه‌لبه‌ندی ئۆتۆنۆمی کوردستان پێ ویستی به زیاد کردنی ژماره‌ی پاسه‌کان هه‌یه به پێی قه‌باره‌ی شاره‌که ...» . له‌مه‌ر چاره‌سه‌رکردنی ئه‌م مه‌سه‌له‌یه کاك جمال علی ئه‌لێ : « ئێستا پاره‌یه‌کی باش ته‌رخان کراوه بۆ کڕینی چه‌ند پاسێك و له‌گه‌ل کومپانیای نه‌سری میسری رێکه‌وتوین بۆ کڕینی (٢٥) پاس ده‌بوایه به پێی رێکه‌وتی هه‌ر دوو لا له مانگی شوباتی ٩٧٥ تا شوباتی ٩٧٦ ته‌واوی ژماره‌ی پاسه‌کانمان وه‌ر بگرتایه ، به‌لام تاکو ئێستا ته‌نیا (٥) پاسمان پێ گه‌یشتوه‌و چاوه‌ری (١٠) پاسی تریش ده‌که‌ین ، هیوادارین له‌م چه‌ند مانگه‌ی داهاتوو دا هه‌موویان بگه‌نه جێ ..! »

هه‌روه‌ها کاك جمال وتی :

نیاز وایه له ٩٧٦ دا به‌پێی بریارێکی ئه‌نجومه‌نی نه‌خشه کێشان (١٥) پاسی‌تر بۆ پارێزگای هه‌ولێر بکڕدرێ ؟! ، له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا ئێمه پێشنیارمان کردوه بۆ ماوه‌ی پێنج سالی داهاتو (١٥٠) پاس بکڕدرێ ..»

ئه‌وه‌ی شایانی باسه ، مه‌سه‌له‌ی ته‌نگوچه‌له‌مه‌ی ده‌زگای هاتوچۆ له هه‌ولێر ته‌نیا که‌می پاس نیه ، به‌لکو نه‌بوونی شوفێریشه ، چونکه زۆر له شوفێره‌کان به مووچه‌ی ئه‌م ده‌زگایه رازی نین ، که له پرۆژه‌کانی که‌رتی تایبه‌تی « قطاع خاص » چه‌ندین جار له‌وه زیاتر وه‌ر ده‌گرن .

له پێناوی چاره‌سه‌رکردنی ئه‌م مه‌سه‌له‌یه‌دا به‌رێز به‌ڕێوه‌به‌ری ده‌زگای ترانسپۆرت وتی:

کاربه‌ده‌ستانی میریش هه‌ستیان به‌مه کردوه که ته‌نگوچه‌له‌مه‌که دوو لایه‌نی هه‌یه ته‌نیا هه‌ر که‌می پاس نیه ، بۆیه ئیستاکه وا بڕیاره له‌مه‌ودوا هه‌ر شوفێرێك ٥ر٢ دیناری بدرێتی که جاران رۆژی دینارێکی وه‌رده‌گرت ، به‌م پێیه «مخصصات»ی ئیشێ زیاتر ده‌بێ ، له ته‌ك ئه‌مه‌دا ئێمه‌ش دووره‌یه‌کی تایبه‌تی‌مان بۆ شوفێره‌تازه‌کان کردوته‌وه ، به‌م زووانه دووره‌که ته‌واو ده‌بێ ، ئه‌م مه‌سه‌له‌یه‌ش تا راده‌یه‌ك چاره‌سه‌رده‌کرێ ..

جگه له‌وه‌ی که‌می پاس باری خه‌لکی به‌گشتی په‌ریشان کردوه ، دانیشتوانی هه‌ندێ گه‌ڕه‌ك زیاتر ئازار ده‌کێشن ، له‌به‌ر ناهه‌مواری گه‌ره‌که‌کەیان ، که پاسه‌کان زۆر به قه‌ره‌بالغی ده‌که‌نه ئه‌وێ زۆر جار هه‌ندێ که‌س به‌تایبه‌تی ئافره‌ت به‌پێ ده‌چنه شار (١) بۆ نمونه دانیشتوانی گه‌ڕه‌کی رووناکی له‌م رووه‌وه زۆر په‌ریشانن ، جا سه‌باره‌ت به‌م گیروگرفته‌ش کاك جمال وتی : راستی‌یه‌که‌ی جگه له‌وه‌ی دان به‌وه‌دا ده‌نێین که ژماره‌ی پاسه‌کان له ئاستی پێداویسته‌کانی دانیشتوانی هه‌ندێ گه‌ڕه‌ك و گیروگرفتی تایبه‌تیش هه‌یه که دانیشتوانی هه‌ندێ گه‌ڕه‌ك و کۆلان بێ به‌شن له خزمه‌ت گوزاری ده‌زگای ترانسپورت وه‌ك دانیشتوانی گه‌ره‌کی رووناکی، راستی‌یه‌که‌ی زۆر سه‌خته‌ن ، به‌لام به‌م زووانه هێلێکی سه‌ربه‌خۆ «خط مستقل » بۆ گه‌ره‌کی رووناکی و عه‌نکاره جێبه‌جێ ده‌که‌ین . له کۆتایی دا پێم خۆشه باسی ئه‌وه‌ش بکه‌م که نیازمان وایه ، پاش ئه‌وه‌ی هه‌مو پاسه‌کانمان بۆدێت ، دووباره نه‌خشه‌یه‌کی تازه بۆ هاتوچۆی پاسه‌کان ده‌ست نیشان بکه‌ین ، به‌جۆرێك هه‌موو دانیشتوانی شاری هه‌ولێر سوود له پاسه‌کانی ده‌زگای ترانسپورت وه‌رگرن ، بۆ نمونه که ئه‌وه‌ی بیرمان لێ کردۆته‌وه به‌م شێوه‌یه ده‌بێ : هێلی ئیسکان له سه‌یداوا جیا بکه‌ینه‌وه ، هێلی عه‌نکاوه له ته‌یراوا جیا بکه‌ینه‌وه ، هه‌روه‌ها سێ تاقان له‌شۆڕش، ئوردوگای سوپا له ئیسکان ، جگه له چه‌ند هێلی تازه‌ش بۆ ده‌ره‌وه‌ی شار ده‌که‌ینه‌وه ، وه‌ك : بۆکۆیه ، ئه‌سکی که‌له‌ك ، رواندوز ، گه‌لی عه‌لی به‌گ .

**

به‌رهه‌مێ توتنێ له دهوك

توتنێ فه‌رێژه‌کا گرنگه لعیراقێ . ژبه‌ر لده‌ڤه‌را کوردستانێ . ژگه‌ڤن ده‌ره جوتیارێ کورد پیته یا پێ کری گه‌له‌ك مالێت کورد ژینا وان یالسه‌ر توتنێ . لسه‌ر نیرو گرفتیت توتنێ و بابه‌تێت توتنێ مه چه‌ند پرسیا ژبراده (تحسین حسین) گرن سه‌روکێ تایێ توژینه‌وه‌یێت توتنێ لدهوکێ وی ژی وه‌ك به‌ر پرسیاره‌کێ شاره‌زاو رژد لسه‌ر کارێ خو به‌رسڤامه‌دا .

پرسیار : چه‌ند و بابه‌تێت توتنێ یێ لعیراقێ چه‌نه‌ن ؟ به‌رسڤ : دوو چه‌شنێت توتنێ لعیراقێ تێنه چاندن توتنا جگاراو تیتنا نارگیلا . به‌لێ بابه‌تێت نوکه لعیراقێ تێنه چاندن گه‌له‌کن . ئه‌م نه‌شێین ب ئاواکه‌کێ زانستی ده‌ست نیشان بکه‌ین چنکو حه‌تا نهو چو فه‌کولینێت زانستی لسه‌ر نه‌هاتینه کرن ، سالا ١٩٧٠ رێڤه‌به‌ریا که‌هێت ژووری دامه‌زراندن . توژینه‌وه‌یێت توتنێ لپارێز- ئه‌ف رێڤه‌به‌ریه ب توژینه‌وه‌یێت چاندێ رادبیت لسه‌ر توتنێ ئو ده‌ست نیشانا بابه‌تا دکه‌ت ب شێوه‌یه‌کی گشتی ئه‌م نوکه پێت گه‌هشتینه ڤان بابه‌تێت توتنێ کو یێ لعیراقی تێته چاندن ١- ستراموس (گول- سوور) ٢- ستراموس (گول- سپی) ٣- ره‌واندوز ٤- کمبول ٥- سه‌رتیروك ٦- سه‌رمر ٧- زاخو . به‌لێ راڤه‌ره ئه‌م بزانین هێشتا فه‌کولینێت مه لسه‌ر بابه‌تا تمام نه‌بیه ئه‌م به‌رده‌وامین لسه‌ر تاقیکرنێت چاندنێ حه‌تاکو بگه‌هینه بابه‌تێت وه‌سا کو دگه‌ل ده‌ڤه‌رێ دگونجوون داڤه‌رێژ جورێت توتنێ باشتر لێ بهێن .

پرسیار توتنا کیش ده‌ڤه‌رێ لپارێزگه‌ها دهوکێ خوشتره ؟

به‌رسڤ : ب شێوه‌یه‌کی گشتی توتنا قه‌زا ئامێدیێ و ده‌ڤه‌را گاره‌ی و بتایبه‌تی لگوندێت (کوێز) ، (به‌لیتا) گه‌له‌ك ئه‌گه‌رێت هه‌ین کار توتنێ وه‌کو ١- ئاڤ وبا تێ کرنێ دکه‌نه سه‌ر چه‌شنا ٢- چه‌شنێ ئاخێ ٣- سلنداهی و نزمایه‌تیا ده‌ڤه‌رێ ژ به‌یسکا رویێ ده‌ریایێ ٤- چه‌شنێ ئاڤا توتنێ پێ ئاڤده‌ن ، ئاڤاکانیێ یان ئاڤا چه‌می ٥- هه‌مبزیا روه‌کێ دکێلکێدا و هه‌ژمارا ئاڤادانێ .

رسیار : تێکرا به‌رهه‌مێ توتنێ لپارێزگه‌ها دهوکێ لدویف هژمارێت میری چه‌نده .

به‌رسڤ : ب شێوه‌یه‌کی گشتی فه‌رێژا توتنێ لپارێزگه‌ها دهوکێ گه‌له‌ك یاکێمه لدویف پارێزگه‌ها سلیمانیێ و هه‌ولێرێ فه‌رێژا سالا ١٩٦٨ ژهه‌مێ سالێت دیماهیکێ پتربو . فه‌رمانگه‌ها مه نزیکی (٢٨٠٠) باله وه‌رگرتن لسالا ١٩٧٢ نزیکی (١٤٠٠) باله لسالا ١٩٧٣ نزیکی (٥٠٠) باله .

پرسیار : ئه‌رێ توتنا عیراقی تێرا عیراقێ دکه‌ت ئان ژده‌رڤه ژی تینن .

به‌رسڤ : توتنا لعیراقێ دچینن تێرا دکه‌ت و ئه‌وێ زێده دبیت فرێدکه‌نه ده‌رڤه . لسالا ١٩٧٢ فه‌رێژا توتنێ لعیراقێ نزیکی (١٥) ملیون کیلوغراما بو تێکرا تێ بوونا نافخوویی نزیکی (١١) ملیون کیلوغرامه . سالا ١٩٧١ - ١٩٧٢ عیراقێ (٣٨٦٨٠١) کیلوویا توتنا ژێ گرتی و یافرکری فیرێکره مصرێ و یابانی ئو بو شه‌ریکا ئه‌مریکی و به‌ریتانی هه‌ر وه‌سا هه‌ر ڤێ سالێ (٢٦٣٣٥) کیلویا توتنا باش فیرێکره کوێتێ . به‌لێ یافه‌ره ئه‌م بزانین کو عیراق توتنا فره‌نجی ژده‌رڤه تینیت دگه‌ل توتنا عیراقێ تێکه‌ل دکه‌ت بوسازکاریا چگارا .

پرسیار : راژێت رێڤه‌به‌ریا هه‌وه بێ رادبیت بو جوتیاری چنه ؟

به‌رسڤ : ئه‌ڤه چه‌ند ساله تایێ توژینه‌وه‌یێت توتنێ لدهوکێ رادبیت دانانا مه‌شته‌لێت مه‌زن و شتلێت وان دبه‌لافکه‌ن لسه‌ر جوتیارا بێ پاره‌و ئه‌ف شتله ژی ژبابه‌تێ باشن .

پرسیار : ئه‌رێ فه‌رێژا توتنێ لپارێزگه‌ها دهوکێ به‌ره‌و پێتربوون دچیت ئان به‌ره کێمبوون ، پێشنیارا هه‌وه چیه کو فه‌رێژ پێتر لێ بهێت ؟!

به‌رسڤ : لڤان سالێت دیماهیکێ فه‌رێژا توتنێ لنك مه به‌ره‌و کێمبوون دچیت چنکو نرخا ڤێقی سال بو سالێ یاپتر لێ تێت و نرخا توتنێ وه‌کی خو یامای و وه‌سا داهاتنا توتنێ بکێر جوتیاری ناهێت لبه‌ر ڤێ چه‌ندێ جوتیارێ پارێزگه‌ها دهوکێ پیچ پیچه چاندنا توتنێ پێت هێلیت و شوینا وی دکه‌نه ڤێقی ئان باجان و پێشنیارێت مه بو پتر بوونا فه‌رێژا توتنێ و چاکتربوونا بابه‌تێ وی لپارێزگه‌ها مه ئه‌ڤه‌نه .

١ - زێده‌کرنا نرخا توتنێ .

٢ - پێشینا بده‌نه جوتیارا ده‌مێ چاندنا توتنێ .

٣ - دیماهیکا پایزێ دڤێت توتنێ ژجوتیاری وه‌رگرن .

٤ - مه‌لبه‌نده‌کا فه‌حصێ و ژێ وه‌رگرتنێ وهه‌لگرتنێ لئامێدیێ ڤه‌که‌ن .

٥ - فێرکرنێ پێت بسه‌رو به‌ر پکه‌ن بو ده‌ڤه‌رێت توتنێ چینێ جوتیاری فێری رێکا زانستی بکه‌ن کادێ چاوا توتنێ بچینیت ئو ژێ که‌ت .

صدیق ئامێدی

پاشماوه‌ی : ده‌نگ دانه‌وه‌ی..

رایگه‌یاند ، بلاو کردۆته‌وه .

ئاژانسه‌کان وتویانه : عیراق له رێگای میللی کردنه‌وه هه‌موو ده‌زگاکانی نه‌وتی ده‌ستخسته‌وه‌و کۆمپانیاکانی نه‌وت بوونه‌وه به مولکی نیشتمانی‌ی عیراق .

له لایه‌کی تره‌وه ئاژانسه‌کان ئه‌و به‌شه‌ی وتاره‌که‌ی سه‌رۆکی فه‌رمانده به‌رێز احمد حسن بکریان بلاوکردۆته‌وه که تیایدا وتی :

له کاتێکدا شه‌ڕی تشرینی یه‌که‌می سالی ١٩٧٣ هه‌لگیرسا خێرا شورش له عیراقدا مه‌شخه‌لی به‌کارهێنانی نه‌وت وه‌کو چه‌ك له شه‌ردای داگیرساندو کارگوزاری‌ی میللی کردنمان راسته‌وخۆ به‌شه‌ڕی نه‌ته‌وه‌یی‌و پێداویستی‌یه‌کانیه‌وه به‌ستەوه ... ئه‌وه بوو یه‌کسه‌ر به‌شی ئه‌مه‌ریکاو هۆله‌نده‌و کۆلبه‌نکیانمان له کۆمپانیای نه‌وتی به‌سره‌دا میللی کرد .

هه‌روه‌ها ئاژانسه‌کان باسی ئه‌و قسه‌یه‌ی سه‌رۆك به‌کریان کردوه که‌وتی : کێشه‌ی فه‌له‌ستین له مه‌و به‌رو ئێستاش یه‌که‌م کێشه‌ی عه‌ره‌ب بووه .

Institut Kurde de Paris

پاشماوەی «کتێبی هاوکاری»

ئیدی گوڵبەهار قەدەرێ قسەی کردو بە تانیدا چوو · پشیلەکە لە باوەشیدا ببوو بە گلۆلەیەك میاوە میاو ، تـا دەهـات نوقمی تاریکاییێ دەبووو سـەری بە دیواری ناهومێدیەکدا دەتەقیو بە جارێ گێژو وێژدەبوو ، حـالی شڕو پەرێشان دەبوو ·

« سبیانێ لە سەری ئەحمەدی دەدەن ، پشـیلەکەم دەیکوژن ، گوێت لێیـە ؟ بەزەییم پێدا دێتەوە ، هەنـاوم دەسووتێ · ئەمنیش خۆم دەکوژم پشیلەکەم » ·

پشیلە بە باوەشیەوە لە حالی خەو رۆییدا بەرەو دەرکەی زیندانێ چوو · پشیلەکە گەرموگور ، تا دەهات میاوەیـەی پتر دەبوو ·

دەرکەی زیندان سارد بوو · مەمۆی وەردیان خـۆی بەسەر شیرە زەلامەکەیدا دابوو ، خۆی بە فەروە کەوڵـە مامزەکەی کە تا سەرچۆکان دەهات پێچابۆوە · دەموچـاوە درێژکۆلە جوانەکەی ، چاوە رەشەکانی ، ردێنە ئەنووسـیە لوولەکەی ، لە خەمو دڵتەنگیدا نوقم ببوون ·

« ئەمنیش لە سبەینێ لەگەڵ بەرەبەیانێ ، کە لە ملی ئەو دەدەن ، خۆم لە هەڵدێرە کەڕا بەسەر لاشەکەیدا داویمە خوار » ·

لەخۆ چوو بوو · نەیزانی مەمۆ ، ئەو قسانەی بیسـت یانـە ·

« مەمۆ ، مەمۆ ، زۆرت چاکەو پیاوەتی دەگەڵ کردم · جارێکی دیکەشمان بە یەك بگەیەنە ··· »

پاشان بە پچڕ پچڕ ، وەکو بخنـکێ ، خۆشی نەیزانی چدەڵێ ·

« مەمۆ ، مەرەخەسی کە ، با بڕوا · مەمۆ هێندەم خاترت لە کن نیە ؟ »

پشیلەکەی فڕێدا عاردی ، بە دەستی مەمۆوە نووسا · مەمۆ وەکو جادووی لێکرابێ وای لێ بەسەرهات ·

« مەمۆ شیرێکی بەدەسـتەوە ، چاوی رەشی دەمنی بلێسەت ، قامکی وەکو قەڵەمت ، شانو باهووی بە هێزت ، بەژنی بلندت هەن مەمۆ ، کەسم مەمۆ ··· ئەمانە جگە لـە پاسەوانی زیندان ، لە پاشا مەمنوون کردن بە کەلکی چ هاتن مەمۆ ؟ ئەمانە لە سەربەراندن بەولاوە سوودی چیان بوو مەمۆ ؟ مەمۆ ، مەمۆ ئەحمـەدی ئازادکە ، چـت دەوێ دەتدەمێ » ·

مەمۆ وای لە ناخەوە نرکاند گوڵبەهار بەخۆداهاتەوە ، لە خەورۆییێ راچەنیو وشیار بۆوە ·

« هەرچیم بوی دەمدەیێ ؟ »

« چـت دەوێ دەتدەمێ ، مەمۆ · ئازاو بوێرم مەمۆ · کەسەکەم مەمۆ ··· » ·

مەمۆ جارێکی دیکەشی پرسیەوە :

« چم بوێ دەمدەیێ ؟ »

« داوای رۆحم کە ، رۆحمت دەدەمێ مەمۆ » ·

دوو پاتی کردەوە

« چت دەوێ دەیدەم مەمۆ ، چت دەوێ ··· هەر هێندە ئەحمەد قوتار بێ » ·

مەمۆ کڕ بوو ، چی نەگـوت · چووە ژێریو بوو بـە ماسـتی مەییو · دەموچاوی لەبەر رووناکایی چراکـەی ، بەختەوەرانە چریسکاوە · پاشان بزەی هاتێ · دەسـتی درێژکرد ، دەستی بەسەرو قژی گوڵبەهاردا هێنـا · دڵی ئەمات لاقـەی کا · گوڵبەهار وەمەراق کەوت : مەمۆ چی دەویست ؟

ماوەتی

پاشماوەی : تـەواو بوونی سەردانەکەی

ناوچەی عەرەبیان کـردووە · هەڤاڵ صدام پێش بەجـێ هێشتنی جەزایر بۆ رۆژنامـە نووسان دواوەو وتویـە : ئەمەیەکەم جار نیە کە شـۆرشی عیراق بە شۆرشی جـەزایر ئەکات بەڵکو ئەم پەیوەندییـە رابوردویەکی دێرینی هەیـە · بەیەك گەیشتنی شـۆرشگێرە نەتەوییـە پێشکەوتنخوازەکانی عەرەب بۆ چارەسـەرکردنی کێشەکانی نەتەوەی عەرەبـە لەجوارچێوەی بەتەنگەوە هاتنی بەرەوپێش چوونو بەدیهێنانی ئامانجە ستراتیجەکانی نەتەوەی عەرەب ·

وە لە وەڵامی پرسـیارێکی (ئا·د·ج)دا هەڤاڵ صـدام وتویـە : بەلای ئێمەوە رێگـای راستو بەرژەوەندی جەماوەر لەوەدایە کە سامانی نیشتمانی بەدەست رۆڵەکانیەوە بێ نـەك لەژێر چنگی بێگانەدا بێ ··ئەم سیاسەتەمان هەرگیز ناگۆڕێ· جا بۆیە ئیمە ئەم سیاسـەتـە بەراستو ڕەوا دائەنێـینو پێچەوانەکەشی بەهەڵە ئەزانین

ئەوەی شایانی باسە هەڤاڵ صدام لەفرۆکەخانەی جەزایـر لە لایەن سەرۆك بومیـدینو کاربـەدەستانەوە بەگەرمییەوە بەڕێ کرا ·

وە لەفرۆکەخانەی بەغداش لەکاتی گەیشتنیا لەلایەن کـاك سعدون غیدان ئەنـدامی ئەنجومەنی سەرکردایـەتی شۆڕشو وەزیری رێگاوبـانو هەڤاڵان ئەندامانی سەرکردایەتی قطری حزبی بەعسـی سوشیالیستی عـەرەبو وەزیرانو کاربەدەستانی بەرزی دەوڵەتەوە پێشوازی کرا ·

پاشماوەی : دەسکەوتەی ···

پرۆژەی بەندەری قول (المیناء العمیق) ·

لـە ئەنجامی داهاتی زۆری نەوتدا پـاش سـاڵی ١٩٧٠ وڵاتـەکەمان توانیویـەتی بەرنامەیەکی چاك بۆ ساڵەکانی ١٩٧٠ ـ ١٩٧٤ دابنێ کە ١١٤٤ میلیون دیناری بۆ تەرخـان کراوە ، لە کاتێکدا بەرنامەی پێنج سـاڵەی ١٩٦٥ ـ ١٩٦٩ تەنیا ٨٢١ میلیون دیناری بـۆ تەرخان کرابو ·

هەروەك راپورتی سیاسی کونگرەی هەشتەم باسی کردوە ساڵی ١٩٦٩ داهاتی نەتەوایەتی نیزیکەی ٨٩٦ میلیون دینار بو، کە لە ساڵی ١٩٧٢دا گەیشتە ١٢١٨ میلیون دینارو سـاڵی ١٩٧٤ لە ٢٥٥٠ میلیون دینار تێپەڕی · ئەمە وا دەگەیەنێ کە داهاتی نەتەوایەتی عیراق لـە ١٩٦٩وە تـا ١٩٧٤ ، (١٦٥٤) میلیون دیناری زیاد کـردوە ، واتە لە سـەدا ١٨٥ چـۆتە سـەر · دیارە بڕیاری مێژوویی خۆماڵی کردن رۆڵی سەرەکی لە زیاد بونی داهاتی نەتەوایـەتی دایاری کردوە ·

لە ئەنجامی کەڵك وەرگرتنی رێکوپێك لە داهاتی نەوت لە بەرنامەکانی گەشـە سەندندا داهاتی سەرانەی وڵات لە سەد دینارەوە (١٩٦٩) گـەیشتۆتە ١٢٠ دینار (١٩٧٢)و لە ساڵی ١٩٧٤دا گەیشتۆتە ٢٣٦ دینار لە ساڵدا ·

ئەمەش وا دەگەیەنێ کـە داهاتی سەرانە لە چاو یەکـەم ساڵی دوای شۆڕش ١٣٦ دینار زیادی کردوە ·

بەبڕیاری تازەی میللی کردنی بەشەکانی کومپانیا بێگانـەکان لە کومپانیای نەوتی بەسرەدا عیراق هـەمو سامانی نەوتی خۆی بە دەستەوە گرتوە کـە ئـەمە خزمەتی دو ریبـازی سەرەکی دەکا : یەکیان ئامانجە نەتەوەییـەکانی نەتـەوەی عەرەبو خەباتی رزگاریخوازی عـەرەب ، دوهەمیشیان وەدی هێنانی بەرنامەکانی گەشـە سەندن بە شێوەی تەقینەوە بۆ ئەوەی دۆخی ئابوریو کۆمەڵایەتی لە عیراقدا لـە هـەمو بارێکە بەرەو پێش بروا ·

پاشماوەی ئـەبێ بژین

ئەبێ برۆین
تەپو تۆزی رۆژگاری رەش
بە خوێن بشۆین
ئەبێ بژین لە ناو گەرمەی
شاڵاوی ئاگرو خوێنا
ئەبێ بژین لەو مێشکانـەی
وا ئەزانن کوردبێ شوێنە ··

بۆزانـــین

دامەزراوی گشتی ئەلەکتریك

بەریوەبەرایەتی گشتی پروژە بچوکەکان وئەلەکتریکی لادێ اعـلانی مناقصەی ژمارە

٣٦٧ ـ لادێکان ـ ٧٥
٣٦٨ ـ لادێکان ـ ٧٥
٣٦٩ ـ لادێکان ـ ٧٥
٣٧٠ ـ لادێکان ـ ٧٥
٣٧١ ـ لادێکان ـ ٧٥

لـە پرۆژەکانی نەخشـەی گەشەکردنی نەتەوایـەتیدامەزراندنی چەند ئیستگەیەکی پلەی دووەم لـە پارێزگاکانی (المثنی ، ذیقار ، بابل ، کربلاء ، دیالی ، کرکوك ، سلیمانی ،هەولێر دهۆك ، نەینەوا ، میسان ، واسط ، بەسرە) ·

بەریوەبەرایەتی گشتی پروژە بچوکـەکانو ئەلەکتریکی لادێ هەمو ئـەو قونتەرات جیـانە بانگ ئەکات کـە تواناو شارەزاییان هەیەو بەشـداربونی ژوری بازرگانییان تازەکردوتەوەو بروانامـەی باجی دەخلی ئەمسـاڵو هەویـەی قونتەراتچێتییان هەیە بەشـداری یەکێکیان هەمو ئـەومناقصانەی سەرەوە بکات ·

١ ـ رەنگ‌بێ مەرجو مواصفاتو نەخشە فەنیەکان لـەبەریوەبەرایەتی (المخـازن والتجهیز) لە بارەگای ئـەم بەریوەبەرایەتیە دەست بکەوێ کە گەوتوتە پشت خانوبەرەی بەریوەبەرایەتی گشتی پروژکانی ئاوو ئەلەکتریك ـ لە نزیك کوشکی سپی (قصر الابیض) مەرجو مواصفاتو نەخشەکان بۆ هەر قونتەراتیك بە پینج دینارو ئەم پارەیەش نادریتەوە ·

٢ ـ عەتائاتەکان هەریەکە تەئمیناتیکی سەرەتایی وەکولای خوارەوەی لە گەلدا ئەبێ :ـ

آ ـ مناقصەی ٣٦٧ ـ لادێکان ـ ٧٥ تەئمیناتی ١٨٠٠ هەزارو هەشت سەد دینار ·
ب ـ مناقصە ٣٦٨ ـ لادێکان ـ ٧٥ تەئمیناتی ٥٠٠٠ پینج هەزار دینار ·
ج ـ مناقصەی ٣٦٩ ـ لادێکان ـ ٧٥ تەئمیناتی ٥٠٠٠ پینج هەزار دینار ·
د ـ مناقصەی ٣٧٠ ـ لادێکان ـ ٧٥ تەئمیناتی ٣٠٠٠ سێ هەزار دینار ·
هـ ـ مناقصەی ٣٧١ ـ لادێکان ـ ٧٥ تەئمیناتی ٣٠٠٠ سێ هەزار دینار ·

ئەم پارەیە ئەدریت بە حساباتی ئەم بەریوەبەرایەتیـەبەرامبەر بە وەصل یان پارەیان چەکیکی ئیمزاکراو ئەبێ لـە لایەن یەکیك لە بانقە عیراقیەکانەوە ·

٣ ـ عەتائاتەکان لەگـەڵ وەصلی تەئمیناتەکە لـە ئاوزەرفیکی داخراوو مۆر کراوا پیشکەش ئەکرێو بەرونی ناو ونیشانی مناقصەکەی لە سەر ئەنوسرێو ئەدرێ بەسکرتیری‌لیژنەی کردنەوەی عەتائاتەکان لەم بەریوەبەرایەتیە لە یان بەر لە سەعات ـر١ یەکی دوا نیوەروی روژی یەکشەمە ریکەوتی٢٨ـ١٢ـ١٩٧٥ ·

٤ ـ ئەم بەریوەبەرایەتیە ملزم نیە بە وەرگرتنی کەمترین عەتائات یان هەر عەتائاتیکی تر ·

٥ ـ هەر عەتائاتیك ئەو مەرجانەی سەرەوەی تیا ئەبێ‌ئەخریتە پشت گوێ ·

بەریوەبەری گشتی
ئەندازیار حسام یحیی زکی

١ـ٢

پاشماوەی دوای ٣٩ ساڵ

ئەلنسۆ وتی : قەڵەمەکـەی ئەگەیەنێ لەچـەك بەکارترە ، سەرەڕای ئەوە جاسوسی روسیایە ، میگال سەرسام بو ·

- بەڵام ئەمە سەیرە !!

لۆرکایان لەمـاڵ هێنایـە دەرەوە ··· روی کـردە ئافرەتەکانی دەورو پشتی :

- نوێژم بۆ بکـەن ··· دوعای خێرم بۆ بکـەن ··· ئەگەر مەحکەمەم بکەن ، ناتوانن تاوانبارم بکەن ·

لـە دوای بردنی لورکا ، میگال ئەچی بۆ بارەگای حاکمی مەدەنی ناوچەکە ، بەڵام چاوی- پێی ناکەوێ ، کە «فیلاسکوەی جێگری حاکم ئەبینێ ، دلنیـای ئەکا کە لورکا هیچی بەسـەر نایەت ·· دوای ئەچێت بـۆ لای لورکا ، داوای لێ ئەکا کە نوێنو جگـەرەی بـۆ بێنێ · دیسان داوا لەمیگال ئەکا بـە هـەر جۆرێ بێ « خوسیە »و « لویس »ی برای ئاگادار کـا چونکە ئەوان ئیشـی زیاتریان پێ ئەکری ·· کـە « لویس »و « خوسیە » بـەمە ئەزانن ، لەپێشا « خوسیە » ئەچێتە لای حاکمی ناوچەکە بەڵام بایـەخ بەقسەکانی نادا ، ئەگەڕێتەوەو چی روی داوە بو « لویس »ی ئەگێڕێتەوە ، ئەمجارە هـەر- دوکیـان ئەچـن بـۆ لای « فالدیس »ی حاکمی مەدەنی ، بەڵام یاساولەکەی نایەڵێ بچێتە ژورەوە ، ئەبێ بەدەم قاڵەیان ، لویس بەتورەییەوە ئەڵێ :

- ئەم ئەلنسویە کێیە هاتوە لورکای گرتوە ··· لەوکاتە ، گەنجێکی چەکدار لێی یـەتە پێشەوە :

- منم ئەلنسۆ ···

- جا بۆچی ئەمەت کردوە ·

- بەفەرمانی خۆمو لەسـەر مەسئولیەتی خۆم ···

لەم کاتـەدا خوسیە تورەتر ئـەبێو پاڵێ بەیاساولەکەی بـەردەم دەرگـای حاکمـی مەدەنیەوە ئەنێو خۆی ئەکـا بەژورا ، لـەوێ دەماقاڵێیەکی زۆر رویدا ··· دوایی حاکمی عەسکەری رازی ئەبێ « لورکا » بینن ·· کە چاویان بەلورکـا ئەکەوێ زۆر پەشۆکاوە ··· دڵخوشی ئەدەنەوەو پەیمـانی ئـەوەی پی ئـەدەن ئـەیەڵن لەشـەوێك زیاتر لەبەندیخانە بێ ·

بۆبەیانیا (خوسیە) ئەچێ بـۆ بارەگـای لێپرسـراوی عەسکەری ناوچەکەو چاوی بـە عەقیـد (ئونتونیو گونسـا سـبلوسە)و فـەرمانی (فالدیس)ی سەبارەت بـە بەرەڵا کردنی (لورکـا) پێ ··· بەڵام :

- ببورە ·· « خوسـیە » لورکا لای ئێمە نیە ···

- چی ؟!··

- بردیان بـۆ (بشنـار)و دلنیاشم ئیستا کوشتویانە ··!

- ١١ -

وەلەسەعات (٥)ی بـەیانی ١٨ی ئابی ساڵی ١٩٣٦دا ·· کارسیا لورکـا بەگالیسکە- یەك بەرەو « بشنار » ئەبرێ ·· « تریسکـستر »و نـاوێ گالیسکەکەی لی ئەخـوریو کەئـەمیشو « ئەلستو »ش تائیستا ماون ! لەو بەیانیـەدا ··· لورکا ··· لە نزیـك گورستانیك ، کوللەباران کراو ··· بەلادا هات ·

« تریسـکسترو » دانـی بەوەدانا کە لەگەڵ ئەو تاقمە- دابوو ·· (لورکا)یان کوشت، بـەڵام سوێندی خواردکە ··· بەشـداری ئـەو تاوانـەی نەکردوە ، کابرایـەکی تـر کەئیستاش ماوەو ناوی « ئەنحل سلدانیا »یە ئەیگێڕێتەوە کـە (لەورۆژەدا) لەچایخـانەی « ئەلبـا خاریرە » دانیشتبوم « تریسکسترو » خۆی کرد بە ژوراو فرمێسك بەچاویا ئەهاتە خوارەوە وئەیوت : کارسـیا لورکایان کوشت !) ·

کێ لورکـای کوشت ؟ ، « رویت ئەلنسـو »و یـان « تریسکسترو » یان ئاغاکانیان دوژمنـەکانی سـەربەستی ؟! هەمو ئەڕۆنو لەناو ئەچن ، بەڵام مێژو ئەمینێو لەگـەڵ « بابلونیرودا » ئەڵی :

(فیدریکو ··· ئەوا تۆ دنیا ئەبینی ···
شەقامەکان چۆڵ بوون ···
لە هەمو لایەك دوعاخوازییە ···
کە دوکەڵ پێچکەکان ئەخاتە کار ···
بەرەو هیچ ··· دورکەوتنە و بەردو
رێگای ئاسن ئەبێ ···
زۆر کەس لەزۆر لاوە ئەپرسن
لە کوێرێکی خوێناوی
لە تورەییەك ، بیزارییەك
لەدرەختێکی نینوكدار
لەدزێکی حەسود
ژیان وایە فیدریکو ···
هەرچی دوستایەتیم بتوانی ببەخشی بەتۆ
دۆستایەتی پیاوێکی لێهاتوی غەمبار
ئەوا خۆت ··· زۆر شت زانی
شتی تریش هەیە ·· یەك لەدوای یەك
ئەیانزانی ··)

(١) ئەم وتارە شاعیری ناسراوی عیراق « حمیـد سعید » لە ـ آفاق عربیە ـدا بلاوی کردەوە ·

بۆزانـــین

١ ـ فاطمە شیخ محمد
٢ ـ بهیە شیخ محمود
٣ ـ فاطمە شیخ حسن

لەدانیشتوانی گەرەکی گویژە کە ئیستا شـوێنی نیشتەجیتان نازانری · ئەم محکمەیە لەروژی ٢٤ـ٩ـ١٩٧٥دا لە پاشەملەتان بڕیاری لەبارەی دەعوای صلحی ژمارە ١٣٧١/١٩٧٥دا وە کە لەلایەن مدعی کریم حاجی معروف فقی محمدەوە کراوە ·· دەربارەی ازالەی شیوعی ملکی ژمارە ٣٥٣ گەرەکی گویژە کە قابلی دابەش کردن نیە وە لەبەر ئەوەی کەمترین بەشیتیاباو دابەش‌کردنی نرخەکەی بەسـەر هاوبەشەکانیا هەرکـەس بەپێی بەشی‌خوی لەگەڵ بژاردنەوەی ئەرکی قەرزدا وینەیەکی ئەو بریارەمان بوناردن کە ئاگادار بکرین لەلایەن مختاری گەرەکەوە زانیمان کە ئیوە شوینی نیشتەجیتان دیارینە لەم کاتەدا ئەوا بەپیویسـتمان زانی لـەو بریارەی ئاگادارتان بکەین بەهـوی روژنامەوە ئەگەر هیـچ رەخنـەیەك لەبریاری ناوبراو نەگرن یان لەسـەری نەکولنەوە لەماوەی قانونی‌دا ئەوا بریارەکە بەپێی قانون جیگیر ئەبێ ·

حاکمی صلحی سلیمان
فرید فتح‌الله

پاشماوەی وتارەکەی سەروکی فەرماندە

ئێمە بەتوندی هێزەکانی کۆنەپەرستو گۆشەگیران ئاگادار ئەکەینەوە کە نەخشەکانی ئیمپریالیزم جێبەجێ ئەکەنو خزمەتی زایونیستەکان ئەکـەن دژی گـەلی عەرەب · وە ئەبێ باش بزانن بەردەوام بوونی ئەودۆخە لە لوبناندا هەروا بەئاسانی ناچێتە سەر ··· پێویستە دۆخی سیاسیو ئابووریو کۆمەڵایەتی لوبنان بە جورێك چاربکرێت بەرژەوەندی دادپەروەری نیشتمانی تیادابێ· هەروەها داوا لە هێزە نیشتمانیی و پێشکەوتنخوازەکانی لوبنان ئەکەین کـە داناو هوشیارو بە ئاگابنو رێگای ئاقمو دەستە ئومان لێ کراوەکان نـەدەن پروبیانوو بهێننەوە بـۆ دەست وەشاندن لـە یەکێتی نیشتمانو جێبەجێ کردنی نەخشـە گومڕاکانیان ··· هەروەها داوایان لێ‌ئەکەین کە هاوکاریو کۆمەك بەیەکتری بکەن دەربارەی یـەك بەرنامەی نیشتـمانیو پێشکەوتنی کۆمەڵایەتی ·

برایینـە

لەم دۆخە چارەنووسیەدا داوا لەبرایانمان ئەکەین لـە مەراکیشو موریتانیاو جەزایر کـە تەقەللایەکی سێ‌قۆڵی بدەن لەپێنـاو پڕکردنەوەی کـە لەبەرەکەو چارەکردنی ئەوکێشەیەی کەوتۆتە نیوانیانەوە دەربارەی بیابانەکە ·· نابێ ئەو مەسەلەیە بە هیچ جۆرێك ببێتە هۆی ئاکۆکی قووڵو تێك چوونی برایان ·

ئیمپریالیزم کـە شـەڕو کوشتار لـە لوبنان هەڵئەگیرسێنێ ئەیەوێ رۆڵەکانی نەتەوەی عەرەب لـە کێشە سەرەکییەکەیان دووربخاتـەوە ··· کێشـەی فەلەستینو خاکی زەوت کراوی عەرەب ، هەروەهـا برایانی خۆرنشین بەشتێکی ترەوە خەریك ئەکات بـۆ ئەوەی نەپەرژێنە سەر کێشەی رۆژ هـەڵاتی ناوەراستو کێشە بنچینەییەکەی عەرەب ·

شەڕەکانی تشرین نموونەیەکی پرشنگداری هاوکاری عەرەب بوو ، نەتەوەی عـەرەب سەنگو پارسەنگێکی زۆری پەیدا کرد لە خێزانی دەوڵەتاندا وە وای لێ‌هات کـە دەنگی عەرەب کاربکات لـە هەڵوێستی گەلانو کێشەکانمان بە تایبەتی فەلەستین ·

ئیمپریالیزمی ئەمەریکاو زایۆنیزمی جیهانو هەموو دوژمنانی عەرەب ئەمرۆکە ئەیانەوێ شوێنەوارە باشەکانی شەڕی تشرین بسڕنەوە ··· وە گەلی عەرەب بەشتی لاوەکیو شەڕو ئاکۆکی بچوکەوە خەریك بکەن بۆ ئەوەی بە جیهانی رابگەیەنن گوایە عەرەبەکان تا ئیستا هـەر لاوازو بێ‌دەسەڵاتنو پچرو کـەرت کەرتنو ناتوانرێ پشتیان پێ ببەسترێو هاوکارییان لەگەڵدا بکرێ ··· براینە ئەمەش هەرەشەو مەترسییەکی گەورەیە لەسەر نەتەوەی عەرەبو ئـەو شوێنەی لەکۆمەڵی دەوڵەتاندا هەیەتی ، لە لایەکی ترەوە شوێن پێی زایۆنیستەکان قایمتر ئەکات بۆ ئەوەی پتر لە خاکەکەماندا بمێننەوەو مەرجی سەر شۆڕکردن بەسەر نەتـەوەی عـەرەبدا بسەپێنن ·

ئیمە داواکراوین روو بەرووی ئەم پیلانە فراوانەی ئیمپریالیزمو زایۆنیزم ببینو خاوەن هەستی نەتەوەییو گیانی بەرپرسیاری بیـن لـە پێناو مەسـەلە گەورەکەماندا ·

کێشەی فەلەستین ئێستاو لەمەوبەر گەورە ترین کێشەی عەرەب بووە ··· هەر چەندە مەسەلەی گرنگی تریشمان هەیە بەڵام نابێ ئەم کێشانە لەسەر حیسابی کێشەی فەلەستین بەلایەکدا بخرێنو کێشە سەرەکییەکە پشت گوێ بخرێ · ئیمە دڵنیاین لەوەی نەتەوەیعەرەب بە هێزەو ئەتوانێ درێژە بەخەبات کردن بدات لەپێناو کێشـە بنچینەییەکەیدا ··· وە سـاغی ئەکەینەوە کەبەرنامەی تێکوشانی درێژخایـەنو رەتکـردنەوەی چارەسەری خۆبەدەستەوەدەرانە تاکە بەرنامەی راستو واقعییانەیە · تەنیا ئەمەندە بەسە کـە رۆژانی شەڕی تشرین بهێنینەوەیاد کە چۆن خواستو وزەی عـەرەب لەشەڕەکەدا یەکی گرتو چۆن ئەنجامی گەورە هاتەدەست· با سەرنجێك لە دۆخی ئێستا بدەینو ببینین چـۆن چارەسەری خۆبەدەستەوەدان لـە ئارادایەوە نەتەوەی عـەرەبیش بەدەسـت لاوازییو پچـڕ پچڕیـەوە ئەناڵێنێ ·

ئیمە ئەبێ هەڵوێستێکی مێژووییانە بنوێنین · روو بـە رووی دۆخی نا لەباری ئێستا ببین بـە خەباتو تێکۆشانو پەیڕەو کردنی بەرنامەیەکی راستی نەتەوەیی درێژخایەن ·· ئیمە دڵنیاین کە هەر سەر ئەکەوین ·

ئیمە لەم وڵاتە تێکۆشەرەدا ·· پەیمان بەنەتەوەی عەرەب ئەدەین کە ئاڵاکەی بەرزبکەینەوە ··· خواستی قایمتر بکەین با تەنگوچەڵەمەمان لە رێگاش دابێ ··· با پیلانەکانیش توندبن ·

سەربەرزبێ گەلو نەتەوەکەمان ·
هەرسەرکەوتووبن لە خەباتە رەواکانیاندا
ئیتر سلاوو درودی خۆتان لێبێت ·

پاشماوەی گۆشەی منالان

بەجێ دەهێلم ·· لە کۆتاییدا ، رەخنەگـر دەڵێ : (هیـوادارم بەرێوەبەرایەتی ناوبراو بەرهـەمی پاشـترو پوختـتری ـ بێ رەخنەمان ـ بۆ بێنێتە بەر هەمو بەر لە بلاوکردنەوەی‌سەرنجێکی وردی بەرهەمەکانی بدات بـۆ ئـەوەی کەموکورتیـەکانی لێبتەکێنێ) · منیش هەر ئـەم قسانەی سەرەوەی خۆی بۆ دەڵێمەوە ·· بەڵکـو ئەمجارە رەخنەیەکی بێ‌رەخنەمان بۆ بنووسێ ··

Institut Kurde de Paris

هاوکاری

ژمارەی سپاردن بە کتێبخانەی نیشتمانی ١٥٦ ســالی ١٩٧٤

پیرۆزبایی

تێکــڕای دەزگای هاوکاری چاپو بڵاوکردنەوەی کوردیو دەستەی نوسەرانی ڕۆژنامەی ـ هاوکاری ـو گۆڤاری « بەیان » بە گەرمی جەژنە پیرۆزە لە گــەلی عیراقو سەرکردایەتی شورشو هەموو هیزە نیشــتمان پەروەرە پێشکەوتو خوازەکانی وڵات ئەکەن •

ئاواتو مەبەستمان هەمیشە • بەرەو باشــە ڕۆژی باشتر بردنی ژیانی ئەم گەلەیە لـــە عیراقیکی زیاتر ئاوەداندا ، عیراقی برایەتی کوردو عەرەب ، چەسپاندنو قوڵ کردنەوەی زیاتری ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستانو هەموو ئەو دەستکەوتە شۆڕشــگێڕانەی سەرکردایەتی سیاسی لەم وڵاتەدا بۆ گەلی عیراقی بەدی هێناوەو هەمو جەژنێکو دەستکەوتەو سەرکەوتنی زیاترو بۆپێشەوە ،

سەرنج :

خوێنەرانی بەرێز ئاگادار ئەکەین • کە بەوبۆنەیەوە جەژنی قوربانی پیرۆز چوار ڕۆژە • ژمــارەی داهاتووی ڕۆژنامەی ـ هاوکاری ـ دەرناچێ • بۆ ئەم مەبەســتە سەرنجی خوێنەرانی خۆشەویست ڕائەکێشین کــــە هەفتەی دوای جەژن ڕۆژنامەکەتان وەك خۆی ئەکەوێتەوە دەرچون •

ـ هاوکاری ـ

برجیت باردۆ

لە برجیت باردۆ ئەدوێ

برجیت باردۆ ئیستا خووی داوەتە پەروەردەکردنی ئاژەڵو هــەتا چەند جارێ لــە تەلەفزیونی فەرەنساوە • بەرنامەی تایبەتی لەسەر بایەخدان بە هەموو جورە ئاژەلێ پێشکەش کردوەو چەند پێشنیارێکی داوە بــە بەڕێوەبەریتی باخچەی ئاژەڵەکان لـە فەرەنسا کە زیاتر بایەخ بــە گیانلەبەرەکانی ئەو باخچانــە بدەن •••

لاتان سەیر نــەبێ لەبارەی ئەم خوەنوێ یەی خۆیــەوە • برجیت ئەلی :

سەر تاپای ژیانم مانگــاو گوێدرێژو چەند مریشکێ !!) کــە •

ئەستێرەیــەکی ســینەمایی ، بەڵام ، هیچ هیوایــەکی ڕوناك لەبەردەما نەبوو ، لەبیرمە لـە تەمەنی دەساڵانا • خـــۆم وا ناشیرین ئەهــاتە بەرچـــاو لەشەرما هەر لەو دەمەدا • کە ئەچومە دەرەوە • چاویلکــەی ڕەشم ئەکردە چاو ••! ئەبینن تا ئیستاش کــە پێ ئەکەنم • دەستم ئەگــرم بەدەمــەوە ،

چونکە ئەوســا وام ئەهــاتە بەرچـــاو دەمو دانـــم زۆر ناشیرینە • هەمیشە ئەمویست بیشارمەوە !) •

برجیت ئــەلی (ئیستاش بەلامــەوە ســەیرە وام باس ئەکەن کــە (شـــا جوانی سینەما)مو •• لــەم نــاو و ناونیشانانەی کە (بەدرۆ)ی تەواوی ئەزانم ••• ئەدەنــە پاڵم •

دیسان ئەلی (حەزناکــەم هیچ وێنەیەکی خۆم بۆ یادگار هەڵبگرم • کامیراکان درۆزنن، کە سەیری وێنەکان ئەکـــەم غەمبار ئەبم • چونکــە ئەزانم شتێك پیشان ئەدا راســـت نیــە !

ئەوەی شـــایانی باســـە ،

جیهانی سینەما :

ڕۆژنامەی (دیلی ئیکسپریس) بەریتانیایی ، دەستی کردوە بە بڵاوکردنەوەی ، چیرۆکی ژیانی ئەکتەری سینەمایی ناســـراو (برجیت باردۆ) لە نووسینی برجیت خۆی •••

برجیت دەربارەی سەرەتایی ژیانی ئەڵێ :

(کــە منال بوم ، هـــەموو ئاوام ئـــەوە بوو ببم بـــە

ئاوڕێك لە ڕابوردوو / ئارام ئامادەی کردووە

ڕۆژنامەی (ژیـــان)ی ژمارە (٣٥٠) ڕۆژی ٢ی کانونی دووەمی ساڵی ١٩٣٣ ئەم (هەلبەسراوە)ی شێخ سەلامی بلاوکردبووەوە کە لە (کانی مانگا)ی سەر ڕێگای پینجوینەوە ناردویەتی ، وا دیارە لەو کاتەدا لەوێ مراقب (چاوەشی عەمەلە) بوە :

بەختەکەم بەد بەختو شوومە ، سەر لە جێگەی پێ ئەنێم
طالبی ئاوی حەیاتم ، کانی مانگا دێتە ڕێم
ئەگبەتی بۆچی منی گرتو لە من جیانەبووەوە
کانی مانگا بوو بە (مەروێ) من ئەڵێی (شانە خەسیم)
ڕۆژ لە سەرجادە خولەم دیتو •• بۆ سوور ئەدەم
شەو وەکو یابوی سقر کویرو شەلو بێ ڕێ وجێم
لەشکری دەردو نەخۆشی وا هجومم بۆ ئەکەن
قائدی عامە زەحیری ، پێشرەوی دێ خوێنو کێم
وشکە ڕۆیە مایە سیری هەر لە دواوە ئەیکوتێ
هیچ پەلە ناکات ئەلێ من خۆم ئەزانم خانە خوێم
پێم ووت ئاخر تاقە ساتێك مۆڵەتم دە تو خودا
توورە بوو : مردوت مرێ • بۆچی منیش وەك لەرزوتێم
باسی شەوتان بۆ بکەم جارێ لە ژووری نوستنۆ
ژووری چی ، خانوو لەکوێ ، بە خوا کولانەی سەگ ئەڵێم
خۆموسێ سەگ ، هەر چوارمان ، شەو توروشکەی تیــا ئەکــەین
تورە بوو ئاخری شەوێ (طیرە) وتی : گوێ بگــرە لێم
تانجیی خۆتم دەخیلە بۆچ بەرێویم تێ ئەکەیی
دووکەڵی داری تەڕك قانگم ئەدا ، بۆ کوێ هەڵێم
• • • • • • • • • • • • •
لەم وجودو خلقتە ، خالق چبو مقصدی تۆ ؟
هەولی من بۆچی ، لەبەر چی پێم بلی ، مخلوقی کیم ؟
بۆچ لەناو دەریای نەبووندا بێمە سەر صحرای وجود
وا لە دنیادا بژیم بۆ چی لە قەبرا ئەسرەوێم •

هەواڵەکانی یەکێتی نووسەرانی کورد لقی سلێمانی

● لــە کۆتایی مانگـــی ڕابوردودا • لیژنەی ڕۆشنبیری یەکێتی نووسەرانی کـورد لقی سلیمانی کۆڕێکی فراوانی بـۆ بیرەوەری یەکەم ســاڵی کۆچی دوایی شاعیری ناســراو (علی کمال باپیر) ڕێکخست • لــەم کۆڕەدا کە بەڕێز محمد امیـــن محمد احمد پارێزەری سلیمانی کامل بەصیر ، محمــد حمـــە ئامـــادە بوو مامۆســـتایان بۆ قی) دەربارەی شـــاعیری (حسیب قرەداخی ، کاکــەی ئاوبراو دوان • ئەوەی شایانی فەلاح ، ساجد ئاوارە ، ئــەژی باسە مامۆستا محمد امیـــن گوران ، قادر برسی ، دوکتور پارێزەری سلیمانی یاداشتی ڕێزگرتنی دا بـــە یەکێـــك لە شاعیرەکانی ئەم کۆڕە •

● لیژنـــەی ڕۆشـــنبیری یەکێتی لە ١٩ی ئەم مانگـــەدا کۆڕێك بۆ کاك ڕەئوف ئالانی ساز ئەکا ، کــە لــەو کۆڕەدا باسێکی زمانـــەوانی پێشکەش ئەکا •

گۆشـەی منـدالان ○○

دەربارەی ئەدەبی منالان

گەنمە شامی ورەخنە ووردبونەوە

« ئەحمەد تاقانە »

لــە لاپـــەڕە (٩)ی ژمارە (٢٩٤)ی ڕۆژنامەی هاوکاریی خۆشەویستدا ، ووتارێك بــەناوی (گەنمە شامی ـ چیرۆکی منداڵانو چــەند سەرنجێك)ەوە ، کــــە کــاك (جەعفــەر بەرزنجــەیی) نووسی بووی ،بلاو کرابووەوە •• لەبەر ئەوەی کە زۆربەی ووتارەکە هــــەرهێرش بردنێکی ڕووت بو ، لە کاتێکدا کە دەیان کەس ئـــەونامیلکانەو ئەو دەورە پیرۆزەیان پەسەندکردوە کەئـــەم جـۆرەچیرۆکانە دەیبینن لە پەروەردە کردنی منداڵاندا •• دەبینین لـەو ووتارەدا هـــەموو ئـەو شتانە پشت گوێ خراونو هەرباسی ئەو لایەنانە کراوە کـــە نووسەرەکە بە دلی نەبووە ••لەبەر ئەوە بە پێویستم زانـــی کە چەند لایەکی نووسینەکەی شی بکەمەوە ••

با هێشتا لەم قسەیەی کاك دابنرێ •• چـــۆنو بۆچـــی جەعفەرەوە دەست پێبکەین کە بکۆڕانایە ؟! کەواتە ڕەخنە لە دەلێ : (چیرۆکی ئەم جـــارە پای چیدایە ؟! ڕەخنە بـــۆ خۆمالیانــەترە) •• ئێمـــە ڕەخنەو بەس ؟!•

دەزانیین کــە ئــەو چــوار چیرۆکەی کە لـــە (بەڕێوە بەرێتیی گشـــتیی خوێندنی کوردی)دا بەرهــــەم هێنراون هیچیان خۆمالی نەبوون تا ئەمە ـ یان (خۆمالیانەتر) بێ • دەبوایە بیووتایە ئەمەیان خۆمالی یە ••

لەگەڵ ئەوەیشدا ووشـــەی (دەچوونە) لە چیرۆکەکــەدا هـــەر نییە !•• کـــە کاکی ڕەخنەگر داوای گۆڕینی دەکا•• بەلکوو (ئەچوونە)ی تێدایە •• ووشــــەی (مەکتەب)یش ، دەمێنێتـــە ســـەر بیروڕای بایەخی ئەم وورده ڕەخنەیەم لە نووسەری چیرۆکەکەو •• من وەدا دەردەکەوێ کە نووســـەر دلنیام لەوەی کە مامۆســـتا هەولی ئەوەی داوە کە ڕەخنەی فەرەیدون عەلی ئەمین لە توانایدا زمانـــەوانی لـــە نووسـینی هەبووە لە جیاتی (مەکتەب) چیرۆکەکە بگرێ ، بێ ئەوەی قوتابخانە ، یان خوێندنگە ، یان ئاگاداری ووشەکانی خۆی بێو خوێندنگا •• هتد ، دابنێ •• •• لــەجێی خۆیاندا بەکاریان هەرچۆنێك بێ ، ئەوەی نـــاو بهێنێ • چیرۆکەکە ڕای تایبـــەتی ی

دوای ئەوە ڕەخنەگر دێتـــە نووسەر خۆی بووە •• سەرباسی دەسکاری کردنی دەقی لەلایەکی کەدا کاك جەعفەر چیرۆکەکەو دەلێ : (وەکـــو دەلێ : (ئەبواناوی نوســـەری دەسکاری کـرا ئـــەبواچـــەند چیرۆکەکەی لەسەر تۆمــــار ووشەیـــەکی تیـــایە وەك : بکرایە) ••

مەکتەب ، دەچوونە ، یان چەند وەکوومن ئاگام لێ بێ ، نە وشـــەیەکی تر دەســـکاری نووسیینی ناوی نووســـەر ، بکرابانایە ••) ، بێ ئـــەوەی لەبەر دوو هۆ بوو :

بۆمان ڕوون بکاتەوە کە لـــە یەکەم : بەر لەم چیرۆکە ، جیـــاتی ئـــەو ووشانە چـــی چوار نامیلکەی تر بـــە ناوی

بەڕێوەبـــەرایەتی گشـــتیی خوێندنی کوردی یەوە ، بەرهەم هێنراوە ، هیچ یەکێکیان ناوی نووسەرو وەرگێڕی لەســـەر نەنووسراوە •• ئەمـــەیشیان وەکوو ئەوانی تر ئەماشکرا ••

دووەم : نووســـەری چیرۆکەکە خۆی کـــە کاتێ ، خۆی لە مووچەخۆرانی بەڕێوە ـ بەرێتی یەکە بوو ، بە خــۆی ئەوەی پەسند کردووە کە ناوی لەسەر نەنووسرێ ••

کاك جەعفەر ئینجا دێتـــە ســـەرباسی وێنـــەکانی نـــاو نامیلکەکەو لەلایەکــەوە دەلێ : (وێنەکانی ناو نامیلکەکـــە قەشەنگو ڕازاوەیە) کـــەچی دوای چەند ووشەیەك دەپرسێ کە : (•• بۆچی هەندێك لـــە وێنەکانی کالنو هـــەندێکیان گەشن ؟) ••

لێرەیشدا بێ ئەوەی پێمـــان بلێ کـــە کامەیان (کالن)و کامەیان (گەشن) ، یەکســـەر (ئەمەیان) دەخاتە ســــەر ئەستۆی نیگارکێشو چاپخانەوە •• هەردووك بــە جارێ •• لەوەسەیرتر ئەوەیە کە دەلێ : (بە وێنەکاندا وا دەرئەکەوێ سنووری نیگارکێشان بــــۆ هونەرمەندەکە دانرابێ بۆیـــە نەیتوانیوە بە تەواوی بچێتە ناو دەروونی چیرۆکەکەوە بەڕە ـ مووچی خۆی لێ بخاتە کار) ••

من نازانم •• چۆن سنوور بۆ وێنەکێش دادەنرێ •• بــە تایبەتی بۆ وێنەی نامیلکەیەکی وەهــا •• مەگــەر هەرخۆی پێمان بلێ •• گەر بیووتایـــە پەلەی لێ کردووە •• یـــان ماوەی نەبووە ، یان لەکـــاتی هەلبژاردنی چیرۆکەکەدا پرسی پێ نەکراوە تا لەگەل زەوقیـــدا بکونجێ ••• ئەمەی بووتایـــە هەر باشتر بوو دەگونجا ••

دەمێنێتەوە سەر ئاســـتی هونەریی وێنەکان •• ئەمەیان بۆ خوێندەوارانو هونەرمەندان •

بروانــە ل ١١

٨ شێرو سەگ

لیون تولستوی
غریب ڕەئوف کردوویەتی بەکـــوردی

جاران ، لە باخچەی ئاژەڵداڵە « لەندن » ســــەیرکردنی هەندێ گیانداری دڕندە ، تەنیابە پارە نەبو ، بەلکو ئەتوانرا بچیت بۆ ســەیر کردنی هەندێ گیانداری درندە ، بەرامبەر بە پێشکەش کردنی سەگێك یان پشیلەیەك وەك خۆراك بۆ ئەو گیاندارەی ئەتویست ســەیری بکەی !

ئەگیرنــە وە کابرایـــەك ،سەگیك لەگەل خۆی ئـــەباتو ئەیەوێ سەیری « شێر » بکاتو ســـەگەکەی لـــە پاداشتا بداتێ بیخوا ••• سەگەکـــە لەکابرا وەرئەگرنو ئەینی نـــە بەردەم « شێر » ، سەیر ئەوەبوو ، سەگەکە لەگەل چوە ناو

قەفەزی « شێر »ەکەوە دەستی کرد بەیاریو کلکـــە لەقێ ، شێرەکەش بۆنی پێوە ئەکردو کەوتە یاری کردن لەگەلیا ، لە جیاتی ئـــەوەی پەلاماری باتو بیخوا ، زۆری پێ ئـــەچوو بوون بە هاوڕێی گیانی بەگیانی • کە گوشتیان ئەهێنا بۆ شێرەکە بیخوات • ئەیکــــرد بــە دوو بەشەوەو بەشێکی ئەدا بـــە سەگەکە • پێکەوە هەموو ڕۆژی لە قەفەزکەدا لەبەرچاوی خەلك یاریان ئەکردو شەو پێکـــەوە ئەنوستن •

هەتا جارێکیان کابرای خاوەن سەگ کە ئەچێتەوەبۆ باخچەکەو ئەبینی سەگەکەی ماوە • زۆر هـــەول ئەدا بیباتەوە بـــەلام شێرەکە نایەلی •

بەم جۆرە شێرو ســـەگ سالێکی ڕەبەق پێکەوە ژیـــان ، لەدوای ساڵە سەگەکە نەخۆش ـ کەوتو مرد ، شێرەکـــە زۆر دل تەنگ بو ، کەوتە چەپۆکانو هاوار کردن لەناو قەفەزەکەیا ، ئیشکەرانی باخچەکە چەنـــدە هەولیاندا ســـەگە فرێ دەن شـــێرەکە نەی ئەهیشـــت ، خواردنیشیان بو ئەبرد نـــەی ئەخوارد • هەفتەیەك بەم جۆرە مایەوە • تا ئەویش لەخـــەفەتا ... بەردەم « شێر » ، سەیر ئەوەبوو ، سەگەکە لەگەل چوە ناو مرد !!

دەستکردی برادەران (ئەســـەر قادر)

١ ـ جوان صالح
ئارەزو : یاری بەبوکە شوشە
٢ ـ شاخەوان عومەر
تەمەن : (١٠) مانگ
٣ ـ مەهاباد فخرالدین
تەمەن : یەك ساڵ
٤ ـ ژیان صالح
تەمەن : دوو ساڵ •

بەرهەمی هاوڕێیانی گۆشە :
هاوڕێ گۆشە «ئەسمەر قادر» ناردویەتی •

چاپکراوی نوێ

گۆڤاری (بەیان)

ژمـــارە (٣١)ی گۆڤـــاری « بەیان » کە دەزگای هاوکاری چاپو بلاوکردنەوەی کـــوردی دەری ئەکـــا بەبەرگێکی ڕازاوە کە بەبۆنەی بیرەوەری شەشەم ساڵی دەرچونی گۆڤارەکـــەوە ئامادەکراوە کـــەوتە بازارەوەو ئەم باسانەی تیایە :

ـ وتـــەی ژمارە « ساڵێکی نوێو کۆمەلە ئاوتێکی کۆن »•

ـ لە بەرهەمەکانی دوێنیمان « مەولەویو شیعری موناسەبەت لە نوسینی شاعیری نـــەمر گوران » •

ـ لەنوســـینی مامۆســـتا مەسعود محەمەد « فولکلور » •

ـ مامۆستا فریدون علی امین وتاریکی دەربارەی علی عـــارف ئاغای شاعیر نوسیوە •

ـ چیروکەکانی ئەم ژمارەیە (ڕەئووف بێگـــەرد ، لەتیف هەلمـــەت ، ڕەزا سەید گوڵ ، فاضل عبدالله) •

ـ شـــیعر (حەســـــیب قەرەداخی ، نوری حـــەیران ، حیدر کریم) • .

ـ بیجگە لـــە چەنـــد باسو لێکولینەوەیەکی تر لەنوســـینی مامۆستایان (نەریمان ، کاکەی فەللاح ، عمر علی امین) •

ـ گوشەی ئافرەت ، بەیانو خوێنەرانی •

ـ قەلای دمدم ـ

لە چاپکراوەکـــانی کۆڕی زانیاری کورد ، داستانی قەلای دمدم بلاوکرایەوە ، ئـــەم داستانەکە نوســـەری ناسراوی کورد « عارەب شامۆ » لەشێوەی چیرۆکێکی درێژو بەئوسلوبێکی نوێو باوی ڕۆژ نوســـیویە ، لەلایەن مامۆستا « شـــوکور مستەفا » وە گوڕراوەتە ســـەر شێوەی کرمانجی خوارو •

ئەم داستانە بە بێشـــەکیو پاشەکیو فەرهەنگوکەکـــەیەوە « ٣٨٦ » لاپەڕەیە لە چاپخانەی کۆڕی زانیاری کورد لەبەغدا بە چاپو دەرهێنانێکی هونـــەری جوان دەرچوە •

گۆڤاری ڕۆشنبیری نوێ

ژمـــارە « ٤٥ »ی گۆڤاری ڕۆشنبیری نوێ ، کـــە بلاو کراوەیـــەکی ئـــەدەبیو ڕۆشنبیری یەو بەرێوەبەرێتیی گشتی ڕۆشنبیری کوردی لـــە وەزارەتی ڕاگەیاندن دەری ئەکا کەوتە بازارەوە •

هەردوو بەشی گۆڤارەکـــە « کوردی » و «عەرەبی » چەندان بەرهەمی ئـــەدەبیو ڕۆشنبیری بەکەلکی تیا بلاو کراوەتەوە •

گۆڤاری ڕۆژی کوردستان

ژمـــارە (٣٣)ی گۆڤـــاری «ڕۆژی کوردستان » کـــە گۆڤارێکی ڕۆشنبیری گشتی یەو بەکوردیو عەرەبی کۆمەلـــەی ڕۆشنبیری کوردی دەری ئەکا• کەوتە بازاڕەوە • لەم ژمارەیەدا چـــەندان باســـی مێژوویو ڕۆشنبیریو ئەدەبی بەکـــەلك بلاوکراوەتەوە •